63263

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ - SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

AMASYA MEZARTAŞLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Halit Çal

Hazırlayan
Günnur Aydoğdu

Ankara - 1997

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Günnur AYDOĞDU'ya ait Amasya Mezartaşları adlı çalışma Jürimiz tarafından Arkeoloji - Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

ÖZET

Amasya ili merkezinde 134 mezartaşı tespit edilmiştir. Hazire ve mezarlıklar ile Amasya Müzesi'nde bulunan bu mezartaşları 14. - 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. Örneklerde görülen form tipleri :

1- Sandukalar

a - Şahidesiz Prizmatik Sandukalar

b - Şahideli Prizmatik Sandukalar

c - Üst Kısmı Yarım Silindir veya Sivri Sırt Kısmı Bulunan Yarım Silindir Şekillerindeki Kademeli Sandukalar

2 - Şahideli, Üstü Açık Dikdörtgen Sandukalar

a. Şahide Formu Prizmal Gövdeli ve Kavuklu Olanlar

b. Şahide Formu Düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Kavuklu / Sarıklı / Fesli Olanlar

c. Şahide Formu Düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Tepelikli Olanlar

3 - Yekpare Şahideli Lahit Mezarlar

4 - Tek Halde Bulunan Şahideler , olarak belirmektedir.

Mezartaşlarının süslemesinde bitkisel, geometrik ve nesnel motifler tek başlarına veya bir arada karma olarak kullanılmıştır. Figürlü süsleme ise tek örnek üzerinde görülür.

14. - 15. yüzyılda biçimlendirmelerde stilizasyona baş vurulmuştur. 16.ve 17. yüzyılda geleneksel motif ve süslemenin kısmen devam ettiği görülmekle birlikte doğadan seçilen gerçek bitki motiflerinin kullanılması dikkat çekici bir yeniliktir.Bu motifler stilize edilerek verilmişlerdir. 18. yüzyılın özellikle ilk yarısında, 16. - 17. yüzyıl mezartaşlarında görülen süsleme alışkanlıkları yer yer tekrar edilmiştir. Bununla birlikte geç dönem, süsleme unsurları. kompozisyon düzeni ve biçimlendirme açısından önemli yeniliklerin uygulandığı bir dönem olmuştur. Süslemede doğaya ve nesnelere daha gerçekçi bir tutumla yaklaşan anlayış kendini hissettirmektedir.Naturalist bir üslupla işlenilmiş çiçek motifleri ve meyve betimlemeleri dönemin mezartaşlarında görülen karakteristik süsleme unsurları olmuştur.

SUMMARY

In the center of Amasya 134 tombstones were found out . Catle-folds and graveyards and the tombstones in Amasya date back to the 14th C. and to the first quarter of the 20th C. The types of form on the samples:

I- Sarcophagi

a- Prismatic sarcophagi without şahide

b- Pismatic sarcophagi with şahide

c- The steppet- sarcophage in the form of semi- cylinder or the upper part with semi cylinder or with pointed back part

II- Rectangular sarcophage whose upper part is open with şahide

a- The ones with prismal bodied and wadded in the form of şahide

b- The ones whose şahide form with vertical rectengular, plate - bodied, wadded with tombstone and fez

c- The ones whose şahide form with rectangular plate - bodied and buttoned

III- The tomb with entire şahide

IV- The ones found as şahide

Vegetal, geometric and objective motives were used as they were or together in the decoration of tombsstones. On the other hand, the figured decoration was seen on one sample.

In the 14th - 15th centuries stylization was applied in formation. In the 16th - 17th centuries as traditional motive and decoration were partly seen the use of the real plant motive taken from nature is a remarkable innovation. These were used by having been stylized. Particularly in the first half of the 18th C. the habits of decoration seen on tombstones were repeatedly reused . However , the late period became an important period at which the novelties were applied in terms of decorative elements , the form of composition and formation . Various flower motives and fruit figures performed in naturalist style were the characteristic decorative elements on tombstones of the period .

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
FOTOĞRAF LİSTESİ	iv
ÇİZİM LİSTESİ	IX
ÖNSÖZ	X
I - GİRİŞ	1
A - Konunun Tanımı , Sınırları , Önemi ,Amacı , Yöntem ve Kaynakların Değerlendirilmesi	1
B - Türklerde mezar geleneği	4
C - Amasya'nın Kısa Tarihçesi ve Türbeleri	5
II - KATALOG	9
BÖLÜM SONU NOTLARI	216
III - DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA	217
A - Form Tipleri	217
B- Süslemede Kullanılan Motifler , Kompozisyon , Biçimlendirme Özellikleri	239
C - Malzeme ve İşleniş	265
Ç - Yazı	265
BÖLÜM SONU NOTLARI	267
IV - SONUÇ	268
BÖLÜM SONU NOTLARI	270
KAYNAKÇA	
TABLO 1	
TABLO 2	
TABLO 3	
ÇİZİMLER	
FOTOĞRAFLAR	

FOTOĞRAF LİSTESİ

1 - Alp Gazi için kullanılmış , Roma Dönemine ait lahit.
2 - Şehir mezarlığındaki sarıklı şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka.
3 - Şadgeldi Paşa Türbesi'nde Sitti Hatun'un Sandukası. (Örn. no : 1)
4 - Şadgeldi Paşa Türbesi'nde Sitti Hatun'un Sandukası , detay. (Örn. no : 1)
5 - Hacı Osman Paşa'nın mezarına ait baş taşı. Amasya Müzesi. (Örn. no : 2)
6 - Hacı Osman Paşa'nın mezarına ait ayak taşı. Amasya Müzesi. (Örn. no : 2)
7 - Hacı Osman Paşa'nın mezarına ait baş taşının süslemeli yüzü. (Örn. no : 2)
8 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.45.4.2. envanter nolu şahidenin mihrabiye süslemeli yüzü. (Örn. no : 4)
9 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.45.4.2. envanter nolu şahidenin kitabeli yüzü. (Örn. no : 4)
10 - Şadgeldi Paşa sandukasının güney yan yüzü. (Örn. no : 5)
11 - Şadgeldi Paşa sandukasının kuzey yan yüzü. (Örn. no : 5)
12 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 1412 tarihli şahidenin kitabeli yüzü. (Örn. no : 8)
13 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 1412 tarihli şahidenin süslemeli yüzü. (Örn. no : 8)
14 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde Sitti Hatun'a ait sanduka. (Örn. no : 9)
15 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde Sitti Hatun'a ait sandukanın baş tarafı. (Örn. no : 9)
16 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde Sitti Hatun'a ait sandukanın ayak tarafı. (Örn. no : 9)
17 - Kadılar mezarlığındaki 1430 / 31 tarihli şahide. (Örn. no : 10)
18 - Yörgüç Paşa Türbesi'ndeki sandukaların genel görünümü.
19 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde , Yunus Bey'in baş taşının iç yüzü. (Örn. no : 11)
20 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde , Yörgüç Paşa'nın baş taşının iç yüzü. (Örn. no : 12)
21 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde , Hundi Hatun'a ait sanduka. (Örn. no : 13)
22 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde , Hundi Hatun'a ait baş taşının iç yüzü. (Örn. no : 13)
23 - Yörgüç Paşa Türbesi'nde , Hundi Hatun'a ait ayak taşının iç yüzü. (Örn. no : 13)
24 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.8. envanter nolu sandukanın orta kısmı.(Örn. no : 14)
25 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 1469 tarihli şahide. (Örn. no : 15)
26 - Halkalı Dede Türbesi'nde , Şahruz'un sandukası. (Örn. no : 16)
27 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 1475 tarihli şahide. (Örn. no : 17)
28 - Kurşunlu Mahallesi 1 nolu evin bahçesinde , 1488 / 89 tarihli sanduka. (Örn. no : 19)
29 - Sofular Camii'nin bahçesinde , 1490 tarihli mezarın baş taşının iç yüzü (Örn. no : 20)
30 - Sofular Camii'nin bahçesinde , 1490 tarihli mezarın ayak taşının iç yüzü (Örn. no : 20)
31 - Sofular Camii'nin bahçesinde , 1490 tarihli mezarın ayak taşının dış yüzü (Örn. no : 20)
32 - Kurşunlu Mahallesi 1 nolu evin bahçesinde , 1400 - 88 tarihli sanduka. (Örn. no : 21)
33 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde , Selim Paşa'nın kızına ait şahidenin kitabeli yüzü. (Örn. no : 22)
34 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde , Selim Paşa'nın kızına ait şahidenin geometrik süslemeli yüzü. (Örn. no : 22)
35 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.2.9. envanter nolu şahidenin mihrabiye süslemeli yüzü. (Örn. no : 23)
36 - Kadılar Mezarlığında , Mehmet Şah'ın şahidesi. (Örn. no : 24)
37 - Üçler Camii haziresinde üçgen alınlıklı şahide. (Örn. no : 25)
38 - Kadılar Mezarlığında , sivri kemerli şahidenin iç yüzü . (Örn. no : 26)
39 - Kadılar Mezarlığında , sivri kemerli şahidenin dış yüzü . (Örn. no : 26)
40 - Kadılar Mezarlığında , üçgen alınlıklı şahidenin iç yüzü . (Örn. no : 27)

41 - Kadılar Mezarlığında , üçgen alınlıklı şahidenin dış yüzü . (Örn. no : 27)
42 - Üçler Camii haziresinde dilimli sivri kemerli baş taşının iç yüzü. (Örn. no : 31)
43 - Üçler Camii haziresinde dilimli sivri kemerli baş taşının dış yüzü. (Örn. no : 31)

44 - Bayezid Paşa Camii haziresi (Örn no : 32 , 33)
45 - Bayezid Paşa Camii haziresi (Örn no : 32)
46 - Bayezid Paşa Camii haziresinde örn no : 33'ün baş taşının dış yüzü.
47 - Bayezid Paşa Camii haziresinde örn no : 33'ün ayak taşının dış yüzü.
48 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.9. envanter nolu sanduka.
49 - Şadgeldi Paşa Türbesi'nde , 35 örnek nolu sanduka.(Ortada uzun olan)
50 - Şadgeldi Paşa Türbesi'nde , 36 örnek nolu sanduka.
51 - Şadgeldi Paşa Türbesi'nde , 37 örnek nolu sandukanın kuzey yüzü.
52 - Şadgeldi Paşa Türbesi'nde , 35 örnek nolu sandukanın güney yüzü.
53 - Kadılar Türbesi'nde 38 örnek nolu sandukanın kuzey yüzü.
54 - Kadılar Türbesi'nde 38 örnek nolu sandukanın güney yüzü.
55 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.45.4.4. envanter nolu sanduka.(Örn. no : 39)
56 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.45.4.5. envanter nolu sandukanın kuzey yüzü. (Örn. no : 40)
57 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.45.4.5. envanter nolu sandukanın güney yüzü. (Örn. no : 40)
58 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 41 örnek nolu sanduka. (Önden ikinci sanduka)
59 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 41 örnek nolu sandukadaki arslan kabartması.
60 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.11. envanter nolu sanduka.(Örn. no : 42)
61 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.12. envanter nolu sanduka.(Örn. no : 42)
62 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.4. envanter nolu sanduka. (Önden birinci sanduka) (Örn. no : 43)
63 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.2. envanter nolu sandukanın kuzey yüzü. (Örn. no : 47)
64 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.2. envanter nolu sandukanın güney yüzü. (Örn. no : 47)
65 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 48 örnek nolu sanduka. (Önden birinci sanduka)
66 - 79 no'lu fırının önündeki sanduka (Örn. no : 49)
67 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.6. envanter nolu sanduka. (Önden ilk Sanduka)
68 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.1.6. envanter nolu sanduka. (Önden ilk Sanduka)
69 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 60 örnek nolu sanduka.
70 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 61 örnek nolu sanduka.
71 - Üçler mahallesi 42 nolu evin bahçesindeki sanduka. (Örn. no : 62)
72 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.85.1.1. envanter nolu sanduka. (Örn. no : 64)
73 - Saraçhane Camii'nin haziresindeki sanduka. (Örn. no : 65)
74 - Şehirüstü mahallesi 87 nolu evin bahçesindeki mezar. (Örn. no : 66)
75 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 67 örnek nolu dikdörtgen sanduka.
76 - Hızır Paşa Camii haziresinde , 68 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzü.
77 - Hızır Paşa Camii haziresinde , 68 örnek nolu dikdörtgen sandukanın kuzey yan yüzü.
78 - Hızır Paşa Camii haziresinde , 69 örnek nolu dikdörtgen sandukanın kuzey yan yüzü.
79 - Hızır Paşa Camii haziresinde , 69 örnek nolu dikdörtgen sandukanın baş ucu.
80 - Şamlar Camii haziresinde , 70 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzü.
81 - Şamlar Camii haziresinde , 70 örnek nolu dikdörtgen sandukanın baş ucu.
82 - Şamlar Camii haziresinde , 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzü.
83 - Şamlar Camii haziresinde , 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzü , detay
84 - Şamlar Camii haziresinde , 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın kuzey yan yüzü.
85 - Şamlar Camii haziresinde , 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın kuzey yan yüzü

, detay
86 - Şamlar Camii haziresinde , 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın ayak ucu.
87 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde F.46.2.1. envanter nolu şahide. (Örn. no : 72)
88 - Kadılar mezarlığında 73 örnek nolu şahide.
89 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde 74 örnek nolu şahide.
90 - Kadılar mezarlığında 75 örnek nolu şahide.

91 - Kadılar mezarlığında 76 örnek nolu şahide.
92 - Kadılar mezarlığında 77 örnek nolu şahide.
93 - Kadılar mezarlığında 79 örnek nolu şahide.
94 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 81 örnek nolu mezarın güney yan yüzü ve baş ucu.
95 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 81 örnek nolu mezarın kuzey yan yüzü ve ayak ucu.
96 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 82 örnek nolu mezar.
97 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 87 örnek nolu mezarın kazı öncesi görünümü.
98 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 87 örnek nolu mezarın kazı sonrası görünümü.
99 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 88 örnek nolu şahide.
100 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 90 örnek nolu şahide.
101 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 92 örnek nolu şahide.
102a - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 93 örnek nolu mezarın baş taşı.
102b - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 93 örnek nolu mezarın ayak taşı.
103 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 93 örnek nolu mezarın genel görünümü.
104 - Kadılar mezarlığında 95 örnek nolu şahide.
105 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 96 örnek nolu mezar taşı. (Soldaki. Sağdaki örnek no : 113)
106 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 100 örnek nolu mezarın kazı sonrası görünümü.
107 - Üçler Camii haziresinde 101 örnek nolu mezar taşı. (Sağdaki.)
108 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 102 örnek nolu mezar.
109 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 102 örnek nolu mezarın baş taşı.
110 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 102 örnek nolu mezarın ayak taşı.
111 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 103 örnek nolu mezarın kazı öncesi görünümü.
112 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 103 örnek nolu mezarın kazı sonrası görünümü.
113 - Saraçhane Camii'nin haziresinde , 104 örnek nolu mezarın baş taşı.
114 - Saraçhane Camii'nin haziresinde , 104 örnek nolu mezarın ayak taşı.
115 - Sultan Bayezid Camii haziresinde 105 örnek nolu mezar.
116 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 106 örnek nolu mezar.
117 - Saraçhane Camii'nin haziresinde , 108 örnek nolu mezar. (Sağdaki)
118 - Saraçhane Camii'nin haziresinde , 108 örnek nolu mezarın baş taşı.
119 - Sultan Bayezid Camii haziresinde 109 örnek nolu mezarın baş taşı.
120 - Sultan Bayezid Camii haziresinde 109 örnek nolu mezarın ayak taşı.
121 - Sultan Bayezid Camii haziresinde 111 örnek nolu mezarın baş taşı.
122 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 112 örnek nolu mezar.
123 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 114 örnek nolu mezar.
124 - Yukarı Türbe'nin bahçesinde 115 örnek nolu mezar.
125 - Şamlar Camii haziresinde , 116 örnek nolu mezar.
126 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 117 örnek nolu mezar.
127 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 117 örnek nolu mezarın güney yüzü.
128 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 117 örnek nolu mezarın ayak taşının dış yüzü.
129 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde , 118 örnek nolu şahide.
130 - Kadılar mezarlığında 119 örnek nolu şahide.
131 - Şirvanlı Camii haziresinde , 120 örnek nolu mezar.
132 - Şirvanlı Camii haziresinde , 122 örnek nolu mezarın baş taşı.
133 - Şirvanlı Camii haziresinde , 122 örnek nolu mezarın ayak taşı.
134 - Örnek no : 120 ve 122'nin genel görünümü.

135 - Çilehane Camii bahçesinde , 123 örnek nolu lahitin güney yan yüzü.
136 - Çilehane Camii bahçesinde , 123 örnek nolu lahitin kuzey yan yüzü.
137 - Yukarı Türbe'nin bahçesinde , 124 örnek nolu mezar.
138 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde , 126 örnek nolu şahide.
139 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde , 127 örnek nolu şahide.
140 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde , 128 örnek nolu şahide.
141 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 129 örnek nolu mezar.
142 - Mehmet Paşa Camii haziresinde , 130 örnek nolu mezar.
143 - Şirvanlı Camii haziresinde , 132 örnek nolu mezar.
144 - Şirvanlı Camii haziresinde , 133 örnek nolu mezar.

145 - Amasya Müzesi'nin bahçesindeki sandukaların genel görünümü.
146 - Amasya Müzesi'nin bahçesindeki sandukaların genel görünümü.
147 - Amasya Müzesi'nin bahçesindeki sandukaların genel görünümü.
148 - Amasya Müzesi'nin bahçesindeki şahidelerin genel görünümü.
149 - Amasya Müzesi'nin bahçesindeki şahidelerin genel görünümü.
150 - Amasya Müzesi'nin bahçesindeki şahidelerin genel görünümü.
151 - Amasya Müzesi'nin bahçesindeki şahidelerin genel görünümü.
152 - Saraçhane Camii haziresinin genel görünümü.
153 - Samsun Müzesi'ndeki sanduka örneği
154 - - Kastamonu Müzesi'nden şahide örnekleri.
157
158 - Samsun Müzesi'nde , mezar taşları üzerindeki selviler.
/159
160 - Antalya / Elmalı Pir Aptal Musa Tekkesi haziresinde 19.yy. tarihli mezar taşında
/161 selvi.
162 - Kastamonu Müzesi'nde , mezar taşı üzerinde vazoda selvi motifi.
163 - Balıkesir Zağanos Paşa Camii haziresinde Rabia Kadın'ın 1825 tarihli mezar taşı.
164 - Çanakkale Büyük Camii haziresinde 1808 tarihli mezar taşı.
165 - Balıkesir Zağanos Paşa Camii haziresinde bulunan mezar taşı üzerinde sepet içinde gül motifi.
166 - Kastamonu Nasrullah Camii haziresinde üzerinde hurma ağacı bulunan mezar
/167 taşları.
168 - Kastamonu Müzesi'nde üzerinde hurma ağacı bulunan mezar taşı.
169 - - Çanakkale Büyük Camii haziresinde üzerinde hurma ağacı bulunan mezar taşları.
171
172 - Akşehir Nasreddin Hoca mezarlığında üzerinde hurma ağacı bulunan mezar taşı.
173 - Balıkesir Zağanos Paşa Camii haziresinde üzerinde üzüm salkımı bulunan mezar taşı.
174 - Samsun Müzesi'nde , mihrabiye süslemeli mezar taşı.
175 - Samsun Müzesi'nde , hançer süslemeli mezar taşı.
176 - Çanakkale Hançerli Çeşme üzerindeki hançer motifi.
177 - - Amasya'da bazı evlerde bahçe duvarlarının örgüsünde kullanılmış mezar taşları.
178
179 - Amasya'da bir evin bahçe duvarının örgüsünde kullanılmış hançerli mezar taşı.

ÇİZİM LİSTESİ

1 - Şadgeldi Paşa Türbesi'nde, Sitti Hatun'un sandukasının baş ve ayak taşı süslemesinden detay. (Örn. no : 1)
2 - Amasya Müzesi'nde, Hacı Osman Paşa'nın mezarına ait baş taşının süslemeli yüzü. (Örn. no : 2)
3 - Amasya Müzesi'nin deposunda F.45.4.6 envanter nolu şahidenin bir yüzündeki süsleme.(Örn. no : 3)
4 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde, F.45.4.2 envanter nolu şahidenin kitabe bulunan yüzü. (Örn. no : 4)
5 - Amasya Müzesi'nin deposunda F.35.1.4 envanter nolu şahidenin bir yüzündeki süsleme. (Örn. no : 6)
6 - Amasya Müzesi'nin deposunda F.45.4.1 envanter nolu şahidenin bir yüzündeki süsleme. (Örn. no : 7)
7 - Yörgüç Paşa'ya ait baş taşının iç yüzündeki bezeme. (Örn. no : 12)
8 - Kurşunlu mah. 1 nolu evin bahçesindeki 1488 / 89 tarihli sandukanın üzerindeki bezeme. (Örn. no : 19)
9 - Kurşunlu mah. 1 nolu evin bahçesindeki 1488 / 89 tarihli sandukanın baş taşının iç yüzünün alınlığındaki bezeme. (Örn. no : 19)
10 - Kurşunlu mah. 1 nolu evin bahçesindeki 1488 / 89 tarihli sandukanın ayak taşının dış yüzündeki süsleme. (Örn. no : 19)
11 - Sofular Camii'nin bahçesindeki 1490 tarihli mezarın ayak taşının dış yüzündeki bezeme. (Örn. no: 20)
12 Kadılar mezarlığındaki üçgen alınlıklı şahidenin dış yüzündeki bezeme. (Örn. no: 27)
13 - Amasya Müzesi'nin deposunda F.35.1.2 envanter nolu şahidenin bir yüzündeki süsleme. (Örn. no : 30)
14 - Bayezid Paşa Camii Haziresinde, 33 örnek nolu mezarın baş taşının dış yüzündeki bezeme.
15 - Bayezid Paşa Camii Haziresinde, 33 örnek nolu mezarın ayak taşının dış yüzündeki bezeme.
16 - Şehirüstü mah. 87 nolu evin bahçesindeki mezarın ayak taşının dış yüzündeki bezeme. (Örn. no : 66)
17 - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 67 örnek nolu mezarın baş ucundaki süsleme.
18 - Hızır Paşa Camii haziresinde, 68 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzündeki bezeme.
19 - Hızır Paşa Camii haziresinde, 68 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzünün iki ucundaki lale motifi.
20 - Hızır Paşa Camii haziresinde, 69 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzündeki bezeme.
21 - Hızır Paşa Camii haziresinde, 69 örnek nolu dikdörtgen sandukanın kuzey yan yüzündeki bezeme.
22 - Şamlar Camii haziresinde, 70 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzündeki bezeme.
23 - Şamlar Camii haziresinde, 70 örnek nolu dikdörtgen sandukanın baş ucundaki bezeme.
24 - Şamlar Camii haziresinde, 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın güney yan yüzündeki bezeme.
25 - Şamlar Camii haziresinde, 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın kuzey yan yüzündeki bezeme.
26 - Şamlar Camii haziresinde, 71 örnek nolu dikdörtgen sandukanın ayak ucundaki bezeme.
27 - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 81 örnek nolu dikdörtgen sandukanın ayak ucundaki bezeme.

28 - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 87 örnek nolu mezarın ayak taşının dış yüzündeki bezeme.

29 - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 93 örnek nolu mezarın ayak taşının dış yüzündeki bezeme.

30 - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 102 örnek nolu mezarın ayak taşının iç yüzündeki bezeme.

31 - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 103 örnek nolu mezarın baş ucundaki bezeme.

32 - Sultan Bayezid Camii haziresinde, 109 örnek nolu mezarın ayak taşının bir yüzündeki bezeme.

33 - Sultan Bayezid Camii haziresinde, 111 örnek nolu mezarın ayak taşının bir yüzündeki bezeme.

34 - Yukarı Türbe'nin bahçesinde , 115 örnek nolu mezarın ayak taşının iç yüzündeki bezeme.

35 a - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 117 örnek nolu mezarın güney yan yüzündeki bezeme.

35 b - Mehmed Paşa Camii haziresinde, 117 örnek nolu mezarın ayak taşının dış yüzündeki bezeme.

36 - Mehmed Paşa Camii haziresinde , 129 örnek nolu şahidenin bir yüzündeki bezeme.

37 - Amasya Müzesi'nin bahçesinde , 134 örnek nolu şahidenin bir yüzündeki bezeme.

ÖNSÖZ

Çok yönlü değerleri bulunan mezar taşları , birer tarihi vesika olmalarının yanında , form ve süslemelerinin çeşitliliği nedeniyle sanat bakımından da önemli bir yere sahiptir.

Açıkta ve korunmasız olan mezar taşları kolayca tahrip olabilmektedir. Hatta şehircilik faaliyetlerindeki kimi yanlış uygulamalar neticesinde tamamen ortadan kalktıklarına da rastlanılmaktadır. Dolayısıyla bunlara ilişkin bilgilerin , fotğraflarının ve üzerlerindeki yazı metinlerinin derlenmesi faydalı ve gereklidir.

Gerek doğal , gerekse insani etkenler nedeniyle sayıları gittikçe azalmakta olan mezar taşlarından Amasya'da bulunanları doğrudan konu alan bir yayın bulunmamaktadır. Bunların tespit edilip özelliklerinin belirlenerek bilimsel sistematikle belgelenmesi , çalışmamızın başlıca amacını oluşturmaktadır.

Çalışma esnasındaki destek ve yardımlarından dolayı hocam Doç. Dr. Halit Çal'a ; tezin tamamlanmasına neden olan dostum Ayşe Çaylak'a ; Arapça kitabelerin okunup Türkçe'ye çevrilmesinde yardımcı olan Bahattin Yaman'a ; maddi ve manevi destekleri nedeniyle aileme teşekkür ederim.

Ocak 1997

Günnur Aydoğdu

I - GİRİŞ

A - Konunun Tanımı, Sınırları , Önemi, Amacı, Yöntem ve Kaynakların Değerlendirilmesi:

"Amasya Mezartaşları" konulu yüksek lisans tez çalışmamızda, Amasya ili merkezinde tespit edilen Türk mezartaşları yer almaktadır. İncelenen 134 mezartaşından altmışbeşi 14. - 15. yüzyıla, altısı 16. - 17. yüzyıla, altmışüçü 18. - 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. Örnekler Amasya ilinin merkezinde bulunan hazire ve mezarlıklar ile Amasya Müzezi'nde yer almaktadır.

Önemli kültür varlıklarından olan mezartaşları açıkta ve korunmasız olmaları nedeniyle kolayca tahrip olabilmektedir. Ayrıca taşınabilir nitelikte olduklarından çalınma söz konusu olabilir. Nitekim Eylül 1995 tarihli incelemede tespit ettiğimiz 38 nolu örnek Haziran 1996 tarihli incelemede bulunamamıştır. Çeşitli nedenlerle sayıları gittikçe azalmakta olan mezartaşlarının tespit edilip özelliklerinin belirlenerek bilimsel sistematikle belgelenmesi çalışmanın başlıca amacı olmuştur.

Konuyla ilgili çalışmamız üç ana safhada gerçekleşmiştir. Öncelikle kütüphanelerde araştırma yapılarak konuya dair bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Amasya ile ilgili taranmış ve mezartaşlarının tespitinde yararlı olabilecek bilgiler toplanmıştır. İkinci aşamada arazi çalışması gerçekleştirilmiştir. Amasya'nın merkezindeki hazire ve mezarlıklar taranarak mezartaşları yerlerinde tespit edilmiştir. Ayrıca Kültür Bakanlığı'ndan alınan izinle Amasya Müzesi'nde bulunan örnekler incelenmiştir. Tespit edilen örneklerin ölçüleri ve bazılarının mülajları alınarak fotoğrafları çekilmiştir. Arazi çalışması tamamlanmakla birlikte bazı hazirelerde sonradan kazı ve temizleme yapıldığı öğrenilmiştir. Neticede ortaya çıkan mezartaşlarının kataloğa dahil edilebilmesi için yeniden arazi çalışması gereği doğmuştur. Üçüncü aşamada, kaynak taraması ve arazi çalışması sonucunda elde edilen veriler yardımıyla tezin yazılmasına geçilmiştir.

Çalışma dört bölüm halinde ele alınmıştır. I. Bölümde, "giriş" adı altında konunun tanımı, sınırları, önemi, amacı, yöntem ve kaynakların değerlendirilmesi yer almaktadır. Ayrıca Türkler'de mezar geleneğine değinildikten sonra Amasya'nın tarihçesi ve türbeleri hakkında kısa bilgiler sunulmuştur. II. Bölümde, örneklerin tanıtıldığı katalog bulunmaktadır. Katalog 134 örnekten oluşmaktadır. (Ancak bunların dışında bazı mezartaşları kataloğa dahil edilmemiştir. Halifet Gazi Türbesi'nde, Emir Mübarezeddin Halifet Alp Gazi'nin lahdi bulunmaktadır. Lahit Roma dönemine ait olup Alp Gazi için

kullanılmıştır. (Cantay 1976-77 : 24) Roma dönemi özelliklerini taşıyan lahit kataloğa alınmamıştır. (F. 1) Üçler mahallesi Torumtay sokaktaki 75 nolu evin önünde kapalı, küçük bir odanın içerisinde kalmış dört mezar bulunmaktadır. Toprak ve taş zeminin yükselmesi nedeniyle şahidelerin ancak üst kısımları görülebilmektedir. Amasya **Tarihi** (Hüseyin Hüsameddin 1986 : 148)'nde, burada medfun olanların Niğdeli-zade Sofu Bayezid Çelebi, amcası Feyzullah Çelebi, Yakup Çelebi ve İran Hatun oldukları belirtilmektedir. Şehir mezarlığında, sarıklı şahideli, üstü açık dikdörtgen sandukalı mezar görülmektedir. Aşağıdan mezarın fotoğrafı çekilebilmekte, fakat yanına ulaşılamamaktadır. (F. 2) Amasya Müzesi'nin deposunda bulunan çok küçük parçalar halindeki mezartaşları da katalog dışı bırakılmıştır. Ayrıca bugün üzerleri tamamen beton, sıva ile kaplanılmış mezartaşları dikkate alınmamıştır.)

Katalog açısından bir sistem oluşturmak amacıyla örneklerin her biri için gözlem fişi oluşturulmuştur. Ayrıntılı gözlem fişinde örneğin **Yeri**, **İnceleme Tarihi**, **Bugünkü Durumu**, tarihi, kime ait olduğu, kitabesi, ölçüleri, malzemesi, işlenişi, formu, genel tanımı, süslemesinde kullanılan motifler ve kompozisyon özellikleri yer almaktadır. Örnekler kronolojik sıra ile ele alınmıştır. **Tarihi** belli olmayanlar ise form ve süsleme özelliklerine göre belirli dönemlere dahil edilmeye çalışılarak, dönemlerinden olan örneklerin arkasına sıralanmıştır.Tarihlendirme için yapılan karşılaştırmada önce bölgedeki sonra Anadolu'daki benzer örnekler esas alınmıştır. Bununla birlikte tarih veren benzer örneklerin azlığı, veri yetersizliği kesin tarihlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Üzerinde tarih bulunmayan örneklerden bilhassa sandukaların tarihlendirilmesi bu aşamadaki bilgilerimizle oldukça güçtür. Bu örnekler 14. - 15. yüzyıl içerisinde ele alınmıştır. Ancak 14. yüzyıl öncesine gidebilecek veya 16. yüzyıla sarkabilecek sandukalar olabilir.

Mezartaşları üzerindeki kitabeler her örnekte aynı netlikte olmayıp kimi örneklerde tahrip söz konusudur. Bu nedenle okunamayan kelimeler boş bırakılmıştır. Ayrıca her kitabe mümkün olduğunca okunmaya ve okutulmaya çalışılmakla beraber Farsça yazılardan bazıları çözülememiştir.

III. Bölümde, katalog bölümünde incelenen mezartaşlarının değerlendirmesi ve Anadolu'daki - kaynaklardan ulaşılabilen ve görme fırsatı bulabildiğimiz - benzer örnekleri yer almaktadır. Değerlendirmede, mezartaşlarının çeşitli dönemlerde çeşitli formlarda belirmesi nedeniyle form açısından bir gruplamaya gidilmiştir. Daha sonra mezartaşlarının süslemesinde kullanılan motifler belirlenerek bitkisel, geometrik, nesnel motifler figürlü süsleme şeklinde ve alt gruplar halinde motiflerin her biri ele alınmıştır.

Ayrıca dönemlerin getirdiği yenilikler ve biçimlendirme özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

IV. Bölümde ise, mezartaşlarının tanıtılması ve değerlendirilmesinden sonra ulaşılan "sonuç" kısmı yer almaktadır.

Kaynakça, fotoğraflar ve çizimler çalışmanın desteklenmesi ve daha net anlaşılabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Çalışmamız esnasında pek çok yayından faydalanılmıştır. Ancak Amasya mezartaşlarını doğrudan konu alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Amasya'ya dair bilgilerin bulunduğu kimi yayınlarda mezartaşlarıyla ilgili bilgiler geçebilmektedir. Amasya **Tarihi** bu açıdan önemli bir yere sahiptir. Eserin I. cildinde Amasya türbelerinden bahsedilerek içlerinde medfun olanların isimleri zikredilmiştir. (Hüseyin Hüsameddin : 1986) **Tarihi** bilgiler içeren III. ciltte Şadgeldi Paşa'nın sandukası üzerindeki kitabe verilmiştir. (Hüseyin Hüsameddin 1927 : 111) Bazı mezartaşlarının kitabelerinin yer aldığı bir diğer önemli yayın Uzunçarşılı (1927)'ya aittir. Eser, bugün **Yerin**de olmayıp müzede bulunan bazı mezartaşlarının tespit edilmesinde ve kimi kitabelerin karşılaştırılmasında önemli faydalar sağlamıştır. Ayverdi (1973 ; 1989), Amasya Bayezid Paşa Camii haziresindeki geometrik bezemeli mezartaşının fotoğrafını, Halkalı Dede Türbesi'ndeki mezartaşının fotoğraf ve kitabesini, Yörgüç Paşa Türbesi'ndeki mezartaşlarının fotoğraf ve kitabelerini vererek Hızır Paşa Camii haziresindeki mezartaşlarından bahsetmektedir. Karşılaştırmalarda, Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki mezartaşlarını konu alan çalışmalardan faydalanılmıştır. Bu konuda Beyhan Karamağaralı (1992)'nın eseri başlıca kaynak olmuştur. Kitabın giriş kısmında Orta Anadolu, Batı Anadolu ve Doğu Anadolu'daki mezartaşları hakkında örneklerle bilgi sunulmaktadır. Batı Anadolu'daki mezartaşlarının anlatıldığı bir diğer yayın Tunçel (1989)'e aittir. Konya mezartaşları konusunda Önder (1958 ; 1970), Oral (1950), Akşehir mezartaşları konusunda Benli (1992), Meriç (1936 a , b) , Ankara mezartaşları konusunda Mübarek Galip (1341), Bursa mezartaşları konusunda Karaçağ (1994), Edirne mezartaşları konusunda Dağlıoğlu (1936), Özer (1993) Antalya mezartaşları konusunda Eren (1982), İstanbul mezartaşları konusunda Işın (1994), Demiriz (1981 ; 1989 ; 1993), Aksu (1992), Dağlıoğlu (1962), Laqueur (1984), Yüksel (1992) başvurduğumuz kaynaklardandır. Ayrıca Konya mezartaşları konusunda H. Örcün Barışta'nın, XII. Türk Tarih Kongresi'nde sunulmuş bildirisi bulunmakta ise de henüz yayınlanmamıştır. Mezartaşlarında görülen süslemenin benzer örnekleri çeşmeler üzerinde de bulunmaktadır. Bu konuda çeşmelerle ilgili yayınlardan faydalanılmıştır.(Barışta 1984 ; 1989 ; 1991 ; 1993a ; 1993b ; 1993c)

B. Türkler'de Mezar Geleneği :

Türkler'de, evvelce ölülerin gömülmesi hususunda yakma, toprağa gömme gibi çeşitli yöntemler uygulanmıştır. Yakma işlemi mö. 1200'lerde Orta Asya boylarında görülmeye başlanır. Bu yöntemi Hunlar, Göktürkler,Hazarlar, Kırgızlar, Kamanlar, Tuna Bulgarları, Moğollar da uygulamıştır. Ancak aynı dönemlerde, Türk boylarının başka yöntemleri de kullandıkları Çin kaynaklarından öğrenilmektedir. Bazı mezarlardaki iskeletlerde yakma izleri görülmez. (Tuncer 1986 : 254)

MÖ. 3000 yıllarına inen kurganlarda, Türklerin ölülerini toprağa gömdükleri görülmektedir. Göktürkler, Oğuzlar, Bulgarlar, Hazarlar, Kırgızlar ve Karlukların bu yöntemi sürdürdükleri anlaşılıyor. (Tuncer 1986 : 254)

Büyük Hun Devleti Orta, Asya kavimlerini ilk defa bir bayrak altında toplaması bakımından kültür tarihimizde önemli bir yere sahiptir. Artık yavaş yavaş Altay dağlarındaki kültürlerle Orhon kıyılarındaki buluntular, kendine has özellikleri olan bir Orta Asya karakteri ile ortaya çıkmaya başlamıştır. Tam bir kaynaşma olmamakla birlikte aralarındaki büyük farklar kaybolmaya yüz tutmuştur. (Ögel 1988 : 43)

Noyin-Ula'da 212 kurgan kazılmıştır. Bunlardan beş tanesi, tek tanrılı bir Gök dine inanan Hunlar'ın prenslerine aittir. Hun prensleri genellikle yüksek tepelere gömülmüşlerdir. Mezarların dış kısmı taş ve toprakla yükseltilmiştir. Mezarın iç kısmı, mezar çukuru, dehliz ve dehlizden sonra gelinen, tabutun konduğu bölümden oluşmaktadır. Bazı tabutların kapaklarında ipek kumaş kalıntılarına rastlanılmasından, tabutların ipek kumaşlarla kaplandığı anlaşılmaktadır. (Ögel 1988 : 59) Altay bölgesi'nde Büyük Hun Devleti'nin kültürünü temsil eden kurganlarda mezar odası yukarıdan aşağıya doğru daralmakta ve orta kısmında ise tabutların konduğu yer bulunmaktadır. Tabutun konduğu **Yer**in tavanı ahşapla kapatılmıştır . (Ögel 1988 : 61)

Orhon bölgesi'nde iki tip mezarla karşılaşılmaktadır. Bunlardan tümsekli mezarlarda, mezarın ortasına taşlar yığılarak bir tümsek yapılmıştır. Bunların da etrafı taşlarla çevrilidir. Bozkır mezarlarının en karakteristik özellikleri mezarın etrafının dört köşe olarak yassı taşlarla kaplanmış olmasıdır. Göktürkler devrinde, mezarların yanına, içine veya uzağına birer taş dikilmiştir. Bunlar işlenmiş, perdahlanmış, üzerleri resim, çizgi vb. ile süslenmiş veya yazı yazılmış olabilmektedir. (Ögel 1988 : 134) Ayrıca

Orhon bölgesi'nde heykellere rastlanmaktadır. Heykellerin ölünün heykeli mi, yoksa balballar mı olduğu kesinlik kazanamamıştır. Ancak Kızlasov gibi, balbalın düşmanları temsil eden taşlar olup üzerine figür işlenmediğini belirten Baykara (1993 : 128) da bu heykelleri balbal kabul etmemekte ve mezar sahibine ait olabileceği üzerinde durmaktadır.

Orhon boylarında, üzeri oyularak süslenmiş taş levhalardan yapılmış tabutlar dikkati çekmektedir. Bu taşlar üzerindeki süslemelerde, keçe tezyinatının etkilerinin büyük olduğu düşünülmektedir. (Ögel 1988 : 137)

Uygurlar, Hoço yakının bulunan kubbeli mezar anıtları yapmışlardır. Bu kubbeli Uygur mezarları, türbe yapılarının ilklerinden sayılmaktadır. (Aslanapa 1984 : 12)

9. yüzyıldan itibaren İslamiyeti kabul eden Türkler pek çok türbe yapısı meydana getirmişlerdir. Kerpiç ve tuğla kullanılarak yapılan Karahanlı türbeleri kare planlı, kübik gövdeli yapılardır. (Önkal 1992 : 2) Ölü, yapının bodrum katında mumyalık kısmına gömülmekte; toprak üstünde kalan üst katta ise sembolik bir lahit bulunmaktadır. Karahanlılar'daki türbe biçimi Gazneliler'de de devam etmiştir. Büyük Selçuklular zamanında kübik, çokgen ve silindir gövdeli türbeler görülür. İçte kubbe, dışta külahla örtülü türbeler çoğunlukla iki katlıdır. Alt katta mumyalanmış cesetler, üst katta dua odası yer almaktadır. Bu uygulama Osmanlılar'ın ilk devrine kadar sürmüştür. (Önkal 1992 : 2)

Türkler, Anadolu'ya yerleşmelerinden sonra eski mezar geleneklerini devam ettirmişlerdir. Bununla birlikte, yerel özelliklere sahip örneklerle de karşılaşılmaktadır. Anadolu'da 12. yüzyıldan itibaren görülen mezartaşları ana hatlarıyla ince, uzun sandukalar ve şahideler olarak belirmektedir. 16. yüzyıldan itibaren ise başlıklı şahideler ve dikdörtgen sandukalar görülür.

Görüldüğü üzere Türkler'de İslamiyetten önce geliştirilen gösterişli mezar ve mezartaşı geleneği İslamın kabulünden sonra da - İslami kurallara uygun düşmemesine rağmen - yapılmaya devam edilmiştir. Dönemin sanat anlayışına göre şekillenen ve süslenen mezartaşlarında çok çeşitli ve ilginç motiflere yer verilmiştir.

C. Amasya'nın Kısa Tarihçesi ve Türbeleri :

Şehrin bilinen en eski adı Amaseia'dır. Ancak ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte Büyük İskender devri (MÖ. 336

- 323)'nden önce de mevcut olduğu ve şehrin tarihinin Hititler dönemine kadar uzandığı sanılmaktadır. (Şahin - Emecan 1991 : 1) Zaman zaman Pontus krallarının başşehri olan Amasya 63 yılında Roma Devleti'nin sınırları içine katılmıştır. Şehir, Abbasiler devri'nde bir kaç kez Abbasilerle Bizanslılar arasında el değiştirir. (Tuğlacı 1985 : 17)

Amasya'nın Türkler tarafından ne zaman fethedildiği konusunda kesin bir bilgi yoktur. Ancak 11. yüzyıl başında Danişmendliler'in idaresi altında olduğu bilinmektedir. Bu hakimiyet, Danişmendli topraklarının Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan (1155 - 1192) tarafından ilhakına kadar devam etmiştir. (Şahin - Emecan 1991 : 1)

Danişmend Ahmed Gazi yönetimi esnasında Haçlı seferleri başlamıştır. Ahmed Gazi'nin ölümü üzerine emir olan oğlu İsmail Han, Suluova'da Haçlı ordusuna yenilince dağlara çekilmek zorunda kalır. Haçlılarsa bu süre içerisinde Amasya'da konaklamışlardır. İsmail Han'ın dağlardan inip baskınlar düzenlemesi neticesinde Haçlılar fazla dayanamayarak çekilirler. (Anonim 1981 : 423 ; Hüseyin Hüsameddin 1332 : 298 - 301) Ancak bu olaylardan etkilenen Amasya bir harabe halini almıştır. (Hüseyin Hüsameddin 1332 : 303)

Anadolu Selçuklu Devleti dönemi'nde, II. Kılıçarslan'ın saltanatının sonlarına doğru şehir Nizameddin Argunşah'ın yönetimine verilmiştir. Ancak Sultan'ın diğer oğlu Tokat Beyi Rükneddin Süleyman, burayı kardeşinden alır. (Şahin - Emecan 1991 : 1)

1243 Kösedağ savaşından sonra şehir Moğollar'ın eline geçer. Daha sonra Sivas'ta hüküm süren Eretna ve onun haleflerinin idaresine girmiştir. Bu esnada Hacı Şadgeldi ve Kadı Burhaneddin arasındaki siyasi mücadelelere sahne olur. (Uzunçarşılı 1927 : 107-109 ; Şahin - Emecan 1991 : 1 ; Anonim 1981 : 424)

1398 yılında Amasya, Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına katılır ve yönetimi Çelebi Mehmed'e verilir. Çelebi Mehmed'ten sonra II. Murad, Fatih, II. Bayezid burada sancak beyi olarak bulunurlar.

1518 yılında Sivas'a bağlanan Amasya, şehzade Mustafa kentin valiliğine atanınca bağımsız sancak durumuna getirilir. Şehzade Mustafa'nın katlinden sonra, İstanbul'a daha yakın olan şehzade sancaklarının öneminin artması ve Amasya'nın merkeze uzak olması nedeniyle şehir, 16. yüzyılın ortalarından itibaren bu özelliğini kaybeder. Bundan sonra Amasya, merkezden tayin edilen sancak beyleri tarafından idare edilmiştir.

19. yüzyılda çeşitli yerlerden getirtilen göçmenler, Amasya sancak merkezine ve ona bağlı ilçelere yerleştirilmiş , merkezde bir çok aşiret iskan edilmiştir. (Tuğlacı 1985 : 19)

Milli mücadele esnasında müspet faaliyetlere sahne olan Amasya, Cumhuriyet'in ilanından sonra il olmuştur.

Amasya tarih boyunca pek çok doğal afete maruz kalmıştır. Bu afetler Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivindeki 05.01.01/6 nolu dosyada şu şekilde sıralanmaktadır:

1410 zelzele
1590 zelzele
1602 yangın
1647 zelzele
1668 zelzele
1677 Yeşil ırmağın taşmasıyla sel felaketi yaşanmıştır.
1684 zelzele
1688 yangın (Şehrin 3/2 si harap olmuştur.)
1730/31 yangın
1854/55 yangın
1913 yangın (Pek çok yapı hasar görmüştür.)
1943 zelzele.

Mezartaşlarının bir kısmı türbelerin içerisinde yer almaktadır. Bunlardan bazıları bugün sıva, beton ile kaplanmış olduğundan kataloğa dahil edilmemiştir. Ayrıca evvelce olduğu belirtilen kimi türbe ve içlerindeki mezartaşları ise bugün bulunmamaktadır. Bu nedenle ve içlerinde mezartaşı bulunması açısından Amasya'daki bazı türbelerden kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

Halifet Gazi Türbesi : Danişmendli Melik Gazi'nin veziri Mübarezeddin Halifet Alp Gazi için 1225 / 26 yılında yapılmıştır. Mumyalık kısmındaki lahit Roma dönemine ait olup Emir Halifet Alp Gazi için kullanılmıştır.

Turumtay Türbesi : Gıyaseddin Ebul Feth Keyhüsrev bin Kılıçarslan zamanında, Turumtay bin Abdullah tarafından 1278 tarihinde inşaa ettirilmiştir. İçindeki sandukalar kireçle kaplanılmış ve üzerlerine yeşil örtü örtülmüştür. Bunlardan büyük ve yüksek olan Turumtay'ın sandukasıdır.

Kadılar Türbesi : Halifet Gazi Türbesi'nin karşısındaki bu türbe, 14. yüzyılın ikinci yarısına aittir. Uzunçarşılı (1927 : 103), türbede Kadı ailesine ait yedi sanduka olduğunu belirtmektedir. Ancak bugün türbede sanduka bulunmamaktadır.

Şadgeldi Paşa Türbesi : Kadılar Türbesi'nin arka kısmındaki türbenin yapılış tarihi bilinmemektedir. Bugün beş sanduka bulunan türbede, evvelce dokuz sanduka olduğu belirtilmektedir. (Uzunçarşılı 1927 : 106-107)

Halkalı Dede Türbesi : Bir tarafı duvara, diğer üç yüzü yuvarlak kemerli iki ayağa oturan kubbeli yapıda Burak Bey'in kızı Şahruz'ait şahideli sanduka bulunmaktadır. Sanduka kısmen sıva ile kaplanmıştır.

Şehzadeler Türbesi : Yapı 1938 zelzelesinde yıkılmıştır. (Vakıflar Genel Müdürlüğü Dosya no: 05.01.01/11) İçinde dört sanduka olduğu belirtilmektedir. Medfun olanlar Amasya valisi Şehzade Ahmed'in oğlu Murad'ın oğlu, Çelebi Mehmed'in oğlu Kasım, Mustafa ve Mehmed Şah bin Sultan Süleyman'dır. (Uzunçarşılı 1927 : 135)

Şehzade Osman Türbesi : Sultan Bayezid Camii'nin güneydoğusundaki türbede, Sultan II. Bayezid'in oğlu Osman'ın medfun olduğu kapının üzerindeki kitabeden anlaşılmaktadır.

II - KATALOG

Örnek No : 1

Fotoğraf No : 3,4

Çizim No : 1

Yeri : Şadgeldi Paşa Türbesi'ndedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sembolik mezar tamamen kararmış haldedir.

Tarihi : Ramazan 764 h. = Haziran 1363 m.

Kimliği : Sembolik lahit, Hacı Osman'ın kızı Sitti Hatun'a aittir.

Kitabesi : Sandukanın yan yüzlerindeki Arapça kitabe sülüs hatla yazılmıştır.

- هذه التربة السعيدة الشهيدة المعصومه
- ستی خاتون بنت حاجی عثمان وصلت فی تاریخ شهر رمضان
سنه اربع و ستین و سبعمایه .

-Hazihi't-türbet e's-sa'idete e'ş-şehidete e'l-ma sume

-Sitti Hatun binti Hacı Osman vasalet fi tarih şehr-i ramazan sene erba'a ve sittin ve seb'ami'e.

"Bu mezar, Hacı Osman'ın kızı, mutlu,şehit, masum Sitti Hatun'a aittir. 764 yılının ramazan ayında (ahirete) ulaştı."

Ölçüleri : Baş taşı : yükseklik : 49 cm., çevresi : 8cm.
Ayak taşı : yükseklik : 48 cm. çevresi : 8 cm. x 8 cm.
Sanduka : uzunluk:117 cm. yükseklik baş:37cm.ayak:35 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Çokgen gövdeli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Sembolik mezar, baş taşı, ayak taşı ve prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı ve ayak taşı, sandukayla birlikte yekpare mermerden işlenmiştir. Baş taşı ve ayak taşı sekizgen gövdelidir. Sekizgen gövdenin üzerinde dilimli ve sivri formlu başlık yer almaktadır. Şahidelerin çokgen gövdelerinin her bir cephesi çeşitli motiflerle bezenmiştir.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın üzeri yazı ile doldurulmuştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Şamdan, mum, kandil, stilize çiçek motifleriyle oluşturulmuş süslemede nesnel konular hakimdir.

Kompozisyon : Süsleme baş ve ayak taşında görülür. Baş taşının sekizgen gövdesinin her bir cephesine motif işlenmiştir. İç kısımdan sağa doğru, stilize çiçek motifleri, tepesinde alevi bulunan, gövdesi dekoratif bezemeli kandil, stilize çiçek motifleri, aynı karaktede kandil, yayvan şamdan içerisinde, alevi bulunan uzun mum, kandil, stilize çiçek motifleri, kandil şeklinde sıralanmıştır. Aynı motifler ayak taşının süslemesinde tekrar edilmiştir.

Örnek No : 2 (1)

Fotoğraf No : 5, 6, 7

Çizim No : 2

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Ayrı yerlerde sergilenen şahidelerden mermer kaide üzerinde bulunanı daha iyi durumdadır. Diğerinin alt kısmı kırık, kitabeli yüzü aşınmış haldedir.

Tarihi : Muharrem 774 h. = Temmuz 1372 m.

Kimliği : Şahideler, Şeyh Hüseyin ibn Hacı Osman Paşa'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Baş taşının bir yüzündeki dört, ayak taşının bir yüzündeki dört satır Arapça kitabe sülüs hatla yazılmıştır. Baş taşının bir yüzündeki kitabe :

- Hāẕa merḳad e'ş-şāb el- emīr — هذا مرقد الشاب الامير
- el-melih el-merḥūm e'ş-şeyḫ Ḥüseyin ibn — المليح المرحوم الشيخ حسين ابن
- el-emir el-kebīr el-ḥāc ᶜOsman — الامير الكبير الحاج عثمان
- Paşa dāme devletehu . — پاشا دام دولته

" Bu mezar, büyük emir Hacı Osman Paşa'nın oğlu yiğit emir, yumuşak huylu, merhum Şeyh Hüseyin'e aittir. Devleti daim olsun."

Ayak taşının bir yüzündeki kitabe :

- Taġmede'l-lahu teᶜālā bi-ġufrānehu...(okunamıyor) — تغمده الله تعالى بغفرانه
- ...ilā raḥmete'l-lahu teᶜālā — الى رحمة الله تعلى
- fi muḥarrem sene erbaᶜa ve sebᶜin ve sebᶜami'e — في محرم سنه اربع وسبعين وسبعما
- hicriyye nebeviyye. — هجريه نبويه .

" Allah Teala ona rahmet etsin. Hicri 774 senesinin muharrem ayında (vefat etmiştir).

Ölçüleri : Baş taşı : mevcut boy: 88 cm. en: 32 cm. kalınlık: 8 cm.
Ayak taşı : boy: 76 cm. en: 32 cm. kalınlık: 9 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Aynı mezara ait baş ve ayak taşı olduklarını saptadığımız şahideler sivri kemerlidir. Baş taşının bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan dört satırlık kitabe ile alınlık kısmında bezeme görülür. Taşın alt kısmı, kitabenin son satırından sonra düzdür. Şahidenin diğer yüzünde nesneli bezeme görülür.

Ayak taşının bir yüzüne ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan, dört satır halinde kitabe işlenmiştir. alınlık kısmı süslemelidir. Şahidenin diğer yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi ve palmet ile kandil ve şamdandan oluşan nesnel motifler seçilmiştir.

Kompozisyon : Süsleme, baş ve ayak taşlarının her iki yüzünde görülür. Baş taşının bir yüzünün alınlığında palmet ve rumi motifleriyle simetrik kompozisyon oluşturulmuştur. Ortada iri palmet ve onun saplarından iki yana uzayan, uçları düğmeli birer rumi motifi simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu basit süsleme ayak taşının bir yüzünün alınlığında aynı şekilde tekrar edilmiştir.

Baş taşının diğer yüzü nesnel motiflerle süslenmiştir. Ortada, tepesinde alevi bulunan uzun şamdan ve iki yanında yine alevleri bulunan birer kandil motifi kabartması yer almaktadır. Uzun, ince gövdesi iki bilezikli olan şamdanın ayağı yarım daire şeklindedir. Bu kısım noktalama yoluyla süslenmiştir. Nesnel konulardan oluşan bu bezeme, aynı şekilde ayak taşının diğer yüzüne de işlenmiştir.

Örnek No : 3

Fotoğraf No : -

Çizim No : 3

Yeri : Amasya Müzesi'nin deposundadır. Envanter no: F.45.4.6

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide üzerinde yer yer çatlamalar görülür.

Tarihi : Safer 776 h. = Temmuz 1374 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde bulunan üç satır Arapça kitabe sülüs hatla yazılmıştır:

- Kad tüviffiye'l-merḥūm
- e'l-maġfūr fī şehri ṣafer
- sene sitte sebʿīn ve sebʿami'e

قد توفى المرحوم
المغفور فى شهر صفر
سنه ستة سبعين وسبعما

" Merhum, bağışlanmış,776 senesinin safer ayında vefat etmiştir. "

Ölçüleri : Boy: 87 cm. en: 37 cm. kalınlık: 4.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üçgen alınlıklı şahide.

Genel Tanım : Üçgen alınlıklı şahidenin bir yüzünde üç satır yazı yer almaktadır. Alınlık geometrik bezemelidir. Şahidenin diğer yüzü tamamen süslemeye ayrılmıştır.Burada geometrik, bitkisel ve nesneli bezeme birarada kullanılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Altı kollu yıldız, altıgen, Şamdan, palmet, rumi, örgü motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme şahidenin her iki yüzünde de görülür. Şahidenin yazı bulunan yüzünün alınlığında, ortada altı kollu yıldız dolgulu büyük altıgen yer almaktadır. Altı kollu yıldızın esasını karşılıklı olarak birbirine geçmiş iki eşkenar üçgen teşkil eder. Motifin göbeğinde altı yapraklı çiçek görülür. Altıgenin iki yanında alanın formuna uygun ve simetrik yerleştirilmiş - ikisi uzun ikisi kısa - dört kenarlı geometrik motif bulunmaktadır.

Şahidenin diğer yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır. Ortada, tüm yüzey boyunca uzanan büyük boyutlu ve gövdesi dekoratif bezemeli bir şamdan yer almaktadır. Tepesinde alevi bulunan şamdan yarım daire ayaklı, daire ve oval şekillerinden oluşan ince gövdeli ve beşgen ağızlıdır. Yarım daire ayağın içi iki rumi ve

bir palmet motifi ile doldurulmuştur. İki yandaki ters bakışımlı iri rumilerin birer uçları kıvrılarak tepede birleşir. Aşağıda kalan diğer uçları düğmelidir. Bu şekilde bir lotus motifi oluşmuş gibidir. İri rumilerin ortasındaki stilize minik palmetin kökünden çıkan dallar altta tekrar birleşerek bir elips oluştururlar. Şamdanın ince gövdesi yarım oval, daire, oval ve daire olarak düzenlenmiştir. Dairelerin içleri bezemelidir. Şamdanın beşgen ağız kısmı da dekoratif şekilde bezenmiştir. Şamdan, üçgen alınlıklı çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Çerçeve, daire ve baklava motiflerinin atlamalı dizimleriyle hareketlendirilmiştir. Geometrik şekillerin içleri dekoratif dolguludur. Şahideyi sınırlayan dıştaki çerçeve ise örgü motifi içermektedir. Örgü, iki şeridin birbirinin alt ve üstünden geçmesiyle oluşmuştur. İki çerçevenin kademeli olarak işlenmesi taşın yüzeyine hareketlilik kazandırmıştır.

Örnek No : 4

Fotoğraf No : 8, 9

Çizim No : 4

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no: F.45.4.2.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide mermer kaide üzerinde sergilenmektedir.

Tarihi :Şahidenin üzerinde tarih bulunmamaktadır. Ancak araştırmalarımız esnasında bu taşın,evvelce Kadılar Türbesi'nde var olduğu belirtilen (Uzunçarşılı 1927 : 104) bir sandukaya ait baş taşı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre sandukanın ayak taşında verilen tarih 23 Rebiülevvel 781 h. = 9 Temmuz 1379 m.'dur. Kaynakta belirtilen ayak taşı bulunamamıştır.

Kimliği : Şahide, Kadı Mehmed'in oğlu İmad'ın oğlu Nizameddin Pir Mahmud.'un mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış üç satır Arapça yazı bulunmaktadır :

- Hāzā kabr e'ş-şāb Niẓam هذا قبر الشاب نظام

- e'd-din Pir Maḥmūd ibn ʿİmād — الدين پير محمود ابن عماد
- ibn Meḥmed el- Ḳażı ebūhu. — ابن محمد القاضي ابوه

" Bu kabir, babası kadı olan Mehmed'in oğlu İmad'ın oğlu yiğit Nizameddin Pir Mahmud'a aittir. "

(Uzunçarşılı (1927 : 104)'da ayak taşında yer aldığı belirtilen kitabe :

- Tuvuffiye'l-merḥum fi'ṣ-ṣāliṣ — توفي المرحوم في الصالص
- ve'l-ʿışrīn min rebi'ü'l-evvel — والعشرين من ربيع الاول
- l iḥdā ve — احدى و
- ṣemānīn ve sebʿami'e . — ثمانين وسبعمايه

"781 yılının rebiülevvel ayının yirmiüçünde vefat etmiştir. ")

Ölçüleri : Boy: 91 cm. en: 42 cm. kalınlık: 14 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Dilimli sinri kemerli şahide.

Genel Tanım : Dilimlendirilmiş sivri kemerle nihayetlenen şahidenin bir yüzünde ince yatay şeritlerle birbirinden ayrılan üç satırlık kitabe yer almaktadır. Alınlık kısmı ile alt kısmın köşelerinde bezeme görülür. Taşın diğer yüzü tamamen süslemeye ayrılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi, kıvrık dal, testere dişi motifi, mukarnaslı mihrabiye, kandil ve geometrik motiflerle süsleme oluşturulmuştur.

Kompozisyon : Süsleme, taşın her iki yüzü ile taşın kalınlığını oluşturan kenarlardan güneydekinde görülür. Bir yüzün alınlığının üst kısmında, alanın formuna uygun olarak yerleştirilmiş kıvrık dallı palmet ve rumi motifleriyle simetrik kompozisyon oluşturulmuştur. Taşın orta kısmında yer alan üç satırlık kitabenin alttan iki satırının yan konturları iki kademeli ve testere dişi şeklinde düzenlenmiştir. Alt kısmın köşelerinde de basit palmet ve rumi motifleriyle desen oluşturulmuştur.

Şahidenin diğer yüzündeki kompozisyonun esasını yedi sıra mukarnaslı mihrabiye teşkil etmektedir. Simetrik olarak kademeli bir şekilde yukarı doğru daralan mihrabiyenin yan kısımları yivli ince sütunceler şeklinde düzenlenmiştir. Kademelendirme yoluyla içiçe üç mihrabiye görünümü oluşturulması derinlik hissi

sağlamıştır. Mihrabiyenin ortası palmet, rumi ve kıvrık dal geçmelerinden oluşan simetrik kompozisyonla süslenmiştir. Bu kompozisyonun tepe noktasında küçük bir çarkı felek motifi görülür. Mihrabiyenin kavsarası ile dilimli sivri kemer arasında kalan boşluklar, iki yana simetrik olarak yerleştirilmiş motiflerle doldurulmuştur. Alttan yukarıya doğru sıra ile, merkezinden düz çizgiler geçen altı kollu yıldız motifi içeren küçük madalyon, palmet ve rumili daha büyük madalyon, altı kollu yıldız içeren küçük madalyon, aşınma nedeniyle tanımlanamayan motif, ve en tepede bir palmet motifi dikkati çeker. Şahidenin güney yanına, iki bağla asılı halde bir kandil motifi sgraffitto tekniğinde işlenmiştir. Yuvarlak gövdeli kandilin tepesinde alevi görülür.

Örnek No : 5

Fotoğraf No : 10, 11

Çizim No : -

Yeri : Şadgeldi Paşa Türbesi'ndedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka tamamen kararmış haldedir. Baş kısmı kırık olan sandukanın baş ve ayak taşı bulnmamaktadır. Ancak evvelce şahideleri bulunduğu Uzunçarşılı (1927 : 107) ve Hüseyin Hüsameddin (1927 : 111)'de belirtilmektedir.

Tarihi : 783 h. = 1381 / 82 m.

Kimliği : Sanduka Amasya Emiri Hacı Şadgeldi Paşa'ya aittir. Ertena Hükümeti zamanında nüfuzlu emirlerden olan Şadgeldi Paşa, Aladdin Eredna 753 h. = 1352 / 53 m. senesinde vefat ettiğinde - yerine geçen oğlu Mehmed Bey küçük olduğundan - Gazanfer, Feridun, Hacı İbrahim ve Kayseriye Kadısı Şemseddin Mehmed ile birlikte hükümeti idare etmiştir. Ancak hepsinden daha nüfuzlu olan Şemseddin Mehmed'in vefatı üzerine Kayseriye Kadısı olan oğlu Burhaneddin Ahmed, umeradan Hacı İbrahim'e Sivas'ı, Hacı Şadgeldi'ye Amasya'yı vererek onları merkezden uzaklaştırmıştır. Amacı hükümdarlık olan Burhaneddin Ahmed, Şadgeldi'nin buna engel olacağını bildiğinden onu bertaraf etmek için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. 783 h. = 1381 / 82 m.senesinde, Moğollarla civardaki emirlerden kuvvet tedarik eden

Burhaneddin Ahmed, Şadgeldi'nin üzerine yürüyerek onu katletmiştir. (Uzunçarşılı 1927 : 107 - 108)

Kitabesi : Sanduka üzerinde sülüs hatla yazılmış iki satır Arapça yazı bulunmaktadır. (Sandukanın güney yüzünden kuzey yüzüne doğru :)

- هذه تربت الامير المرحوم المغفور السعيد الشهيد المقتول

- زين الحاج الحاج شادكلدى پاشا ...

- Hāẕihi türbeti'l-emīr el-merḥūm el-maġfūr e's-saʿid e'ş-şehīd el-maktūl.

- Zīne'l-ḥāc el-ḥāc Şādgeldi Paşa ... (kırıktır)

" Bu mezar emir, merhum, bağışlanmış, mutlu, şehit, maktul Hacı Şadgeldi Paşa ...'ya aittir. "

Evvelce var olduğu söylenen baş ve ayak taşı üzerindeki kitabeler (Hüseyin Hüsameddin 1927 : 111 ; Uzunçarşılı 1927 : 107) :

- قد انتقل الى رحمت الله و غفرانه

- سنه ثلاث وثمانين و سبعمايه .

- Ḳad inteḳal ilā raḥmeti'llāhi ve ġufrānehu .

- Sene seläṯe ve semānīn ve sebʿami'e .

" Allah'ın rahmetine ve bağışlamasına muhtaç . 783 senesinde (ahirete) göçtü ."

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 120 cm.
Baş ucu : yükseklik: 38 cm. en: 32 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 32 cm. en: 28 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üçgen şeklinde olan üst kısmında yazı yer alırken Diğer kısımlar boş bırakılmıştır.

Sandukanın üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 6

Fotoğraf No : -

Çizim No : 5

Yeri : Amasya Müzesi'nin deposundadır. Envanter no: F.35.1.4

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin alt kısmı kırık haldedir.

Tarihi : 788 h. = 1386 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış üç satır Arapça kitabe yer almaktadır :

- Tābe şerāhā
- fī şehri evāsit
- 788

- طابے ثراها
- فی شهر اواسط
- ٧٨٨

" Toprağı, kabri iyi ve temiz olsun. 788 yılı, ayın ortaları (11 - 20 arası) . "

Ölçüleri : Mevcut boy: 50 cm. en: 24 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Sivri kemerli şahidenin bir yüzünde alınlık dahil üç satır yazı görülür. Şahidenin alt kısmı boş bırakılmıştır. Şahidenin diğer yüzünün ortasına, içi bitkisel motif dolgulu rozet kabartması işlenmiştir. Diğer taraflar boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Lotus ve hatai goncası dolgulu rozet kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme şahidenin bir yüzünde görülür. Taşın ortasına iri bir rozet işlenmiştir. Bunun üst ve altında (dikey eksende), iki yan ve bir tepe yaprağı olmak üzere üç sivri yapraklı motif yer almaktadır. Rozetin içi bitkisel motif dolguludur. Dört lotus motifinin alt uçları ve yaprak uçları birbirleriyle birleşir. Lotus motiflerinin aralarında bulunan hatai goncaları da kökleri vasıtasıyla birbirleriyle bağlantılıdırlar. Bu şekilde kapalı bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Örnek No : 7

Fotoğraf No : -

Çizim No : 6

Yeri : Amasya Müzesi'nin deposundadır. Envanter no: F.45.4.1

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide üzerinde yer yer çatlamalar görülür.

Tarihi : 3 Cemaziyelevvel 806 h. = 18 Kasım 1403 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış üç satır Arapça kitabe vardır :

- El-ḳażī huve ebūhu
- ġaferalehumā fi e's-sāliṣ
- min cemāziye'l-evvel lisene sitte ve semanemi'e.

" Babası kadıdır. (Allah) her ikisine merhamet etsin. 806 senesinin cemaziyelevvel ayının üçüncü günü. "

Ölçüleri : Boy: 74 cm. en: 36 cm. ~~kalınlık: 14 cm.~~

Kullanılan Malzeme : Mermer.

Formu : Dilimli sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Dilimlendirilmiş sivri kemerli şahidenin bir yüzünde üç satır yazı bulunmaktadır. Alınlık bezemeye ayrılmıştır. Şahidenin diğer yüzünde geometrik ve bitkisel motiflerle bezeme oluşturulmuştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Madalyon, sekiz kollu yıldız, palmet ve "S" dizilerinin oluşturduğu süsleme şeriti kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme şahidenin her iki yüzünde görülür. Şahidenin yazı bulunan yüzünün alınlığında rumi motifleri ile basit ve simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Şahidenin diğer yüzünde geometrik ve bitkisel motifler bir arada kullanılarak süsleme oluşturulmuştur. Ortadaki yuvarlak madalyon sekiz kollu yıldız dolguludur. Kırık hatlardan ibaret sekiz kollu yıldızın esasını birbirine geçmiş iki kare çerçeve teşkil eder. Göbekte ise ışınsal çizgiler yer almaktadır. Madalyonun alt ve üstüne (dikey eksende) birer iri damla motifi yerleştirilmiştir. Bunların içleri üsluplaştırılmış palmet motifi ile doldurulmuştur. Üstteki damla motifinin iki yanından başlayan süsleme şeritleri, alttaki damla motifinin sivri ucunda son bulur. Süsleme şeriti, kıvrık uçları kapalı form oluşturacak şekilde birbirini tamamlayan - batıda düz, doğuda ters - "S" dizilerinden oluşmaktadır :

Örnek No : 8

Fotoğraf No : 12, 13

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide mermer kaide üzerinde sergilenmektedir.

Tarihi : (1 - 10) Şaban 815 h. = (6 - 15) Kasım 1412 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış iki satır halinde Arapça kitabe yer almaktadır :

- Fī evāil-i şa'ban

- senete ḫamsete'aşer ve semānemi'e.

- فی اوائیل شعبان

- سنة خمسة عشر وثمانما

" 815 senesinin şaban ayının ilk günleri (1 - 10. günleri arası)

Ölçüleri : Boy: 67 cm. en: 30 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Dilimli sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Dilmlendirilmiş sivri kemerli şahidenin bir yüzünde iki bölüm halinde kitabe yer almıştır. Bu yüzün alınlık kısmı bezemelidir. Şahidenin diğer yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi, mukarnaslı mihrabiye, çarkı felek ve rozet çeşitleri süsleme unsurları olarak dikkati çeker.

Kompozisyon : Süsleme şahidenin iki yüzünde de görülür. Kitabeli yüzün alınlığında, dilimli sivri kemerin formuna uygun olarak yerleştirilen rumi motifleriyle simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Diğer yüze işlenen üç sıra mukarnaslı mihrabiye kompozisyonun esasını teşkil eder. Simetrik olarak kademeli bir şekilde yukarı doğru daralan mihrabiyenin alt ve yan konturları balık sırtı şeklinde yivlidir. Bu düzenleme, kademelerin içine yerleştirilen mukarnasların oluşturduğu derinlik hissini desteklemektedir. Mihrabiyenin içinde (kademelerin başlama noktasıyla, tepe noktasından inilen dikmenin kesiştiği yerde) ufak bir çarkı felek kabartması yer almıştır. Mihrabiyenin kavsarası ile kemer arasında kalan boşluklar iki yana simetrik olarak yerleştirilmiş motiflerle doldurulmuştur. Alttan yukarıya doğru sıra ile, tepesinde alevi bulunan basit, şematik şamdan, geometrik dolgulu küçük rozet, altı kollu yıldız içeren daha büyük rozet ve en tepede yine altı kollu yıldız dolgulu

büyük rozet işlenmiştir. Tepedeki rozetin iki yanında, sivri uçları mihrabiyenin üst kademesinin köşelerine bakan birer damla motifi yer almaktadır.

Örnek No : 9

Fotoğraf No : 14, 15, 16

Çizim No : -

Yeri : Yörgüç Paşa Camii'nin kuzey-batısında yüksek bir set üzerinde kurulmuş açık türbe kısmındadır. (Duvardan dördüncü mezar)

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sembolik mezarın üzerinde kararmalar ve boya izleri görülmektedir.

Tarihi : 1 Şaban 825 h. = 26 Aralık 1422 m.

Kimliği : Mezar Yörgüç Paşa'nın kızı Sitti Hatun'a aittir.

Kitabesi : Baş taşı, ayak taşı ve sanduka üzerinde sülüs hatla yazılmış kitabe mevcuttur. Baş taşının doğu (iç) yüzündeki kitabe :

- Hāẕa türbet
- e'l-maʿsume Sitti

Baş taşının batı (dış) yüzündeki kitabe :

- binti'l-emir e'l-kebīr
- Yörgüç Paşa
- nevvera merḳadehā

Ayak taşının batı (iç) yüzündeki kitabe :

- fī ġurre-i şaʿban

Ayak taşının doğu (dış) yüzündeki kitabe :

- sene ḫamse veʿışrūn
- ve semānemi'e

- هذا تربة
- المعصومه ستى
- بنت الامير الكبير
- يورگج ياغنا
- نور مرقدها
- فى غرا شعبان
- سنه خمسه وعشرون
- وثمانيا

" Bu mezar, büyük emir Yörgüç Paşa'nın kızı Sitti Hatun'a aittir. Mezarı nurlansın. 825 senesinin şaban ayının ilk günü (vefat etmiştir).

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 60 cm. en: 30 cm. kalınlık: 9 cm.
Ayak taşı : boy: 47.5 cm. en: 24.5 cm. kalınlık: 9 cm.
Sanduka uzunluğu : 84 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Sivri kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Sembolik mezar baş taşı, ayak taşı ve prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı ve ayak taşı sandukayla birlikte yekpare mermerden kesilmiştir. Sivri kemerli baş taşının doğu (iç) yüzünde alınlık dahil iki satır, batı (dış) yüzünde alınlık dahil üç satır yazı işlenmiştir. Yazılar, şeritlerle düzenlenmiş bölümler içerisinde verilmiştir.

Sivri kemerli ayak taşının batı (iç) yüzünde alınlığı da içine alan geniş bölümde bir satır yazı yer almaktadır.Doğu (dış) yuzünde ise iki satır vardır. Alınlık bezemeye ayrılmıştır.
İki kademeli prizmatik sandukanın üst kademesi üçgen şeklindedir. Sandukanın üzeri kartuşlar içerisinde verilen yazı ile doldurulmuştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi , kıvrık dal ve papatyayı andıran çiçek motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, ayak taşının doğu (dış) yüzünün alınlığında ve baş taşının doğu (iç) yüzünün altında sandukanın başladığı kısmın köşelerindeki üçgen alanlarda görülür. Ayak taşının doğu yüzünün alınlığındaki basit kompozisyon, iki yanda simetrik yerleştirilmiş rumi motifleri ve tepede bir palmet motifiyle oluşturulmuştur.

Baş taşının alt kısmının köşelerindeki süsleme, karşılıklı yerleştirilmiş yapraklı ve papatyayı andıran çiçekten ibarettir. Renkleri algılanamayan koyu konturlu çiçekler kalem işi tekniğinde yapılmıştır. Orijinal olup olmadığı bilinmemektedir.

Prizmatik sandukanın üzerindeki yazılar birer kartuş içerisinde yer almıştır. Ayrıca üst kademedeki yazıların baş ve sonlarına birer rozet çiçeği işlenmiştir.

Örnek No : 10

Fotoğraf No : 17

Çizim No : -

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.
İnceleme Tarihi : Eylul 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide tek halde ve oldukça aşınmış durumdadır. Şahidenin dışında mezarı belirleyen herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

Tarihi : 834 h. = 1430 / 31 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde iki satır halinde sülüs hatla yazılmış Arapça kitabe vardır :
- ... (yoğun aşınma nedeniyle okunamamaktadır)
- Erbaʿa selasīn ve semānemi'e.

" ... 834 senesi "

- اربع ثلاث و ثمانمایه

Ölçüleri : Boy: 40 cm. en: 20 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide.

Genel Tanım :Sivri kemerli şahidenin bir yüzünde yatay şeritlerle düzenlenmiş bölümler halinde iki satır yazı bulunmaktadır. Alınlık bezemelidir. Taşın diğer yüzü boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, taşın bir yüzünün alınlığında görülür. Rumi çeşitleriyle basit ve simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Örnek No : 11

Fotoğraf No : 19

Çizim No : -

Yeri : Yörgüç Paşa Camii'nin kuzey-batısında yüksek bir set üzerinde kurulmuş açık türbe kısmındadır. (Duvardan ikinci mezar)

İnceleme Tarihi : Eylul 1995

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde yer yer çatlamalar mevcuttur.

Tarihi : Rebiulevvel 840 h. = Ağustos 1440 m.

Kimliği : Sanduka Yörgüç Paşa'nın oğlu Yunus Bey'e aittir.

Kitabesi : Baş taşı, ayak taşı ve sanduka üzerindeki yazılar sülüs hatla yazılmıştır. Ayak taşının batı yüzündeki kitabe :

- İntekale min dāri'l-ġurūr ilā dāri's-sürūr

- انتقل من دار الغرور الى دار السرور

Baş taşının doğu yüzündeki kitabe :

- min sülāleti'l-eʿazim ve'l-ekābir

- من سلالة الاعاظم والاكابير

Baş taşının batı yüzündeki kitabe :

- Cāmiʿu'l-meʿali ve'l-mekārim

- جامع المعالى والمكارم

- e'l-emīr-u'l kebīr-u'l-ḫatīr Yunus bin

- الامير الكبير اختير يونس بن

Ayak taşının doğu yüzündeki kitabe :

- Yörgüç Paşa nevvera'l-lāhu merḳadehu

- يورگج پاشا نور الله مرقده

- fī evāil-i rebīʿu'l-evvel erbaʿa ve erbaʿin ve semānemi'e.

- فى اوائل ربيع الاول اربع و اربع وثمانمايه

"Soylu ve büyük bir sülaleden olan Yörgüç Paşa'nın oğlu unutulmayan büyük emir Yunus Bey, 844 yılının rebiulevvel ayının evailinde aldatıcı dünyadan mutluluklar alemine göçtü. (Orası) zengin ve fakirin toplandığı yerdir. Allah onun kabrini nurlandırsın. "

Sanduka üzerindeki yazılar :

- Nezelnā hā hünā sümme irtehalnā
- Keza'd-dünyā nüzūlün ve'rtihal
- Ve'l-hükmü li'llāhi li'l-meniyyeti'l-cār
- Vemā hā hāzihi'd-dünyā bi dāri'l-karār.

- نزلنا ها هنا ثم ارتحلنا
- كذا الدنيا نزول وارتحال
- والحكم لله المنية الجبار
- وما هذه الدنيا بدار القرار

" Önce geldik sonra göçtük. Dünyanın hali budur, gelmek ve göçmek. Yakınlar üzülür, ancak hüküm Allah'ındır. Öyleki dünyanın zilleti dünyanın var olması iledir. "

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 77 cm. en: 30 cm. kalınlık: 10 cm.
Ayak taşı : boy: 73 cm. en: 30 cm. kalınlık: 8.5 cm.
Sanduka uzunluğu : 164 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Teğet kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Sembolik mezar, baş taşı, ayak taşı ve prizmatik sandukadan olşmaktadır. Teğet kemerli baş taşının doğu (iç) yüzünde, ince şeritlerle düzenlenmiş yatay bölüm içerisinde bir satır yazı işlenmiştir. Alınlık ve altta sandukaya bağlanan kısmın köşelerindeki üçgen alanlar bezemelidir. Taşın batı (dış) yüzünde aynı tarzda iki satır yazı yer almaktadır. Alınlık bezemeye ayrılmıştır. Baş taşının kalınlığını oluşturan yan kısımlarında güneyden kuzeye doğru devam eden ve dört kartuş içerisinde yazılar görülmektedir.

Teğet kemerli ayak taşının batı (iç) yüzündeki bir satır yazı yatay şeritlerle ayrılan bölüm içerisinde verilmiştir. Alınlık ve altta sandukaya bağlanan kısmın köşeleri bezemelidir. Doğu (dış) yüzde ise iki satır yazı görülür. alınlık yine bezemelidir. Ayak taşının kalınlığını oluşturan yan kısımlarda bezeme şeridi dikkati çeker.

Prizmatik sanduka iki kademeli olup üst kademesi üçgen şeklindedir. Sandukada baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür.Sandukanın üzeri kartuşlar içinde ve ikişerli gruplar halinde yazı ile doldurulmuştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi, ve yapraklı kıvrık dal kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süslemenin yoğun olarak görüldüğü yerler baş taşı ve ayak taşının alınlıklarıdır. Baş taşının doğu (iç) yüzünün alınlığında rumili kıvrık dallarla

simetrik birkompozisyon sergilenmektedir. Ters bakışımlı iki iri ruminin yukarı uzayan uçları birleşerek tepedeki palmet motifine bağlanmaktadır. Bu iri rumilerin ortasındaki hatai motifine bağlanan kıvrık dallar iki yana simetrik rumiler salmaktadır. Altta sandukaya bağlanan kısmın köşelerindeki üçgen alanlarda yer alan bezeme aşınma nedeniyle algılanamamaktadır. Baş taşının batı (dış) yüzünün alınlığındaki kompozisyon yine simetrik yerleştirilmiş kıvrık dal ve rumi çeşitleriyle oluşturulmuştur. Baş taşının kalınlığını oluşturan yan kısımdaki yazılar dört kartuş içinde verilmiştir.

Ayak taşının batı (iç) yüzünün alınlığı ve alt kısmı ile doğu (dış) yüzünün alınlığında rumili kıvrık dallarla desen oluşturulmuştur. Desenler baş taşında yer alan kompozisyonlarla benzer tarzdadır. Ayak taşının kalınlığını oluşturan yan kısımlardaki kompozisyonda, dalgalı bir eğrinin teşkil ettiği ana hattan ayrılan kıvrımlar iri, stilize yaprak motifleri taşımaktadır.

Sandukanın üzerini kaplayan yazılar kartuşlar içerisinde verilmiştir. Kartuşların köşelerinde kalan boşluklar rumi motifleri ile doldurulmuştur.

Örnek No : 12

Fotoğraf No : 20

Çizim No : 7

Yeri : Yörgüç Paşa Camii'nin kuzey-batısında yüksek bir set üzerinde kurulmuş türbe kısmındadır. (Duvardan ilk mezar)

İnceleme Tarihi : Eylül 1995

Bugünkü Durumu : Sanduka kararmış haldedir.

Tarihi : 21 - 30 Zilhicce 845 h. = 2 - 12 Mayıs 1442 m.

Kimliği : Sembolik mezar, Abdullah'ın oğlu Atabek Yörgüç Paşa'ya aittir. Yörgüç Paşa, Amasya emirlerinden Atabeyzade Abdullah Bey'in oğlu ve Şadgeldizade Mustafa Bey'in damadıdır. (Demiray 1954 : 70) Sultan II. Murad'ın şehzadeliği esnasında lalası olan Yörgüç Paşa, 1413 tarihinde II. Murad'ın padişah olmasıyla Amasya ve Tokat valisi tayin edilmiştir. 1421 tarihinde ikinci defa Amasya

Beylerbeyi olan Yörgüç Paşa, çeşitli hizmetleri karşılığında vezirlik ve adına sikke bastırmak yetkisi elde etmiştir. (Anonim 1967 : 91) Paşa, 1434 / 35 yılında Edirne muhafızlığına nakledilmiştir. (Ayverdi 1989 : 215) Yörgüç Paşa Camii'nin banisi olan emir, bu yapıdan başka Amasya'nın Köprü ve Gümüş kasabalarında birer cami inşaa ettirmiştir. (Anonim 1967 : 91)

Kitabesi : Baş taşı, ayak taşı ve sanduka üzerinde yer alan Arapça yazıların tamamı sülüs hatla yazılmıştır. Baş taşının doğu yüzündeki kitabe :

- İrtehale min ʿālemi's-suveri ve'l-āsār
- ilā hāṭihi'z-ziya ve'l-envāri'l-emr

Ayak taşının batı yüzündeki kitabe :

- El-kebīr münşi'l-ḥayrāti'l-mebarrāt bānī ḥal

Ayak taşının doğu yüzündeki kitabe :

- ḥāl'ed-dünyā ve'd-dīn nevvera'l-lāhu
- Ḳabruhu Yörgüç Paşa bin ʿAbdullah

Baş taşının batı yüzündeki kitabe :

- El-atābek ṭābe ṣerāhu
- ve ceʿale'l-cennete mesvahu fī evāhiri
- zi'l-hicce senete ḫamsin
- ve erbaʿin ve semānemi'e.

" Hayırların ve iyiliklerin yapıcısı ve koruyucusu, görünen alemden ve eşten, dosttan emrin nuruna, aydınlığın kaynağına gitti. Din ve dünyanın hali Allahın yetkisindedir. Toprağı, kabri, iyi ve temiz olsun Atabek Abdullah'ın oğlu Yörgüç Paşa Allah kabrini nurlandırsın, mekanı cennet olsun 845 senesinin zilhicce ayının sonlarında vefat etmiştir. "

Sanduka üzerindeki yazı : (Hakka suresi 28-29. ayet)

- Mā aġnā ʿanni māliyeh. Heleke ʿanni sulṭaniyeh.

" Malım bana hiçbir fayda vermedi. Gücüm (saltanatım) benden yok olup gitti (hiçbir şeyim kalmadı). "

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 90 cm. en: 32 cm. kalınlık: 10 cm.
Ayak taşı : boy: 72 cm. en: 32 cm. kalınlık: 10.5 cm.
Sanduka uzunluğu : 183 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Teğet kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Sembolik mezar, baş taşı, ayak taşı ve prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Teğet kemerli baş taşının doğu (iç) yüzünde ince şeritlerle düzenlenmiş bölümler içerisinde iki satır halinde yazı işlenmiştir. Alınlık ve altta sandukaya bağlanan kısmın köşelerindeki üçgen alanlar bezemelidir. Batı (dış) yüzünde aynı tarzda üç satır yazı bulunmakta olup alınlık yine bezemelidir. Taşın kalınlığını oluşturan yan kısımlarında güneyden kuzeye doğru devam eden ve kartuşlar içerisinde verilmiş yazı yer almaktadır.

Teğet kemerle nihayetlenen ayak taşının batı (iç) yüzünde şeritlerle oluşturulmuş yatay bölümde bir satır yazı bulunmaktadır. Alınlık ve altta sandukaya bağlanan kısmın köşelerindeki üçgen alanlar bezemelidir. Taşın doğu (dış) yüzünde aynı tarzda iki satır yazı işlenmiştir. Alınlık yine süslemeye ayrılmıştır. Taşın kalınlığını oluşturan yan kısımlarında baş taşındakiyle aynı şekilde yazı içeren kartuşlar bulunmaktadır.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kademesi üçgen şeklindedir. Sanduka baş ucundan ayak ucuna doğru daralmaktadır. Sandukanın üzeri kartuşlar içerisinde bulunan yazı ile doldurulmuş; sadece güney tarafının alt kısmı süslemeye ayrılmıştır. Yazı kartuşları ikişerli gruplar halinde verilmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Kıvrık dal, palmet, rumi, hatai ve yapraklı kıvrık dal motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşı ve ayak taşının her iki yüzü ile sandukanın güney yan yüzünün alt kısmında görülür. Baş taşının doğu (iç) yüzünün alınlığında simetrik yerleştirilen ve kıvrık dallarla bağlanan rumi motifleriyle kompozisyon oluşturulmuştur. Ters bakışımlı iki iri ruminin birer uçlarının kesiştiği tepe noktasında palmet motifi bulunmaktadır. İri rumilerin ortasında yer alan hatainin saplarından ve tepesinden iki yana doğru başka küçük rumiler çıkarak birbirini takip etmektedir.Altta sandukaya bağlanan kısmın köşelerindeki üçgen alanlarda rumilerle oluşturulmuş desenler bulunmaktadır.Taşın batı (dış) yüzünün alınlığındaki kompozisyon da yine simetrik konumlardaki kıvrık dal ve rumilerle düzenlenmiştir.

Ayak taşının batı (iç) yüzünün alınlığı ile doğu (dış) yüzünün alınlığındaki kıvrık dal ve rumili desenler, baş taşında yer alan desenlerle benzer tarzdadır.

Prizmatik sandukanın güney yan yüzünün alt kısmında yapraklı kıvrık dal motifi görülür. Sanduka uzunluğunca devam eden dalgalı bir eğrinin teşkil ettiği ana hattan ayrılan kıvrımlar stize, iri yaprak motifleri taşımaktadır.

Ayrıca sandukanın üzerinde bulunan yazılar kartuşlar içerisinde verilmiştir. Sandukanın ortasında kartuşların birer uçlarının birleştiği yerde alt ve üstte kalan boşluklar, iki yanda birer rumi ve ortada bunlarla bağlantılı palmet motifiyle doldurulmuştur.

Örnek No : 13

Fotoğraf No : 21, 22, 23

Çizim No : -

Yeri : Yörgüç Paşa Camii'nin kuzey-batısında yüksek bir set üzerinde kurulmuş açık türbe kısmındadır. (Duvardan üçüncü mezar)

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde çatlamalar mevcuttur.

Tarihi : Rebiulevvel 846 h. = Temmuz 1442 m.

Kimliği : Sanduka Yörgüç Paşa'nın kızı Hundi Hatun'a aittir.

Kitabesi : Baş taşı, ayak taşı ve üzerindeki Arapça yazılar sülüs hatla yazılmıştır. Baş taşının doğu yüzündeki kitabe :

- Tuvuffiyet e'l-merḥūme e's-sittete
e'l-maʿṣume e's-seyyidete

Baş taşının batı yüzündeki kitabe :

- El-muḫderāt Ḫundī Ḫātun
- binti e'l-merḥūme'l-emīr e's-saʿide'l-mebrūr

Ayak taşının batı yüzündeki kitabe :
- Bāni'l-ḫayrāt münşi-i'l-müberrāt
Ayak taşının doğu yüzündeki kitabe :
- Yörgüç Paşa ṭābet ruḥtühā fī şuhūr
- cemaẓiye'l-āḫir sene sitte
erbāīn ve semānemi'e.

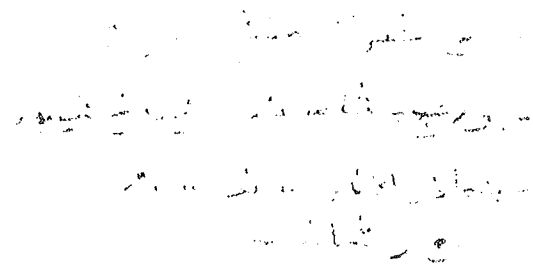

" Merhum Emir, hayırların banisi, iyiliklerin kaynağı Yörgüç Paşa'nın kızı merhume, altı yaşındaki masum hanımefendi Hundi Hatun, 846 yılının cemaziyelahir ayında vefat etmiştir. "
sanduka üzerindeki yazılar yoğun kararma nedeniyle çözülememektedir.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 76 cm. en: 31 cm. kalınlık: 9 cm.
Ayak taşı : boy: 70.5 cm. en: 30 cm. kalınlık 9.5 cm.
Sanduka uzunluğu : 169 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Teğet kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Sembolik mezar, baş taşı, ayak taşı ve prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Teğet kemerli baş taşının doğu (iç) yüzünde sade şeritlerle oluşturulmuştur yatay bölümde bir satır yazı bulunmaktadır. Alınlık ve altta sandukaya bağlanankısmın köşelerindeki üçgen alanlar bezemelidir. Taşın batı (dış) yüzünde ise aynı tarzda iki satır yazı işlenmiştir. Alınlık bezemeye ayrılmıştır. Baş taşının kalınlığını oluşturan yan kısımlarında bezeme şeriti dikkati çeker.

Teğet kemerli ayak taşının batı (iç) yüzünde bir, doğu (dış) yüzünde iki satır yazı yer alır. Alınlıklar ve batı yüzün alt kısmının köşeleri bezemelidir. Ayak taşının kalınlığını oluşturan yan kısımlarında güneyden kuzeye doğru devam eden ve dört kartuş içerisinde yazı yer almıştır.

Prizmatik sanduka iki kademeli ve üst kademesi üçgen şeklindedir. sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Kartuşlar içerisindeki yazılar sandukanın tüm yüzeyini kaplar. Kartuşlar ikişerli gruplar halinde verilmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Kıvrık dal, palmet, rumi ve hatai kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşı ve ayak taşında görülür. Baş taşı ile ayak taşında bulunan benzer tarzdaki süslemenin esasını palmet ve rumi motifleri teşkil eder. Baş taşının batı (dış) yüzünün alınlığında ters bakışımlı iki iri ruminin yukarı doğru uzayan uçları birleşerek tepedeki palmet motifinin altına bağlanmaktadır. Bu iri rumilerin ortasındaki hatai motifine bağlanan kıvrık dallar iki yana simetrik rumiler salmaktadır. Taşın doğu (iç) yüzünde aynı kompozisyon hatai yerine düğüm motifi uygulanarak tekrar edilmiştir. Baş taşının kalınlığını oluşturan yan kısımlarında rumili kıvrık dallarla basit bir bezeme şeriti işlenmiştir.

Ayak taşının batı (iç) yüzü ile doğu (dış) yüzünün alınlıklarında bulunan simetrikkompozisyonda rumiler salarak birbirleriyle kesişen kıvrık dallar görülür. En tepede ise desenin başına bir palmet motifi oturtulmuştur.

Prizmatik sandukanın üzerindeki yazılar kartuşlar içerisine işlenmiştir. Kartuşların köşelerinde kalan boşluklar rumi motifleriyle doldurulmuştur.

Örnek No : 14

Fotoğraf No : 24

Çizim No :-

Yeri : Amasya Müzesi'nin deposundadır. Envanter no : F.46.1.8

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka ayak ucuna yakın yerden iki parçaya ayrılmış, ayrıca kuzey yanının bir parçası kırılmış haldedir.

Tarihi : 1 Cemaziyelevvel 854 h. = 12 Haziran 1450 m.

Kimliği : Sanduka İbrahim Bey'in oğlu Muhammed Çelebi'ye aittir.

Kitabesi : Sandukanın üzerini kaplayan Arapça yazılar sülüs hatladır :

- Vefāt-ı Muḥammed Çelebi ibn İbrahim Bey ṭābe ṣerāhu
- ve ceʿale'l-cennete meṣvāhu fī ġurre cemāẕiye'l-evvel sene erbaʿa ve ḫamsin ve semānemi'e.
- Bismillahirrahmanirrahim ... (kırıktır)
- Ve beşşiri'l-mü'minīn yā Muḥammed yā şefīʿa'l-mü'minīn yā ṣamed.

" İbrahim Bey'in oğlu Muhammed Çelebi, toprağı, kabri iyi ve temiz, mekanı cennet olsun , 854 yılının cemziyelevvel ayının ilk gününde vefat etmiştir. Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla ...(kırık) mü'minlere müjdele ey Muhammed

Ölçüleri : Sandukanın mevcut uzunluğu : 155 cm.
Baş ucu : yükseklik: 32 cm. en: 29 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 29 cm. en: 23 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kademesi üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. sandukanın tüm yüzeyine yazı işlenmiştir. Baş ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Yazının dışında süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Örnek No : 15

Fotoğraf No : 25

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı kırık haldedir.

Tarihi : Şevval 873 h. = Nisan 1469 m.

Kimliği : Şahide Bali Bey'in oğlu Hüseyin'in mezarına aittir.

Kitabesi : Taşın bir yüzünde sülüs hatla yazılmış Üç satırlık Arapça kitabe bulunmaktadır :

- Hüseyin bin Bali Bey
- tabe serahu fi şehri şevval
- lisenete selase ve seb'in

ve semanemi'e hicriyye.

" Bali Bey'in oğlu Hüseyin, toprağı, kabri iyi ve temiz olsun, hiri 873 senesinin şevval ayında (vefat etmiştir). "

Ölçüleri : Boy: 90 cm. en: 32 cm. kalınlık: 9 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kemer kısmı kırık şahide.

Genel Tanım : Üst kısmı kırık şahidenin bir yüzünde ince yatay şeritlerle birbirinden ayrılan üç satırlık kitabe bulunmaktadır. Alınlık kısmı bezemelidir. Şahidenin diğer yüzünün ortasında geometrik bezeme görülür.

Süslemede Kullanılan Motifler : Kıvrık dal, rumi, geometrik motifler kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, şahidenin bir yüzünün alınlığında ve diğer yüzde uygulanmıştır. Yazı bulunan yüzün alınlığında, rumi ve kıvrık dallarla simetrik kompozisyon oluşturulmuştur.

Şahidenin diğer yüzünün ortasında geometrik tezyinat bulunmaktadır. Alçaltılmış altıgen zemin içerisindeki birbirini kateden kırık hatlar, merkezde oluşmuş altı kollu yıldız etrafında toplanmaktadır. Bu şekilde kapalı geometrik kompozisyon oluşmuştur.

Örnek No : 16

Fotoğraf No : 26

Çizim No : -

Yeri : Halkalı Dede diye bilinen baldeken türbededir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka kısmen sıva ile kaplanmıştır.

Tarihi : Şevval 879 h. = Şubat 1475 m.

Kimliği : Sanduka, Burak Bey'in kızı Şahruz'a aittir. Burak Bey, Sultan Mehmed'in Amasya valiliği esnasında serasker olmuştur. (Hüseyin Hüsameddin 1989 : 209)

Kitabesi : Arapça kitabe sülüs hatla yazılmıştır. Baş taşının batı yüzünde :

- Kad irtehalet min dāri'l-ġūr
- (?) ilā dāri's-surūr şah
- rūz binti reīsi'l-ᶜasker Burak Bey

Baş taşının doğu yüzünde :

- Hateme āhire şehr-i şevvāl
- bi'z-zaferive'l-ikbāl liseneti

Ayak taşının batı yüzünde :

- tis'a ve seb'in ve semānemi'e
- hicriyye resūl'aleyhi's-selām.

" Serasker Burak Bey'in kızı Şahruz ebedi aleme göçtü. Hicri 879 senesinin şevval ayında vefat etmiştir. "

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 66 cm. en: 33 cm. kalınlık: 8 cm.
Ayak taşı : boy: 66 cm. en: 33 cm. kalınlık: 8 cm.
Sanduka uzunluğu : 174 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Sivri kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, ayak taşı ve prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Sivri kemerli baş taşının doğu (iç) yüzünde alınlık dahil iki satır yazı yer almaktadır. Altta sandukaya birleşme yerinin köşelerindeki alanlar bezemelidir. Baş taşının batı (ddış) yüzünde alınlık dahil dört satır yazı bulunur.

Sivri kemerli ayak taşının batı (iç) yüzünde alınlık dahil iki satır yazı vardır. Altta köşeler yine bezemelidir. Doğu (dış) yüzü boş bırakılmıştır.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Kısmen sıva ile kaplı sandukanın üzerinin yazıyla doldurulduğu anlaşılmaktadır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi motifleriyle süsleme oluşturulmuştur.

Kompozisyon : Süsleme baş taşıyla ayak taşının sandukaya birleşme yerlerinin köşerinde kalan alanlarda görülür. Rumi motifleriyle oluşturulmuş kompozisyonlar oldukça basittir. Ayrıca sanduka üzerinde kartuşlardan kalan boşluklara rumi motifleri işlenmiştir.

Örnek No : 17

Fotoğraf No : 27

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Müzenin bahçe duvarına dayalı halde bulunan şahide aşınmıştır.

Tarihi : 21-30 Rebiülevvel 880 h. = 25 Temmuz-3 Ağustos 1475 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi :Şahidenin bir yüzündeki sülüs hatla yazılmış üç satır Arapça yazı:
- Kad irtehale
- fî evâhiri rebi'u'l-evvel
- lisenete semân ve semânemi'e.

" 880 senesinin rebiulevvel ayının sonlarında (21 - 30) (ahirete) göçtü. "

Ölçüleri : Boy: 79 cm. en: 33 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Dilimli sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Dilimlendirilmiş sivri kemerli şahidenin bir yüzü, sade, yatay şeritlerin ayırdığı üç satırlıkkitabe ile doldurulmuştur. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 18

Fotoğraf No : -

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.67.28.1

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka kırılma nedeniyle iki parça halindedir.

Tarihi : Şevval 887 h. = Kasım - Aralık 1482 m.

Kimliği : Sanduka, Ali'nin oğlu Kasım'ın oğlu Hacı Hüseyin'e aittir.

Kitabesi : Arapça kitabe sülüs hatla yazılmıştır :

- El-müteveffā e'l-merḥūm e'l-maġfūr e's-sa'īd e'ş-şehīde'l-muḥtāc ilārahmeti'llāhite'ālā
- Ḥacī Ḥüseyin bin Ḳāsım bin'Ali fi şehri şevval sene seb'a ve semānīn ve semānemi'e

" Ali'nin oğlu Kasım'ın oğlu merhum, bağışlanmış, mutlu, şehit, Allah'ın rahmetine muhtaç Hacı Hüseyin 887 senesinin şevval ayında vefat etmiştir."

Ölçüleri : Kaide uzunluğu : 145 cm. yüksekliği : 11 cm. eni : 27 cm.
Sanduka uzunluğu :137 cm.
Baş ucu : yükseklik: 20 cm. en: 18 cm.
Ayak ucu : yükseklik : 19 cm. en : 18 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde ve kaideli sanduka.

Genel Tanım : Sanduka, sırt kısmı sivri yarım silindir şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görür. Üzeri yazı ile doldurulmuştur. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır. Sanduka, kaidesiyle birlikte yekpare mermer bloktan kesilmiştir. Kaidenin yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır

Örnek No : 19

Fotoğraf No : 28

Çizim No : 8, 9, 10

Yeri : Kurşunlu mahallesindeki 1 nolu evin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995

Bugünkü Durumu : Mezarın alttan bir bölümü bahçenin beton zeminine gömülüdür. Sandukanın ayak (doğu) ucu kırık haldedir.

Tarihi : 894 h. = 1488 \ 89 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Baş taşının doğu (iç) yüzündeki iki satır halindeki kitabe sülüs hatla yazılmıştır :

- Ṭābe serāḥā fī sene
- Erbaʿa ve tisʿa ve semānemi' e.

" Kabri, toprağı iyi ve temiz olsun, 894 senesinde (vefat etmiştir). "

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 71 cm. en: 32.5 cm. kalınlık: 4 cm.
Sanduka uzunluğu: 147 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Yüksek kabartma .

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Teğet kemerli baş taşı.

Genel Tanım : Mezar, teğet kemerli baş taşı ve yekpare mermerden işlenmiş iki kademeli prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Baş taşının doğu (iç) yüzü sade, ince şeritlerle yatay bölümlere ayrılmıştır. Alınlıkta bezeme, alt kısımda iki satır halinde yazı bulunmaktadır. Baş taşını batı (dış) yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır.

Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülen sandukanın üst kademesi üçgen şeklindedir. Sandukanın tüm yüzeyi çeşitli motiflerle bezenmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi, hatai ve kıvrık dal motifleri uygulanmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, baş taşının doğu yüzünün alınlığında, batı yüzünde ve sandukada görülür.Baş taşının doğu (iç) yüzünün alınlığında iri bir palmet ve rumi motifleriyle simetrik kompozisyon oluşturulmuştur. Ortadaki iri palmet motifinin yan yaprakları birer basit rumi görünümündedir.Aşağı dönmüş yan yaprakların uçları altta birleşir. Palmet motifinin kökünden ikiye ayrılarak çıkan kıvrık dalların uçlarında daha ufak birer rumi motifi yer almıştır. Palmetin iki yanından yukarı uzayan bu rumilerin uçları düğmelidir. Baş taşının batı (dış) yüzünde teğet kemer kavsinin yuvarlak dilimlerle hareketlendirildiği görülür. Tüm yüzü kapsayan simetrik kompozisyon palmet, rumi ve kıvrık dal motifleriyle oluşturulmuştur. Ortalarda palmet, kenarlarında rumiler, kıvrık dallar yardımıyla birbirlerine bağlanmaktadır.

Sandukanın tüm yüzeyi bezemeli olup üzerine örtü kapatılmış hissi uyandırmaktadır. Üst kademede yer alan sonsuza uzayan simetrik kompozisyon palmet ve rumi motiflerinin tekrarlanmasıyla oluşturulmuştur. Ortalarda palmetler - bazen hatai - , kenarlarındaki kavisli rumiler ve kıvrık dallar yardımıyla girift şekilde birbirlerine bağlanmaktadır. Sandukanın alt kısmında, baş aşağı yerleştirilen çift saplı palmet motifleri sanduka uzunluğu boyunca yan yana devam etmektedir. Zeminde oluşan boşluklar aynı şekilde palmet motifleri olarak belirmektedir. Böylece ayaklı- başlı yerleştirilmiş palmet sis temi görünümü kazandırılmıştır.

Örnek No : 20

Fotoğraf No : 29, 30, 31

Çizim No : 11

Yeri : Sofular Camii'nin bahçesinde, güney-doğu köşededir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995

Bugünkü Durumu : Şahideler, sonradan oluşturulmuş beton havuzun baş ve ayak ucuna gömülüdür.

Tarihi : Safer 896 h. = Aralık 1490 m.

Kimliği : Şahideler, Abdulgani Abdullah Paşa'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Baş ve ayak taşındaki toplam dört satırlık Arapça kitabe sülüs hatla yazılmıştır. Baş taşının doğu yüzündeki kitabe :

- İntekale'l-merhum ʿAbdulġanī
- ʿAbdullah Paşa ... (betona gömülü)

Ayak taşının batı yüzündeki kitabe :

- ṭābe serāhu fi şehri safer
- sene sitte ve tisʿa ve semānemi'e.

" Merhum Abdulgani Abdullah Paşa, kabri, toprağı iyi ve temiz olsun, 896 yılının safer ayında (ahirete) göçtü. "

Ölçüleri : Baş taşı : mevcut boy: 59 cm. en: 26 cm. kalınlık: 7 cm.
Ayak taşı : mevcut boy: 44 cm. en: 26 cm.kalınlık: 6.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Yüksek kabartma.

Formu : Teğet kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar teğet kemerli baş ve ayak taşından ibarettir. Baş taşının doğu (iç) yüzünde yatay yazı bölümleri sade şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. İki satırlık yazı bölümlerinin üzerindeki alınlık kısmında bezemeye yer verilmiştir. Baş taşının batı (dış) yüzü ise tamamen süslemeye ayrılmıştır.

Ayak taşının batı (iç) yüzünde, baş taşının doğu (iç) yüzünde olduğu gibi iki satır halinde yazı ve alınlıkta süsleme yer almıştır. Ayak taşının doğu (dış) yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi ve lotus motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, baş taşının doğu (iç) yüzünün alınlığı ve batı (dış) yüzü ile ayak taşının batı (iç) yüzünün alınlığında görülür. Baş taşının batı yüzündeki simetrik kompozisyon yüksek kabartma olarak işlenmiştir. En tepeye lale bitkisini andıran bir palmet motifi yerleştirilmiştir. Onun kökünde birleşmiş birer uzun rumi, iki yanda - önce iç bükey, sonra dış bükey - kavis yaparak en alttaki palmet motifinin tepesine bağlanır. Bu palmetin kökünden çıkan kıvrık dallar iki yana yine rumiler salmaktadır. Alttaki palmeti ortalarına alıp iki yanından kavis yaparak uzayan rumiler, taşın ortasındaki lotüs motifinin altına bağlanırlar. Lotusun uçları düğmeli, alt kısmı ise bombelidir.

Baş taşının doğu yüzünün alınlığındaki kompozisyon simetrik ve oldukça basittir. Ortadaki iri palmetin yan yaprakları aşağı doğru kavislenir ve uçları altta birleşir. Palmetin iki yanına iri birer rumi salan kıvrık dallar, yapraklarının ortasında kalan palmet köküne bağlanmıştır. Bu kompozisyon, ayak taşının batı yüzünün alınlığında aynı şekilde tekrar edilmiştir.

Örnek No : 21

Fotoğraf No : 32

Çizim No : -

Yeri : Kurşunlu mahallesindeki 1 nolu evin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995

Bugünkü Durumu : Baş taşı harçla onarılmış, ayak taşı ise tamamen kırık haldedir. Sandukanın üst kısmının büyük bölümü betonla kaplanmıştır.

Tarihi : 1-10 Zilhicce 8?3 h. = (1400 - 1488 m.)

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzündeki iki satır Farsça ibare :

- Ey cān cihān keşte eflāk şodī
- Mihmān-ı garīb ṣānī'i bak-ı şodī

" Ey cihanı gezen, pek çok insan gören garib misafir (böylece) eflak ve cesaret sahibi oldun.

Baş taşının doğu (iç) yüzüdeki kitabe :

- ... (harçlı) fī evāili zi'l-hicce
- sene selāṣe ... (harçlı) ve semānemi'e.

" 8?3 yılının zilhicce ayının ilk günlerinde ... (vefat etmiştir). "

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 56 cm. en: 26 cm. kalınlık: 8.5 cm.
Sanduka uzunluğu : 135.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Sivri kemerli baş taşı (ayak taşı kırıktır) .

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, kırık haldeki ayak taşı ve prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Sivri kemerli baş taşının batı (dış) yüzünde iki satır yazı bulunmaktadır. Alınlık bezemelidir. Şahidenin doğu (iç) yüzünde de yine iki satır yazı ve alınlıkta bezeme görülür.

Ayak taşı tamamen kırık haldedir.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Bu üst kısmın üzeri kısmen betonla kaplanmıştır. Açık kalan kısımlardan üzerinde yazı olduğu anlaşılmaktadır. Sandukanın alt kısmı boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet ve rumi çeşitleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının iki yüzünün alınlığında görülür. Baş taşının batı (dış) yüzünün alınlığında palmet ve rumi çeşitleriylesimetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Doğu (iç) yüzün alınlığındaki simetrik kompozisyon da rumi çeşitleriyle oluşturulmuştur. İki yandaki birer iri rumininuçları tepede birleşmektedir. Diğer uçları aşağıda sarkar. Onların ortasındaki - harçla kapanmış - motifin kökünden çıkan kıvrık dallar iki yana daha ufak rumiler olarak uzamaktadır.

Örnek No : 22

Fotoğraf No : 33, 34

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Müzenin bahçesinin duvarına dayalı halde durmaktadır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide, Selim Paşa'nın kızının mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki, sülüs hatla yazılmış Arapça kitabe :

- İrtehale'l-merhūme e'l-muhtāce
- İlā rahmet-i rabbihi binti Selim Paşa.

" Rabbi'nin rahmetine muhtaç, merhume Selim Paşa'nın kızı (ahirete) göçtü. "

Ölçüleri : Boy: 69 cm. en: 27.5 cm. kalınlık: 9 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Sivri kemerli şahidenin bir yüzünde ince, yatay şeritlerle oluşturulmuş bölümlerde iki satır yazı yer almaktadır. Alınlık kısmı bezemelidir. Şahidenin diğer yüzüne geometrik tezyinat işlenmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi ve kıvrık dal ile geometrik motifler kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin bir yüzünün alınlığındaki süsleme rumi motiflerinin simetrik olarak yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

Şahidenin diğer yüzünün ortasında geometrik süsleme bulunmaktadır.Alçaltılmış altıgen zemin içerisindeki birbirini kateden kırık hatlar, merkezde oluşmuş altı kollu yıldız etrafında toplanmaktadır. Bu şekilde kapalı kompozisyon oluşmuştur.

Tarihlendirme : Sivri kemerli şahidenin bir yüzünde iki satır Arapça yazı yer almaktadır. Alınlık kısmında ise rumi motiflerinin simetrik yerleştirilmesiyle oluşturulmuş süsleme vardır.Şahidenin diğer yüzünün ortasında geometrik bezeme görülür.
Benzer form ve süslemeye sahip tarihi belli olan mevcut örnekler 14. - 15. yüzyıla tarihlenmektedir. (Örnek no : 2, 10, 15) Bununla aynı şekilde düzenlenmiş 15 örnek nolu mezartaşı 1469 m. tarihini vermektedir. Buna göre şahidenin 14. - 15. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 23

Fotoğraf No : 35

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.46.2.9

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Müzenin bahçesinde duvara dayalı halde bulunan şahidenin üst kısmı kırık haldedir. Ayrıca bezemeli yüzü oldukça aşınmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide Abdi Çelebinin oğlu Mehmed Çelebi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış iki satır halindeki Arapça kitabe:

- Hāẕihi berāt el-merḥūm maġfūr Mehmed
- Çelebi ibn ʿAbdi Çelebi nevvera'llahu.

" Bu (kabir) merhum, bağışlanmış Abdi Çelebinin oğlu Mehmed Çelebi'nindir.Allah onu nurlandırsın. "

Ölçüleri : mevcut boy: 81 cm. en: 33 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kemer kısmı kırık şahide .

Genel Tanım : Üst kısmı kırık olan şahidenin bir yüzünde iki satırlık kitabe, yatay şeritlerle oluşturulmuş bölümlerde bulunmaktadır. Mevcut kısımdan alınlıkta bezeme olduğu anlaşılmaktadır. Şahidenin diğer yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi, mukarnaslı mihrabiye, çarkı felek ve rozet çeşitlerinden oluşan motifler kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme şahidenin yazı bulunan yüzünün alınlığında ve diğer yüzünde görülür. Şahidenin yazı bulunan yüzünün alınlığında Rumi motifleriyle basit ve simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Şahidenin diğer yüzünde yer alan kompozisyonun esasını beş sıra mukarnaslı mihrabiye oluşturur. Simetrik olarak kademeli bir şekilde yukarı doğru daralan mihrabiyenin alt ve yan kısımları kademeli ve balık sırtı taramalı olarak düzenlenmiştir. Kademeli

düzenleme, mukarnasların oluşturduğu derinlik hisssini desteklemektedir. Mihrabiyenin alt kısmında bir çarkı felek kabartması görülür. Mihrabiyenin kavsarası ile kemer arasında kalan boşluklar, iki yana simetrik olarak yerleştirilmiş rozetlerle doldurulmuştur. Alttan yukarıya doğru sıra ile, anafor, altı kollu yıldız dolgulu daha büyük rozet işlenmiştir. Bundan sonraki motifler aşınma ve kırılma nedeniyle anlaşılamamaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı kırık şahide düşey dikdörtgen formdadır. Şahidenin bir yüzünde iki satır Arapça yazı ve alınlığında rumi motifleriyle oluşturulmuş basit ve simetrik süsleme bulunmaktadır. Diğer yüzüne mukarnaslı mihrabiye ve rozet çeşitleri işlenmiştir.

Süslemede kullanılan motifler ve kompozisyon açısından benzer şekilde düzenlenmiş ve tarih veren mevcut örnekler 14. - 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 4, 8) Buna göre şahidenin 14. - 15. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 24

Fotoğraf No : 36

Çizim No : –

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Tek haldeki şahide aşınmış durumdadır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide, Davut Bey'in oğlu Mehmed Şah'ın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki, sülüs hatla yazılmış Arapça kitabe :
- Fāte Mehmed Şah
- bin Davud Bey

" Davut Bey'in oğlu Mehmed Şah vefat etti. "

Ölçüleri : Boy: 40 cm. en: 19 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Sivri kemerli şahidenin bir yüzünde iki satır yazı yer alır. Alınlık bezemelidir. Şahidenin diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet ve rumi motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin alınlığında iri bir bir palmet ve iki iri rumi motifiyle basit ve simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Tarihlendirme : Sivri kemerli şahidenin bir yüzünde iki satır Arapça yazı ve alınlığında palmet ve rumi motifleriyle oluşturulmuş,basit, simetrik bir kompozisyon işlendiği görülür. Diğer yüzü boştur.

Form ve süsleme açısından benzer düzenlemeye sahip 6, 10 , 15 örnek nolu mezartaşları 14. - 15. yüzyıla tarihlenmektedir. Buna göre şahidenin 14. - 15. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 25 (2)

Fotoğraf No : 37

Çizim No : --

Yeri : Üçler Camii haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide .. .. örnek nolu şahide ile aynı mezarda ve ayak taşı konumundadır. Farklı dönemlere ait oldukları anlaşılan şahideler sonraki bir düzenleme esnasında biraraya getirilmiş olmalıdır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide Ahmed Paşa 'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki iki satır Arapça kitabe yoğun aşınma nedeniyle kısmen okunabilmektedir.

- Tuvüffiye'l-merhum Ahmed Paşa
- ... (aşınmıştır)

" Ahmed Paşa vefat etti ...

Ölçüleri : Mevcut boy: 80 cm. en: 30 cm.-23 cm. kalınlık: 5cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üçgen alınlıklı şahide.

Genel Tanım : Üçgen alınlıklı şahidenin bir yüzünde iki satır yazı yer almaktadır. Yazılar şeritlerle oluşturulmuş yatay bölümler içerisinde verilmiştir. Alınlık bezemelidir. Şahidenin diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi çeşitleri kullanılmıştır.

Kompozisyon :Şahidenin yüzünün alınlığındaki basit ve simetrik kompozisyon rumi çeşitleriyle oluşturulmuştur.

Tarihlendirme : Üçgen alınlıklı şahidenin bir yüzünde iki satır Arapça yazı ve alınlığında rumi motifleriyle oluşturulmuş süsleme yer almaktadır. Şahidenin diğer yüzü boştur.

Tarih veren mevcut örneklerden, form açısından benzeyen önek no : 3 14.yüzyıla; süsleme ve yüzey düzenlemesi bakımından benzeyen örnek no : 10 ise 15.

yüzyıla tarihlenmektedir. Şahide, geneli itibariyle 14. - 15. yüzyılın üslup ve beğenisini yansıtmaktadır.

Örnek No : 26

Fotoğraf No : 38, 39

Çizim No : --

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide üzerinde Yoğun aşınma görülür. Üzerinde sandukaya bağlanma Yerinin izleri bulunmasına rağmen şahideye ait herhangi bir sanduka bulunmamaktadır. Ayrıca baş veya ayak taşı olduğu belli değildir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde iki, diğer yüzünde bir satır yazı bulunmaktadır. Ancak yoğun aşınma nedeniyle yazılar okunamaz haldedir.

Ölçüleri : Boy: 68 cm. en: 34 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Sivri kemerli şahidenin bir yüznde iki satır yazı bulunmaktadır. Allınlık ve alt kısmın köşeleri bezemelidir. Bu yüzün alt kısmında şahidenin sandukaya bağlantı Yeri ve bağlanma yuvası görülür.sandukaya bağlanma izlerinin bulunmasından,

bu yüzün şahidenin iç yüzü olduğu anlaşılmaktadır. Şahidenin dış yüzünde bir satır yazı yer almıştır. Alınlık ve altta bezeme görülür.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi, altı kollu yıldız (mühr-ü süleyman) kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin iç ve dış yüzlerinin alınlıklarındaki süslemelerde rumi motifleri görülmektedir. Rumi çeşitleriyle basit ve simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur. Şahidenin iç yüzünün alt kısmında, sandukaya bağlanma Yerinin köşelerinde rumi çeşitleriyle desen oluşturulmuştur.

Şahidenin dış yüzünün alt kısmına iri bir madalyon işlenmiştir. Motifin esasını altı kollu yıldız oluşturmaktadır. Yıldızın kolları içe doğru kırık hatlar halinde devam etmiş ve merkezde minik bir altı kollu yıldız belirmiştir. Büyük yıldızın kollarının arasına birer yuvarlak dilim yerleştirilmesiyle motif madalyon halini almıştır.

Tarihlendirme : Sivri kemerli şahidenin iç yüzünde iki satır yazı, alınlık ve alt kısmın köşelerinde rumili bezeme yer almaktadır. Ayrıca alt kısmındaki iz ve yuvadan, sandukanın, evvelce şahideli olduğu anlaşılmaktadır. Dış yüzde bir satır yazı, alınlıkta ise rumili süsleme vardır. Alt kısımda altı kollu yıldız dolgulu madalyon görülür.

Form, süsleme ve düzen bakımlarından benzer örnekler (örnek no : 6, 10, 20) 14. - 15. yüzyıla, sandukası da günümüze gelebilmiş örnekler (örnek no : 11, 12, 19, 21) 15. yüzyıla tarihlenmektedir. Buna göre şahidenin 14. - 15. yüzyıla ait örneklerden olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 27

Fotoğraf No : 40, 41

Çizim No : 12

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durmu : Şahidenin alttan bir kısmı toprak altında kalmıştır. Ayrıca sandukaya bağlanma Yeri olmasına rağmen, şahideye ait bir sanduka bulunmamaktadır. Baş veya ayak taşı olduğu belli değildir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde üç satır halinde Arapça yazı vardır.

- Hāza makberet e'ş-şāb e'l-merhum
- e's-sa'id e'ş-şehīd e'l- fāżıl
- ... (okunamıyor)

" Bu kabir yiğit, merhum, mutlu, şehit, faziletli ... "

Ölçüleri : Mevcut boy: 80 cm. en: 40 cm. kalınlık: 2.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üçgen alınlıklı şahide.

Genel Tanım : Mezar, üçgen alınlıklı bir şahideden ibarettir. Şahidenin bir yüzünde üç satır yazı bulunmaktadır. Alınlık ve alt kısmın köşeleri bezemelidir. Bu yüzün, altta sandukaya bağlanma yerinin olmasından dolayı şahidenin iç yüzü olduğu anlaşılmaktadır.

Şahidenin dış yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi, lotus, kıvrık dal, kandil, şamdan ve mum motifleri bir arada kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin iç yüzünün alınlığında üçgen forma uygun olarak düzenlenmiş desen bulunmaktadır. Tepede, iki ruminin birleşmesiyle oluşmuş palmet motifi görülür. Onun yan yaprakları aşağıya basit rumiler şeklinde uzamaktadır. Ortada kalan boşluk ise palmetin altına birleşen yuvarlak rozet motifiyle doldurulmuştur. Rozetin

içerisinde altı yapraklı rozet çiçeği vardır. İç yüzün alt kısmının köşelerinde yine rumi motifleriyle basit desenler oluşturulmuştur.

Şahidenin dış yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır. Ortada, yüzeyi dikey olarak ikiye ayıran uzun bir mum yer almaktadır. Tepesinde alevi bulunan mumun üzerinde balık sırtı taramaların arasına birer yaprak motifi işlenmiştir. Taşın alt kısmının toprak altında kalması nedeniyle mumun oturduğu şamdanın ancak üst kısmı görülebilmektedir. Mumun iki yanında simetrik olarak, ortada üçgen ayaklı, yuvarlak gövdeli ve ağız kısmının tepesinde alevi bulunan birer kandil motifi bulunmaktadır. Kandillerin ayak kısmı yaprak, gövdesi altı yapraklı rozet çiçeği ve ağız kısmı, uçları düğmeli lotus motifi ile doldurulmuştur. Kandillerin yukarısında rumili ve yapraklı kıvrık dal motifleri uzamaktadır. Alt kısımda ise, rumili kıvrık dalların ortasında birer palmet motifi olduğu görülür. Kıvrık dalların, kandilin ayak kısmını ortalarına alarak uzayan uçları üç yaprak motifi ile nihayetlenmektedir. Şahidenin bu dış yüzü dışa doğru kademeli çerçevelerle hareketlendirilmiştir. En dışta, iki şeritin birbirlerinin alt ve üstünden geçmesiyle oluşan geçme motifi, taşı üç yönden kuşatmaktadır.

Tarihlendirme : Üçgen alınlıklı şahidenin iç yüzünde üç satır Arapça yazı, alınlık ve alt kısmın köşelerinde rumili süsleme bulunmaktadır. Ayrıca alt kısımdaki izden şahidenin evvelce sandukalı olduğu anlaşılmaktadır. Tamamen bezemeye ayrılmış dış yüzde şamdan, mum, kandil, palmet, rumi, lotus, kıvrık dal motifleri bir arada kullanılmıştır.

Şamdan, mum. kandil gibi nesnel motiflerle, lotus, palmet gibi bitkisel motiflerin bir arada kullanılması mevcut örneklerde en erken 1363 tarihinde görülmektedir. (Örnek no :1) Ayrıca mevcut örneklerden şamdan ve kandil motiflerinin bulunduğu mezartaşları 14. yüzyıl içerisinde toplanmıştır. (Örnek no : 1, 2, 3) Form, motif ve kompozisyon açısından benzer şekilde düzenlenmiş 3 örnek nolu mezartaşı 1374 tarihini vermektedir. Buna göre şahidenin 14. yüzyıla; en geç ise 15. yüzyıla ait olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 28

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin alt kısmında kırıklar görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide, Salih ailesinden Hacı Osman'ın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde üç, diğer yüzünde sülüs hatla yazılmış iki satır yazı yer almaktadır :

- E'l-e‹azım...(okunamıyor) e'
- l-ḥāc el- ḥaremeyn şerefeddin
- Ḥacı Os̲man ̄al-i Ṣ̄alih

" Salih ailesinden Hacı Osman ..."

Diğer yüzdeki iki satır yazı okunamıyor.

Ölçüleri : Mevcut boy: 81 cm. en: 34 cm. kalınlık: 11 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Dilimli sivri kemer.

Genel Tanım : Dilimlendirilmiş sivri kemerle nihayetlenen şahidenin bir yüzünde sade, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan üç satır yazı yer almaktadır. Alınlık bezemeye ayrılmıştır. Şahidenin diğer yüzünde iki satır halinde kitabe bulunmaktadır. Alt kısmı boş bırakılmıştır. Alınlık yine bezemelidir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi ve kıvrık dal motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme her iki yüzün alınlık kısmındagörülür. Üç satır yazı bulunan yüzün alınlığında palmet, rumi ve kıvrık dallarla simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur. Ortada - iki yandaki birer ruminin kesişen saplarıyla birbirinden ayrılan - üst üste iki palmet motifi işlenmiştir. Alttaki palmetin sapları iki yana birer rumi motifi

olarak uzanmaktadır. Aynı palmetin iki yanındaki daha iri rumi motiflerinin sapları ile palmetin sapları birbirini katederek devam eder.

Şahidenin diğer yüzünün alınlığında ise yine palmet ve rumi motifleriyle basit ve simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Tarihlendirme : Dilimli sivri kemerli şahidenin bir yüzüne üç satır Arapça yazı, alınlığına palmet, rumi ve kıvrık dallarla simetrik bir kompozisyon işlenmiştir. Diğer yüzünde iki satır yazı, alınlığında ise yine palmet ve rumili süsleme görülür.
Dilimli sivri kemerle nihayetlenen mezartaşı örneklerine 14. - 15. yüzyılda rastlanılmaktadır. (Örnek no : 4, 7, 8, 17) Şahide üzerinde görülen motifler, kompozisyon ve yüzey düzeni 14. - 15. yüzyıl örneklerinde karşılaşılan üslup ve beğeniyi yansıtmaktadır.

Örnek No : 29

Fotoğraf No : –

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Müzenin bahçesinde duvara dayalı haldeki şahide aşınmıştır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış üç satır Arapça yazı yer almaktadır :

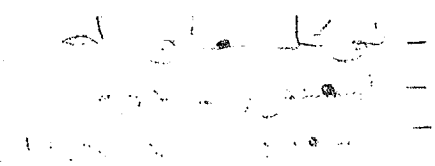

- Tevekkel teʿala'llah
- E'l-maġfūr e'l-merḥūm
- e's-saʿīd ilā rahmetillah.

" Bağışlanmış, merhum, mutlu, Allah'ın rahmetine (muhtac) "

Ölçüleri : Boy: 78 cm. en: 34 cm. kalınlık: 7 cm.

Kullanılan Malzeme :Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Dilimli yuvarlak kemerli şahide.

Genel Tanım : Dilimlendirilmiş yuvarlak kemerli şahidenin bir yüzünde alınlık dahil üç satır yazı yer almaktadır. Şahidenin diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Dilimli yuvarlak kemerli şahidenin bir yüzünde alınlık dahil üç satır yazı yer almaktadır. Şahidenin diğer yüzü boştur.

Tarihi belli olan mevcut mezartaşları arasında dilimli yuvarlak kemerle nihayetlenen örnek bulunmamakla birlikte şahide, geneli itibariyle 14. - 15. yüzyılda uygulanan yüzey düzeni, üslup ve beğeniyi yansıtmaktadır.

Örnek No : 30

Fotoğraf No : --

Çizim No : 13

Yeri : Amasya Müzesi'nin deposundadır. Envanter no : F.35.1.2

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin tepesi kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide Muhammed'in oğlu Muhammed'in mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış üç satır Arapça yazı yer almaktadır :

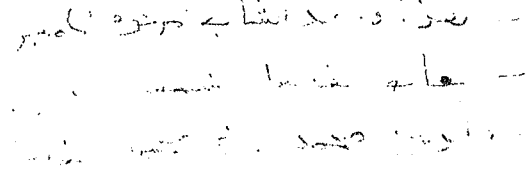

- Hāẕa merḳad e'ş-şāb e'l-merḥūm e'l-emīr
- e'l-ʿālim e'l-fāẕıl şemsü'd-devle
- ve'd-dīn Muḥammed bin
Muḥammed el-ḳāẕı ebuhu.

" Bu mezar, Kadı oğlu Muhammed'in oğlu yiğit, merhum, emir, alim, fazıl, dinin ve devletin güneşi Muhammed'e aittir. "

Ölçüleri : Mevcut boy: 88 cm. en: 44 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Tepesi kırık şahide.

Genel Tanım : Tepesi kırık haldeki şahidenin bir yüzünde üç satır yazı yer almaktadır. Üçüncü satırdan sonra şahidenin alt kısmı boş bırakılmıştır. Alınlık bezemelidir. Şahidenin diğer yüzü bezemeye ayrılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Lotus, rumi, kıvrık dal, palmet, kandil ile sekiz kollu yıldız ve geçme gibi geometrik motifler kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme şahidenin her iki yüzünde de görülür.Şahidenin bir yüzüne büyük boyutlu bir kandil motifi işlenmiştir. Kandil iki bağla, tepedeki ufak palmet motifine asılı haldedir. Üçgen ayaklı, yuvarlak gövdeli ve üçgen ağızlı kandilin tepesinde alevi görülür.Yuvarlak gövdenin içine sekiz kollu yıldız motifi işlenmiştir. Sekiz kollu yıldız, dört kollu iki yıldız motifinin içiçe geçmesiyle oluşmuştur. Yıldızın kolları arasında noktalar, göbeğinde ise sekiz yapraklı çiçek motifi yer almaktadır. Şahidenin bu yüzü, kenarlarda iki çerçeve ile hareketlendirilmiştir. İlk (içteki) çerçeve geçme motifi, ikinci (dıtaki) çerçeve balık sırtı motifi ile oluşturulmuştur.

Şahidenin diğer yüzünün alınlığında lotus, rumi ve kıvrık dal motifli simetrik kompozisyon görülür. İki yana ters bakışımlı iri birer lotus motifi yerleştirilmiştir. İki lotusun uçları altta birleşir. Lotusların ortasından birbirine dolanarak inen kıvrık dallar, birer rumi motifi taşımaktadır. Rumiler, lotusların altında ve yatay olarak yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme : Üst kısmı kırık şahidenin bir yüzünde üç satır Arapça yazı, alınlığında lotus, rumi, kıvrık dal motifleriyle oluşturulmuş süsleme yer almaktadır. Tamamen bezemeli olan diğer yüzde çeşitli motiflerle bezenmiş büyük bir kandil görülür.

Tarih verebilen mevcut mezartaşlarından kandil motifinin işlendiği örnekler 14. yüzyıl içerisinde toplanmıştır. (Örnek no : 1, 2, 4) Şahidenin motif, kompozisyon ve yüzey düzenlenişine dayanılarak geneli itibariyle 14. yüzyıla ; en geç ise 15. yüzyıla tarihlendiği düşünülebilir.

Örnek No : 31

Fotoğraf No : 42, 43

Çizim No : --

Yeri : Üçler Camii haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin alt kısmı beton zemin altında kalmıştır. Ayak taşı tamamen kırık halde ve ufak bir parçadan ibarettir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzündeki üç, doğu (iç) yüzündeki iki satır kitabe sülüs hatla yazılmıştır. Baş taşının batı yüzündeki kitabe :

- El-mü'minūn lā yemūtūn
- ve lā kin yünḳalūn
- min dāri'l-fenā ilā dāri'l-beḳā.

" Mü'minler ölmez, fakat geçici dünyadan ebedi aleme göçerler. "

Baş taşının doğu yüzündeki kitabe :

- Hāẕihī berāt e'l-merḥūm
- e'l-maġfūr e'ş-şehīd

" Bu, merhum, bağışlanmış, şehid (...)'in beratıdır."

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 65 cm. en: 32 cm. kalınlık: 9.5 cm.
Ayak taşı kırıktır.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Dilimli sivri kemerli baş taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı ve tamamen kırık haldeki ayak taşı parçasından ibarettir. Dilimli sivri kemerli baş taşının batı (dış) yüzünde üç satır yazı yer alır. Yazılar sade şeritlerle düzenlenmiş bölümler içinde verilmiştir. Alınlık bezemelidir. Doğu (iç) yüzünde, batı (dış) yüzündekiyle aynı tarzda iki satır yazı görülür. Alınlık bezemelidir. Alt kısımda, taşın sandukaya bağlanma **Yeri** görülmektedir. Dilimli kaş kemer şeklinde düzenlenmiş bu kısmın köşelerinde süsleme görülür.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi ve kıvrık dal motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının batı (dış) ve doğu (iç) yüzünde görülür. Baş taşının batı yüzünün alınlığında, dilimli sivri kemerin formuna uygun olarak yerleştirilmiş rumi motifleriyle desen oluşturulmuştur.

Baş taşının doğu yüzünün alınlığında yine rumi ve kıvrık dal motifleri dikkati çeker. Altta birleşen iki iri ruminin bir uçları da yukarıda birleşmektedir. Bunların ortasından geçen ters bakışımlı iki yay şeklindeki kıvrık dalların uçları rumi motifleri salmaktadır. Alt kısımdaki dilimli kaş kemerin köşelerinde yaprak motifleri simetrik olarak işlenmiştir.

Tarihlendirme : Dilimli sivri kemerli şahidenin iç yüzünde iki satır Arapça yazı, alındığında rumili süsleme yer almaktadır. Dış yüzünde ise üç satır Arapça yazı ve alınlığında rumi çeşitleriyle oluşturulmuş simetrik kompozisyon görülür.

Dilimli sivri kemerle nihayetlenen mezartaşı örneklerine 14. - 15. yüzyılda rastlanılmaktadır. (Örnek no : 4, 7, 8, 17) Alınlığın formuna uygun olarak yerleştirilen rumi çeşitleriyle oluşturulmuş simetrik kompozisyonun da yine 14. - 15. yüzyıl üslup ve

beğenisini yansıttığı görülmektedir. (Örnek no : 4, 7, 8, 10, 15, 19, 21) Buna göre şahidenin 14. - 15. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 32

Fotoğraf No : 45

Çizim No : –

Yeri : Bayezid Paşa Camii'nin güney-doğusundadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide mermer sandukaya harçla tutturulmuştur.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Taşın üzerinde yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 60 cm. en: 24 cm. kalınlık: 7.5 cm.
Sanduka uzunluğu : 89 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Teğet kemerli baş taşı.

Genel Tanım : Mezar , teğet kemerli baş taşı ve ona harçla tutturulmuş prizmatik sandukadan ibarettir. (3) Şahidenin doğu (iç) yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır. Batı (dış) yüzün sadece alınlık kısmı süslemeli olup alt kısmı boş bırakılmıştır.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Yüzeyleri boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi ve kıvrık dal motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin doğu (iç) yüzünde palmet ve rumi motifleriyle simetrik kompozisyon oluşturulmuştur. Dış bükey ve iç bükey kavis yaparak uzayan iki iri ruminin birer uçları tepedeki palmet motifinin altında birleşmektedir. Palmetin yan yapraklarının altında ise, iri rumilerin ortasından itibaren gelen dallardan çıkan çok basit stilize yaprakları andıran motifler yer almaktadır.

Şahidenin batı (dış) yüzünün alınlığında da yine palmet ve rumi motifleriyle basit bir desen oluşturulmuştur.

Tarihlendirme : Prizmatik sandukanın şahidesi teğet kemerlidir. Şahidenin doğu yüzünde palmet ve rumi motifleriyle simetrik bir kompozisyon işlendiği görülür. Batı yüzünün alınlığında da yine palmet ve rumili basit süsleme yer almaktadır. Alt kısım boş bırakılmıştır.

Mezar, benzer örneklerle (Örnek no : 11, 12, 19, 20, 21) karşılaştırıldığında form, süslemede kullanılan motifler, kompozisyon, yüzey düzeni bakımlarından 15. yüzyıl özelliklerine işaret etmektedir. Buna göre şahidenin 15. yüzyıla ; en erken ise 14. yüzyıla ait olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 33

Fotoğraf No : 46, 47

Çizim No : 14, 15

Yeri : Bayezid Paşa Camii'nin güney-doğusundadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahideler, mermer sandukaya harçla tutturulmuştur.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidelerin üzerinde yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 64 cm. en: 26.5 cm. kalınlık: 6.5 cm.
Ayak taşı : boy: 60 cm. en: 25 cm. kalınlık: 6.6 cm.
Sanduka uzunluğu : 91 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Teğet kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, ayak taşı ve onlara harçla tutturulmuş prizmatik sandukadan oluşmaktadır. (4) Teğet kemerle nihayetlenen şahidelerin dış yüzleri tamamen bezemeye ayrılmıştır. İç yüzleri ise boş bırakılmıştır.

İki kademeli prizmatik sandukanın üat kısmı üçgen şeklindedir. Yüzeyleri boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Çiçek ve geometrik motifler (sekizgen, yıldız, baklava) kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının batı (dış) yüzü ile ayak taşının doğu (dış) yüzünde görülür. Baş taşının batı yüzündeki kompozisyonun esasını geometrik motifler teşkil etmektedir. Üstte ve ortada tam, altta ve yanlarda yarım sekizgenler yer almaktadır. Sekizgenlerin birbirine bağlanmasıyla aralarda dört kollu yıldızlar oluşturulmuştur. Bunlardan, ortadaki sekizgenin alt ve üstünde oluşan yıldızlar tam, diğerleri yarım dört kollu yıldızlardır. İçiçe üçer sekizgen şeklinde düzenlenmiş sekizgenlerden üsttekinin içinde üç katlı ve sekiz dilimli rozet çiçeği; ortadakinin içinde, ortasında çarkı felek motifi bulunan iki katlı ve onaltı dilimli rozet çiçeği; alttaki yarım sekizgenin içinde yarım sekiz kollu yıldız; yanlardaki yarım sekizgenlerin içinde üç katlı yarım rozet çiçeği motifleri bulunmaktadır.

Ayak taşının doğu yüzünde de geometrik bezeme hakimdir. Yatay ve dikey eksenlerde kırık hatlarla oluşturulmuş baklava motifleri yer almaktadır. Alttaki ve yanlardaki baklavalar yarımdır. Yatay ve dikey eksendeki baklavalar, taşın üst kısmına yakın yerde, içiçe dört sekizgenle kesilmektedir. Sekizgenin içine üç katlı ve sekiz dilimli rozet çiçeği yerleştirilmiştir. Kesişen yatay ve dikey baklavalar arasında dört kollu yıldız motifleri oluşmuştur. Bunlardan alttaki ve yandakiler yarım dört kollu yıldızlardır.

Tarihlendirme : Prizmatik sanduka teğet kemerli şahidelere sahiptir. İç yüzleri boş bırakılan şahidelerin dış yüzleri tamamen bezemeye ayrılmıştır. Süsleme geometrik ve bitkisel motiflerin birlikte kullanımıyla oluşturulmuştur.

Form itibarıyle 15. yüzyıldan benzer örnekleri (Örnek no : 11, 12, 13, 16, 19, 20) bulunan şahideler, bezeme ve yüzey düzeni açısından farklı bir görünüm sergilemektedir. Selçuklu dönemi taş süslemeciliğinde önemli bir yer tutan geometrik kompozisyonların, 13. yüzyıl sonundan itibaren bitki örnekleriyle aynı yüzeyler üzerinde kaynaştığı izlenmektedir. 15. ve 16. yüzyılda tamamen kaybolmayan geometrik örnekler kapı kanatları, pencere kepenkleri, şebeke korkulukları, mimariye bağlı diğer bazı elemanlar vbg. üzerinde devam etmiştir. (Mülayim 1982 : 27) Bu bilgiler ve benzer formdaki örnekler göz önünde bulundurulduğunda şahidelerin 15. - 16. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 34

Fotoğraf No : 48

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.46.1.9

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka kısmen kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sülüs hatla Ayete'l- Kursi yazılmıştır :

- Bismi'l-lāhi'r-raḥmani'r-raḥim. Alla hu lā ilā he illā huve'l-ḥayyu'l-ḳayyūm lā te' ḫuẕuhū sinetün ve lā nevm lehūma fi's-semāvāti ve mā fi'l-arż men ẕellezi yeşfeʿu ʿindehū illā bi-iẕnihī yaʿlemu mā beyne eydīhim ve mā ḫalfehum ve lā yuḥītūne bi-şey'in minʿ-ilmihī illā bimāşā'e vesiʿa kursiyyuhu's-semāvāti ve'l-arża ve lā yeūdühū ḥıfżuhumā ve hüve'l-ʿaliyyu'l-ʿazīm.

" Allah, ondan başka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gözetip durandır. Göklerde ve yerde olan ancak onun izni olmadan katında şefaat edcek kimdir? Onların işlediklerini bilir, dilediğinden başka ilimden hiç bir şeyi kavrayamazlar.Hükümdarlığı gökleri ve **Yeri** kaplamıştır. Onların gözetilmesi ona ağır gelmez. O yücedir, büyüktür. "

Ölçüleri : Sandukanın mevcut uzunluğu : 133 cm.
Baş ucu : Kırıktır.
Ayak ucu : yükseklik: 27 cm. en: 20 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru belirgin bir daralma görülür. Sandukanın üzerini kaplayan yazılar birer kartuş içerisinde verilmiştir. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Yazı içeren kartuşların dışında süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile kaplanmıştır.Yazılar kartuşlar içerisinde verilmiştir. Baş ucu ve ayak ucu boştur.

Amasya'da pek çok sanduka örneği tespit edilmekle birlikte, üzerinde tarih bulunan benzer şekilde düzenlenmiş örnekler sayıca azdır. Bunlardan biri (örnek no : 5) 14. yüzyıla diğeri ise (örnek no : 14) 15. yüzyıla tarihlenmektedir. Tarihi belli olan örneklerin azlığı sağlıklı bir tarihlendirme yapmayı güçleştirmektedir. Ancak Anadolu geneline bakıldığında, araştırmacılar tarafından tespit edilen prizmatik sanduka örneklerinin 14. - 15. yüzyıllarda yoğunlaştığı görülmektedir. Konya, Ankara, Tokat ve Sivas yöresi örneklerinde olduğu gibi. (Karamağaralı 1992 : 2 - 21)

Örnek No : 35

Fotğraf No : 49

Çizim No : –

Yeri : Şadgeldi Paşa Türbesi'ndedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka tamamen kararmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça ibareler çözülememiştir.

Ölçüleri : Sandukanın uzunluğu : 191 cm.
Baş ucu : yükseklik :27 cm. en: 19 cm.
Ayak ucu : yükseklik : 21 cm. en: 17 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın yüzeyleri yazı ile doldurulmuştur. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde yazının dışında süsleme unsuru görülmez.

Tarihlendirme : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Üzeri yazı ile doldurulmuştur.

Sanduka, kendisiyle aynı özelliklere sahip 1381/82 tarihli sanduka (örnek no : 5) ile aynı yerde; Şadgeldi Paşa Türbesi'nde bulunmaktadır. Sanduka, 14. yüzyıla ait 5 örnek nolu sanduka ve 15. yüzyıla tarihlenen 14 örnek nolu sandukayla aynı özellikleri taşımaktadır. Buna göre sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olması mümkündür.

Örnek No : 36

Fotoğraf No : 50

Çizim No : --

Yeri : Şadgeldi Paşa Türbesi'ndedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka tamamen kararmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça ibareler çözülememiştir.

Ölçüleri : Sandukanın uzunluğu : 119 cm.
Baş ucu : yükseklik: 36 cm. en: 32 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 30 cm. en: 28 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Üzeri yazı ile doldurulmuştur. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Sandukanın üzerinde yazının dışında süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : 5 ve 35 örnek nolu sandukalarla aynı yerde; Şadgeldi Paşa Türbesi'nde bulunan iki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Üzerine yazı işlenmiştir.

Sandukanın, 14. - 15. yüzyıl örnekleriyle (örnek no : 5, 14, 35) aynı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Buna göre sandukanın 14. - 15. yüzyıla tarihlendiği düşünülebilir.

Örnek No : 37

Fotoğraf No : 51, 52

Çizim No : –

Yeri : Şadgeldi Paşa Türbesi'ndedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka tamamen kararmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerinde sülüs hatla yazılmış Arapça ve Farsça ibareler vardır. Sandukanın kuzey yanındaki Arapça yazı :

- Ve küllü ʿaynin lehā ʿibretün derūnūn
- Ve küllü ḳalbin lehā fī ḥasīrin ve saʿīdin
- ʿAmmein-nikeü ʿaleyhā ve'l-muṣābu bihā
- Kemā yeʿummü 's-seḥābu'l-leẕī lehā.

" Her göz için manalı ibret vardır. Her kalp için üzüntüde ve sevinçte olma hali vardır.Bulutların güzellikleri kapladığı gibi , kendine isabet eden yaralar onu sardı. "
Farsça ibareler çözülememiştir.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 43.5 cm. en: 21.5 cm. kalınlık: 17.5 cm.
Ayak taşı : boy: 35 cm. en: 16 cm. kalınlık: 9.5 cm.
Kaide uzunluğu : 127 cm. yükseklik: 15 cm.
Sanduka uzunluğu : 103 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Sivri kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Yekpare mermer bloktan kesilmiş sembolik mezarın alt kısmı kaide şeklinde, baş ucu ve ayak ucu ise baş taşı ve ayak taşı şeklinde düzenlenmiştir. Sivri kemerli baş ve ayak taşının dış yüzlerinde iki satır yazı ve alınlıkta bezeme vardır.

Taşların kalınlığını oluşturan yan kısımların geometrik bezemelidir. Aynı bezeme sandukanın kaide şeklinde düzenlenmiş alt kısımlarında da devam eder.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Üzeri yazı ile doldurulmuştur.

Süslemede kullanılan Motifler : Kıvrık dal, rumi ve geçme motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Baş ve ayak taşlarının kalınlığını oluşturan yan kısımlarında ve devam ederek kaide kısmında görülen geometrik bezeme geçme motifinden ibarettir. Geçme, ikisi zikzak biri yılanvari kıvrımlar yapan üç şeritin birbirine örülmesiyle oluşturulmuştur.

Baş ve ayak taşının alınlıklarında görülen basit, simetrik kompozisyonda, rumi motifleri kıvrık dallar yardımıyla birbirine bağlanmaktadır.

Tarihlendirme : Yekpare şahideli prizmatik şahidenin üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın üzerinde yazının yanısıra şeritlerle oluşturulmuş geçme motifi görülür.

Sandukanın benzer örnekleri Tokat Taş Eserler Müzesi'nde çok sayıda bulunmaktadır. Yekpare kesilmiş Tokat sandukalarının çoğunluğu 15. yüzyıla tarihlenmektedir. (Karamağaralı 1992 : 10) Buna göre sandukanın 14. - 15. yüzyıla ait olması mümkündür.

Örnek No : 38

Fotoğraf No : 53, 54

Çizim No : –

Yeri : Kadılar Türbesi'nde olan sembolik mezar, Haziran 1996 tarihli inceleme esnasında bulunamamıştır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka tamamen kararmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki iki satır halindeki Farsça ibare sülüs hatla yazılmıştır.

- Īn ğole reʿnāy īn bolbole şirīn zebān
- Der sünnet an zamāne reft ez ğülüstān

" Bu çiçek ve bu tatlı dilli bülbül, zamanı geldiğinde gülistandan gitti. "

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 44.5 cm. en: 22.5 cm. kalınlık: 15 cm.
Ayak taşı : boy: 44 cm. en: 22 cm. kalınlık: 10 cm.
Kaide uzunluğu : 94.5 cm.
Sanduka uzunluğu : 74.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde ve kademeli sanduka.

Genel Tanım : Yekpare mermer bloktan kesilmiş sembolik mezarın alt kısmı kaide şeklinde, baş ve ayak ucu ise sivri kemerli baş ve ayak taşı şeklinde düzenlenmiştir. Kademeli sandukanın üst kısmı, sivri sırt çizgisi bulunan yarım silindir şeklindedir. Bu kısımda yazı yer almaktadır. Alt kademe bezemeye ayrılmıştır. Kaide şeklinde düzenlenmiş en alt kısım ise boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Üsluplaştırılmış palmet motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme sandukanın alt kademesinde görülür. Yan yana dizilmiş stilize palmet motifleri, köklerinden çıkan ikişer sapla birbirine bağlanmaktadır.

Tarihlendirme : Yekpare şahideli ve kademeli sandukanın üst kısmı, sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklindedir. Bu üst kısımda yazı yer almaktadır.

Mevcut örnekler arasında, örnek no : 38 ile aynı şekilde düzenlenmiş, tarih veren sanduka bulunmamaktadır. Ancak, sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde sanduka örnekleri mevcut olup bunlardan 18 örnek nolu sanduka 1482 tarihini vermektedir. Sanduka form açısından 14. - 15. yüzyıl örnekleriyle benzerlik göstermekte ise de üzerindeki, İran etkisini akla getiren, bünyesinden rumiler çıkan harfler ve stilize palmet dizisiyle farklı bir görünüme sahiptir. Sandukanın 13. - 15. yüzyılda yapılmış olması mümkündür.

Örnek No : 39

Fotoğraf No : 55

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.45.4.4

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Beton kaide üzerinde sergilenen sandukanın üzerinde yer yer kırıklar ve çatlamalar görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerinde sülüs hatla yazılmış Ayete'l-Kursi görülür.

- Allā hu lā ilā he illā huve'l-ḥayyu'l-ḳayyūm lā te' ẖuẕuhū sinetün ve lā nevm lehūma fi's-semāvāti ve mā fi'l-arż men ẕellezi yeşfeᶜu indehū illā bi-iẕnihi yaᶜlemu mā beyne eydīhim ve mā ẖalfehum ve lā yuḥīṭūne bi-şey'in min ᶜilmihi illā bimāşā'e vesiᶜa kursiyyuhu's-semāvāti ve'l-arża ve lā yeūdühü ḥıfżuhumā ve hüve'l-ᶜaliyyu'l-ᶜazim.
" Allah, ondan başka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gözetip durandır. Göklerde ve yerde olan ancak onun izni olmadan katında şefaat edcek kimdir? Onların işlediklerini bilir, dilediğinden başka ilimden hiç bir şeyi kavrayamazlar.Hükümdarlığı gökleri ve **Yeri** kaplamıştır. Onların gözetilmesi ona ağır gelmez. O yücedir, büyüktür. "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 150 cm.
Baş ucu : yükseklik: 32 cm. en: 26.5
Ayak ucu : yükseklik: 25.5 cm. en: 25 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile kaplanmıştır. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Üzerine Ayete'l-Kursi işlenmiştir.

İlk, Osmanlı mezar örneklerinin tabut şeklinde, mermerden yapılmış ve üzerlerine ayet yazılmış olup altında yatanın kimliğine ve ölüm tarihine ait bilgi bulunmadığı belirtilmektedir. (Ayanoğlu 19.. : 193) Ayrıca Akşehir, Seyyid Mahmud Hayrani Türbesi'nden, üzerindeki Ayete'l-Kursi ve hadis yazılarıyla dikkati çeken bir grup mezartaşı 15. yüzyıla tarihlenmektedir. Sandukanın 15. - 16. yüzyılda yapılmış olması mümkündür.

Örnek No : 40

Fotoğraf No : 56, 57

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.45.4.5

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka beton kaide üzerinde sergilenmektedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerinde sülüs hatla yazılmış Ayete'l-Kursi görülür.

- Allā hu lā ilā he illā huve'l-ḥayyu'l-ḳayyūm lā te' ẖuẕuhū sinetün ve lā nevm lehūmā fi's-semāvāti ve mā fi'l-arż men ẕellezi yeşfeʿu ʿindehū illā bi-iẕnihi yaʿlemu ma beyne eydīhim ve ma ẖalfehum ve lā yuḥīṭūne bi-şey'in min ʿilmihī illā bimāşā'e vesiʿa kursiyyuhu's-semāvāti ve'l-arża ve lā yeüdühü ḥıfżuhumā ve hüve'l-ʿaliyyu'l-ʿazim.
" Allah, ondan başka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gözetip durandır. Göklerde ve yerde olan ancak onun izni olmadan katında şefaat edcek kimdir? Onların işlediklerini bilir, dilediğinden başka ilimden hiç bir şeyi kavrayamazlar.Hükümdarlığı gökleri ve **Yeri** kaplamıştır. Onların gözetilmesi ona ağır gelmez. O yücedir, büyüktür. "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 150 cm.

Baş ucu : yükseklik: 31.5 cm. en: 22 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 26.5 cm. en: 19 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile kaplanmıştır. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Yazıların arasındaki boşluklara minik palmet ve rumi motifleri işlenmiştir.

Tarihlendirme : Üzerinde Ayete'l-Kursi bulunan iki kademeli prizmatik sanduka örnek no : 39 ile aynı özelliklere sahip olup 15. - 16. yüzyıldan olmalıdır.

Örnek No : 41

Fotoğraf No : 58, 59

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın yekpare haldeki baş ve ayak taşları kırıktır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi :Sanduka üzerindeki Farsça ibareler sülüs hatla yazılmıştır.

- G̃olhāye cihān berāmed ez ḫak
- Āḫerto çeğol būdī ke der ḫak şödī.

" Cihanın (cümle) çiçekleri (gülleri) topraktan çıktı (başını kaldırdı) ; sen nasıl bir çiçek idinki toprak altında kaldın. "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 85 cm. yüksekliği : 30 cm.
Baş taşı ve ayak taşı kırık haldedir.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahideler kırıktır.

Genel Tanım :Sembolik mezar yekpare mermer bloktan kesilmiş baş taşı, ayak taşı ve prizmatik sandukadan oluşmaktadır. Üst kısmı tamamen kırık baş taşının batı yüzünde yazı olduğu seçilebilmektedir.Taşın kalınlığını oluşturan yan kısımlarında figürlü bezeme yer alır. Ayak taşının da üst kısmı kırık haldedir. Taşın doğu yüzünde yazı izleri vardır.Taşın kalınlığını oluşturan yan kısımlarında figürlü bezeme izleri seçilebilmektedir.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Prizmatik sandukanın üçgen kısmı yazıya ayrılırken alt kademeleri bitkisel motiflerle bezenmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler :Arslan figürü ve iri yapraklı kıvrık dal motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, baş taşı ve ayak taşının kalınlığını oluşturan yan kısımları ile prizmatik sandukanın güney ve kuzey yanlarının alt kısımlarında görülür.
Baş taşının kalınlığını oluşturan kuzey ve güney yan kısımlarında birer arslan figürü yer almaktadır. Profilden verilen arslan figürlerinin yüzü doğuya bakmaktadır. Ön ayakları yukarı doğru kalkmış arslan kabartmalarının sırtlarının üzerinde "S" şeklinde kıvrılan ince, uzun kuyrukları ve ince çizgilerle belirtilmiş yeleleri bulunmaktadır. Ayak taşının kalınlığını oluşturan yan kısımlarında ise arslan kabartmalarının ancak izleri görülebilmektedir. Kalan izlerden arslanların yüzlerinin batıya baktığı anlaşılmaktadır.

Prizmatik sandukanın kuzey ve güney yanlarının alt kısımlarına yapraklı kıvrık dal motifi işlenmiştir. dalgalı bir eğri halindeki kıvrık daldan iri yaprak motifleri taşıyan kıvrımlar ayrılmaktadır.

Tarihlendirme : Yekpare şahideli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sanduka üzerinde yazı, bitkisel ve figürlü bezeme dikkati çeker.

Orta Anadolu mezartaşlarında hayvan ve insan figürleri 13. yüzyılın son çeyreğinden itibaren görülmektedir. (Karamağaralı 1992 : 13) Arslan figürleri Anadolu'da kartal kabartmalarından sonra tasvir edilen arma motifi olmuştur. Arslan tasvirinin mezartaşlarında da yoğun şekilde tecih edildiği görülür. Üzerinde arslan tasviri bulunan mezar taşı örnekleriyle Kırşehir ve Tokat'ta sıkça karşılaşılmaktadır. Bunlar Selçuklu geleneğini sürdüren 14. - 15. yüzyıla ait mezar taşlarıdır. (Öney 1992 : 39) Bilgiler ve benzer örnekler göz önünde bulundurulduğunda sandukanın 14. - 15. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 42

Fotoğraf No : 60, 61

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.46.1.11

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın baş ve ayak ucu kısmen kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi :Sandukanın üzerinde sülüs hatla yazılmış Farsça ibareler vardır:

- Ey cān ve cihān ğeşte afāk şodī
- Mihmān-ı ġarīb ṣānīʿi bāk-ı şodī.

- Golhāye cihān berāmed ez hak
- Aherto çegol budī ke der hak şodī.

" Ey, insanları gören ve cihanı gezen garib misafir, (böylece) ufkunu genişlettin vecesaret sahibi oldun. Cihanın çiçekleri (gülleri) topraktan çıktı (başını kaldırdı) sen nasıl bir çiçek idinki toprakta (altında) kaldın. "

Ölçüleri : Sandukanın mevcut uzunluğu : 70 cm.
Baş ucu : yükseklik: 27 cm. en: 16.5 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 27 cm. en: 16.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : Üç Kedemeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Alt kısmı ise kaide şeklinde düzenlenmiştir. Bu kısım kuzey ve güney yanlarda dışa doğru 1.5 cm. çıkıntı teşkil eder. Sandukanın alt kademesinin üst kısmında enlemeine gelişen süsleme şeriti bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü kademelerde Farsça ibareler görülür. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Süsleme rumi motifleriyle oluşturulmuştur.

Kompozisyon : Sandukanın alt kademesinin üst kısmında ve yatay şerit halinde görülür. Birer uçları düğmeli rumi motiflerinin ayaklı başlı yerleştirilerek tekrarlanmasıyla sonsuza uzayan kompozisyon oluşturulmuştur.

Tarihlendirme : Üç kademeli prizmatik sandukanın alt kısmı kuzey ve güney yanda dışa doğru 1.5 cm. çıkıntı teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sandukanın üzerinde yazı, kaide şeklindeki kısmın üzerinde ise bitkisel süsleme yer alır.

Alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiş prizmatik sanduka örnekleriyle Konya'da yoğun şekilde karşılaşılmaktadır. Bunlar 14. - 15. yüzyıldandır. (Karamağaralı 1992 : 2) 42 örnek nolu sandukanın da geneli itibarıyle 14. -15. yüzyıldan olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 43

Fotoğraf No : 62

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.46.1.4

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın üzerinde yer yer çatlaklar görülmektedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi :Sandukanın üzerinde sülüs hatla yazılmış Farsça ibareler vardır:

Sandukanın güney yanındaki yazılar :

- Ğolhāye cihān menāb berāmed ezẖak
- Aẖerto çe ğol būdī ke der ẖāk şodī.
- (U)roḳaym (?) muḳayyet enfasıdır
- Raed burud her anlagūzād.

" Cihanın (cümle) çiçekleri (gülleri) topraktan çıktı (baş kaldırdı), sen nasıl bir çiçek idinki toprak altında kaldın. (U)rokaym (?)'in nefsi hapistedir (bağlıdır), her anlayana soğukluk olsun. "

Kuzey yandaki yazılar :

- Kev (?) dīde ke der ġameto bemenān başed
- ... (?) ke der matemeto cāk neşot.
- Sovġend be cāneto ke dürüst ve emin
- Meşli to ĝolī der ...(?) ẖāk neşod.

" Kim gördü ki, (senin değerinden dolayı) senin gamınla, mateminde üzgün olmayanı . Senin dürüst ve emin olduğuna nefsine yemin (olsun), senin gibi çiçek toprağın karnına girmemiştir. "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 136 cm.

Baş ucu : yükseklik: 38 cm. en: 27 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 35 .5 cm. en: 26 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : Üç Kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Kuzey ve güney yanda 1.5 cm. çıkıntı teşkil eden alt kademe, kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sandukanın alt kademesinin üst kısmında enlemesine gelişen süsleme şeriti bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü kademelerde Farsça ibareler görülür. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Süsleme rumi motifleriyle oluşturulmuştur.

Tarihlendirme : Üç kademeli prizmatik sandukanın alt kısmı sanduka şeklinde düzenlenmiştir. Sanduka üzerinde yazı, kaide şeklinde düzenlenmiş alt kısımda ise bitkisel motifli süsleme görülür.

Alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiş prizmatik sanduka örnekleriyle Konya'da yoğun şekilde karşılaşılmaktadır. Bunlar 14. - 15. yüzyıldandır. (Karamağaralı 1992 : 2)Örnek no : 42 ile benzer özelliklere sahip olan sandukanın 14. - 15. yüzyılda yapılmış olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 44

Fotoğraf No : –

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın baş ucu kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki yazılar okunamamaktadır.

Ölçüleri : Sandukanın mevcut uzunluğu : 125 cm.

Kullanılan Malzeme : Damarlı mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kademeli sanduka.

Genel Tanım : Üstü, sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklindeki sandukanın alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sandukanın üzerinde yazı yer almaktadır. Kuzey ve güney yanlarda ıkıntı teşkil eden kaide şeklindeki alt kısmın yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Üstü, sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde ve kademeli sandukanın üzerine yazı işlenmiştir.

Şekil itibarıyle benzerlik arzeden bir diğer örnek üzerinde 1482 tarihi okunmaktadır. (Örnek no : 18) Buna göre sanduka 14. - 15. yüzyılda uygulanan sanduka örneklerinden olmalıdır.

Örnek No : 45

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka kırılma nedeniyle iki parça halindedir. Ayrıca baş ucu ve ayak ucu kırıktır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki yazılar çözülememiştir.

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 136 cm.
Baş ucu : yükseklik: 38 cm. en: kırıktır.
Ayak ucu : yükseklik: 28 cm. en: kırıktır.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kademeli sanduka.

Genel Tanım :Sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklindeki sandukanın alt kısmı, kuzey ve güney yanda kaide şeklinde dışa doğru çıkıntı teşkil eder. Sanduka baş ucundan ayak ucuna doğru daralmaktadır. Sandukanın üzeri yazı ile doldurulmuştur. Kaide şeklinde düzenlenmiş alt kısımda yer yer süsleme unsurları görülür. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Altı yapraklı çiçek dolgulu rozet, testere dişi motifi ve geometrik şerit kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, sandukanın kuzey ve güney yanlarının alt kısmında görülür. Kuzey yanın batı ucunda, altı yapraklı çiçek dolgulu rozet yer almaktadır. Alt kısmın üst bölümünde, geçme motifli yatay şerit vardır. Onun hemen altında testere dişi motifi yine yatay şerit şeklinde işlenmiştir. Bu kompozisyon güney yanın alt kısmında tekrar edilmiştir.

Tarihlendirme : Üstü, sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde ve kademeli sandukanın üzerinde yazı ve alt kısımda süsleme görülmektedir.

Şekil itibarıyle benzerlik arzeden bir diğer örnek üzerinde 1482 tarihi okunmaktadır. (Örnek no : 18) Buna göre, önek no : 44 ile de benzer özelliklere sahip sanduka 14. - 15. yüzyılda uygulanan sanduka çeşitlerinden olmalıdır.

Örnek No : 46

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.45.4.10

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde yer yer kırıklar vardır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Sanduka, 54 yaşında vefat eden Pir Hasan'a aittir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça ibareler sülüs hatla yazılmıştır :

- Pīşe ṣāḥib nezarān
mülk-ü Süleymān bādest
- Belke ṣāhib nezarānest
ke ze-mulk āzādest.

" Arif ve bilginlerim nezdinde Süleymanın havadır. Belki mülkten azat olanlar arif ve bilginlerdir. "

- Vaṣale'l-ḳāżī'l-merḥum Pir Ḥasan ilā
- raḥmeti rabbihi ve
hüve ibn erbaʿa ve ḫamsīn sene .

" Pir Hasan merhum, Rabbi'nin rahmetine kavuştu ve O 54 yaşındadır. "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 203.5 cm.

Baş ucu : yükseklik: 43 cm. en: 29 cm.
Ayak ucu : kırıktır.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : Üç kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın kuzey ve güney yanlarında, 2.5 cm. çıkıntı teşkil eden alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiştir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Alt kademe boş bırakılmış, diğer iki kademe yazı ile doldurulmuştur. Baş ucu ve ayak ucu yüzeyleri boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rumi motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Yazı boşluklarına basit rumi motifleri işlenmiştir.

Tarihlendirme : Üç kademeli prizmatik sandukanın alt kısmı kuzey ve güney yanlarında 2.5 cm. çıkıntı teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sandukanın üzerine yazı işlenirken alt kısım boş bırakılmıştır.

Alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiş prizmatik sanduka örnekleriyle Konya'da yoğun şekilde karşılaşılmaktadır. Bunlar 14. - 15. yüzyıldandır. (Karamağaralı 1992 : 2)Örnek no : 42 ve 43 ile benzer özelliklere sahip olan sandukanın 14. - 15. yüzyılda yapılmış olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 47

Fotoğraf No : 63,64

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.46.1.2

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın ayak kısmı kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Sanduka, 15 yaşında vefat eden Melik Ahmet' e aittir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça yazılar sülüs hatla yazılmıştır.

Güney yan yüzdeki yazılar :

- Sovgend behan to kehez paste zemīn
- Mesleto şahiy der şekame hak neşod.

" Yemin (olsun) ki, sen yerin altındasın, senin gibi lezzetli olan toprağın karnında olmadı. "

- ~~Ço salato aşa~~ yasale's-sāb el-maʿsum melik Ahmed

hüve ibn hamseʿaşare senete.

" ~~Yatsı namazı geldiğinde~~, masum Melik Ahmed ve O 15 yaşındadır. "

Kuzey yan yüzdeki yazı :

- Kev (?) dīde ke der ğameto bemenān başed

ke der matemeto cāk neşod.

"Kim gördü ki (değerli olmandan dolayı), senin gamınla, mateminde üzgün olmayanı. "

Ölçüleri : Sandukanın mevcut uzunluğu : 112 cm.
Baş ucu : yükseklik: 25 cm. en: 28 cm.
Ayak ucu : kırıktır.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sanduka baş ucundan ayak ucuna doğru daralmaktadır. Sandukanın üzeri yazı ile kaplanmış , sadece kuzey yan yüzün alt kısmı bezemeye ayrılmıştır. Baş ucu ve ayak ucu yüzeyleri boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler :Stilize yaprak, kıvrık dal ve rozet çiçeği kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, sandukanın kuzey yan yüzünün alt kısmında görülür. Yüzey boyunca uzayan, kıvrık dal esasına dayanan dalgalı bir eğrinin teşkil ettiği ana hattan ayrılan kıvrımlar stilize yaprak motifleri taşımaktadır.

Ayrıca yazı boşlukları çeşitli motiflerle doldurulmuştur : Kuzey yanın üst kademesinde, ayak ucu tarafında bir rozetçiçeği; güney yanın üst kademesinde, ortada, sade bırakılmış yuvarlak rozet; alt kademesinde ise baş ucu tarafında, köşeli forma uygun yerleştirilmiş, spiral şeklinde içe dolanan kıvrık dal motifi görülür.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzeri yanzı ile kaplanmış, kuzey yan yüzün alt kısmı ise bitkisel bezemeye ayrılmıştır.

Sadukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 47 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 48

Fotoğraf No : 65

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka kırılma nedeniyle iki parça halindedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça yazılar sülüs hatla yazılmıştır.

Kuzey yan yüzdeki yazılar :

- Ey cān cihān keşte eflāk şodī
- Mihmān-ı ġarib şānī-i bāk-ı şodī

' Ey cihanı gezip pek çok insan gören garib misafir (böylece) eflak ve cesaret sahibi oldun. "

- Kev (?) dīde ke der ġameto bemenān başed
- ... (?) ke der matemeto cāk neşod.

" Kim görmüş ki, (senin değerinden dolayı) senin gamınla, mateminde üzgün olmayanı. "

Sandukanın güney yanındaki yazılar :

- Ğolhāye cihān menāb berāmed ezḫak
- Aḫerto çe ğol budī ke der ḫāk şödi.

" Cihanın (cümle) çiçekleri (gülleri) topraktan çıktı (baş kaldırdı), sen nasıl bir çiçek idin ki toprak altında kaldın. "

- Sovgend behān to ke ez paste zemin
- Mesleto şahiy der şekame hak neşod.

"Sen Yerin altındasın, yemin (olsun) ki, senin gibi lezzetli olan toprağın karnında hiç olmadı.

Ölçüleri : Sandukanın uzunluğu : 138 cm.
Baş ucu : yükseklik: 27 cm. en: 32 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 19 cm. en: 32 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sanduka baş ucundan ayak ucuna doğru daralmaktadır. Yazılar kartuşlar içerisinde ve ikişerli gruplar halinde verilmiştir. Baş ucu ve ayak ucu yüzeyleri boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler :Kartuş ve basit palmet, rumi motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Sanduka üzerindeki yazılar, sivri uçları dilimli kartuşlar içerisinde yer almaktadır. Kartuşlardan kalan boşluklarla yazı aralarındaki boşluklar minik, basit palmet ve rumi motifleriyle doldurulmuştur.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde yazı yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 48 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 49

Fotoğraf No : 66

Çizim No : -

Yeri : Rasimer Ahmed Pehlivan sokakta 79 nolu fırının önündedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın üzeri yer yer çimento ile kaplanmıştır. Ayrıca güney yan yüzü, inşaat malzemeleri yığılı olduğu için kapanmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerinde Farsça ibareler yer almaktadır. Kuzey yan yüzün alt kısmındaki yazı :

- Lesān-ı ḫuban ra behāle enderz hā dāşt muḥib

" Tatlı dili öğütleyene olur bir muhabbet. "

Ölçüleri : Sandukanın uzunluğu : 196 cm.
Baş ucu : yükseklik: 28 cm. en: 30 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 26 cm. en: 28 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sanduka baş ucundan ayak ucuna doğru daralmaktadır. Sandukanın üzeri, alçaltılmış zemine işlenmiş yazı ile kaplıdır. baş ucu ve ayak ucu yüzleri boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde yazı yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 49 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 50

Fotoğraf No : -

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.46.1.3

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Ayak ucu kırık olan sandukanın yüzeyi oldukça aşınmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sandukanın üçgen kısmındaki yazı aşınma nedeniyle okunamamaktadır.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Ölçüleri : Sandukanın uzunluğu : 143 cm.
Baş ucu : yükseklik: 38 cm. en: 23 cm.
Ayak ucu : Kırık haldedir.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir.Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Üst kısım yazı ile doldurulurken alt kısımlar süslemeye ayrılmıştır. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır. Sandukanın alt kısmının (toprak altında kalması gereken bölüm) silindir şeklinde oluşu dikkati çekmektedir. Bu durum sembolik mezarın, mevcut bir sütun parçasından işlendiğini akla getirmektedir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Yapraklı kıvrık dal motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme prizmatik sandukanın kuzey ve güney yanlarının alt kısımlarında görülür. Dalgalı bir eğrinin teşkil ettiği ana hattan ayrılan kıvrımlar iri birer yaprak motifi taşımaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmında yazı, alt kısmında bitkisel süsleme görülür.

Sadukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 50 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 51

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.45.4.8

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka kırılma nedeniyle iki parça halindedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Sanduka 26 yaşında vefat eden,Mehmed'in oğluna aittir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça ibareler sülüs hatla yazılmıştır.

- Pīşe ṣāḥib nezarān mülk-ü Süleymān bādest
- Belke ṣāḥib nezarānest ke ze-mülk āzādest

" Arif ve bilginlerin nezdinde Süleymanın mülkü havadır. Belki mülkten azad olanlar arif ve bilginlerdir. "

- Vaṣale'ṣ-ṣāb el-merḥūm bin Meḥmed
ilā raḥmeti rabbihī
ve hüve ibn sitte veᶜışrin sene.

" Mehmed'in yiğit, merhum oğlu 26 yaşında rabbinin rahmetine kavuştu. "

Ölçüleri : Sandukanın uzunluğu : 254 cm.
Baş ucu : yükseklik: 34 cm. en: 29 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 28 cm. en: 27 cm

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile doldurulmuştur. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Sandukanın üzerinde virgül yerinde kullanılan iki tane altı yapraklı çiçeğin dışında süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde yazı yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 51 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 52

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.46.1.3

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın baş ucu ve ayak ucu kırıktır. Sanduka kırılma nedeniyle ikiparça halindedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerinde sülüs hatla yazılmış Ayete'l-Kursi görülür.

- Alla hu la ila he illa huve'l-hayyu'l-kayyum la te' huzuhu sinetün ve la nevm lehuma fi's-semavati ve ma fi'l-arz men zellezi yeşfe u indehu illa bi-iznihi ya'lemu ma beyne eydihim ve ma halfehum ve la yuhitune bi-şey'in min ilmihi illa bimaşa'e vesi a kursiyyuhu's-semavati ve'l-arza ve la yeüdühü hıfzuhuma ve hüve'l- aliyyu'l- azim.
" Allah, ondan başka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gözetip durandır. Göklerde ve yerde olan ancak onun izni olmadan katında şefaat edcek kimdir? Onların işlediklerini bilir, dilediğinden başka ilimden hiç bir şeyi kavrayamazlar.Hükümdarlığı gökleri ve **Yeri** kaplamıştır. Onların gözetilmesi ona ağır gelmez. O yücedir, büyüktür. "

Ölçüleri : Sandukanın mevcut uzunluğu : 111 cm.
Baş ucu ve ayak ucu kırık haldedir.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile doldurulmuştur. Baş ucu ve ayak ucu boş kırıktır.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde yazı yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 52 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 53

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.45.4.9

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka kırılma nedeniyle ikiparça halindedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça ibareler sülüs hatla yazılmıştır.

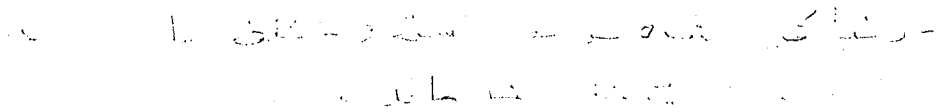

- Dünyā ḡozar şöde gedāyem dānest ve lezẖolḳi kemalī dūr ḥay dānest cān zeincihān ḥodemand bes.

" Dönüp duran dünya, beni dilenci ve ulu ahlaktan (huydan) uzak sandı. Fakat can bildi ki bu cihanda Tanrı kalmış . "

Ölçüleri : Sandukanın uzunluğu : 185 cm.
Baş ucu : yükseklik: 27 cm. en: 31.5 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 26 cm. en: 25 cm

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Prizmatik sandukanın üçgen şeklindeki üst kısmında yazı yer almaktadır.Alt kademesi ise süslemeye ayrılmıştır. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede kullanılan Motifler : İki halkanın içiçe geçmesiyle oluşturulmuş geometrik motif, içleri yaprak veya çiçek dolgulu yuvarlak ve elips madalyon motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, sandukanın kuzey ve güney yanlarında, alt kısımda görülür. Eğik konumdaki (diyagonal) iki oval halkanın içiçe geçmesiyle oluşturulmuş motif, içleri yaprak veya çiçek dolgulu yuvarlak ve elips madalyon motifleri, kuzey ve güney yanda aynı sıra ile yerleştirilmişlerdir. Ayak ucundan baş ucuna doğru, yarım yuvarlak madalyon, içiçe geçmiş iki halka, içi çiçek dolgulu elips madalyon, içi yaprak dolgulu yuvarlak madalyon, içiçe geçmiş iki halka, yuvarlak madalyon, elips madalyon, yuvarlak madalyon, içiçe geçmiş iki halka,yuvarlak madalyon, elips madalyon, yuvarlak madalyon, içiçe geçmiş iki halka, yuvarlak madalyon, elips madalyon, yuvarlak madalyon, içiçe geçmiş iki halka ve yarım yuvarlak madalyon şeklinde sıralanan motifler ucuca eklenmiş haldedir.

Ayrıca, üst kademede yazı boşluklarının arasına (baş ucu, ayak ucu ve ortada) dik ve yatay konumdaki iki zincir halkasının içiçe geçmesiyle elde edilmiş geometrik motif işlenmiştir.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde yazının yanısıra süsleme yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla

tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 53 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 54

Fotoğraf No : 67, 68

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.46.1.6

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde yer yer kırıklar görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Sanduka Melik İsmail'in oğlu ... (?)'a aittir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça ibareler sülüs hatla yazılmıştır.

- Nezelnāhā hunā ertehalnā
- Keza'd-dünyā nuzūlun ve irtehalnq.

" Buraya geldik, sonra göç ettik. Dünyanın hali böyledir, gelmek ve göçmek."

- Ḳad vaṣale ...(?) bin el-meḥūm Melik İsmail
- ilā rahmeti rabbihī ve
hüve ibn sene iṣneyn ve erba'īn. الی رحمت ربه و هوابن سنه اثنین واربعین

" Merhum Melik İsmail'in oğlu ...(?) 42 yaşında rabbinin rahmetine kavuştu."

- Perdāhte şöd ḥayāte manīz
- Beneveşt felek berānmand zemīn.

" Bizim hayatımızdan da ödendi. Felek ona yazdı ve toprakta, yerde kaldı. "

- Mānīz beğuzeştim zein ğuzergāh.

" Biz de geçtik bu güzergahtan. "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 161 cm.
Baş ucu : yükseklik: 31 cm. en: 21 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 26 cm. en: 21 cm

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sanduka yazı ile doldurulmuştur. Yazılar kartuşlar içerisinde ve ikişerli gruplar halindedir. Baş ucu ve ayak ucu yüzleri boş bırakılmıştır.

Süslemede kullanılan Motifler : Palmet, rumi ve çiçek motifleri ile kartuşlar kullanılmıştır.

Kompozisyon : Sanduka üzerindeki yazılar, sivri uçları dilimli kartuşlar içerisinde ve ikişerli gruplar halinde bulunmakatadır. Kartuşlar içerisinde, yazı boşlukları basit, ufak palmet, rumi ve çiçek motifleri ile doldurulmuştur.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde kartuşlar içerisinde yazılar yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 54 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 55

Fotoğraf No : –

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.46.1.12

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde yer yer çatlaklar görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki yazılar çözülememiştir.

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 92 cm.
Baş ucu : yükseklik: 22.5 cm. en: 18 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 17 cm. en: 15 cm

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Üçgen kısmında yazı yer almaktadır. Alt kısmı ile baş ucu ve ayak ucu yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üçgen kısmında yazı yer alır. Alt kısmı boş bırakılmıştır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 55 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 56

Fotoğraf No : –

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.46.1.7

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde yer yer çatlaklar görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki yazılar çözülememiştir.

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 174 cm.
Baş ucu : yükseklik: 39 cm. en: 24 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 31 cm. en: 22 cm

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile doldurulmuştur. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde süsleme görülmemektedir.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde yazı yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 56 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 57

Fotoğraf No : --
Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.46.1.5

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sandukanın ayak ucu kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki Farsça yazılar sülüs hatla yazılmıştır.
- Kev (?) dīde ke der ġameto bemenān neşod
- ... (?) ke der matemeto cāk neşod.

" Kim görmüş ki, (senin değerinden dolayı) senin gamınla,mateminde üzgün olmayanı. "

Ölçüleri : Sandukanın mevcut uzunluğu : 162 cm.
Baş ucu : yükseklik: 40 cm. en: 35 cm.
Ayak ucu : Kırıktır.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : Üç kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın kuzey ve güney yanlarında dışa doğru 2 cm. çıkıntı teşkil eden alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Üst kademenin üzerinde yazı, orta kademenin yüzeylerinde bitkisel bezeme yer almaktadır. Yazılar kartuşlar içerisinde ve ikişerli gruplar halinde verilmiştir. En alt kısım ile baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler :Kartuş ve yapraklı kıvrık dal motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, sandukanın ikinci kademesinin yüzeylerinde görülür. Dalgalı bir eğri şeklindeki kıvrık daldan ayrılan kıvrımlar iri birer yaprak motifi taşımaktadır.

Ayrıca sanduka üzerindeki yazılar, sivri uçları dilimli kartuşlar içerisinde yer almaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka üç kademelidir. Sandukanın alt kısmı, kuzey ve güney yanda dışa doğru çıkıntı teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sanduka üzerinde yazı ve bitkisel tezyinat yer alırken kaide şeklinde düzenlenmiş alt kısmın boş olduğu görülür.

Alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiş prizmatik sanduka örnekleriyle Konya'da yoğun şekilde karşılaşılmaktadır. Bunlar 14. - 15. yüzyıldandır. (Karamağaralı 1992 : 2)Örnek no : 42,,43, 46 ile benzer özelliklere sahip olan sandukanın 14. - 15. yüzyılda yapılmış olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 58

Fotoğraf No : –

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.45.4.7

İnceleme Tari : Haziran 1996

Bugünkü Duru : Aşınmış haldeki sandukanın baş ucu kısmı kırıktır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki yazılar aşınma nedeniyle okunamamaktadır.

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 220 cm.
Baş ucu : Kırıktır.
Ayak ucu : yükseklik: 33 cm. en: 31 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : Üç kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Sandukanın kuzey ve güney yanlarında dışa doğru 1.5 cm. çıkıntı teşkil eden alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Alt kademe boş bırakılırken, ikinci kademe süslemeye üst kademe ise yazıya ayrılmıştır.Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Yapraklı kıvrık dal motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, sandukanın ikinci kademesinin yüzeylerinde görülür. Dalgalı bir eğri şeklindeki kıvrık daldan ayrılan kıvrımlar iri birer yaprak motifi taşımaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka üç kademelidir. Sandukanın alt kısmı, kuzey ve güney yanda dışa doğru çıkıntı teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sanduka üzerinde yazı ve bitkisel tezyinat yer alırken kaide şeklinde düzenlenmiş alt kısmın boş olduğu görülür.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON

Alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiş prizmatik sanduka örnekleriyle Konya'da yoğun şekilde karşılaşılmaktadır. Bunlar 14. - 15. yüzyıldandır. (Karamağaralı 1992 : 2)Örnek no : 42,,43, 46, 57 ile benzer özelliklere sahip olan sandukanın 14. - 15. yüzyılda yapılmış olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 59

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir . Envanter no : F.46.1.1

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde yer yer kırıklar görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerinde sülüs hatla yazılmış Farsça ibareler bulunmaktadır.

-Ezdel ka'hiş cihān del ebediyet gir

- Der rehrevay sal Nuh cuyet omit kerde.

" Dünya işinden ebediyet gönlüne ibret al. Yılın geçişinde (dönemlerinde) Nuh ümid edip arar.

- Bende ke del rohay seçin.

" Bende, gönlümde hapisten (bağlı olmaktan) kurtulma var. "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 89 cm.
Baş ucu : yükseklik: 30 cm. en: 27 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 24 cm. en: 20.5 cm

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğru belirgin bir daralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile doldurulmuştur. Yazılar kartuşlar içerisinde ve ikişerli gruplar halinde verilmiştir. Baş ucu ve ayak ucu boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Kartuş ve iki ruminin birleşmesinden oluşmuş palmet motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Sanduka üzerindeki yazılar, sivri uçları dilimli kartuşlar içerisinde yer almaktadır. Kartuşlardan kalan boşluklara iki ruminin birleşmesinden oluşmuş palmet motifleri işlenmiştir.

Tarihlendirme : Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın üzerinde yazı yer alır.

Sandukanın, şahidesiz ve şahideli benzer örneklerinden tarihi belli olanlar 15. yüzyıla aittir. (Örnek no : 11, 12, 13, 14) İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örnekleriyle Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaşılmaktadır. Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren görülen bu sandukaların Akşehir, Bursa'da 15. yüzyıla tarihlenen örnekleri mevcuttur. Buna göre 59 örnek nolu sandukanın 14. - 15. yüzyıldan olabileceği düşünülebilir.

Örnek No : 60

Fotoğraf No : 69

Çizim No :

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir .

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde yer yer çatlaklar görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sandukanın üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 38 cm. en: 18 cm. kalınlık: 5.5 cm.
Ayak taşı : boy: 36 cm. en: 15 cm. kalınlık: 5.5 cm.
Sanduka uzunluğu : 84.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Sarı mermer.

İşlenişi : --

Formu : Şahideli prizmatik sanduka.
Şahide formu : Sivri kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Sembolik mezar, baş taşı, ayak taşı ve sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı ve ayak taşı, sandukayla birlikte yekpare mermer bloktan kesilmiştir. Sivri kemerli baş ve ayak taşının yüzeyleri boş bırakılmıştır.

İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Kuzey ve güney yanda dışa doğru çıkıntı teşkil eden alt kademe kaide şeklinde düzenlenmiştir.Sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Sandukanın üzeri tamamen boş bırakılmıştır.

Sembolik mezarın üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Yekpare şahideli prizmatik sandukanın alt kısmı, kuzey ve güney yanda dışa doğru çıkıntı teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir. Üzeri tamamen boş bırakılmıştır.

Form açısından aynı şekilde düzenlenmiş 9 örnek nolu sandukanın üzerinde 1422 tarihi okunmaktadır. Tokat Müzesi'nde sergilenen sanduka örnekleri arasında 15. yüzyıla tarihlenen yekpare şahideli prizmatik sandukalar bulunmaktadır. Sivri kemerle nihayetlenen yekpare şahideli sandukaların alt kısımları kaide şeklinde düzenlenmiştir.

(Karamağaralı 1992 : Resim 39) Buna göre sandukanın 14. - 16. yüzyıldan olması mümkündür.

Örnek No : 61

Fotoğraf No : 70

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir .

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka üzerinde aşınma ve çatlaklar vardır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sülüs hatla yazılmış besmele ve Ayete'l- Kursi bulunmaktadır.

- Bismi'l-lahi'r-raḥmani'r-raḥīm. Alla hu lā ilā he illā huve'l-ḥayyu'l-ḳayyūm lā te' huzuhū sinetün ve lā nevm lehūma fi's-semāvāti ve ma fi'l-arż men ẕellezi yeşfeʿu indehū illā bi-iẕnihi yaʿlemu ma beyne eydīhim ve mā halfehum ve la yuhītūne bi-şey'in min ilmihi illā bimaşā'e vesiʿa kursiyyuhu's-semāvāti ve'l-arża ve lā yeüdühü ḥıfżuhumā ve hüve'l-ʿaliyyu'l-ʿazim.

" Allah, ondan başka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gözetip durandır. Göklerde ve yerde olan ancak onun izni olmadan katında şefaat edcek kimdir? Onların işlediklerini bilir, dilediğinden başka ilimden hiç bir şeyi kavrayamazlar.Hükümdarlığı gökleri ve yeri kaplamıştır. Onların gözetilmesi ona ağır gelmez. O yücedir, büyüktür. "

Ölçüleri : Kaide uzunluğu : 137 cm. yüksekliği: 23.5 cm.

Sanduka uzunluğu : 105 cm.
Baş ucu : yükseklik: 31.5 cm. en: 24.5 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 26 cm. en: 24.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Yüzeysel alçak kabartma.

Formu : Kaideli prizmatik sanduka.

Genel Tanım : Üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka yüksek, dikdörtgen kaide üzerindedir. Kaide sandukayla birlikte yekpare mermer bloktan kesilmiştir. Sandukanın baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülür. Kaidenin doğu ve batı uçları iki kademeli olarak düzenlenmiştir. Sandukanın güney ve kuzey yan yüzü ile ayak ucu üzerinde yazı bulunmaktadır. Sandukanın üst kademesi ve baş ucu ile kaidenin yüzeyi boş bırakılmıştır.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Prizmatik sanduka yüksek ve dikdörtgen bir kaide üzerinde yer almaktadır. Kaide kısmıyle yekpare bloktan kesilmiş sandukanın üzerine Ayete'l-Kursi işlenmiştir.

Konya İnce Minareli Medrese Müzesi'nde, Sarı Yakup mezarlığından getirilen 1058 envanter nolu prizmatik taş sanduka yekpare kaidelidir. Sandukanın, üzerindeki yazılardan 13. yüzyıl tarihli olduğu anlaşılmaktadır. (Aşınmış haldeki kitabede 64? h. tarihi okunmaktadır.) Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren rastlanılan sanduka örnekleri arasında yekpare bir kaide üzerinde bulunan iki kademeli prizmatik sandukalar bulunmaktadır. (Karamağaralı 1992 : 7) Sivas'ta da görülen yekpare kaideli sandukalar 14. yüzyılın ikinci yarısından kalmadır. (Karamağaralı 1992 : 9) Akşehir'de Seyyid Mahmud Hayrani Türbesi'nden, 15. yüzyıla tarihlenen bir grup sandukanın üzerinde Ayete'l-Kursi ve hadis ihtiva eden yazılar bulunmaktadır. Bunların bir kısmı kaideli prizmatik sandukalardır. (Meriç 1936 : Resim 11, 14, 15) Bu halde, 61örnek nolu sandukanın 13. - 14. yüzyıla, en geç ise 15. yüzyıla ait olması mümkündür.

Örnek No : 62

Fotoğraf No : 71

Çizim No : –

Yeri : Üçler mah. Şirin sok. 42 nolu evin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka oldukça aşınmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerindeki yazıların bir kısmı aşınma nedeniyle okunamamaktadır. Okunabilen yazılar sülüs hatladır.
- Küllü nefsin zā̲iḳatü'l-mevt.
- Hā̲zihi'l-ḳabr... (aşınmış)
" Her nefis ölümü tadacaktır. "

Ölçüleri : Kaide uzunluğu : 144 cm. yüksekliği: 25 cm.
Sanduka uzunluğu : 124 cm.
Baş ucu : yükseklik: 30 cm. en: 24 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 28 cm. en: 24 cm.

Kullanılan Malzeme : Taş.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kaideli prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğrudaralma görülür. Sandukanın üzeri yazı ile doldurulmuştur. Baş ucunda nesneli bezeme vardır. Ayak ucu boş bırakılmıştır. Sanduka yekpare bir kaide üzerindedir. Sandukanın kenarlarından 7 cm. çıkıntı teşkil eden kaide kısmı 25 cm. yüksekliğindedir. Kaidenin yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Kandil motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş ucunda görülür. Aşınmış haldeki motif kandildir. Tepesinde alevi bulunan kandil iki bağla asılıdır. Bağcıklar aşağı kadar inerek kandili çerçeveler.

Tarihlendirme : İki kademeli prizmatik sanduka altındaki kaidesiyle birlikte yekpare taş bloktan kesilmiştir. Sanduka üzerinde yazı ve baş ucunda kandil motifi bulunmaktadır.

Konya İnce Minareli Medrese Müzesi'nde, Sarı Yakup mezarlığından getirilen 1058 envanter nolu prizmatik taş sanduka yekpare kaidelidir. Sandukanın baş ucunda kandil ve onun iki yanında şamdan yer almaktadır. Malzeme, form ve süsleme bakımlarından örnek no : 62 ile aynı olan sandukanın üzerindeki yazılardan 13. yüzyıl tarihli olduğu anlaşılmaktadır.(Aşınmış haldeki kitabede 64? h. tarihi okunmaktadır.) Baş ucunda kandil kabartması bulunan sanduka örnekleri Erzurum Çifte Minareli Medrese Müzesi'nde de görülür. Kitabesi belli olmayan bu sandukaların 13. yüzyılın sonundan veya 14. yüzyılın başından kaldığı tahmin edilmektedir. (Karamağaralı 1992 : 28) Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren rastlanılan sanduka örnekleri arasında yekpare bir kaide üzerinde bulunan iki kademeli prizmatik sandukalar bulunmaktadır. (Karamağaralı 1992 : 7) Sivas'ta da görülen yekpare kaideli sandukalar 14. yüzyılın ikinci yarısından kalmadır. (Karamağaralı 1992 : 9) Akşehir'de Seyyid Mahmud Hayrani Türbesi'nden, 15. yüzyıla tarihlenen bir grup sandukanın üzerinde Ayete'l-Kursi ve hadis ihtiva eden yazılar bulunmaktadır. Bunların bir kısmı kaideli prizmatik sandukalardır. (Meriç 1936 : Resim 11, 14, 15) Bu bilgilere istinaden, 62 örnek nolu sandukanın 13. - 14. yüzyıla, en geç ise 15. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 63

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Üçler mah. Şirin sok. 42 nolu evin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka oldukça aşınmış haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sanduka üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Kaide uzunluğu : 144.5 cm. yüksekliği: 25 cm.
Sanduka uzunluğu : 124 cm.
Baş ucu : yükseklik: 32 cm. en: 25 cm.
Ayak ucu : yükseklik: 30 cm. en: 25 cm.

Kullanılan Malzeme : Taş.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kaideli prizmatik sanduka.

Genel Tanım : İki kademeli prizmatik sandukanın üst kısmı üçgen şeklindedir. Baş ucundan ayak ucuna doğrudaralma görülür. Sanduka yekpare bir kaide üzerindedir. Sandukanın kenarlarından 7 cm. çıkıntı teşkil eden kaide kısmı 25 cm. yüksekliğindedir. Sandukanın ve kaidenin yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Tarihlendirme : İki kademeli prizmatik sanduka, altındaki kaidesiyle birlikte yekpare taş bloktan kesilmiştir. Sanduka ve kaidenin yüzeyleri boştur.

Konya İnce Minareli Medrese Müzesi'nde, Sarı Yakup mezarlığından getirilen 1058 envanter nolu prizmatik taş sanduka yekpare kaidelidir. Malzeme ve form bakımlarından örnek no : 63 ile aynı olan sandukanın üzerindeki yazılardan 13. yüzyıl tarihli olduğu anlaşılmaktadır. (Aşınmış haldeki kitabede 64? h. tarihi okunmaktadır.) Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren rastlanılan sanduka örnekleri arasında yekpare bir kaide üzerinde bulunan iki kademeli prizmatik sandukalar bulunmaktadır. (Karamağaralı 1992 : 7) Sivas'ta da görülen yekpare kaideli sandukalar 14. yüzyılın ikinci yarısından kalmadır. (Karamağaralı 1992 : 9) Akşehir'de Seyyid Mahmud Hayrani Türbesi'nden, 15. yüzyıla tarihlenen bir grup sandukanın üzerinde Ayete'l-Kursi ve hadis ihtiva eden

yazılar bulunmaktadır. Bunların bir kısmı kaideli prizmatik sandukalardır. (Meriç 1936 : Resim 11, 14, 15) Bu bilgilere istinaden, 62 örnek nolu sandukanın 13. - 14. yüzyıla, en geç ise 15. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 64

Fotoğraf No : 72

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka oldukça aşınmış haldedir. Üstü, başucu ve ayak ucu kırıktır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sandukanın yan yüzlerinde sülüs hatla yazılmış Ayete'l-Kursi bulunmaktadır. Ancak aşınma nedeniyle bir kısmı okunabilmektedir.

- ...(kırık) la ila he illa huve'l-hayyu'l-kayyum la...(kırık)
- ...(kırık) ve la nevm lehuma fi's-semavati ve ma fi'l-arz...(kırık)
- ...(aşınmış)
- ...(aşınmış)

" Allah, ondan başka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gözetip durandır. Göklerde ve yerde olan ancak onun izni olmadan katında şefaat edcek kimdir? ... . "

Ölçüleri : Kaide uzunluğu : 114 cm. yüksekliği: 16 cm.
İkinci kademe uzunluğu:101 cm. yükseklik: 19

Sanduka uzunluğu : 97 cm.
Baş ucu : yükseklik: 24 cm. en: 19 cm.
Ayak ucu : Kırıktır.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üst kısmı yarım silindir şeklinde ve kademeli sanduka.

Genel Tanım : Üç kademeli sandukanın üst kısmı yarım silindir şeklindedir. Bu kısım boş bırakılırken, alt kısımlara Ayete'l-Kursi işlenmiştir.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Üst kısmı yarım silindir şeklindeki sanduka üç kademelidir. Alt kısımlarına Ayete'l-Kursi işlenmiştir.

Mevcut örnekler arasında benzer şekilde sanduka bulunmayışı tarihlendirmeyi güçleştirmektedir. Ancak Selçuklu devri sandukaları arasında üst üste üç kat halinde kademeli (bazen üst kısmı yarım silindir şeklinde) ve yan yüzlerine ayet, hadis gibi yazılar işlenilmiş örneklerin bulunduğu belirtilmektedir. (Önder 1970 : 6) Buna göre, sanduka 14. yüzyıl öncesinden olmalıdır.

Örnek No : 65

Fotoğraf No : 73

Çizim No : --

Yeri : Saraçhane Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Sanduka oldukça aşınmış haldedir. Üst kısmı tamamen kırıktır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Sandukanın yan yüzlerinde sülüs hatla yazılmış Arapça yazılar bulunmaktadır.Aşınma nedeniyle ancak bir kısmı okunabilmektedir.
- Allahümme' firlehü ve'rham...(kırık)
" Allahım onu bağışla... "

Ölçüleri : Sanduka uzunluğu : 139 cm. yükseklik: Kırıktır.

Kullanılan Malzeme : Taş.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üst kısmı kırık, kademeli sanduka.

Genel Tanım : Üst kısmı kırık olan sandukanın üç kademeli olduğu anlaşılmaktadır. Katlar arası geçişlerde silmeler kullanılmıştır. Mevcut kısmın yüzeylerine yazı işlenmiştir.

Sanduka üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Üç kademeli olduğu anlaşılan sandukanın üst kısmı kırıktır.Yan yüzlerine yazı işlenmiştir.

Mevcut örnekler arasında benzer şekilde sanduka bulunmayışı tarihlendirmeyi güçleştirmektedir.Ancak, Selçuklu devri sandukaları arasında üst üste iki - beş kat halinda kademeli ve yan yüzlerine ayet, hadis gibi yazılar işlenilmiş örnekler bulunduğu belirtilmektedir. (Önder 1970 : 6) Buna göre sanduka 14. yüzyıl öncesinden olmalıdır.

Örnek No : 66

Fotoğraf No : 74

Çizim No : 16

Yeri : Şehir Üstü mah. Halkalı sok. 87 nolu evin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mezar beton zeminli bahçede bulunmaktadır.Üstü açık sanduka kısmı tamamen sıva ile kaplanmıştır.

Tarihi : Receb 911 h. = Aralık 1505 m.

Kimliği : Mezar, Mustafa'ya aittir.

Kitabesi : Baş taşının doğu yüzündeki iki, ayak taşının batı yüzündeki iki satır Arapça yazı sülüs hatla yazılmıştır. Baş taşının doğu yüzündeki kitabe :
- İntekale Mustafa
- e'l-maʿsūm ...(okunamıyor)
" Mustafa vefat etti... ."
Ayak taşının batı yüzündeki kitabe :
- Hāzihi fi'l-belde ġarīben fī
- şehri receb el-receb sene 911
" O bu memlekette gurbette, 911 yılı receb ayı . "

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 56 cm. en: 15 cm. kalınlık: 13 cm.
Ayak taşı : boy: 53.5 cm. en: 28 cm. kalınlık: 6.5 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ve ayak ucu : yükseklik:37 cm. en: 67 cm. kalınlık: 26 cm.
Yan yüzler : yükseklik: 37 cm. en: 156 cm. kalınlık: 15 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Prizmal gövdeli kavuklu baş taşı ve teğet kemerli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, ayak taşı ve kapaksız lahit görünümündeki üstü açık dikdörtgen sanduka kısmından oluşmaktadır. Baş taşı

dikdörtgen prizmal gövde, üzerinde 6.5 cm. yüksekliğinde boyun ve tepesinde 18 cm. yüksekliğinde kavuk şeklinde düzenlenmiştir. Şahidenin doğu yüzünde iki satır yazı bulunmaktadır. Batı, kuzey ve güney yüzler bezemelidir.

Teğet kemerli ayak taşının batı (iç) yüzündeki iki satır yazı ince, yatay şeritle birbirinden ayrılmaktadır. Alınlık bezemelidir. Taşın doğu (dış) yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır. Bu yüzde teğet kemer dilimlerle hareketlendirilmiştir.
Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı tamamen sıva ile kaplanmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Palmet, rumi, lotus, hatai ve kıvrık dal motifleriyle süsleme oluşturulmuştur.

Kompozisyon : Süsleme, baş taşının batı, kuzey, güney yüzü ile ayak taşının iki yüzünde görülür. Baş taşının batı yüzünde yer alan basit ve simetrik kompozisyon, kıvrık dallar yardımıyla birbirine bağlanan rumi motifleri ve tepedeki rumilerin arasında bulunan palmet motifinden oluşmaktadır. Kuzey yüzdeki bezemenin esasını palmet motifleri teşkil eder. Dikey eksende - aralıklarla - üst üste üç palmet motifi yer almaktadır. Ortadaki palmetin üst kısmından çıkan kıvrık dallar şematize palmet şeklindeki kıvrımlarıyla üstteki palmeti çerçeveler. Üstteki palmetin kökünden çıkan kıvrık dallarsa yine şematize palmet şeklindeki kıvrımlarla ortadaki palmeti çerçeveleyerek aşağıya uzanır. Alttaki palmeti sınırlayan dallar da ortadaki palmetin kökünden çıkmaktadır. Güney yüzdeki basit kompozisyon rumi motifleriyle oluşturulmuştur.

Ayak taşının batı (iç) yüzünün alınlığında iki yanda iri rumi motifi bulunmaktadır. Rumilerin bir uçları tepede birleşir. Rumilerin ortasına ise bir hatai motifi yerleştirilmiştir. Taşın doğu (dış) yüzünde yine simetrik bir kompozisyon görülür. Tepedeki lotusun kökünden uzanan iki yandaki birer ruminin sapları altta, sapları ve bir uçları birleşen iki ruminin ortak köküne birleşmektedir. Bir uçları birleşen rumilerin birleşen uçlarında başaşağı bir palmet motifi durmaktadır. Üstte, lotusun altında ve rumilerin ortasındaki palmetin kökünden iki yana uzanan birer ruminin sapları aşağıya kadar uzanır. Taşın bu yüzünde, teğet kemer dilimlerle hareketlendirilmiştir.

Örnek No : 67

Fotoğraf No : 75

Çizim No : 17

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı harçla kapatılmış haldedir.

Tarihi : 988 h. = 1580 / 81 m.

Kimliği : Mezar, Abdullah'a aittir.

Kitabesi : Prizmal gövdeli baş taşının üç yüzünde bulunan kitabe sülüs hatla yazılmıştır.

- Sene seman ve semānīn
- ve tis'ami'e
- Tarihi vefāt
- Veli ...(?) ibn
- 'Abdu'l-lah

" ....(?)'nın oğlu Abdullah'ın vefat tarihi 988 senesidir. "

Ölçüleri : Baş taşı : boy:85 cm. en: 17 cm. kalınlık: 17 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ve ayak ucu : yükseklik:62 cm. en: 65 cm. kalınlık: 31 cm.
Yan yüzler : yükseklik: 62 cm. en: 174 cm. kalınlık: 19 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Prizmal gövdeli kavuklu baş taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı ve üstü açık dikdörtgen sanduka kısmından ibarettir. Baş taşı düşey dikdörtgen prizmal gövde, üzerinde 12.5 cm. yüksekliğindeki

boyun kısmı ve tepesinde 36 cm. yüksekliğindeki kavuktan oluşmaktadır. Şahidenin doğu ve batı yüzlerinde iki satır, güney yüzünde tek satır yazı yer alır. Kuzey yüzü boş bırakılmıştır. Baş taşı, baş ucu üzerindeki yuvaya harçla oturtulmuştur. Ayak ucu üzerindeki yuvada ayak taşından kalan küçük parça bulunmaktadır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka, baş ve ayak ucunu oluşturan mermer plakalara iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. Dikdörtgen sandukanın baş ucu ve kuzey yan yüzü bezemelidir. Ayak ucu ve güney yan yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rozet ve hançer kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme dikdörtgen sandukanın baş ucunda ve kuzey yan yüzünde görülür. Baş ucuna iri bir rozet motifi işlenmiştir. Rozet, üç kat halinde, oniki dilimli ve madalyonla sınırlandırılmıştır.

Kuzey yan yüzde, kabzasının tepesi yelpaze görünümünde olan bir hançer yer almaktadır. Ucu doğuya bakan hançer eğik konumda işlenmiştir.

Örnek No : 68

Fotoğraf No : 76, 77

Çizim No : 18, 19

Yeri : Hızır Paşa Camii'nin güney-batı köşesinde, bir yönden taş parmaklıkla kapatılmış yüksek kısımdadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995

Bugünkü Durumu : Üstü açık dikdörtgen sandukanın baş ucunda kırık bir mermer parçası bulunmaktadır. Yatık konumdaki dikdörtgen prizmal parçanın mezara ait bir şahide olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak baş ucundaki, şahide oturmasına elverişli yuva, mezarın evvelce şahideli olduğuna işaret etmektedir.

Tarihi : Lahdin üzerinde tarih bulunmamaktadır. Ancak Ayverdi (1973 : 30), Hızır Paşa Camii'nin güney-batısındaki yan yana bulunan iki mezarın 16. yüzyıla

ait olduklarını, hatta mezarlardan birinde (hangisi olduğu belirtilmemiştir) 1005 h. (1596 / 97 m.) tarihinin açıkça görülebildiğini açıklamaktadır.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Mezara ait herhangi bir yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ve ayak ucu : yükseklik:67 cm. en: 58 cm. kalınlık: 5.5cm.
Yan yüzler : yükseklik: 57 cm. en: 136 cm. kalınlık: 5.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üstü açık dikdörtgen sanduka.

Genel Tanım : Kapaksız lahit görünümündeki mezar, dikdörtgen mermer plakaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Lahdin baş ve ayak ucu dilimli üçgen alınlıkla sonuçlanmaktadır. Lahdin üst kısmını çevreleyen korniş de yine dilimli olarak düzenlenmiştir. Lahdin alt kısmı ince kaide şeklinde düzenlenmiştir. Bu kısımdan ve üstteki kornişten esas lahde yuvarlak profilli silme ile geçilmektedir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Hançer, lale, servi, rozet ve zencerek motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Lahdin üst çevresini dolaşan kornişin yüzeyi zencerek motifi ile hareketlendirilmiştir. Baş ucu ve ayak ucunda ortada oniki dilimli, dört katlı ve madalyonla sınırlandırılmış rozet ve iki yanına simetrik yerleştirilmiş servi motifi yer almaktadır. Servilerin içleri, alttan yukarı doğru yarım yuvarlak, eğik ve dik çizgilerle taranmıştır.

Lahdin güney yan yüzünde, ortada eğik konumda ve ucu doğuya bakan hançer, onun iki yanına simetrik olarak yerleştirilen, içten dışa sırayla rozet, servi ve lale motifleri işlenmiştir. Hançerin kabzasının tepesi oniki dilimli ve yelpaze görünümünde olup kını dekoratif bezemelidir. Dört katlı ve oniki dilimli rozetlerden biri madalyonla sınırlandırılmıştır. Diğeri serbest haldedir. Servi motiflerinin içleri, üst kısımlarda dik, alt

kısımlarda yarım yuvarlak çizgilerle taranmıştır. İri lale motifleri, uçları yukarı doğru olan ikişer solucan yaprağın arasından yükselmektedir.

Kuzey yan yüzde ise ortada, diğer yüzde bulunanla aynı karakterde olan lale motifi, onun iki yanında, simetrik olarak yerleştirilmiş, içten dışa doğru sıra ile servi, rozet ve yine lale motiffleri yer almaktadır. Servi ve rozetler de güney yan yüzde yer alan servi ve rozetlerle aynı karakterdedir.

Örnek No : 69

Fotoğraf No : 78, 79

Çizim No : 20, 21

Yeri : Hızır Paşa Camii'nin güney-batı köşesinde, bir yönden taş parmaklıkla kapatılmış yüksek kısımdadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995

Bugünkü Durum : Lahdin üzerinde kırılma nedeniyle sıvanmış kısımlar görülmektedir. Üstü açık dikdörtgen sandukanın baş ucunda kırık bir mermer parçası bulunmaktadır. Yatık konumdaki dikdörtgen prizmal parçanın mezara ait bir şahide olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak baş ucundaki, şahide oturmasına elverişli yuva, mezarın evvelce şahideli olduğuna işaret etmektedir.

Tarihi : Lahdin üzerinde tarih bulunmamaktadır. Ancak Ayverdi (1973 : 30), Hızır Paşa Camii'nin güney-batısındaki yan yana bulunan iki mezarın 16. yüzyıla ait olduklarını, hatta mezarlardan birinde (hangisi olduğu belirtilmemiştir) 1005 h. (1596 / 97 m.) tarihinin açıkça görülebildiğini açıklamaktadır.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Mezara ait herhangi bir yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ve ayak ucu :yükseklik:56 cm.en: 54.5 cm.kalınlık:18.5cm

Yan yüzler : yükseklik: 56 cm. en: 123 cm. kalınlık: 14 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üstü açık dikdörtgen sanduka.

Genel Tanım : Mezar, dikdörtgen mermer plakaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş kapaksız bir lahit şeklindedir. Lahitteki, alttaki kaide şeklindeki kısımdan ve üstteki kornişten esas lahde yuvarlak profilli ince silme ile geçilmektedir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Hançer, rozet, servi, karanfil, lale motifleri ve aynı merkezden geçen çizgilerin oluşturduğu sekiz kollu yıldız motifi ile süsleme oluşturulmuştur.

Kompozisyon : Lahdin üst kısmını çepeçevre dolaşan kornişin yüzeyi, aralarındaki dikey birer çizgi ile birbirlerinden ayrılan ve aynı merkezden geçen çizgilerin oluşturduğu sekiz kollu yıldız motifleriyle hareketlendirilmiştir.

Lahdin baş ucunda ve ayak ucunda ortada rozet ve onun iki yanında simetrik yerleştirilmiş birer servi motifi vardır. Ortası kabaralı olan baş ucundaki rozet oniki, ayak ucundaki rozet ise onaltı dilimli ve daha iridir. Servilerin içleri altta yarım yuvarlak, ortada eğik ve üstte dik çizgilerle taranmıştır.

Lahdin güney yan yüzünde ortada, hafif eğik ve ucu doğuya bakan bir hançer yer almaktadır. Kabzasının tepesi oniki dilimli ve yelpaze görünümünde olan hançerin doğusunda aynı kökten çıkan iki karanfil, oniki dilimli rozet ve lale motifi, batısında ise bir karanfil, oniki dilimli rozet ve lale motifi bulunmaktadır.

Kuzey yan yüzün ortasına stilize edilmiş ve oldukça iri bir karanfil motifi ile dalları onun köküne birleşen - ve biri sağında diğeri solunda olmak üzere - aşağı dönmüş iki lale motifi işlenmiştir. İki yanda simetrik düzende dört katlı, oniki dilimli iri birer rozet motifi yer almaktadır.

Örnek No : 70

Fotoğraf No : 80, 81

Çizim No : 22, 23

Yeri : Şamlar (Küçük Ağa) Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş ucu ve ayak ucunu oluşturan parçalar ayrık durmaktadır. Ayrıca baş ucunda devrik halde, kavuklu, mermer bir şahide parçası bulunmaktadır. Bunun mezara ait bir şahide olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak baş ucunda, şahide yerleştirilmesine elverişli yuva mezarı evvelce şahideli olduğuna işeret etmektedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Mezara ait herhangi bir yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ve ayak ucu : yükseklik:39 cm. en: 41 cm. kalınlık: 13cm.
Yan yüzler : yükseklik: 39 cm. en: 103.5 cm. kalınlık:15 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üstü açık dikdörtgen sanduka.

Genel Tanım : Kapaksız lahit şeklindeki mezar, dikdörtgen mermer plakaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Üst kornişten esas lahde geçiş yuvarlak profilli silme iledir. Lahdin baş (batı) ucu ve güney yan yüzü bezenmiş; ayak (doğu) ucu ve kuzey yan yüzü ise boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Hançer, rozet, yıldız çiçeği, lale motifleriyle süsleme oluşturulmuştur.

Kompozisyon : Süsleme lahdin baş (batı) ucu ile güney yan yüzünde görülür. Batı yüzün ortasında yer alan dört kademeli, onbir dilimli ve madalyonla

sınırlandırılmış rozetin göbeği kabaralıdır. Rozetin sağ tarafına basit bir lale çiçeği, sol tarafına ise yıldız çiçekleri işlenmiştir.

Güney yan yüzde, doğudaki ortası yıldız şeklinde, iki kademeli ve sekiz dilimli, batıdaki üç kademeli ve onaltı dilimli olmak üzere , madalyonla sınırlandırılmış iki rozet motifinin ortasında yan yatmış, ucu doğuya bakan bir hançer motifi dikkati çekmektedir. Hançerin kabzası dokuz dilimli ve yelpaze görünümündedir.

Tarihlendirme : Dikdörtgen mermer plakaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş üstü açık dikdörtgen sandukanın üzerinde hançer, rozet, yıldız çiçeği ve lale motifleriyle süsleme oluşturulmuştur.

Benzer şekildeki örnekler 16. – 17. yüzyılda yoğunlaşmaktadır.

Örnek No : 71

Fotoğraf No : 82 - 86

Çizim No : 24 - 26

Yeri : Şamlar (Küçük Ağa) Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş ucu ve ayak ucu ayrık durmaktadır. Lahdin ayak ucunu teşkil eden mermer plaka yükseklik açısından farklılık arzetmektedir. Ayrıca lahdin bütünü boyunca görülen korniş, ince kaide şeklinde düzenlenmiş alt kısım ve yuvarlak profilli silme düzenlemeleri bu plakada bulunmamaktadır. Parça sonraki bir düzenleme esnasında mezarı tamamlamak üzere konmuş olmalıdır. Ayrıca lahdin baş ucuna yerleştirilmiş fallus biçimli taş parçası mezara ait bir şahide olmayıp sonradan konulmuştur.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Mezara ait herhangi bir yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :

Baş ve ayak ucu : yükseklik:44 cm. en: 42 cm. kalınlık: 12cm
Yan yüzler : yükseklik: 44 cm. en: 100 cm. kalınlık:12 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Üstü açık dikdörtgen sanduka.

Genel Tanım : Alt kısmı ince kaide şeklinde düzenlenmiş üstü açık lahit şeklindeki mezar dikdörtgen mermer plakaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Kaide şeklindeki ince alt kısımdan ve kornişten esas lahde yuvarlak profilli ince silme ile geçilmektedir. Lahdin kuzey, güney yan yüzleri ile baş (batı) ucu kısmı süslemelidir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Hançer, rozet, karanfil, yıldız çiçeği, selvi ve lale motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş (batı) ucu ile kuzey ve güney yan yüzlerde görülmektedir. Lahdin batı yüzünde ortada rozet, iki yanında ise birer lale motifi dikkati çeker. Dört kat halindeki altı dilimli rozetin ortası yıldız şeklinde ve kabaralıdır.

Güney yan yüzde, ortada yan yatmış ve ucu doğuya bakan bir hançer ile onun gerisinde (arka planında) yıldız çiçekleri bir arada verilmiştir. Hançerin kabzası yedi dilimli ve yelpaze görünümündedir. Yine bu yüzde doğu uçta iri bir karanfil, batı uçta ise rozet yer almıştır. Ortası yıldız şeklinde olan rozet dört kat halinde ve altı dilimlidir.

Kuzey yan yüzün ortasına bir rozet ve iki yanına simetrik yerleştirilmiş birer rozet motifi işlenmiştir. Dört kat halindeki oniki dilimli rozet madalyonla sınırlandırılmıştır. Servilerin içleri altta yarım yuvarlak, ortada eğik ve üstte dik çizgilerle taranmıştır.

Tarihlendirme : Dikdörtgen mermer plakaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş üstü açık dikdörtgen sandukanın üzeri hançer, rozet, karanfil, yıldız çiçeği, servi ve lale motifiyle süslenmiştir.
Benzer şekilde düzenlenmiş örnekler 16. – 17. yüzyıllara uğunlaşmaktadır.

Örnek No : 72

Fotoğraf No : 87

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. Envanter no : F.46.2.1

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide mermer kaide üzerinde sergilenmektedir.

Tarihi : 1117 h. = 1705 / 6 m.

Kimliği : Şahide Emir oğlu Yahya Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Taşın bir yüzünde sülüs hatla yazılmış kitabe vardır.
- Emir oġlu
- e's-seyyid
- Yaḥyā efendi
- ruḥuna fātiḥa
-sene 1117.

Ölçüleri : Boy : 61.5 cm. en : 15 cm. kalınlık :12 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmal gövdeli kavuklu şahide.

Genel Tanım : Şahide, düşey dikdörtgen prizmal gövde, 18 cm. yüksekliğinde ve yukarı doğru daralan boyun kısmı ile tepesindeki 15 cm. yüksekliğindeki sarıktan oluşmaktadır. Şahidenin bir yüzünde kitabe yer almıştır. Diğer yüzler ise boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde yazının dışında süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Örnek No : 73

Fotoğraf No : 88

Çizim No : –

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı kırık haldedir.

Tarihi : 1136 h. = 1723 / 24 m.

Kimliği : Şahide, Hacı Hafız Abdullah Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Taşın bir yüzündeki beş satır yazı ta'lik hatla yazılmıştır.

- Merḥūm ve maġfūr
- e's-seyyid e'l-ḥācı e'l-ḥāfiẓ
- ʿAbdullah efendi el-müderris...(kırık)
- ruḥu pākine e'l-fātiḥa
- sene 1136.

مرحوم و مغفور
السيد الحاجي الحافظ
عبدالله افندي المدرس بمدرسة بك اغا
روحي باكنا الفاتحه
سنه ١١٣٦

Ölçüleri : Boy : 62 cm. en : 30-50-42cm. kalınlık :18 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Üst kısmı kırık şahide parçası.)

Genel Tanım : Üst kısmı kırık şahidenin yanları kademeli olarak düzenlenmiştir. Alttaki yatay dikdörtgen bölümün üzerinde, yanlardan taşan daha geniş bölüm ve onun üzerinde daha dar bölüm yer almıştır. Şahidenin bir yüzünde beş satır yazı görülür. Yazı satırları, ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Diğer yüz boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 74

Fotoğraf No : 89

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı kırık haldedir.

Tarihi : 1142 h. = 1729 / 30 m.

Kimliği : Şahide, Rahtuvan Paşa'nın oğlu İbrahim Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Taşın bir yüzündeki altı satır yazı ta'lik hatla yazılmıştır.

- Lā ilāhe illa'llah Muḥammed...(kırık)
- Ḥacı İbrāhim efendi bin Raḥtuvan Paşa
- ifrāḳ eyledi...(okunamıyor)
- ḳabrini kıla münevver bi-ḥakk-ı nur-u Muṣṭafa
- meskenin cennet-i ʿadn eyleye ol rabb...(kırık)
- ruhuçün e'l-fātiḥa sene 1142.

Ölçüleri : Mevcut boy : 76 cm. en : 23cm. kalınlık :4.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Üst kısmı kırık şahide parçası.)

Genel Tanım : Düşey dikdörtgen şahide parçasının altında, mezara mıhlanmak üzere ayak kısmı vardır. Şahidenin bir yüzünde altı satır yazı bulunmaktadır.

Bunlardan ilk ve son satır yatay düzende ve uçları dilimli kartuşlar içerisinde verilmiştir. Aradaki dört satır ise eğik (diyagonal) düzende işlenmiştir. Eğik ve sade şeritler bu satırları birbirinden ayırmaktadır. Şahidenin diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahide üzerinde yazı içeren kartuşlar dışında süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Örnek No : 75

Fotoğraf No : 90

Çizim No : --

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide aşınmış ve kararmış haldedir.

Tarihi : 1150 h. = 1737 / 38 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde beş satır yazı bulunmaktadır. Ancak aşınma ve kararma nedeniyle - tarih satırı hariç - okunamamaktadır.

Ölçüleri : Boy : 106 cm. en : 30cm. kalınlık : 6 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.
Formu : Kavuklu şahide.

Genel Tanım : Şahide, düşey dikdörtgen gövde, 11+9 cm. yüksekliğindeki iki kademeli boyun kısmı ve tepesinde 19 cm. yüksekliğindeki kavuktan oluşmaktadır. Taşın

bir yüzünde eğik düzende (diyagonal) işlenmiş beş satır yazı bulunmaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 76

Fotoğraf No : 91

Çizim No : --

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide aşınmış haldedir.

Tarihi : 10 Receb 1152 h. = 13 Ekim 1739 m.

Kimliği : Şahide, Hasan'ın oğlu Osman Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde dört satır Arapça yazı bulunmaktadır.

- İnteḳale'l-merḥūm ve'l-maġfūr
- Oṣman efendi bin Ḥasan
- e'l-ʿışrin mine'l-receb sene
- iṣnetey ḫamsun miete ve elf.

" Merhum ve magfur, Hasan'ın oğlu Osman Efendi recebin onunda, binyüzelliiki senesinde (ahirete) göçtü ."

Ölçüleri : Boy : 90 cm. en : 20cm. kalınlık : 4 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kavuklu şahide.

Genel Tanım : Şahide, düşey dikdörtgen gövde, 16 cm. yüksekliğinde kare prizmal boyun kısmı ve tepesinde 27 cm. yüksekliğinde sikke şeklindeki başlıktan oluşmaktadır. Şahidenin bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan dört satır yazı vardır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde, yazıların arasındaki altı yapraklı çiçek motifinden başka süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Örnek No : 77

Fotoğraf No : 92

Çizim No : –

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide aşınmış haldedir.

Tarihi : 1165 h. = 1751 / 52 m.

Kimliği : Şahide, Ali Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde beş satır yazı bulunmaktadır.
- İnteḳale ilā raḥmetu'llah teʿālā
- e'l- merḥūm e'l-maġfūr...(okunamıyor)
- ʿAli efendi bin ...(okunamıyor) Ali
- ruḥiçün e'l-fātiḥa
- sene 1165

" Merhum ve mağfur, ...(?)'ın oğlu Ali Efendi'nin ruhuna el-fatiha sene 1165."

Ölçüleri : boy : 58 cm. en : 30cm.- 24cm. kalınlık : 10 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Sivri kemerli şahidede yukarıdan aşağıya doğru daralma görülür. Şahidenin bir yüzünde beş satır yazı bulunmaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 78

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mermer kaide üzerinde üzerinde sergilenen şahidenin üst kısmı boyundan itibaren kırık haldedir.

Tarihi : 1173 h. = 1759 / 60 m.

Kimliği : Şahide, Şerife Hatun'un mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde beş satır yazı bulunmaktadır.

- Bu bağ-ı gülşende bir gonca iken
- Eyledi Hak beni hâkile yeksân
- Merhume Şerife Hâtun
- Ruhuna fâtiha
- Sene 1173.

١١٧٣

Ölçüleri : Mevcut boy : 90 cm. en : 24cm. kalınlık : 4 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Boyun kısmından itibaren kırık şahide.)

Genel Tanım : Düşey dikdörtgen gövdeli şahideli gövdenin alt kısmında, zemine gömülmek üzere dikdörtgen prizmal ayak vardır. Şahidenin bir yüzüne yatay, ince şeritlerle birbirinden ayrılan yazı satırları işlenmiştir. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 79

Fotoğraf No : 93

Çizim No : --

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı kırık haldedir.

Tarihi : 1177 h. = 1763 / 64 m.

Kimliği : Şahide, Kurra (kıraat ilmini tamamlamış hafız) Ahmed Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış beş satır yazı bulunmaktadır.

- Hüve'l-ḥayyu'l-bāki
- merḥum ve maġfur lehü e'l-kurrā
- Ahmed efendi ruḥiçün
- el-fātiḥa
- sene 1177.

- هو الحی الباقی
- مرحوم و مغفور له القرا
- احمد افندی روحیون
- الفا
- ۱۱۷۷ سنه

Ölçüleri : Mevcut boy: 50 cm. en: 15.5.-22.-16.5cm. kalınlık: 12 cm .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Üst kısmı kırık şahide)

Genel Tanım : Üst kısmı kırık şahidenin mevcut formu altta ayak kısmının üzerinde, köşeleri yuvarlatılmış düşey dikdörtgen ve üstte dar bölüm şeklindedir. Şahidenin bir yüzünde beş satır yazı vardır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 80

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı kırık haldedir.

Tarihi : 1181 h. = 1767 / 68 m.

Kimliği : Şahide, Ebubekir Paşa'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde bulunan yazılar sülüs hatla yazılmıştır.

- ... (kırık)
- e'l-gafur Osman
- ...zade Ebubekr
- paşa ruhuna fatiha
- sene 1181

- الغفور عثمان
- ... زاده ابوبكر
- پاشا روحنه فاتحه
- سنه ۱۱۸۱

Ölçüleri : Mevcut boy: 57 cm. en: 34cm. kalınlık: 3.5 cm .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Kırık şahide)

Genel Tanım :Üst kısmı kırık şahidenin şahidenin bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan yazı satırları görülür. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 81

Fotoğraf No : 94, 95

Çizim No : 27

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Eylül 1995 tarihli inceleme esnasında güney yan yüzü toprak altında bulunan mezarın Haziran 1996 tarihli incelemede temizlendiği görülmüştür.

Tarihi : 1182 h. = 1768 / 69 m.

Kimliği : Şahide, Rahtuvan Paşa'nın oğlu Ahmed Bey'in mezarına aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde altı satır yazı bulunmaktadır.

- Hüve'l-ḥayyu'l-bāḳi
- Bu ibn Raḥtuvan Paşa-yı Aḥmed Bey
- İcābet itdi ğüyā cennete iftar-ıda vāfd
- Ilrinca raht rihlet atına koydukta dünyayı

- Bu tarih oldu koydu bu fenāyı gitti cennāta, بو تارح اولدو قيدو جنتايى -
- sene 1182. كترى جنانه - سنه ١١٨٢

Ölçüleri : Baş taşı :boy:101 cm. en:25cm.-49cm.-36cm. kalınlık: 25cm.
. Ayak taşı : 56 cm. en: 23cm.- 19 cm. kalınlık : 11.5 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ve ayak ucu :yükseklik:48.5cm.en:52.5cm. kalınlık:34cm
Yan yüzler : yükseklik: 52 cm. en: 153 cm. kalınlık: 13 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Kavuklu baş taşı ve kemerli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı lahdin baş ucu ile, ayak taşı da ayak ucu kısmıyla yekpare bloktan kesilmiştir. Baş taşı, kenarları iç bükey kavisle başlayıp ortada dış bükey kavis yaparak şişkinleşen ve tekrar iç bükey kavisle nihayetlenen bir gövdeye sahiptir. Gövdenin üzerinde 19 cm. yüksekliğinde silindir boyun kısmı ve tepesinde 30 cm. yüksekliğinde kavuk vardır. Baş taşının batı (dış) yüzünde altı satır yazı bulunmaktadır. Doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Ayak taşı düşey dikdörtgen bir forma sahiptir. Taşın üzeri boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka, baş ucu ve ayak ucu taşlarına yatay dikdörtgen iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. Sandukanın yüzeyleri nesnel ve bitkisel motiflerle bezenmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Selvi, Mühr-ü Süleyman, mihrabiye, hançer ve rozet çeşitleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, lahdin baş ucu, ayak ucu ile kuzey ve güney yan yüzlerinde görülür.Lahdin baş ucunda ortada rozet ve iki yanında selvi ağacı yer almaktadır. Göbeği kabaralı olan rozet dört kat halinde ve sekiz dilimlidir. Dıştan madalyonla sınırlandırılmıştır. Uçları düz haldeki selvilerden güneydeki "V", kuzeydeki "/\" şeklinde taranmıştır. Ayak ucunda ortada madalyonla sınırlandırılmış altı kollu yıldız (

Mühr-ü Süleyman) motifi yer almaktadır. Yıldızın kollarının arasına üç kat halinde bir-iki-bir dilim yerleştirilmiştir. İki yanda ve simetrik yerleştirilmiş birer selvi görülür. Selvilerin içleri eğik çizgilerle "V" şeklinde taranmıştır.

Kuzey yan yüzde kaş kemerli bir mihrabiye dikkati çeker. Mihrabiye üç yönden, içi zikzak bezemeli çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Mihrabiyenin batısında uzun, ince bir hançer durmaktadır. Eğik haldeki hançerin ok ucu şeklindeki ucu, mihrabiyeye değmektedir. Onların iki yanına (baş ucu ve ayak ucu taşlarının kalınlık kısımlarına) birer selvi motifi işlenmiştir. İçleri yine eğik çizgilerle "V" şeklinde taralıdır. Güney yan yüzde ortada madalyon iki yanda (baş ucu ve ayak ucu taşlarının kalınlık kısımlarında) birer selvi motifi bulunmaktadır. Yuvarlak madalyonun içinde içiçe dairelerle geometrik bezeme oluşturulmuştur. Selvilerin içleri "V" şeklinde taranmıştır.

Örnek No : 82

Fotoğraf No : 96

Çizim No : –

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin kuzey-doğusunda, demir parmaklıklarla ayrılmış bölümdedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Güney yan yüz merdivene bitişmesi nedeniyle kapanmıştır. Sandukayla şahide arasında malzeme farkı vardır. Mezarın ilk halinin ne şekilde olduğu bilinmemektedir. Bununla birlikte taş sandukanın sonradan yapılmış veya iki ögenin sonradan bir araya getirilmiş olması mümkündür.

Tarihi : 1182 h. = 1768 / 69 m.

Kimliği : Mezar, Medne-i Münevvere Kurrası Hacı Hayreddin Hızır Paşa mütevellisi Mahmud Bey'in mezarına aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde altı satır halinde sülüs hatla yazılmış yazı bulunmaktadır.

هوالخلاق الباقی
مدینهٔ منوّره قراسی اولان مرحوم
مغفورله الحاج خیرالدین
حضر باشا متولیسی محمود بك
روحیچون الفاتحه
سنه ۱۱۸۲

- Hüve'l-ḫallaḳu'l-bāḳī
- Medīne-i Münevvere ḳurrāsı olan merḥūm
- ve maġfūr e'l-ḥāc Ḫayreddin
- Ḥıżır paşa mütevellisi Maḥmud bey
- rūḥiçün e'l-fatiḥa
- sene 1182.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 96 cm. en: 28 cm. kalınlık: 4 cm. .
Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ucu : yükseklik:62cm. en: 59cm. kalınlık: 10 cm.
Ayak ucu : yükseklik:55cm. en: 57cm. kalınlık: 8 cm.
Yan yüzler : yükseklik: 50 cm. en: 153 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Şahide mermer, dikdörtgen sanduka taş.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Kavuklu baş taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan ibarettir. Şahide düşey dikdörtgen gövdenin üzerinde köşeleri pahlanmış ve iki kademeli olarak düzenlenmiş 14 cm. yüksekliğinde boyun ve tepesinde 24 cm. yüksekliğinde kavuktan oluşmaktadır. Şahidenin batı (dış) yüzünde yatay şeritlerle oluşturulmuş bölümler içinde altı satırlık kitabe yer almaktadır. Şahidenin doğu (iç) yüzü işlenmemiştir. Şahide lahde metal bağla tutturulmuştur.

Üstü açık dikdörtgen sanduka baş ucu ve ayak ucu taşları ile yan taşları bir araya getirilerek oluşturulmuştur. Baş ucu ve ayak ucunun üst kısımları köşelerde içeri doğru girintiden sonra oval alınlık şeklinde çıkıntılıdır. Dikdörtgen sandukanın başucu, ayak ucu ve kuzey yan yüzü bezemelidir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Mühr-ü süleyman, selvi ağacı ve altı yapraklı çiçek motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme mezarın baş ucu, ayak ucu ve kuzey yan yüzünde görülür. Baş ucunda büyük dış çerçevenin ierisinde madalyonla sınırlandırılmış altı kollu

yıldız (Mühr-ü Süleyman) motifi yer almaktadır. Altı kollu yıldızın içine de sekiz yapraklı çiçek işlenmiştir. Bu süsleme ayak ucunda tekrar edilmiştir.

Kuzey yan yüzde dikdörtgen dış çerçevenin içerisinde ortada iki selvi ağacı yanyana yer almıştır. Her ikisinin uçları da doğuya eğilmiş haldedir. Onların iki yanında madalyonla sınırlandırılmış, papatyayı andıran altı yapraklı birer çiçek motifi bulunmaktadır.

Örnek No : 83

Fotoğraf No : –

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide boyun kısmından itibaren kırık haldedir.

Tarihi : Cemaziyelevvel 1188 h. = Temmuz 1774 m.

Kimliği : Şahide, Ahmed Efendi'nin oğlu Muhammed Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki yedi satır yazı sülüs hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-ḥayyü'l-bāḳī هوالحی الباقی
- merḥum ve maġfūr مرحوم مغفور
- el-muḥtāc ilā raḥmeti rabbihi الحتاج الی رحمة ربه
- el-ġafūr ṭāş-ı ābādī الغفور طاش ابادی
- e's-seyyid e'l-ḥāc Muḥammed efendi السید الحاج محمد افندی
- ibn Aḥmed efendi ruḥlariçün ابن احمد افندی
- fatiḥa sene 1188 fi c'e.(cemaziyelevvel) روحلریچون فاتحه سنه ۱۱۸۸

Ölçüleri : mevcut boy: 86 cm. en: 27cm. kalınlık: 3 cm .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Boyun kısmından itibaren kırık şahide)

Genel Tanım : Düşey dikdörtgen şahide parçasının bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan yazı satırları görülür. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 84

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşa camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide tek halde ve duvara dayalı olarak bulunmaktadır.

Tarihi : 1201 h. = 1786 / 87 m.

Kimliği : Şahide, Ahmed Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'in mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki yedi satır yazı sülüs hatla yazılmıştır.

- Bir civān nāzeninin merḳadıdır
- Bu mezar eyledi nāzik teni
- Ḫake yeksān rüzgār
- Aḥmed paşanın oğlu
- Merḥūm seyyid Muṣṭafa Bey
- Ruḥiçün el-fātiḥa
- Sene 1201 .

Ölçüleri : Boy: 85 cm. en: 27cm. kalınlık: 4 cm .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.
Formu : Kavuklu şahide.

Genel Tanım : Şahide düşey dikdörtgen ince gövde üzerinde 9 cm. yüksekliğinde boyun kısmı, tepesinde 24 cm. yüksekliğinde kavuk şeklinde düzenlenmiştir. Şahidenin bir yüzünde yatay, ince şeritlerle birbirinden ayrılan yedi satır yazı yer almaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 85

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşa camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş taşı **Yeri**nden çıkmış ve duvara dayalı haldedir. Eylül 1995 tarihli inceleme esnasında toprak altında bulunan sanduka kısmının Temmuz 1996 tarihli incelemede tamamen temizlendiği görülmüştür.

Tarihi : 1206 h. = 1791 / 92 m.

Kimliği : Mezar, Rahtuvanzade İbrahim Bey'e aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki dokuz satır yazı sülüs hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-bāḳī
- Çün ecel geldi añā olmaz
- emān çürmümü afv it

- ilâhi yâ rabbi'l-mennân
- maġfiret ḳıl olmasun
- ḥâlim yamân merḥûm
- Raḥtuvanẕâde
- İbrahim bey ruḥuna
- fâtiḥa sene 1206

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 125 cm. en: 33.5 cm. kalınlık: 2 cm. .
Üstü açık dikdörtgen sanduka kısmı :
Baş ucu : yükseklik:50cm. en: 51cm. kalınlık: 10 cm.
Ayak ucu : yükseklik:61cm. en: 51cm. kalınlık: 10 cm.
Yan yüzler : yükseklik: 51 cm. en: 149 cm. kalınlık: 10 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Kavuklu baş taşı.

Genel Tanım : Mezar baştaşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen ince gövde, 12 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde 25 cm. yüksekliğinde kavuk şeklinde düzenlenmiştir. Şahidenin bir yüzünde yatay, ince şeritlerle birbirinden ayrılan dokuz satır yazı yer almaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka baş ucu ve ayak ucu taşlarına iki yan taşının çatılmasıyla oluşturulmuştur. Ayak ucundaki mermer plaka üçgen şeklinde nihayetlenmektedir. Dikdörtgen sandukanın yüzeyleri boş bırakılmıştır.
Şahidenin gövde kısmında kitabeyi çerçeveleyen yivli şeritin dışında süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Örnek No : 86

Fotoğraf No : --

Çizim No : –

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi :Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mermer kaide üzerinde sergilenen şahide boyun kısmından itibaren kırıktır.

Tarihi : 26 Şevval 1211 h. = 14 Nisan 1797 m.

Kimliği : Şahide, Türüdüzade Hacı Ali Ağa'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki dokuz satır yazı nesih hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-bāḳi
- Beni ḳıl maġfiret ey rabb-i yezdān
- Bi-ḥaḳḳ-ı ʿarşı aʿẓam nur-u ḳur'ān
- Gelüb ḳabrim ziyāret iden iḫvān
- ide rūḥuma bir fātiḥa iḥsān
- Merḥūm ve maġfūrun lehū
- Türüdüzāde e'l-ḥāc ʿAli
- Aġa ruḥiçün fātiḥa
- sene 1211 fi 26 Şevval

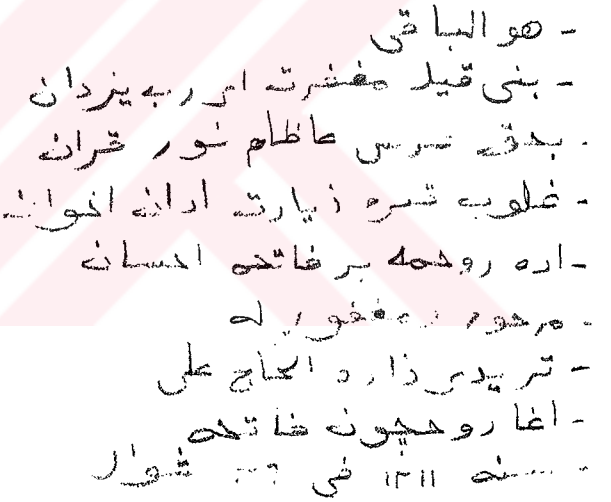

Ölçüleri : Mevcut boy: 173.5 cm. en: 40.5 cm. kalınlık: 3.5 cm. .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Boyundan sonrası kırık şahide .)

Genel Tanım : Üst kısmı kırık şahide düşey dikdörtgen gövdeye sahiptir. Altında zemine dikilebilmesi için dikdörtgen prizmal ayak kısmı vardır. Şahidenin bir yüzünde yatay, ince şeritlerle birbirinden ayrılan dokuz satır yazı yer almaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 87

Fotoğraf No : 97, 98

Çizim No : 28

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Eylül 1995 tarihli inceleme esnasında kısmen toprak altında olan mezar daha sonra temizlenmiştir. Dikdörtgen sanduka erimiş haldedir.

Tarihi : 1212 h. = 1797 / 98 m.

Kimliği : Mezar, Süleyman Paşazade'nin kızı Emine Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının doğu (iç) yüzünde dokuz satır yazı nesih hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-bāḳi
- Āh ile zār ḳılaraḳ gençliğime ṭoymadum
- Çün ecel peymānesi ṭolmuş murādım almadım
- Ḥasretā fānī cihanda ṭūl-u ömür sürmedim
- Firḳatā taḳdīr bu imiş tā ezelden bilmedim
- Süleyman paşazāde kerīmesi merḥūme
- ve mağfurun lehā Emine ḫanımıñ rūḥiçün
- Rıżaen lillahi teʿala el-fātiḥa
- sene 1212 h.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 207 cm. en: 52cm.-38cm. kalınlık: 8 cm. .
Ayak taşı : boy: 190 cm. en: 43 cm.-33 cm. kalınlık: 8 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka erime nedeniyle ölçü almaya elverişli değildir.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka.

Şahide formu : Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Düşey dikdörtgen gövdeli baş taşında aşağıdan yukarıya doğru genişleme görülür. Baş taşının doğu (iç) yüzü bitkisel bezemeli tepelikle nihayetlenmektedir. Doğu yüzde yatay, ince şeritlerle birbirinden ayrılan dokuz satır yazı yer almaktadır. Alınlığın bulunduğu üst kısım, kitebenin yer aldığı alt kısmın üzerine dar bir kavisle hafif bir çıkıntı teşkil etmektedir. Taşın batı (dış) yüzü boş bırakılmıştır. Üçgen alınlıklı ayak taşında da aşağıdan yukarıya doğru genişleme görülür. Ayak taşının doğu (dış) yüzü bezemelidir. Batı (iç) yüzü ise boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Vazo, nar ağacı, stilize yaprak motifleri, gül ve rozet çiçekleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının doğu (iç) yüznde ve ayak taşının doğu (dış) yüzünde görülür.Baş taşının doğu yüzünde kitabenin iki yanındaki ince, düşey şeritler yarım sütunce şeklinde düzenlenmiştir. Sütuncelerin üstündeki akant başlıklar yine yarım halde görülür. Kitabenin üst kısmı, ters-düz "C" kıvrımları yapan stilize yaprak motifleri ve onların aralarındaki çiçek motiflerinden oluşan dekoratif kemerle sınırlandırılmıştır. Köşelerde kalan alanlara, bakışımlı olarak yerleştirilmiş dal ve yaprakları bulunan gül çiçekleri işlenmiştir. Üst kısma geçişteki kavisli bölümün süslemesi, üstleri dilimli, dalgalı şeritle oluşturulmuştur. Üstteki (alınlığın altındaki) yatay bordür, ortada buluşan iki kıvrık dal etrafındaki minik rozet çiçeklerinden ibarettir. Alınlık kısmının ortasında stilize yaprak motiflerinden oluşan ve kartuş biçimli dekoratif çerçeve yer almaktadır. Onun içine de yaprakları bulunan bir gül çiçeği işlenmiştir. Alınlığın tepesine hotoz şeklinde oturtulmuş ve yanları ters ve düz " C" kıvrımları yaparak aşağıya sarkan akant biçimli stilize yaprak motifleri alınlığı sınırlandırmaktadır.

Ayak taşının doğu yüzünde saksı formlu vazo içerisinde nar ağacı yükselir. Vazo geniş ayaklı, geniş ağızlı ve gövdesi dekoratif bezemelidir. Vazodan çıkan nar ağacı taşın tepe noktasına kadar uzamaktadır. İnce gövdenin iki yanındaki yaprak ve nar

motifleri kısmen simetrik olarak yerleştirilmişlerdir. En tepede ise bir nar motifi ile ağaç nihayetlenmektedir.

Örnek No : 88

Fotoğraf No : 99

Çizim No : –

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Tek haldeki şahidenin alt kısmı toprak zeminin yükselmesiyle kapanmıştır.

Tarihi : 1212 h. = 1797 / 98 m.

Kimliği : Şahide, Kapucıbaşı Said Bey'in oğlu Muhammed Bey'in mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde on satır yazı vardır.

- Hüve'l-ḥayyü'l-bāki
- Āh ile zar ḳılarak tazeliğime
- doymadım çün ecel peymanesi dolmuş
- muradım almadım ḥasretā fānī cihanda
- ṭul-u ömür sürmedim firāktā taḳdīr
- bu imiş tā ezelden bilmedim ḳapucı
- başı Sa'īd bey oğlu
- merḥūm ve maġfūr Muḥammed bey
- rūḥuna fātiḥa
- sene 1212

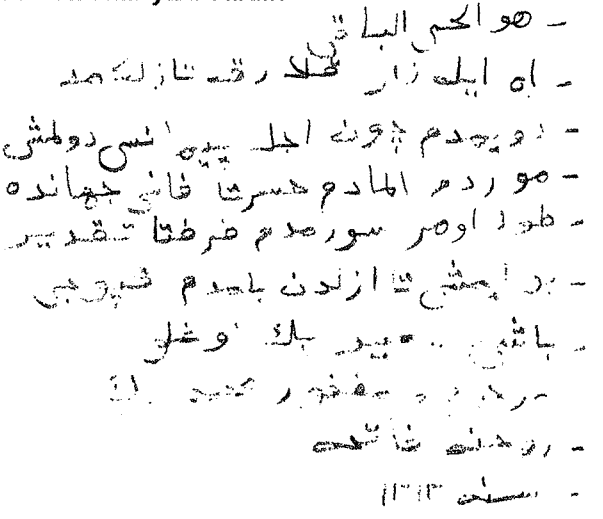

Ölçüleri : Mevcut boy: 120 cm. en: 27.5cm.-38cm. kalınlık: 3 cm. .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kavuklu şahide.

Genel Tanım : Mezar baş taşından ibarettir. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, 11 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde 24 cm.yüksekliğindeki kavuktan oluşmaktadır.Şahidenin bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan on satırlık kitabe yer almaktadır. Taşın diğer yüzü boş bırakılmıştır.
Süslemede Kullanılan Motifler : Stilize çiçek motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin gövde kısmında kitabenin üst köşelerine stilize çiçek motifleri simetrik olarak yerleştirilmiştir.

Örnek No : 89

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı ve yanları kırık haldedir.

Tarihi : 1214 h. = 1799 / 1800 m.

Kimliği : Şahide, Muhammed Ağa'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki yazı nesih ve sülüs hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-bāḳi
- Genç iken göçtü cihān-ı fāniden bu ḫalḳ-ı ḥalīm
- ...(kırık) ḳabrini pür nūr eyleye ya rabbe'l-kerīm

- onsekiz yaşına erişmiş iken bu nevcivan
- ...(kırık) itti kendi ve ol ferdi'l-ḥakīm
- merḥum ve maġfūr Muḥammed aġa
- rūḥuna fātiḥa
- sene 1214

- اون سکیز یاشنا ارشمش ایکن بو نوجوان
- .... ایتدی کندی و اول فرد الحکیم
- مرحوم و مغفور محمد اغا
- روحنه فاتحه
- سنه ١٢١٤

Ölçüleri : Mevcut boy: 142 cm. en: 35cm. kalınlık: 2 cm. .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Kırık şahide.)

Genel Tanım : Kısmen kırık bulunan şahidenin bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan yazı satırları yer almaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır. Şahidenin altında toprağa gömülebilmesi için uzunca bir ayak kısmı vardır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 90 (5)

Fotoğraf No : 100

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşacamii'nin kuzey-doğusundadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı haldedir. Şahide, örnek no : .. ile aynı mezarda bulunmaktadır. Farklı tarih veren şahideler sonraki bir düzenleme esnasında bir araya getirilmiş olmalıdır.

Tarihi : 1214 h. = 1799 / 1800 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki dört satırlık kitabe - tarih haricinde - yoğun aşınma nedeniyle okunamamaktadır.

Ölçüleri : Mevcut boy: 61 cm. en: 31cm.-25 cm. kalınlık: 11 cm. .

Kullanılan Malzeme : Mermer.
İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Üst kısmı kırık şahide.)

Genel Tanım : Düşey dörtgen gövdeli şahide yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Şahidenin üst köşeleri omuz şeklinde yuvarlatılmıştır. Üst kısmın ortası boyun oyuğu şeklinde kırıktır. Şahidenin bir yüzünde dört satır yazı görülür. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 91

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide aşınmış haldedir.

Tarihi : 1215 h. = 1800 / 1801 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki dört satırlık kitabe yeralmaktadır.Ancak yoğun aşınma nedeniyle tarih satırı haricinde okunamamaktadır.

Ölçüleri : Boy:116 cm. en: 35cm.-28 cm. kalınlık: 22 cm. .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Prizmal gövdeli kavuklu şahide.

Genel Tanım : Şahide aşağıdan yukarıya doğru genişleyen dikdörtgen bir gövdeye sahiptir. gövdenin üzerinde 15 cm. yüksekliğinde silindir boyun ve tepesinde 18 cm. yüksekliğinde kavuk bulunmaktadır. Şahidenin bir yüzünde dört satır yazı görülür. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 92

Fotoğraf No : 101

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşa Camii' nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Zeminin yükselmesi nedeniyle şahidelerin alt kısımları toprak altında kalmıştır.

Tarihi : 1217 h. = 1802 / 1803 m.

Kimliği : Mezar , Dudu Hanım'ın dadısı Hatice Dadı'ya aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde nesih, sülüs karışımı hatla yazılmış on satır yazı vardır.

- Hüve'l-bāḳi
- Āh ile zārı ḳılarak
tāzeliğime ṭoymadım
- Çün ecel peymānesi ṭolmuş
muradım almadım
- Ḥasretā fānī ciḥanda
ṭul-ı ʿömür sürmedim
- Firaḳta/firḳata taḳdir bu imiş
tā ezelden bilmedim
- Ḍudu Ḫānımın dadısı
- Merḥume ve maġfurun leha
- Ḥadīce dadı ruḥi
- İçün el-fatiḥa
- 1217

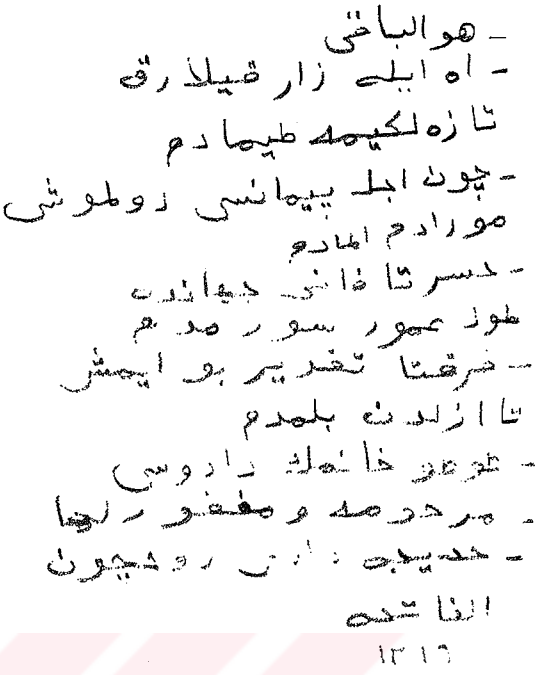

Ölçüleri : Baş taşı : boy:112 cm. en: 31cm. kalınlık: 3 cm. .
Ayak taşı : boy:95 cm. en: 40 cm.-28 cm. kalınlık: 8.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Yuvarlak tepelikli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baştaşı ve ayak taşından ibarettir. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, 22 cm. yüksekliğinde uzun bir boyun kısmı ve onun üzerinde ince ve olale yakın yuvarlak bir tepelikten oluşmaktadır. Baş taşının batı (dış) yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan on satır yazı bulunmaktadır. İlk satır kartuş içerisinde verilmiştir. Taşın doğu (iç) yüzü işlenmemiştir.

Üçgen alınlıklı ayak taşı yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Ayak taşının iki yüzü de boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 93

Fotoğraf No : 102, 103

Çizim No : 29

Yeri : Mehmed Paşa Camii' nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Ayak taşı haçla onarılmıştır. Dikdörtgen sanduka üzerinde yer yer kırıklar görülür.

Tarihi : 13 Şaban 1219 h. = 17 Kasım 1804 m.

Kimliği : Mezar , Mikdad Ahmed Paşa'nın kerimesi Safiye Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde on satır yazı vardır.

- Hüve'l-ḥayyü'l-bāki
- Bu bağ-ı gülşende goncağül iken
- Bād-ı ecel beni şimdi eyledi hazan
- Bir gülü zibade nāzenin iken
- Eyledi ḥak beni ḥakile yeksan
- Cennet mekan merḥum Mikdad Aḥmed
- Paşanın kerimesi dār-ı fenadan
- Dar-ı bekaya rıḥlet iden merḥume
- Ṣafiye hanımın ruḥi çün el-fātiḥa
- Fi 13 Ş. (Şaban) sene 1219

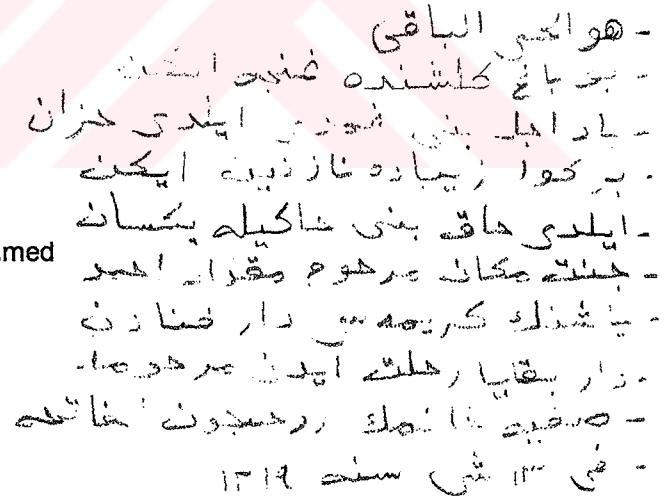

Ölçüleri : Baş taşı : boy:136 cm. en: 40 cm.-32 cm. kalınlık: 8 cm..
Ayak taşı : boy:128 cm. en: 37 cm.-31 cm. kalınlık: 9 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve Ayak ucu : yükseklik:47 cm. en:50 cm. kalınlık:18 cm.
Yan yüzler : yükseklik:47 cm. en:157 cm. kalınlık:10 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.

Şahide formu : Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı baş ucu taşı ile, ayak taşı da ayak ucu taşı ile yekpare mermer bloktan kesilmiştir. Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen baş taşının üst kısmı üçgen formla sınırlanmıştır. Baş taşının batı (dış) yüzü bezemeli tepelikle nihayetlenmektedir. Bu yüzde on satır yazı vardır. Yazı satırları ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. Doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Üçgen alınlıklı ayak taşı da aşağıdan yukarıya doğru genişler.Taşın doğu (dış) yüzü bitkisel bezemeye ayrılırken batı (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka baş ucu ve ayak ucu taşlarına yatay dikdörtgen iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. Dikdörtgen sandukanın yüzeyleri çeşitli motiflerle bezenmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Meyve tabağında üzüm salkımları, rozet,pano, akant biçimli stilize yaprak motifleri, kumaş kıvrımları ve selvi motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının batı (dış) yüzü ve ayak taşının doğu (dış) yüzü ile sanduka üzerinde görülür. Baş taşının batı yüzünde bezemeli tepelik yer almaktadır. Ortada yarım daire ayaklı, dar gövdeli ve geniş ağızlı bir tabak içerisinde üç üzüm salkımı bulunmaktadır. onların dal ve yaprakları tabaktan taşmış halde işlenmiştir. Tepeye hotoz gibi yerleştirilmiş akant yaprağı biçimli stilize yaprak motifinin yanlarından aşağıya sarkan ters ve düz "C" , "S" kıvrımları kompozisyonu sınırlandırmaktadır. Kitabenin üst kısmına oturtulmuş stilize yaprak motifi ile alınlık arasında, iki yanda simetrik konumdaki kumaş motifleri dikkati çeker. Kıvrımlı kumaş motifleri, iki yana toplanmış perde şeklinde yansıtılmıştır. Ayrıca kitabenin köşeliklerine birer çiçek motifi işlenmiştir.

Ayak taşının doğu yüzünde aşağıdan yukarıya doğru uzayan bir selvi ağacı yer almaktadır. Tepesi kuzeye eğilmiş selvinin gövdesi üst üste lale motifleri şeklinde düzenlenmiştir. Selvinin üst kısmında stilize yaprak şeklindeki dekoratif bir motifin ucuna damla motifi işlenmiştir.

Üstü açık dikdörtgen sandukanın üst kısmını çeviren korniş bitkisel bezemelidir. Süsleme, kıvrık dal etrafında üzüm salkımları ve asma yapraklarından ibarettir. Sandukanın baş ucu, ayak ucu ve yan yüzlerindeki süslemelerde aynı motifler kullanılmıştır. Baş ucu ve ayak ucunda ortada rozet, onun iki yanında birer pano yer alır. Rozetin içi stilize bitki dolguludur. Sade panolar kabartma yüzeyler halindedir. Aynı motiflerin uygulandığı yan yüzlerde ortadaki rozetin iki yanına simetrik yerleştirilmiş, içten dışa sıra ile pano, rozet, pano düzenlemesi görülür.

Örnek No : 94

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı tamamen, yanları ise kısmen kırık haldedir.

Tarihi : 1220 h. = 1805 / 1806 m.

Kimliği : Şahide, Türidizade Hacı Süleyman Ağa'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde nesih hatla yazılmış dokuz satır yazı bulunmaktadır.

- Hüve'l-ḥayyü'l-bāḳi
- Çün ecel geldi ana olmaz aman
- Cürmümü ʿafv eyle yā rabb e'l-mennān
- Maġfiret ḳıl olmasun ḥālim yamān
- Maẓhar nūr-ı şefāʿat ḳıl her zamān
- merḥūm ve maġfur türīdī
- zāde e's-seyyid e'l-ḥāc Süleymān
- Aġanıñ ruḥiçün fātiḥa
- Sene 1220.

Ölçüleri : Mevcut boy:105 cm. en: 39cm. kalınlık: 3 cm. .

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Kırık şahide.)

Genel Tanım : Üst kısmı kırık düşey dikdörtgen şahidenin bir yüzünde dokuz satır yazı bulunmaktadır. Yazılar ince şeritlerle düzenlenmiş bölümler içerisinde verilmiştir. Şahidenin diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin mevcut parçası üzerinde süsleme görülmemektedir.

Örnek No : 95

Fotoğraf No : 104

Çizim No : –

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mezartaşları üzerinde kırıklar görülür.

Tarihi : 1221 h. = 1806 / 1807 m.

Kimliği : Mezar Abdülmecit Efendi'ye aittir.

Kitabesi : Baş taşının bir yüzünde dokuz satır yazı bulunmaktadır.

- Hüve'l-ḥallâku'l-bâki
- ...(okunamıyor)
- ...(okunamıyor)
- ...Abdülmecid efendi
- ...eyleyüb eyledim hem rıhleti

هو الخلاق الباقي

...

...

عبد المجيد افندي

- Terki ...eyleyüb... kıldım vuslatı
- E'l merhum Abdümecid efendinin ruhiçün el- fatiha
- Sene 1221.

- ترك .. ايليوب ... قيلديم وصلاتي
- المرحوم عبد المجيد افندنك
- روحچون الفاتحه
- سنه ١٢٢١

Ölçüleri : Baş taşı : boy:91 cm. en: 30 cm. kalınlık: 6 cm..
Ayak taşı : boy:87.5 cm. en: 29 cm. kalınlık: 8 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve Ayak ucu : yükseklik:45cm. en:55 cm. kalınlık:38 cm.
Yan yüzler : yükseklik:45 cm. en:162 cm. kalınlık:12 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Fesli baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, 10 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde 15 cm. yüksekliğinde fes başlığı şeklinde düzenlenmiştir. Şahidenin bir yüzündeki dokuz satır yazı oval bölümler içerisinde verilmiştir. Şahidenin yazılı yüzü kuzeye dönüktür. Diğer yüzü ise boştur.

Sivri kemerli ayak taşının her iki yüzü de boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka, baş ve ayak ucu taşlarına yatay dikdörtgen iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. Dikdörtgen sandukanın yüzeyleri bırakılmıştır.

Mezarın üzerinde süsleme görülmemektedir.

Örnek No : 96

Fotoğraf No : 105

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin kuzey-doğusundaki bölümdedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş taşı üzerinde çatlaklar ve siyah boya lekeleri bulunmaktadır.

Tarihi : 25 Cemaziyelahir 1225 h. = 28 Temmuz 1810 m.

Kimliği : Şahide, Mahmud Beyzade Mehmed Ağa'nın mezarına aittir. aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı yüzünde onbir satır yazı bulunmaktadır.

- Hüve'l-ḥayyu'l-bāḳi
- Olıcaḳ fermān ḥaḳḳ ister icābet daʿvete,
- Emrine mutiʿolan (boyun eğen)
cümle irerler ʿizzete
- ʿAzm idüb beḳa mülkine
bir merd-i saḫi (cömert)
- El çeküb fānī cihāndan
irdi ḳurb-u raḥmete
- Ṣaġlığında rūz-u seb (gece-gündüz)
ikram iderdi aleme
- Ḥānesinde nice kimseye
sunardı niʿmet
- Maḥmud beyzāde el-mütevelli
bi-vaḳfı Ḫıżır
- Paşa ve Mehmed Paşa
mütevellisi merḥum
- Mehmed aġanın ruḥiçün fātiḥa
- Sene 1225 25 C.(Cemaziyelahir)

هو الحی الباقی اولنجق فرمان حق استر اجابت دعوته
امرنه مطیع اولان جمله ابرار لر عزته
عزم ابیدوب بقا ملکنه بر مرد سخی
الجکوب فانی جهاندن ایردی قرب رحمته
صاغلغنده روز شب اکرام ایدردی عالمه
حانه سنده نجه کمسه الصونا ردی نعمته
محمود بك زاده المتولی بوقف حضر
باشا و محمد باشا متولیسی مرحوم
محمد اغانك روحیچون فاتحه
سنه ۱۲۲۵

Ölçüleri : Baş taşı : boy:105 cm. en: 30 cm. kalınlık: 3 cm..
Ayak taşı : boy: 68 cm. en:24cm.-22cm. kalınlık: 13 cm.

Kullanıla Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kavuklu baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, ayak taşı ile sonradan yapılmış ve yandaki mezarı da içine alan beton havuzdan oluşmaktadır.Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, 5 cm. yüksekliğinde kısa bir boyun ve tepesinde 26 cm. yüksekliğnde kavuk şeklinde düzenlenmiştir.Baş taşının alt köşeleri iç bükey kavislidir.Taşın batı (dış) yüzüne onbir satır halinde kitabe işlenmiştir. Doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır. (Baş taşı baş ucunun üzerinde görülen yuvaya değil, taşın hemen önüne (iç tarafına) toprağa dikilmiştir.)
Üçgen alınlıklı ayak taşı yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Taşın her iki yüzü de boş bırakılmıştır.

Şahideler üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 97

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst, sağ yan ve alttan bir bölümü kırık haldedir.

Tarihi : 1230 h. = 1814 / 15 m.

Kimliği : Şahide, Ali Bey'in mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde sülüs hatla yazılmış yazı vardır.

- ...(kırık)
- ...(kırık) ġılman hizmeti
- merḥum ʿAli bey

- rūḥiçün e'l-fātiḥa
- sene 1230

- روحيون
- سنه ۱۲۳۰

Ölçüleri : Mevcut boy: 110 cm. en: 27 cm. kalınlık: 3 cm.

Kullanıla Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu :(Kırık şahide)

Genel Tanım : Kısmen kırık haldeki şahidenin bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan yazı satırları vardır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahide üzerinde süsleme görülmemektedir.

Örnek No : 98

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mermer kaide üzerinde sergilenen şahidenin boyundan itibaren üst kısmı ile sağ yanı kırık haldedir.

Tarihi : 4 Receb 1232 h. = 20 Mayıs 1817 m.

Kimliği : Şahide, Ali'nin oğlu Hasan Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde ta'lik hatla yazılmış onbir satır yazı vardır.

- ...(kırık) ḳıl maġfiret ey rabb-i yezdan
- ...(kırık) ʿarş-ı aʿẓam nur-u ḳurʾan

- ... قيل مغفرت اى رب يزدان
- ... عرشى اعظم نور قرآن

- ...(kırık) kabrim ziyaret iden ihvan
- ...(kırık) rūḥuma bir fātiḥa iḥsān
- ...(kırık) ve maġfūr e'l-muhtāc ilā raḥmeti
- rabbihi e'l-ġafūr ḫayriyye medresesi müderrisi
- ṭarik-i naḳşibendiyyeden sabıḳan me'zūnnen
- ...(?) Ḥasan efendi ibn ʿAlinin
- ruḥiçün lillah e'l-fātiḥa
- sene 1232 fi 4 B. (Receb).

- ...قبرم زيارتے ايدن اخوان
- ... روحمه برفاتحه احسانے
- ... ومغفر المحتاج الى رحمة
- ... ربه الغفور خيريه مدرسه سى
- طريكى نقشبنديه دن سابقا مزون
- حسن افندى ابن علينك
- روحيچون لله الفاتحه
- سنه ١٢٣٢ فى ٤ بے

Ölçüleri : Mevcut boy: 150 cm. en: 37.5 cm. kalınlık: 3 cm.

Kullanıla Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Boyundan itibaren kırık şahide.)

Genel Tanım : Boyundan sonrası kırık olan şahide düşey dikdörtgen gövdeye sahiptir. Altında dikdörtgen prizmal ayak kısmı mevcuttur. Şahidenin bir yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan yazı satırları vardır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde, yazı satırlarını ayıran şeritlerin uçlarının yerleştirildiği dekoratif çıkıntıların dışında süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 99

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Sultan Bayezid Camii'nin doğusundaki haziredeedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahideler mermer kaide üzerindedir.

Tarihi : 1236 h. = 1820 / 21 m.

Kimliği : Mezar Ali Paşa'ya aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde ondört satır yazı yer almaktadır.

- Hüve'l-ḥayyü'l-bāḳi
- Ḳanı ḫāḳan ḳanı ḳanı ḳaān ḳanı key
- Cümlesi ḥakile yeksān mey mey
- Şenu kedā ẕaiḳatü'l-mevt oldu
- Fānī ve halikdir küllü şey
- Bak şu maḳbur olan paşaya
- Ca'feru'l-vaḳt idi ya ḥātemi tay
- Baḥru berde ġazavāt eyler iken
- Eyledi kāfiri meslūbu'z-zay
- Ruḥuna fātiḥalar merḥūmun
- ʿAfv ve ġufran ider Allah berr vey
- Oldu seydi ʿAli paşa şimdi
- Baḥrı raḥmet ḳapudanı yā ḥayy
- Sene 1236.

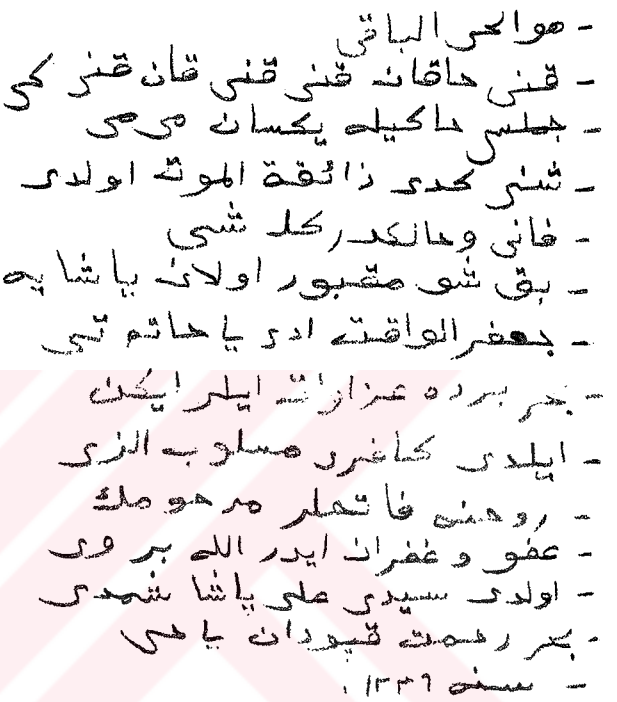

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 138 cm. en: 35.5 cm. kalınlık: 13 cm.
Ayak taşı : boy: 120 cm. en: 34 cm. kalınlık: 7 cm.

Kullanıla Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Yuvarlak kemerli baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve altta kaide şeklinde duran mermer levhadan oluşmaktadır. Yuvarlak kemerli baş taşının batı (dış) yüzünde ondört satır yazı bulunmaktadır. Eğik (diyagonal) düzende verilen satırlar ince, sade şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Alınlık kısmı boştur. Şahidenin doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Sivri kemerli ayak taşının yüzeyleri yine boş bırakılmıştır. Şahideler mermer kaide üzerine yerleştirilmiştir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Minik çiçek taşıyan kıvrık dallar kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının batı (dış) yüzünde görülür. Kitabenin üst ve altında, boşluklar minik çiçek taşıyan kıvrık dallarla doldurulmuştur. Aynı kıvrık dallar yazı aralarında da yer yer görülmektedir.

Örnek No : 100

Fotoğraf No : 106

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Eylül 1995 tarihli inceleme esnasında toprak altında bulunan mezar sonradan kısmen temizlenmiştir. Dikdörtgen sandukanın ancak üst kısmı görülebilmektedir. Ayrıca ilk inceleme esnasında tespit edilen bir başka şahide (örnek no : 129) bu mezarın üzerine konmuştur.

Tarihi : 13 Cemaziyelahir 1238 h. = 25 Şubat 1823 m.

Kimliği : Mezar, eski Kaptan-ı Derya Hacı Hafız Ali Paşa'nın kızı Emine Hanımefendi'ye aittir.

Kitabesi : Baş taşının doğu (iç) yüzünde nesih hatla yazılmış sekiz satır halinde kitabe yer almaktadır.

- Sābıḳan ḳapudan-ı deryā vezir
- Mükerrem el-ḥāc ḥāfız ʿAli
- Paşa ḥażretleriniñ kerīme-i
- Muḫteremeleri merḥūme ve maġfūre
- Cennetmekān Emine ḫānımefendi
- Ruḥiçün rıżaen lillahi'l-fatiḥa
- Fi 13 C. (Cemaziyelahir) sene 1238.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 80 cm. en: 24 cm. kalınlık: 3 cm.
Ayak taşı : mevcut boy: 50 cm. en: 30cm.-25cm. kalınlık: 3 cm.

Kullanıla Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Yuvarlak tepelikli baş taşı ve kırık ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, boyun kısmı ve hanım başlığını andırır şekilde yuvarlak tepelik şeklinde düzenlenmiştir. Şahidenin doğu (iç) yüzünde ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılan sekiz satır yazı bulunmaktadır. Taşın diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Üst kısmı tamamen kırık haldeki ayak taşının her iki yüzü de boştur. Üstü açık sandukanın ancak üst kısmı görülebilmektedir.

Şahideler üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 101

Fotoğraf No : 107

Çizim No : –

Yeri : Üçler Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş taşının üzerinde yer yer kırık görülür.

Tarihi : 1238 h. = 1822 / 23 m.

Kimliği : Şahide, Halvetiyye tarikatı Şeyhi Hacı İsa Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde sülüs hatla yazılmış sekiz satır halinde kitabe yer almaktadır.

- Hüve'l-bāḳī
- Ḳutbu'l-ʿārifīn çerkeşī (6)
- E'ş-şeyh ḥācı Muṣṭafā efendi
- Hazretlerinin ḫalīfelerinden
- Merḥūm ve maġfūrun lehu ḥalvetiyye
- E't-ṭarīka e'ş-şeyḫ e'l-ḥāc ʿIsa
- Efendinin rūḥuna e'l-fātiḥā
- Sene 1238.

- هو الباقی
- قطب العارفین چرکشی
- الشیخ حاجی مصطفی افندی
- حضرتلرنك خلیفلرندن
- مرحوم و مغفور له حلوتیه
- الطریقه الشیخ الحاج عیسی
- افندینك روحنه الفاتحه
- سنه ۱۲۳۸

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 101 cm. en: 33 cm. kalınlık: 2.75 cm.
Ayak taşı : boy: 80 cm. en: 30cm.-23 cm. kalınlık: 5 cm.

Kullanıla Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Kavuklu baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı ve ayak taşından ibarettir. (7) Baş taşı düşey dikdörtgen ince gövde, 10 cm. yüksekliğinde ve köşeleri pahlanmış boyun kısmı ile tepesinde 21 cm. yüksekliğinde bir kavuktan oluşmaktadır.Baş taşının batı (dış) yüzünde sekiz satır yazı yer alır. Satırlar ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Şahidenin doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır. Üçgen alınlıklı ayak taşının iki yüzü de boştur.

Şahideler üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 102

Fotoğraf No : 108

Çizim No : 110

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidelere ait sandukanın olup olmadığı toprak zeminin yükselmesi nedeniyle bilinmemektedir.

Tarihi : 3 Şaban 1243 h. = 19 Şubat 1828 m.

Kimliği : Mezar, Hüseyin Paşa'nın kerimesi Hacı Fatma Hanım'ın dadısı Emine Kadın'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının doğu (iç) yüzünde yedi satır halinde yazı yer almaktadır.

- Āh min'e'l-mevt
- Merḥūm el-ḥāc Ḥüseyin paşanıñ
- Kerīmesi el-ḥāce Fātımā ḫanımıñ
- Dadusı merḥūme ve maġfūre
- Cennetmekān Emine ḳadınıñ
- Ruḥiçün el-fatiḥa
- Fi 3 Ş. (Şaban) sene 1243.

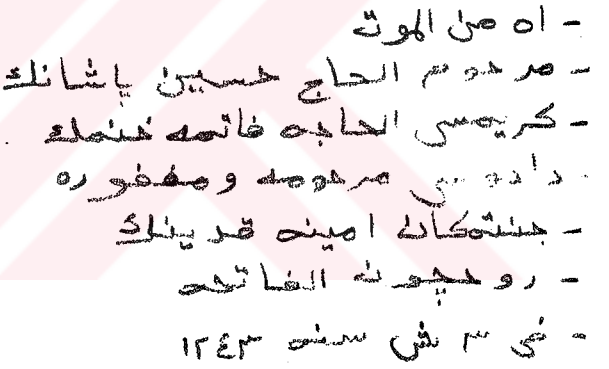

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 146 cm. en: 45 cm. kalınlık: 5.5 cm.
Ayak taşı : boy: 123 cm. en: 38cm.-29 cm. kalınlık: 6 cm.

Kullanıla Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve dekoratif kemerli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı ve ayak taşından ibarettir. (Toprak zeminin yükselmesi nedeniyle şahidelere ait bir sanduka bölümünün olup olmadığı anlaşılamamaktadır.) Baş taşının düşey dikdörtgen gövdesi aşağıdan yukarıya doğru

genişlemektedir. Gövde doğu (iç) yüzde bitkisel bezemeli tepelikle nihayetlenir. Baş taşının doğu yüzünde yedi satırlık kitabe yer almaktadır. satırlar ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. Taşın batı (dış) yüzü boş bırakılmıştır.

Ayak taşı, ters ve düz "C" kıvrımlarıyle oluşturulmuş dekoratif kemerlidir. Gövde kısmı yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Taşın batı (iç) yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır. Doğu 8 dış) yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Meyve tabağında üzüm salkımları, akant biçimli stilize yaprak motifleri ve hurma ağacı ile süsleme oluşturulmuştur.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının doğu (iç) yüzü ile ayak taşının batı (dış) yüzünde görülür. Baş taşının doğu yüzünün alınlığında ortada meyve tabağı içinde üç tane üzüm salkımı bulunmaktadır. Meyve tabağı ayaklı, yivli, şişkin gövdeli, geniş ağızlı ve iki yanda "S" kulpludur. Tabağa sağlı sollu konmuş üzüm salkımlarının dal ve yaprakları iki yanda yelpaze gibi açılarak ortalarındaki motifi kavramaktadırlar. Tepeye hotoz şeklinde oturtulmuş akant biçimli stilize yaprak motifi ile ondan yanlara taşarak "C" kıvrımlarıyla aşağıya sarkan stilize yaprak motifleri alınlığı sınırlandırmaktadır. Alınlıkla kitabe arasında yine hotoz şeklinde oturtulmuş ve iki yanında aşağıya sarkan uzantıları bulunan stilize yaprak motifleri yer almaktadır. Köşelerinde kalan alanlara ise yapraklı dal motifi işlenmiştir.

Ayak taşı ters ve düz "C" kıvrımlarıyle oluşturulmuş dekoratif kemerle nihayetlenmektedir. Ayak taşının batı yüzüne, tüm yüzey boyunca uzayan bir hurma ağacı işlenmiştir. Gövdesinde aralıklı dört tane "V" taraması bulunan ağacın dal ve meyvaları gövdenin iki yanında simetrik olarak düzenlenmiştir. Dallar arasından sarkan, iki yanda dokuzar meyvalı birer hurma salkımı bulunmaktadır. Hurma salkımlarının altında, kavisli bir kıvrımdan sonra ikiye ayrılarak uzayan kıvrık dal şeklindeki iki hurma dalı motifi simetrik olarak yerleştirilmiştir. Ağacın gövdesinin iki yanındaki bu motiflerin çatalları arasından sarkan üçer meyvalı birer hurma salkımı dikkati çeker.

Örnek No : 103

Fotoğraf No : 111 ,112

Çizim No : 31

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Eylül 1995 tarihli inceleme esnasında ayak ucu ile kuzey ve güney yan yüzleri toprak altında olan mezarın, Haziran 1996 tarihli incemede tamamen temizlenmiş halde olduğu görülmüştür. Dikdörtgen sanduka üzerinde yer yer kırıklar vardır.

Tarihi : Muharrem 1244 h. = Temmuz 1828 m.

Kimliği : Mezar, Hacı Hüseyin Paşa'nın zevcesi Hacı Hafize Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde nesih hatla yazılmış dokuz satır halinde yazı yer almaktadır.

- Āh min'e'l-mevt
- Bu bağ-ı gülşende goncagül iken
- Bād-ı ecel şimdi beni eyledi ḥazān
- Bir güli zībāde nazeniñ iken
- Eyledi ḥak beni ḥak ile yeksān
- Merḥum cennetmekan battal e'l-ḥāc
- Hüseyin paşa zevcesi merḥūme e'l-ḥāce
- Ḥafize ḥanımın rūḥuna el-fātiḥa
- Sene 1244 h. Fi M. (Muharrem)

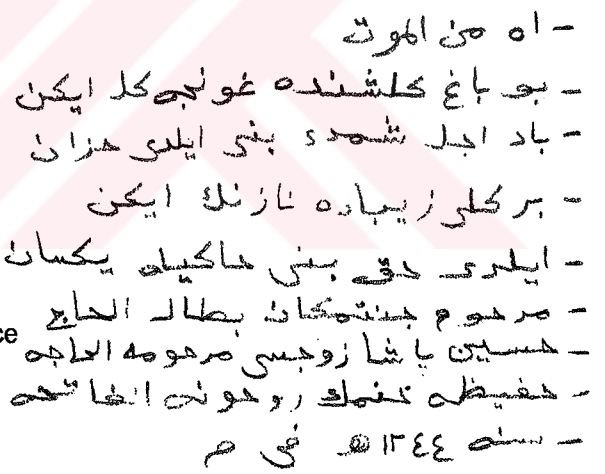

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 116 cm. en: 35 cm.-31 kalınlık: 8 cm.
Ayak taşı : boy: 77 cm. en: 28cm. kalınlık: 3 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve ayak ucu : yükseklik:51 cm.en:51 cm. kalınlık: 10 cm.
Yan yüzler : yükseklik:51 cm.en:153 cm. kalınlık: 10 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.

Şahide formu : Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve tepelikli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve onlara iki yatay dikdörtgen yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuş üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı baş ucu taşı ile, ayak taşı da ayak ucu taşıyla yekpare mermer bloktan kesilmiştir. Baş taşının düşey dikdörtgen gövdesi aşağıdan yukarıya doğru genişlemektedir. Gövde batı (dış) yüzde bitkisel bezemeli tepelikle nihayetlenir. Batı yüzdeki dokuz satır yazı ince, yatay şeritlerle oluşturulmuş bölümler içinde verilmiştir. Taşın doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Ayak taşının yuvarlak kemerinin üzerine 14 cm. yüksekliğinde bir tepelik oturtulmuştur. Armudi formlu yayvan tepelik, ayak taşının kalınlığından arkaya doğru taşmaktadır. Ayak taşının doğu (dış) yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır. Batı (iç) yüzü ise boş bırakılmıştır.

Dikdörtgen sandukanın yüzeylerinde çeşitli motiflerle süsleme oluşturulmuştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Meyve tabağında üzüm salkımları, meyve tabağında hurma, hurma ağacı, akant yaprağı biçimli stilize yaprak motifleri, çiçekli kıvrık dallar ve sade panolar kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının batı (dış) yüzünün alınlığında, ayak taşının doğu (dış) yüzünde ve dikdörtgen sandukanın yüzeylerinde görülür. Baş taşının batı yüzünün alınlığında ortada ayaklı, gövdesi stilize yaprak motifi kabartmalı, geniş ağızlı ve iki yanı "S" kulplu bir meyve tabağı yer almaktadır. Onun içinde üç üzüm salkımı ve aralarında bir asma yaprağı vardır. Üzüm salkımlarının dal ve yaprakları, tabağın iki yanına doğru sarkmıştır. Tepede, hotoz şeklinde oturtulmuş ve yanları "S" kıvrımı şeklinde aşağıya sarkan stilize yaprak motifleri alınlığı sınırlandırmaktadır. Baş taşının batı yüzündeki kitabenin üst kısmı dekoratif kemer şeklinde düzenlenmiştir. Kemerlerin köşelerinde kalan alanlara ise uzun, ince yapraklı birer çiçek motifi bakışımlı olarak yerleştirilmiştir. Ayrıca baş taşının alt kısmının köşelerine stilize yapraklı birer yarım çiçek motifi işlenmiştir.

Ayak taşının doğu (dış) yüzünde tüm yüzey boyunca uzayan bir hurm ağacı bulunmaktadır. Gövdesinde aralıklarla dört tane "V" taraması bulunan ağacın dal ve meyveleri gövdenin iki yanında simetrik olarak düzenlenmiştir. Dallar arasından aşağıya

doğru ,iki yanda, dokuzar iri hurmalı birer hurma salkımı sarkmaktadır. Hurma salkımlarının altında kavisli bir kıvrımdan sonra ikiye ayrılarak uzayan dal motifi iki yana bakışımlı olarak işlenmiştir. Ağacın gövdesinin iki yanındaki bu motiflerin her birinin çatalları arasında sarkan üçer meyveli birer hurma salkımı dikkati çeker. Ayak taşının alt kısmının köşelerine de , baş taşında olduğu gibi stilize yapraklı birer yarım çiçek motifi işlenmiştir.

Üstü açık dikdörtgen sandukanın baş ve ayak ucunda görülen süsleme birbirinin aynıdır. Ortada stilize yaprak dizisinden çelenk ile sınırlandırılmış yuvarlak bir madalyon yer almaktadır. Madalyonun içerisinde geniş ayaklı, gövdesi yivli ve geniş ağızlı meyve tabağı bulunmaktadır. Tabağın içerisinde ise beş hurma tanesi vardır. İki uçta kabartma yüzeyler halinde ve dikey konumda birer sade pano işlenmiştir. Diktörtgen sandukanın kuzey ve güney yan yüzlerinde yanyana üç tane yuvarlak madalyon bulunmaktadır. Stilize yaprak motifleri ile sınırlandırılmış madalyonlardan ortadakinin içinde tabakta üzüm meyvesi görülür. İki yandaki madalyonlarda ise tabakta hurma meyvesi vardır. İki uçta (baş ve ayak ucu taşlarının kalınlık kısımlarında) kabartma yüzeyler halinde ve dikey konumda birer sade pano işlenmiştir. Dikdörtgen sandukanın üst kısmını dolaşan korniş bitkisel bezemelidir. Süsleme, dalgalı şekilde uzayan kıvrık dallar etrafında stilize çiçek motiflerinden ibarettir.

Örnek No : 104

Fotoğraf No : 113, 114

Çizim No : --

Yeri : Saraçhane Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahideler, örnek no:108 ile bitişik nizamda olan sonradan yapılmış alçak beton havuzun iki ucuna gömülüdür.

Tarihi : 5 Receb 1258 h. = 12 Ağustos 1842 m.

Kimliği : Mezar, Harameyni şerifeyn müftüsü Adenevi Ali Remzi Efendi'nin kerimesi Şerife Ayşe Sıdıka Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının doğu (iç) yüzündeki onbeş satırlık kitabe tal'ik hatla yazılmıştır.

اول شریفعم عائشه صدقه خانم دخترم

الده اولقجه صانوردم صعد اولردی احترام

بینك ایکیوز اللی دورت تاریخی ایجره طوغدیکم

بیت مقدسده مبارك کورکه صکره نه اولدیکم

اولدی لبیك نن اجابت ارجعی دمسازنه

ترك ایدوب عالم فنایی باقمدی همسازنه

دردنك درمانی جانم بنم یورکم پاره سی

نوتهالم کندی الدن قالدی قلبمدع یاره سی

غریب ایجره فوت اولانلر شبه سز اولور شهید

روحنه سبع المثانی اوقیان اولسون سعید

سابقا حرمین شریفین منشی موالیء

عقامدنمرحوم ادنهوی السید علی رمزی

افندینك کریمهسی شریفه صدقه خانمك روحیجون فاتحه

سنه ۱۳۰۸

- Bāḳi hu
- Ol Şerifem Aişe Ṣıdıḳa Ḫanım duḫterim
- Elde oldukça ṣānurdum saʿd olurdu ihterim (?)
- Bin̄ iki yüz elli dört tarihi içre toġuz... (okunamıyor)
- Beyt-i muḳadder mübarek gör ki sonra ne olduğum
- ... (okunamıyor)
- Terkidübʿalemi fenāyı baḳmadı ... (okunamıyor)
- Derdimin dermānı cānım hem yüreğim pāresi
- Nev-nihalim gitti elden ḳaldı ḳalbimde yāresi
- Gurbet içre fevt olanlar şüphesiz olur şehid
- Ruḥuna seb'-il-meṣāni okuyan olsun saʿid
- Sabıḳan ḥarameyn-i şerifeyn müftüsü mevālī-i
- Uḳarıdan (?)
- Merḥūm Adenevi (?) e's-seyyid ʿAli Remzi
- Efendinin kerimesi Şerife ʿAişe Ṣıdıḳa Ḫanım ruhuna fātiḥa
- Fi 5 Receb 1258

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 150.5 cm. en: 38 cm. kalınlık: 3.5 cm.
Ayak taşı : boy: 133 cm. en: 29 cm.-27 cm. kalınlık: 5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Başlık şeklinde tepelikli baş taşı ve bezemeli tepelikle nihayetlenen ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı , ayak taşı ve sonradan yapılmış beton havuzdan oluşmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen ince gövdenin üzerinde 17 cm. yüksekliğinde ve yujarı doğru daralan bir boyunla, 9.5 cm. yüksekliğinde ve hanım balığı şeklindeki tepelik kısmı olarak düzenlenmiştir. Baş taşının doğu (iç) yüzünde onbeş satır halinde kitabe yer almıştır. Satırlar eğik düzende ve birbirlerinden ince şeritlerle ayrılmaktadır. Kitabenin etrafı, dalgalı iki şeritle oluşturulmuş oval çerçeve şeklinde düzenlenmiştir. Çerçeve bitkisel bezeme dolguludur. Gövdenin üst kısmında, oval çerçevenin köşeleri ve tepesi bitkisel bezeme ile doldurulmuştur. Baş taşının batı (dış) yüzü boş bırakılmıştır.

İnce düşey plaka halindeki ayak taşının kenarları alınlık başlangıcına kadar dalgalı olarak işlenmiştir. Taşın formunda aşağıdan yukarıya doğru genişleme görülür. Üst kısım bitkisel bezemeli tepelikle nihayetlenmektedir. Tepelik sivri formla sınırlandırılmıştır. Ayak taşının doğu (dış) yüzü tamamen bitkisel bezemeye ayrılmıştır. Batı (iç) yüzü ise boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Hurma ağacı stilize yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan bitkisel bezeme hakimdir.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının doğu (iç) yüzü ile ayak taşının doğu (dış) yüzünde görülür. Baş taşının doğu yüzünde kitabeyi kuşatan dalgalı oval çerçeve kıvrık dal motifi ile süslenmiştir. Üst kısımda, oval çerçevenin tepesine bağlanan dekoratif dolgu motifi görülür. Kurdela fiyonkları şeklindeki motif , birbirine halkalanmış üç kapalı formdan oluşmaktadır. Köşelerde kalan alanlara yaprakları bulunan çiçek motifleri işlenmiştir.

Ayak taşının doğu yüzüne , alttan alınlığa kadar uzayan bir hurma ağacı işlenmiştir. Ağacın dal ve meyveleri gövdenin iki yanında simetrik olarak düzenlenmiştir.

Yan yana ve alt alta üçer dizimli olmak üzere dokuzar meyveli iki hurma salkımı alt kısımda aşağıya doğru sarkar . Hurma salkımlarının altında , spiral şeklinde dekoratif kıvrımlar yapan hurma dalları alt kısımdaki boşlukları doldurmaktadır. Alınlık kısmında sivri forma uygun olarak yerleştirilmiş ve tepelik şeklinde, stilize yaprak motifleri yer almaktadır.

Örnek No : 105

Fotoğraf No : 115

Çizim No : --

Yeri : Sultan Bayezid Camii'nin doğusundaki haziredeedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş taşı yerde durmaktadır. Ayak taşının üst kısmı kırıktır.

Tarihi : 1264 h. = 1847 / 48 m.

Kimliği : Şahide , Hilmi Paşa'nın kızının mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde ta'lik hatla yazılmış oniki satır yazı bulunmaktadır.

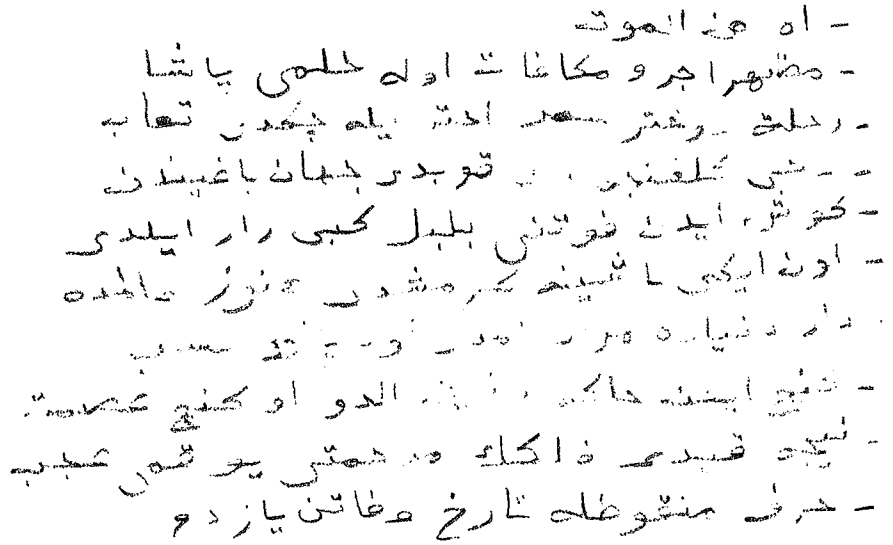

- مسکنی عدن ایده عشاره ظرفه یارب
- لله الفاتحه سنه ۱۲۶۴ .

- Āh min'e'l-mevt
- Mazhar-ı ecr ve mükāfat ola Ḥilmi Paşa
- Rıḥlet-i duḫter sa'd iḫter ile çekti ta'ab
- Dahi gül ġonca idi kobdu cihan bağından
- Güş iden fevtini bülbül ġibi zār eyledi
- On iki yaşına girmişdi henüz ʿalemde
- Dār-ı dünyada murad almadı ol pāk-i neseb
- Genç iken ḫake defn oldu o genç ʿişmet
- Nice kıydı feleğin merḥameti yoḳmu ʿaceb
- Ḥarf-i mankuḍla tarih-i vefatın yazdım
- Meskenin ʿadn ideʿukbada ẓarife yā rab
- Lillahi'l-fatiha sene 1264

Ölçüleri : Boy: 90 cm. en: 28 cm. kalınlık: 9 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Üst kısımları kırık baş ve ayak taşı.)

Genel Tanım : Mezar baş ve ayak taşından ibarettir. Yerde bulunan baş taşının bir yüzünde oniki satır yazı bulunmaktadır. Eğik düzende verilen satırlar ince, sade şeritlerle birbirinden ayrılır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Stilize bitki motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme ayak taşının bir yüzünde görülür. Asimetrik kompozisyon, alttan yukarıya doğru uzayan stilize bitki motiflerinden ibarettir.

Örnek No : 106

Fotoğraf No : 116

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Yan taşları ile baş taşı birbirinden ayrık haldedir.

Tarihi : 15 Şevval 1264 h. = 14 Eylül 1848 m.

Kimliği : Mezar, Bolu eyaleti emiri iken Padişahın emri ile Amasya'da kalmaya mecbur edilen Ali Şefik Paşa'ya aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzündeki dokuz satır yazı nesih hatla yazılmıştır.

هوالخلاق الباقی
قدمای وزرای سلطنت سنیه ملحقاتیله
سابقا بولی ایالتی مشیری اولوب
مقتضای ارادهٔ حضرت جهانداری
اماسیه ده اقامته مأمور ایکن ارتحال
ارتحال داربقا ایدن مرحوم ومغفورالی رحمة
ربه العفور علی شفیق پاشا حضرتلرینك
روحیچون رضاء لله تعالی فاتحه
سنه ١٢٦٤

- Hüve'l-ḫallaḳu'l-bāḳī
- Kudemā-yı vüzerā-yı saltanat-ı
seniyyeden mülḥaḳatıyla
- Sabıḳān Bolu eyaleti müşiri olub
- Muḳteżā-yı irāde-i ḥażreti cihāndārı
- Amasyada iḳamete me'mur iken irtiḥal-ı
- Dar-ı beḳa iden merhum ve
maġfur ilā raḥmet-i

- Rabbihi'l-ġafur ʿAli Şefiḳ paşa ḥażretlerinin
- Ruḥiçün rıżaen lillahi teʿala fātiha
- Fi 15 L. (Şevval) sene 1264 h.

Ölçüleri : Baş taşı : boy:127 cm. en: 49 cm. kalınlık: 11 cm..
Ayak taşı : boy:120 cm. en: 38 cm. kalınlık: 10 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve Ayak ucu : yükseklik:56cm. en:61.5 cm. kalınlık:9 cm.
Yan yüzler : yükseklik:56 cm. en:185 cm. kalınlık:9 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Fesli baş taşı ve tepelikli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar, baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı baş ucu kısmı ile, ayak taşı da ayak ucu kısmıyla yekpare mermer bloktan kesilmiştir.Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, 9 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde püskülü kuzeye yatmış fes başlığı şeklinde düzenlenmiştir. Gövdenin alt kısmı oval şekilde belirlenmiştir. Taşın batı yüzündeki dokuz satır yazı ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Doğu yüzü boş bırakılmıştır.

Ayak taşı düşey dikdörtgen gövde 5 cm. yüksekliğinde kısa bir boyun kısmı ve 27 cm. yüksekliğindeki tepelikten oluşmaktadır. Tepelik, yayvan kaide üzerinde küçük top şeklinde ve kademelidir. Ayak taşının her iki yüzü de boş bırakılmıştır.
Üstü açık dikdörtgen sanduka, baş ve ayak ucu taşlarına yatay dikdörtgen iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. Dikdörtgen sandukanın yüzeyleri bırakılmıştır.

Mezarda süsleme bulunmamaktadır. Sadece baş ucu, ayak ucu ve yan yüzlerde, köşelerde küçük kare şekille kesintiye uğrayan ve yüzeyden çıkıntı teşkil eden ince kademelerin oluşturduğu çerçevelerle hareketlilik kazandırılmıştır.

Örnek No : 107

Fotoğraf No : --

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst ve yan kısımları kırıktır.

Tarihi : 1265 h. = 1848 / 1849 m.

Kimliği : Şahide Hacı Esad Ağa'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde ta'lik hatla yazılmış sekiz satır yazı bulunmaktadır.

- ... (üst taraf kırıktır.)
- Ekl iderdi niʿmetin bāy-ı küdā
- Gelmedi mislı bü şehre ne gelür
- Böyle bir kān-ı niām ṣahibi vefā
- Rüz-i mahşerde şefiʿolsun rasūl
- Ravżа-i rıżvan ide ḳabrin hüda
- Fevtine gālib dedim ... (kırık)
- Acıdım göcdü ḥacı Esʿad aġa ... (kırık)
- Sene 1265

- اكل ايدردى نعمتك باى كدى
- كلمدى مثلى بو شهره نه كلور
- بويله بر كان نعام صاحبى وفا
- روز محشرده شفع اولسون رسول
- روضه رضوان ايده قبرك نمدى
- فوتنه غالب ديدم
- اجدم غوچدو حاجى اسعد اغا...
- سنه ١٢٦٥

Ölçüleri : Mevcut boy:63 cm. en: 36 cm. kalınlık: 2.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Kırık Şahide)

Genel Tanım : Üstü ve yan kısımları kırık şahide parçasının bir yüzünde sekiz satır yazı görülür. Yazı satırları ince , yatay şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin mevcut parçası üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 108

Fotoğraf No : 117, 118

Çizim No : –

Yeri : Saraçhane Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahideler örnek no .104 ile bitişik nizamda olan sonradan yapılmış alçak beton havuzun iki ucuna gömülüdür.

Tarihi : 1265 h. = 1848 / 1849 m.

Kimliği : Mezar, Şeyh Edebali ve Hayreddin Paşa neslinden Ali Paşazade Sadık Bey'in kızı ve Amasya mal müdürü Hacı Hüsnü Beyefendi'nin zevcesi Hafize Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının doğu (iç) yüzündeki onbir satırlık kitabe ta'lik hatla yazılmıştır.

- Bāḳi hū
- Men māte ġarīben fe-kād māte şehīden
- Ṣadaḳa rasūlullah ḳutb'ul-ʿārifin
- Şeyḫ Edebālī ve Ḫayre'd-din Paşa
- Neslinden... (okunamıyor) Müteveffā ʿAli
- Paşazāde merḥūm Ṣādıḳ beyīn
- Kerimesi ve Amasya mal müdüri ...(okunamıyor)
- ... (okunamıyor) Divan-ı hümayundan Ḥacı
- Ḥüsnü beyefendinin zevcesi merḥūme

- جنت مکان حفظه خانم رحمه الله تعالی
- Cennetmekan Hafiza hanım ruhuna fatiha
- Fi26 ... (okunamıyor) sene 1265 سنه ۱۲۶۵

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 128 cm. en: 33 cm. - 27 cm. kalınlık: 3.5 cm.
Ayak taşı : boy: 93 cm. en: 32.5 cm.- 25.5. cm. kalınlık: 4 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı

Genel Tanım : Mezar, baş taşı , ayak taşı ve sonradan yapılmış beton havuzdan oluşmaktadır. İnce düşey plaka halindeki baş taşı aşağıdan yukarıya doğru genişlemektedir. Baş taşının doğu (iç) yüzünde onbir satır yazı yer alır. Satırlar ince yatay şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Üst kısım yüksek kabartma bezemeli tepelikle nihayetlenir. Tepelik sivri formla sınırlandırılmıştır. Taşın batı (dış) yüzü boş bırakılmıştır.

Üçgen alınlıklı ayak taşında yukarıdan aşağıya doğru daralma görülür . Ayak taşının doğu (dış) yüzü tamamen bitkisel bezemeye ayrılmıştır. Batı (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Hurma ağacı , stilize yaprak motifleri ve ışınsal çubuklar kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının doğu (iç) yüzü ile ayak taşının doğu (dış) yüzünde görülür. Baş taşının doğu yüzünün üst kısmına hotoz şeklinde tepelik işlenmiştir. tepelikte görülen bezeme , merkezden etrafa yayılan ışınsal çubuklardan ibarettir.

Ayak taşının doğu yüzünde aşağıdan tepe noktasına kadar uzayan bir hurma ağacı işlenmiştir. Ağacın dal ve meyveleri , gövdenin iki yanında simetrik düzende yerleştirilmişlerdir. Ağacın dalları arasından sarkan iki hurma salkımı, yan yana ve alt alta üçer tane dizimli olmak üzere dokuzar hurmalıdır. Hurma salkımlarının altından aşağıya uzayan hurma dalları alt kısımdaki boşluğu doldurmaktadır. Ayak taşı , tepeye hotoz şeklinde oturtulmuş stilize yaprak motifleri ile nihayetlenmektedir.

Örnek No : 109

Fotoğraf No : 119, 120

Çizim No : 32

Yeri : Sultan Bayezid Camii'nin doğusundaki haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş ve ayak taşları kırık haldedir.Şahideler kaide şeklindeki bir levha üzerine rastgele konmuşlardır.

Tarihi : 1265 h. = 1848 / 1849 m.

Kimliği : Şahideler, Hilmi Paşa'nın kızı Latife Hanım'ın mezarına aittir.

Kitabesi : Baş taşının bir yüzünde sekiz satırlık kitabe ta'lik hatla yazılmıştır.

- آه من الموت
- جناب حلمی پاشا دختری پاکیزه ایواه
- صولوب گلر گیبی جهاندن گیتدی نازیک تن
- فلک تا حشردك قان اغلسون اه چشم حسرتله
- دهی اچیلمادك نور تسلیم ایدی غنچه گلشن
- کریمی ابر رحمت قترسندن یازدی تاریخی
- سرای جنت اولدی بو لطیفه گنبده مسکن
- سنه ۱۲۶۵

- Āh mine'l-mevt
- Cenāb-ı Ḥilmi Paşa duḫteri pākizesi eyvāh
- Ṣolūb ǧüller ǧibi ciḥandan ǧitti nāzik ten
- Felek tā ḥaşrdaǩ ḳan aǧlasun ah çeşm ḥasretle
- Daḫī açılmadıḳ nur tesellim idi ġoncaǧülşen
- Kerimī ebr-i rahmet ḳatresinden yazdı tarīḫin

- Sarayı cennet oldu bu Latîfe hanım'a mesken
- Sene 1265

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 82 cm. en: 28.5 cm. kalınlık: 9.5 cm.
Ayak taşı : mevcut boy: 57 cm. en: 25 cm. kalınlık: 9 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Başlık şeklinde tepelikli baş taşı ve kırık ayak taşı .

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve altlarında kaide şeklinde duran mermer levhadan oluşmaktadır. Şahidelerin işli yüzleri güneye çevrilmiş haldedir. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, boyun kısmı ve hanım başlığı şeklinde, kademeli yayvan tepelikten oluşmaktadır. Şahidenin güneye dönük yüzünde sekiz satır yazı yer alır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Üst kısmı kırık ayak taşının güneye döndürülmüş yüzü tamamen bitkisel bezemeye ayrılmıştır. Diğer yüzü boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Stilize yaprak motifleri, ay-yıldız, kurdela ve çiçek buketleriyle süsleme oluşturulmuştur.
Kompozisyon : Baş taşında kitabenin üstünde (gerdan kısmında) stilize yaprak motifleri iki yana uzamaktadır. (Sol yandaki kırık haldedir.) Yaprakların ortada yaptıkları kıvrımın içinde ay ve yıldız motifi yer almaktadır.

Ayak taşının güneye dönük yüzü tamamen bitkisel bezemeye ayrılmıştır. Asimetrik kompozisyon, kurdela ile bağlanmış çiçek buketinden ibarettir. Yedişer sivri yapraklı çiçekler ve uzun, kıvrık yapraklar iki yana kıvrımlar yaparak yukarıya doğru uzamaktadır. Ayrıca taşın alt kısmında iki yanda simetrik olarak yerleştirilmiş stilize yaprak motiflerinin sapları, kurdela ile dolanarak birbirine bağlanmaktadır.

Örnek No : 110

Fotoğraf No : -

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üst kısmı ve yanları kırıktır.

Tarihi : 15 Receb 1267 h. = 16 Mayıs 1851 m.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Üst kısmı kırık şahidenin kalan parçasında sülüs hatla yazılmış üç satır yazı görülür.

- Ruhiçün
- Lillāh e'l-fatiha
- Sene 1267 15 B. (Receb)

- روحیچون
- لله الفاتحه
- سنه ۱۲۶۷ ۱۵ ب

Ölçüleri : Mevcut boy : 76 cm. en : 31 cm. kalınlık : 2 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Kırık şahide.)

Genel Tanım : Üst kısmı tamamen kırık şahide parçasının bir yüzünde üç satır yazı görülür. satırların arasında ince, yatay şeritler vardır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin mevcut parçası üzerinde süsleme görülmez.

Örnek No : 111

Fotoğraf No : 121

Çizim No : 33

Yeri : Sultan Bayezid Camii'nin doğusundaki haziredeedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş taşı kırılma nedeniyle iki parça halindedir. Ayak taşının üst kısmı kırıktır. Şahideler yerde ve rastgele konmuş haldedir.

Tarihi : Gurre (1) Receb 1283 h. = 9 Kasım 1866 m.

Kimliği : Şahideler, Amasya vakıflar eski müdürü Ali rıza Efendi'nin oğlu Muhammed Remzi Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Baş taşının bir yüzünde ta'lik hatla yazılmış yedi satır yazı görülür.

- Āh mine'l-mevt
- Nev civānım uçdu cennet bağına
- Firaḳı ḳaldı vālidenin canına
- Sābık Amaṣya evḳaf müdīri
- ʿAli Rıżā efendiniñ maḥdūmu
- Muḥammed Remzi efendinin ruḥuna fātiha
- Fi ġurre receb sene 1283.

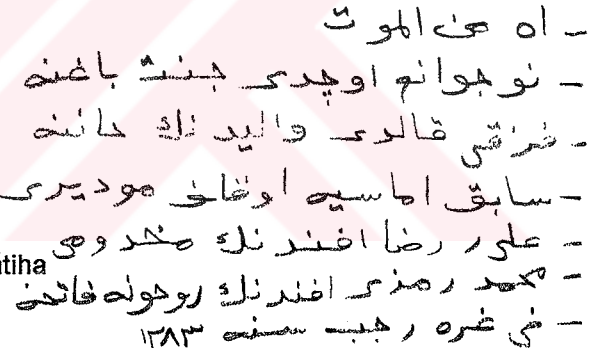

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 67 cm. en : 22 cm. kalınlık : 3 cm.
Ayak taşı : mevcut boy : 46 cm. en : 24 cm. kalınlık : 3.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Fesli baş taşı ve kırık ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı ve ayak taşından ibarettir. Kırık haldeki şahideler yerde bulunmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen (kırık) gövde, üzerinde 6 cm. yüksekliğimde boyun kısmı ve tepesinde 11 cm. yüksekliğinde fes başlığından

oluşmaktadır. Fesin püskülü sola yatmış haldedir. Şahidenin bir yüzünde yedi satır yazı bulunmaktadır. Yazı satırları ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. Taşın diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Üst kısmı kırık ayak taşının bir yüzü tamamen bitkisel bezemeye ayrılmıştır. Diğer yüzü ise boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Stilize bitki motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme ayak taşının bir yüzünde görülür. Kısmen simetrik kompozisyon stilize bitki motiflerinden ibarettir. Stilize bitkiler yukarı doğru uzamaktadır.

Örnek No : 112

Fotoğraf No : 122

Çizim No : -

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Eylül 1995 tarihli inceleme esnasında tespit edilen kırık ayak taşı bugün bulunmamaktadır. Ayak taşının yuvası harçla doldurulmuştur. Ayrıca evvelce dikili haldeki baş taşı da bugün yerde bulunmaktadır.

Tarihi : 16 Şevval 1285 h. = 30 Ocak 1869 m.

Kimliği : Mezar, Köprü Kazası Kaymakamı Yeğenzade Mustafa Hüsnü Bey'e aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde ta'lik hatla yazılmış onbir satır yazı görülür.

- Āh mine'l-mevt — آه من الموت
- Genç iken göçdü cihandan bu ...(?) halk-ı ḥalim — گنج ایکن گوچدی جهاندن...
- Dilerim ḳabrini pür nur eyleye rabbi'l-kerim — دلرم قبرنی پور نور ایلیه ربه الکریم

- Yirmi sekiz yaşına irmiş iken bu nevcivān
- ...(kırık) itdi ...(okunamıyor) el-ḥalim
- Amasya eşraf...(okunamıyor)
- Olub Köprü kaẓası ḳaymaḳamlığı
- Üzre irtiḥal-i dar-ı beḳa itmiş
- Olan yeğenzāde Muṣṭafa Ḥüsni
- Beyin ruḥiçün rıżaen lillāhi'l-fātiḥa
- Fi 16 L. (Şevval) sene 1285.

- یکرمی سکز یاشنه ایرمش ایکن بو نوجوان
- ... اتدی الحلیم
- اماسیه اشرف ...
- اولوب کوپری قضسی قیمقاملکی
- اوزره ارتحال دار بقی ایلمش
- اولان یکدزاده مصطفی حسنی
- بیك روحچون رضا لله الفاتحه
- فی ۱۶ ل سنه ۱۲۸۵

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 136 cm. en : 29 cm. kalınlık : 8.5 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve ayak ucu : yükseklik :54cm. en: 67 cm. kalınlık:21cm
Yan yüzler : yükseklik: 54 cm. en : 186 cm. kalınlık : 13 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Fesli baş taşı ve kırık ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, kırık ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, üzerinde 7.5 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde 12 cm. yüksekliğinde fes başlığı şeklinde düzenlenmiştir.Püskülü kuzeye yatmış baş taşının batı (dış) yüzüne eğik düzende onbir satır yazı işlenmiştir. Satırlar ince şeritlerle birbirinden ayrılır. Doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka baş ucu ve ayak ucu taşlarına iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. Dikdörtgen sandukanın yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Mezar üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 113

Fotoğraf No : 105

Çizim No : –

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin kuzey-doğusundaki bölümdedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin üzerinde siyah boya lekeleri vardır.

Tarihi : Taşın işleniş tarihi :1306 h. = 1888 / 89 m. (Zatın vefat tarihi : 902 h. = 1496 / 97 m.)

Kimliği : Şahide, Halveti Şeyhi Habib-i karamani'nin mezarına aittir. Kitabeden 902 h. (1496 / 97 m.) yılında vefat ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kabir kitabesinin sonradan 1306 h. (1888 / 89 m.) yılında ve Mehmed Bey tarafından yenilendiği yine kitabede belirtilmektedir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde ta'lik hatla yazılmış oniki satır yazı görülür.

- Hüve'l-bāḳi
- ʿArif bi'l-lah şeyḫ e'l-ḫalveti
- Bu Ḥabīb-i Karamānī Ḥażreti
- Bāḳ şekāyeti şerḥ ider evṣāfını
- Ḫażret-i şeyhine vardır nisbeti
- Molla Cāmī (8) nefeḥatında yazar
- Lafẓ-ı (902) ḳabż olunmuşdur ānıñ rıhleti
- Ḳabrinıñ tecdidine saʿy eyleyüb
- Hem Mehmed bey de aldı himmeti
- Ey sebāti kim āna bir fātiḥa
- Oḳuya bulsūn cihandaʿızzeti
- 1306.

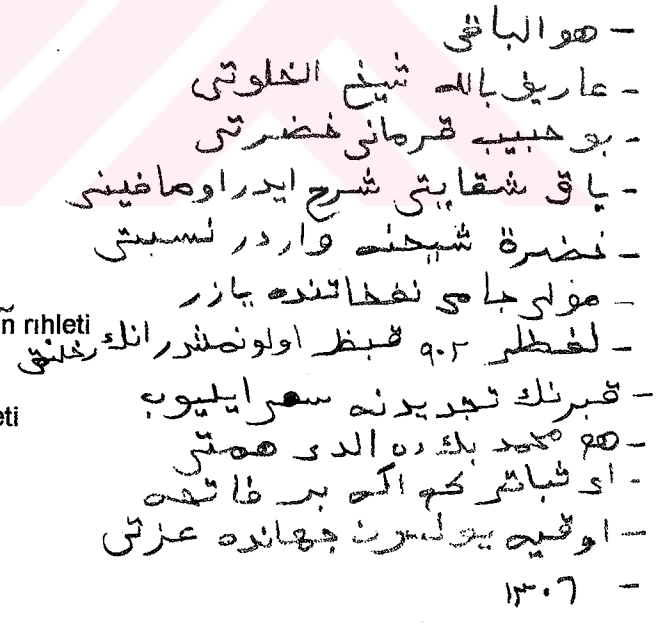

Ölçüleri : Boy : 108 cm. en : 31 cm. kalınlık : 3.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sarıklı baş taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı ve sonradan yapılmış beton havuz kısmından oluşmaktadır. Baş taşının düşey dikdörtgen gövdesi, 11 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde 21 cm. yüksekliğinde sarığı bulunmaktadır. Baş taşı beton havuzun baş ucundaki yuvaya yerleştirilmiştir. Baş taşının batı (dış) yüzünde oniki satır yazı vardır. İlk satır yarım daire çerçevelidir. Satırlar ince şeritlerle birbirinden ayrılır. Doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Şahide üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 114

Fotoğraf No : 123

Çizim No : --

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin kuzey-doğusundaki bölümdedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş taşının üzerinde siyah boya lekeleri vardır.

Tarihi : Taşın işleniş tarihi : 1306 h. = 1888 / 89 m. (Zatın vefat tarihi : 900 h. = 1498 / 99 m.)

Kimliği : Şahide, Hızır Paşa'nın oğlu Mehmed Paşa'nın mezarına aittir. Mehmed Paşa Sultan II. Bayezid'in veziri ve Şehzade Ahmed'in lalasıdır. İki sene kadar vezir-i azamlıkta kaldığı söylenen Mehmed Paşa, son zamanına kadar Şehzade Ahmed'in hizmetinde bulunarak 904 h. (1498 / 99 m.) senesinde Amasya'da vefat etmiştir. Mehmed Paşa 1494 m. tarihli Mehmed Paşa Camii'nin banisidir. Mehmed Paşaq'nın evvelce bulunmayan kabir kitabesi 1306 h. (1888 / 89 m.) yılında yakınlarından (Mehmed Paşa Vakfı mütevellisi) Mehmed Bey tarafından yaptırılmıştır. (Uzunçarşılı 1927 : 128)

Kitabesi : Şahidenin batı (dış) yüzünde ta'lik hatla yazılmış oniki satır yazı görülür.

- Hüve'l-ḥallaku'l-bàḳi
- Meḥmed Paşa ibn Ḫıżır Paşa
- Vezir-i a'ẓamı Bayezid ḫānıñ
- Amasya şehrini iḥya idübdür
- Ki taḳsim olmada iḥsanı ānıñ
- Dokuzyüzde imiş tārihi fevti
- Refīḳ olsun ānā ḥūriyi cenānın
- Meḥmed bey de kabrin kıldı tecdīd
- Kim bu evlādıdır ol ḫānedanın
- Oḳu gel rūḥuna sebʿi'l-meṣani
- Olasıñ lütfuna mażhar ḥüdanıñ
- sene 1306 Tāmiye.

هو الخلاق الباقی
محمد پاشا ابن حضر پاشا
وزیری عظمی بایزید خانك
اماسیه شهرینی احیا ایدوبدر
که تقسیم اولمده احسانی آنك
طقوزیوز دوایمش تاریخ فوتی
رفیق اولسون اکا جوی جناتك
محمد بکمده قبرن قیلدی تجدید
که بو اولان بدر اول خاندانك
اوقو کل روحنه سبع المثانی
اوله سك لطفنه مظهر خدانك

سنه تعمیر ۱۳۰۶

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 118 cm. en : 33 cm. kalınlık : 3.5 cm.
Ayak taşı : boy : 79 cm. en : 36cm.-22cm. kalınlık : 4 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve sonradan yapılmış beton havuz kısmından oluşmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen ince plaka halinde gövde, 11 cm. yüksekliğinde silindir boyun ve tepesinde 24 cm. yüksekliğinde sarık şeklinde düzenlenmiştir. Baş taşının batı (dış) yüzünde oniki satır yazı vardır. Satırlar ince şeritlerle birbirinden ayrılır. Doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Üçgen alınlıklı ayak taşı yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Ayak taşının iki yüzü de boş bırakılmıştır.

Şahide üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 115

Fotoğraf No : 124

Çizim No : 34

Yeri :Yukarı Türbe (Şirvani Türbesi)'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Üstü açık dikdörtgen sanduka aşınmış haldedir. Erimeye yüz tutmuş mermer sandukanın bu haline karşın şahidelerin oldukça parlak ve temiz oluşu, şahidelerin yenilenmiş olabileceğini akla getirmektedir.

Tarihi : 4 Rebiülahir 1310 h. = 26 Ekim 1892 m.

Kimliği : Mezar, Şeyh İsmail Şirvan i Hazretleri'nin torunu, Hacı İsa Efendi'nin kızı Hatice Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde ta'lik hatla yazılmış yedi satır yazı görülür.

- Hüve'l-bāki
- Ḫülefāyi Ḫalidiyyeden şeyḫ
- İsmā'il Şirvānī ḫazretleriniñ
- Ḥafidesi ve Ḥācı 'İsa
- Efendi merḥumuñ kerimesi
- Ḥadīce ḫanımıñ ruḥuna fātiha
- sene 1310 fi 4 rebi'i'l-āḫire.

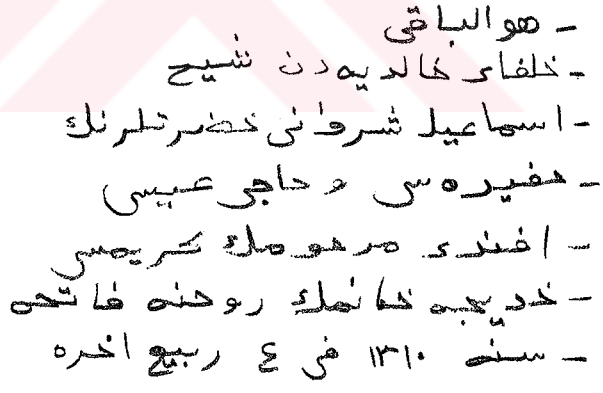

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 119 cm. en :29.5cm.-21cm. kalınlık : 8 cm.
Ayak taşı : boy : 111 cm. en : 28cm.-22cm. kalınlık : 6 cm.
Aşınmış haldeki dikdörtgen sanduka sağlıklı ölçü vermemektedir.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli üstü açık sanduka .

Şahide formu :Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşının düşey gövdesi aşağıdan yukarıya doğru genişlemektedir. Şahide batı (dış) yüzde bitkisel ve nesnel bezemeli tepelikle nihayetlenir. Bu yüzde yedi satır yazı vardır. Satırlar ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. Doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Sivri kemerli ayak taşı da yukarıdan aşağıya doğru daralır. Şahidenin batı (iç) yüzü bitkisel ve nesnel bezemelidir. Doğu (dış) yüzü boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka aşınmış haldedir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Gül çiçeği, stilize yapraklar, vazo, nar ağacı motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme baş taşının batı (dış) yüzü ile ayak taşının batı (iç) yüzünde görülür. Baş taşının üzerine hotoz şeklinde yerleştirilmiş tepelik nesnel ve bitkisel motiflerden ibarettir. Ortada antik kadeh şeklinde vazo bulunmaktadır. Vazonun içindeki iki gül çiçeğinin etrafından taşan stilize yapraklar, vazonun iki yanından gövdeye doğru sarkmaktadır.

Ayak taşının batı yüzünde vazodan çıkan nar ağacı tepeye kadar uzamaktadır. Vazo kaideli, geniş ağızlı, gövdesi dekoratif bezemeli ve iki yanda "S" kulpludur. İnce dal halindeki ağacın meyve ve yaprakları asimetrik yerleştirilmiştir.

Örnek No : 116

Fotoğraf No : 125

Çizim No : --

Yeri : Şamlar (Küçük Ağa) Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide etrafı yaşlarla çevrili mezarın baş ucuna dikilmiştir.

Tarihi : 14 Safer 1311 h. = 27 Ağustos 1893 m.

Kimliği : Şahide Dağnalı (?) Mustafa Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin doğu (iç) yüzünde ta'lik hatla yazılmış sekiz satır yazı görülür.

- Hüve'l-ḥallaku'l-bāḳī
- Men māte ġarīben
- Fe ḳad māte şehīden
- El-merḥūm ve maġfūrun leh
- Ṭalebe-i ʿulūmdan dağnalı (?)
- Muṣṭafa efendi
- ruḥiçün el-fātiḥa
- Tārīḫ 14 safer 1311.

- هو الخلاق الباقی
- من مات غریبا
- فقد مات شهیدا
- المرحوم و مغفور له
- طلبه علومدن دغنالی
- مصطفی افندی
- روحچون الفاتحه
- تاریخ ١٤ صفر ١٣١١

Ölçüleri : Boy : 88 cm. en :18cm. kalınlık : 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Yuvarlak kemerli şahide .

Genel Tanım : Mezar baş taşından ibarettir. Şahide üstte yuvarlak kemerle sınırlandırılmıştır. Doğu yüzünde sekiz satır yazı bulunmaktadır. Satırlar ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. Batı yüzü boş bırakılmıştır.

Şahide üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 117

Fotoğraf No : 126 -- 128

Çizim No : 35a, b

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin kuzey-doğusundaki bölümdedir

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mezarın üzerinde boya izleri görülür.

Tarihi : 1309 rumi = 1893 / 94 m.

Kimliği : Mezar Muhammed Bey'e aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde ta'lik hatla yazılmış ondört satır yazı görülür.

- هو الخلاق الباقی
- دریغا خانه بمیدان معروف محمد بک
- فنا دار ترک ایتدی خدا قبرن ایدیه پرنور
- ایدرمی مادر ایام تولید مثلی میهات
- صاقین افراط سانمه بو سوزی بین الانام مشهور
- جهانی حسن صلبتی طوبللو قلمشدر عصرنده
- ... هر کلن مسرور
- دیمز بای کرام (؟) هرکیم کلور سه الصلا دیوری
- عموم خوان خلیل اساسی اوزره شاکر مشکور
- ثباتی مزن ماتمله ... سویلدم تاریخی
- نوله ایزد اکر قلسه بو دمده هم انی مغفور
- سنه ۱۳۰۹ - اوقو سنده بو زالله روحنه برفاتحه ایجان
- جناب حق ده علمده سنی ده ایلیه ...
- سنه ۱۳۱۰ رومی سنه ۱۳۰۹

- Hüve'l-ḥallāku'l-bāḳī
- Durıġaḥandan (?) bimeydān maʿruf Muhammed bey
- Fenā dār-u terk itdi ḫüdā ḳarīn id pürnur
- İdermi māder eyyām-ı tevlid mişlini heyḥat
- Sakīn ifraṭ sanma bu sözü beyne'l-en'am meşhur

- Cihānı ḥüsn-i salbeti (?) dopdolu ḳalmışdı ʿasrında
- ...(okunamıyor) her gelen mesrur
- Deymez bāy-u kedam (?) her kim gelirse e's-ṣala dirdi
- Umum-u ḫavān halil asası üzre şakir-i meşkūr
- Ṣebātı ḥüzn-ü mātemle...(okunamıyor) sevildim tarih
- Nola izzed (?) eğer kalsa bu demde hem ānı maġfur
- Sene 1309
- Oḳu sen de bu zātın rūhuna bir fātiḥa ey cān
- Cenab-ı Ḥaḳ da ʿalemde seni de eyleye ...(okunamıyor)
- Sene 1310 - rumi sene 1309.

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 114 cm. en : 34 cm. kalınlık : 19 cm.
Ayak taşı : boy : 88 cm. en : 28 cm. kalınlık : 15 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve ayak ucu : yükseklik :44cm. en: 50 cm. kalınlık:25cm
Yan yüzler : yükseklik: 43 cm. en : 152 cm. kalınlık : 13 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Dikdörtgen sandukanın baş ucu taşı baş taşı ile, ayak ucu taşı da ayak taşıyla birlikte yekpare mermer bloktan kesilmiştir. Baş taşı 77 cm. yüksekliğinde düşey dikdörtgen gövde, 13 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde 15 cm. yüksekliğindeki başlıktan oluşmaktadır. Baş taşının batı (dış) yüzünde ondört satır halinde kitabe işlenmiştir. İlk satırı oval, son satırı - birleştiklerinde başaşağı yerleştirilmiş eşkenar üçgen oluşturan - ik,küçük üçgen zemin içerisinde verilmiştir. Kitabenin diğer satırları ince, yatay şeritlerle düzenlenmiş bölümlere yerleştirilmiştir. Taşın doğu yüzü boş bırakılmıştır.

Üçgen alınlıklı ayak taşının doğu (dış) yüzü bezemelidir. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.Dikdörtgen sandukanın yan yüzleri bezemelidir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Vazo içerisinde yapraklı dal ve şemse motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme ayak taşının doğu (dış) yüzü ile yan yüzlerde görülür. Ayak taşının doğu yüzünde vazo içinde yukarı doğru uzayan yapraklı dal matifi işlenmiştir. Vazo ayaklı, şişkin gövdeli ve düz ağızlıdır. Vazodan yükselen ince dalın iki yanındaki simetrik yaprak motifleri yukarı doğru küçülmekte ve tepede sivri bir yaprak motifi ile nihayetlenmektedir. Üst üste yaprak motiflerinin uçları iki yanda çizgi ile birleştirilerek selvi ağacı görünümünde konturlanmıştır.

Güney yan yüzde ortada iri şemse motifi bulunmaktadır. Merkezindeki daireye yakın ovalden yayılan ışınsal çubuklar halindeki şemse motifi, elips bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır.İki yandaki sivri uçlara birer lale motifi yerleştirilmiştir. Her bir köşeye işlenen yelpaze görünümlü köşe motifleri belirli bir merkezden yayılan ışınsal çubuklarla oluşturulmuştur. Çubukların uçları "V" şeklinde çatallıdır. Kuzey yan yüzde, güney yan yüzdeki şemse motifi aynı şekilde tekrar edilmiştir. Köşelere ise birer lale motifi yerleştirilmiştir.

Örnek No : 118

Fotoğraf No : 129

Çizim No : --

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Müzenin bahçesinde duvara dayalı halde bulunan şahidenin üzerinde yer yer kırıklar görülür.

Tarihi : 1321 h. = 1903 / 4 m.

Kimliği : Şahide, Hacı Saadeddin Efendi'nin eşi Şerife Hanım'ın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde ta'lik hatla yazılmış sekiz satır yazı görülür.

- هو الحی الباقی
- حاجی سعد الدین افندی رحمة الله علیه
- زوجه مصطفی شریفه خانم مشهرا
- ارجعی امر ربك لبیکه زن اجابت ایدوب
- واصل باغ جانان اولدی همان مفتهرا ۱۳۲۱
- اوقیه بر فاتحه کم روحنه ای اهل فنا
- ... ۱۳۲۱
- فاتحه ه .

- Hüve'l-ḥayyu'l-bāḳi
- Ḥacı Saʿdeddīn efendi raḥmetu'l-lahiʿaleyh
- Zevce-iʿismeti şerīfe ḫānım müştehiran
- İrciʿī emrine lebbeyk zen icābet idüb
- Vaṣıl-ı bāġ-ı cenān oldu hemān müftehiran 1321
- Okuya bir fatiha kim ruhuna ey ehli fenā
- ... (okunamıyor)
- Fatiha h. (hicriyye).
-

Ölçüleri : Boy : 90 cm. en :29cm.-27 cm. kalınlık : 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide .

Genel Tanım : Sivri kemerli düşey dikdörtgen şahide yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Şahidenin bir yüzünde sekiz satır yazı yer alır. Kitabe, eğik konumdaki oval bölümler içerisinde verilmiştir. Son satır iki ucu sivri bir kartuş içerisindedir. Şahidenin diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 119

Fotoğraf No : 130

Çizim No : --

Yeri : Kadılar mezarlığındadır.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mezar üzerinde kırıklar ve kararma görülür.

Tarihi : 17 Zilhicce 1323 h. = 12 Şubat 1906 m.

Kimliği : Mezar, Amasya'nın eski müftülerinden Hacı Osman Efendi'ye aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde nesih hatla yazılmış dokuz satır Arapça yazı görülür.

- Hüve'l-ḥayyu'l-bāḳi
- Yā zāira bi-ḳabri
- Hel i'teberte ḥālim
- Küntü emsin miṣleke
- Tekün ġaden bi-miṣli
- Amasyada müfti-i esbaḳ
- Ḥacı Oṣman efendi
- Ruhuna fatiha
- 17 Zi'l-hicce sene 1323 h.

- هو الحی الباقی
- یا زائرا بقبری
- هل اعتبرت حالی
- کنت امس مثلک
- تکن غدًا بمثلی
- اماسیه ده مفتی اسبق
- حاجی عثمان افندی - روحنه فاتحه
- ۱۳۲۳ سنه ۱۷ ذی الحجه

" Ey kabrimi ziyaret eden, halimden ibret aldın mı, dün senin gibiydim,yarın benim gibi olacaksın. Amasya'nın eski müftüsü Hacı Osman Efendi'nin ruhuna fatiha, 17 Zilhicce 1323 yılı. "

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 110 cm. en : 36 cm. kalınlık : 23 cm.
Ayak taşı : boy : 93 cm. en : 36 cm. kalınlık : 20 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve ayak ucu : yükseklik :44cm. en: 48 cm. kalınlık:35cm

Yan yüzler : yükseklik: 43 cm. en : 157 cm. kalınlık : 18 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, 14 cm. yüksekliğinde silindir boyun kısmı ve 20 cm. yüksekliğinde sarık şeklinde düzenlenmiştir. Şahidenin batı (dış) yüzünde dokuz satır yazı yer alır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Üçgen alınlıklı ayak taşının yüzeyleri boştur. Üstü açık dikdörgen sanduka baş ve ayak ucu taşlarına yatay dikdörtgen iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. Dikdörtgen sandukanın yüzeyleri boştur.

Mezar üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 120

Fotoğraf No : 131

Çizim No : --

Yeri : Şirvanlı Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahideler sonradan yapıldığı anlaşılan üstü açık dikdörtgen mermer sandukanın baş ve ayak ucundaki yuvalara harçla oturtulmuşlardır.

Tarihi : 2 Receb 1324 h. = 22 Ağustos 1906 m.

Kimliği : Mezar, Hacı Mir Hamza Efendi'nin hanımı Lütfiye Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde talik hatla yazılmış yedi satır yazı görülür.

- Hüve'l-bāki
- Ḳutbu'l-ʿārifīn sultanu'l-ʿāşıkin
- Ḥācī Mir Ḥamza efendinin
- Ḥalile-i muḥteremeleri
- Lütfiye ḥānımın
- Ruḥuna fātiḥa
- 2 Receb sene 1324.

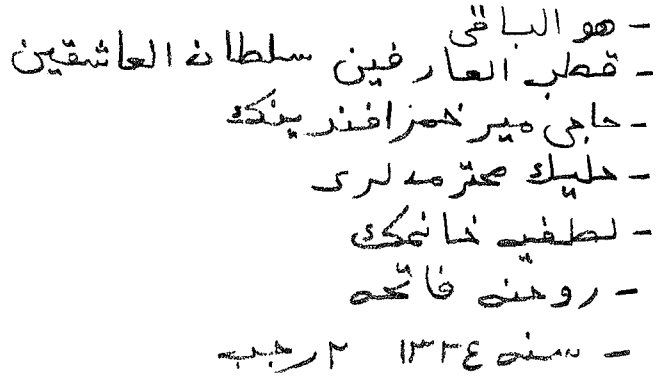

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 68 cm. en : 23cm. kalınlık : 9.5 cm.
Ayak taşı : boy : 72 cm. en : 23 cm. kalınlık : 9.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu :Yuvarlak kemerli baş ve ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve sonradan yapıldığı anlaşılan üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Yuvarlak kemerli baş taşının batı (dış) yüzünde yedi satır yazı yer alır. Satırlar ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Baş taşıyla aynı formdaki ayak taşının yüzeyleri boştur.

Mezar üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 121

Fotoğraf No : –

Çizim No : –

Yeri : Sultan Bayezid Camii'nin doğusundaki haziredедir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahideler mermer kaide üzerine harçla oturtulmuştur. sonradan yapıldığı anlaşılan üstü açık dikdörtgen mermer sandukanın baş ve ayak ucundaki yuvalara harçla oturtulmuşlardır.

Tarihi : 1327 h. = 1909 m.

Kimliği : Mezar, Yumuk (?) Osmanzade Ahmed Efendi'nin hanımı Fatma Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının bir yüzünde sekiz satır yazı görülür.

- Hüve'l-hayyu'l-baki
- Beni kıl mağfiret ey rabbi yezdān
- Bihakkı ʿarş-ı ʿazam nur-u kuran
- Gelüb kabrim ziyaret eyleyen ihvan
- İdeler rūhuma fātiḥa iḥsan
- Ṣaḥibu'l-ḫayrāt yumuk (?)
Osmanzāde Aḥmed Efendi
- Ḥalīlesi merḥume ve maġfurun leha
Fāṭıma Ḥanım
- kabridir sene 1327.

هو الحی الباقی
بنی قیل مغفرت ای رب یزدان
بحق عرش اعظم نوری قران
کلوب قبرم زیارت ایدن اخوان
ایدر روحمه بر فاتحه احسان
صاحب الخیرات یوق عثمان زاده حمدی افندی
جلیله سی مرحومه و مغفور لها عائشه خانم
سنه ۱۳۲۷

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 82 cm. en : 23cm. kalınlık : 9 cm.
Ayak taşı : boy : 75 cm. en : 20 cm. kalınlık : 12 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu :Yuvarlak kemerli baş taşı ve ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve kaide şeklinde duran mermer levhadan oluşmaktadır. Düşey dikdörtgen plaka halindeki baş taşının batı (dış)

yüzünde sekiz satır yazı yer alır. Eğik düzende işlenmiş olan yazı satırları ince şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Baş taşıyla aynı formdaki ayak taşının üst kısmı dilimlerle hareketlendirilmiştir. Taşın her iki yüzü boş bırakılmıştır.

Şahideler üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Örnek No : 122

Fotoğraf No : 132, 133

Çizim No : --

Yeri : Şirvanlı Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Alt kısmı kırık olan baş taşı harçla onarılmıştır.Şahideler sonradan yapılmış dikdörtgen sandukanın baş ve ayak ucuna harçla oturtulmuştur.

Tarihi : 1 Zilhicce 1328 h. = 4 Aralık 1910 m.

Kimliği : Şahideler, Mustafa'nın eşi Amine Hayrünnisa 'nın mezarına aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı (dış) yüzünde ta'lik hatla yazılmış onüç satır yazı görülür.

- Hüve'l-ġafūr
- Zevce-i mir Niġari Āmine ḫayrü'n-nīsa
- Māver-i seyyid-i sirace'd-din-i āl-i Muṣṭafa
- Tam otuzbeş yıl...(okunamıyor)
- Geldi āḫir emrü fermān cenab-ı kibriyā
- Murġ-u ruhi ʿalemi lāhute pervar eyledi
- Ṣabır ile ḳıldı maḳamın ṣahn-ı firdevsi beḳā
- Oldu bezm-i ḳuddisi ervaḥ-ı sādāte ḳarīn
- Maṭlābu maḳṣūdeni bahşitti...(okunamıyor)

زوجه میرنکاری امنه خیر النسا

مادر سید سراج الدین ال مصطفی

تام اوتوز بش یل سراجك یاندی نار :::::

کلدی اخر امر فرمان جناب کبریا

مرغ روحی عالم لاهوته بروار ایلدی

صبر ایله قلدی مقامن صحن فردوس بقا

اولدی برم قدسی ارواح سادته قرین

مطلب مقصودینی بخش ایلدی رب ذو العاطی

جاکر میرنکاری کاشف از اسماء نوشت

یا غفور یا ودود اسیر ارنی تاریخ اکا

الفاتحه

سنه ۱۳۲۸

- Çaresiz nigari kaşif ez esma-i nuşit
- Ya ğafur ya vedūd esir azmi tarih aňā
- El-fātiha
- Fi 1 Zilhicce sene 1328.

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 172 cm. en : 37cm.-31 cm. kalınlık : 5 cm.
Ayak taşı : boy : 152 cm. en : 28 cm.-24cm. kalınlık : 5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu :Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş ve ayak taşı.

Genel Tanım :Mezar baş taşı ve ayak taşından oluşmaktadır. Baş taşının batı (dış) yüzünde gövde kısmı kademeli oval çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Tüm yüzü kaplayan onüç satır yazı eğik düzende verilmiştir. Satırlar ince şeritlerle birbirinden ayrılır. Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen gövdenin üzerine hotoz şeklinde bitkisel bezemeli tepelik oturtulmuştur. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Düşey dikdörtgen ayak taşında aşağıdan yukarıya doğru genişleme görülür. Taşın doğu (dış) yüzünde bitkisel bezeme yer almaktadır. Üst kısım bitkisel bezemeli tepelikle nihayetlenir.Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Gül buketi, stilize yaprak motifleri kullanılmıştır.

Kompozisyon : Baş taşının üst kısmına hotoz şeklinde bitkisel bezemeli bir tepelik işlenmiştir. Bezme, stilize yaprakları yanlara taşarak sarkan üç tane gül çiçeğinin yer aldığı buket motifinden ibarettir.

Ayak taşının doğu yüzünde belirli bir kökten çıkarak yukarıya kadar uzayan kıvrık dal motifi yer almaktadır. Dalgalı bir eğrinin oluşturduğu ana hattan yine kıvrık dallar ayrılır. Üst kısımda ise stilize yaprakları yanlara sarkan iri bir gül motifi buket halinde verilmiştir. ayak taşının bu tepeliği, baş taşının tepeliğine göre daha basit (arkaik) üslupta işlenmiştir. Batı yüz boş bırakılmıştır.

Örnek No : 123

Fotoğraf No : 135, 136

Çizim No : --

Yeri : Çilehane Camii'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Ayak taşının üst kısmı kısmen kırık haldedir.

Tarihi : 1329 h. = 1911 m.

Kimliği : Lahit, Ömer Lütfi Efendi'nin oğlu Dursun Efendi'ye aittir.

Kitabesi : Lahdin baş ucunda yedi satırlık kitabe vardır.

- Amasya.. Fırkası Ah 2- i ʿAsker
- Kalemi me'muru.. Aldy katibi
- Ömer Lütfi efendinin mahdūmu
- Dursūn efendi rūhuna
- rıżaen lillahi'l-fātiha
- Meʿa's-ṣalavat
- 1329.

- اماسیه فرقه سی اخز عسکر
- قلمی مامور ی الای کاتبی
- عمر لطفی افندی مدروحی
- دورسون افندی روحنه
- رضاً لله الفاتحه
- مع الصلوات - ۱۳۲۹.

Ölçüleri : Baş taşı : boy : 56 cm. en : 35cm. kalınlık : 14 cm.
Ayak taşı : boy : 56 cm. en : 35 cm. kalınlık : 14 cm.
Lahit uzunluğu : 87 cm. yükseklik: 30 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma ve yüksek kabartma.

Formu : Yekpare şahideli lahit mezar.

Genel Tanım : Yekpare mermer bloktan kesilmiş mezar baş taşı, ayak taşı ve kapalı dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Lahit kapak formu yarım silindir olan

dikdörtgen bir sandık görünümündedir. Baş taşının batı (dış) yüzünde iç bükey kavsin altından itibaren yedi satır yazı yer almaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Ayak taşının iki yüzü boş bırakılmıştır. Lahdin yan yüzleri bezemelidir.

Süslemede Kullanılan Motifler : Oval pano, geometrik motifler ve stilize bitki motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme lahdin güney ve kuzey yan yüzlerinde görülür. Güney yan yüzde ortaya oval pano işlenmiştir. Merkezdeki onaltı dilimli çiçek şeklindeki motifin altından yayılan, atlamalı sırayla iç bükey, ve dış bükey çubuklar iç dolguyu oluşturur. Panonun iki yanında geometrik bezemeli düşey bordür yer almıştır. Geometrik bezeme , alt ve üstteki birer baklavanın ortasındaki yassıltılmış baklava motiflerinden oluşur. Baklavaların içleri sekiz kollu yıldız şeklinde doldurulmuştur. Panonun köşeleri ile bordürler arasında kalan yerler kıvrık dal motifleri ile süslenmiştir.

Kuzey yan yüzde , güney yan yüzdeki pano motifi tekrar edilmiştir. İki yanındaki bordür bezemesindeki geometrik desenler beşgen ve içlerinde yıldız dolgu şeklindedir.

Örnek No : 124

Fotoğraf No : 137

Çizim No : -

Yeri : Yukarı Türbe olarak bilinen Şirvani Türbesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Dikdörtgen sandukada yer yer kırık ve çatlak görülür.

Tarihi : Ramazan 1331 h. = Ağustos 1913 m.

Kimliği : Mezar, Şeyh İsmail Siraceddin Şirvani'nin torunu ve sudurdan Ahmed Hulusi Efendi'nin oğlu Tabib Yüzbaşı İbrahim Bey'e aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı yüzündeki yedi satır yazı ta'lik hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-bāḳi
- Mevlānā Şeyḫ İsmā°il Sirāce
- 'd-dine'ş-şirvānī efendi ḥazretlerinin
- Hafīdī ve ṣudurdan Aḥmed Ḥulūṣi efendi
- Maḫdūmu ṭabīb yüzbaşısı İbrahim beyin
- Ruhiçün lillahi'l-fātiha
- 1331 şehri ramazan.

- هو الباقی
- مولانا شیخ اسماعیل سراجه
- الدین الشروانی افندی حضرتلرنك
- حفیدی و صدور دان احمد حلوصی افندی
- مخدومی طبیب یوزباشی ابراهیم بیك
- روحیچون للحالفاتحه
- شهر رمضان ۱۳۳۱

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 84 cm. en: 28 cm.-24 cm. kalınlık: 13 cm.
Ayak taşı : boy: 78 cm. en: 29 cm.-24 cm. kalınlık: 3.5 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve ayak ucu : yükseklik: 46 cm. en: 52 cm. kalınlık: 38 cm.
Yan yüzler : yükseklik: 44 cm. en: 150 cm. kalınlık: 17 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu : Fesli baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve kapaksız lahit görünümündeki üstü açık dikdörtgen sandukadanoluşmaktadır. Baş taşı aşağıdan yukarıya doğru genişleyen düşey dikdörtgen gövde, üzerinde 8.5 cm. yüksekliğinde silindir boyun ve tepesinde 14 cm. yüksekliğinde püsküllü fes başlığından ibarettir. Baş taşının batı (dış) yüzünde yer alan yedi satır yazı ince yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. İlk satır oval çerçeve içerisine alınmıştır. Şahidenin doğu (iç) yüzü boş bırakılmıştır.

Sivri kemerli ayak taşı yukarıdan aşağıya doğru daralır. Şahidenin her iki yüzü de boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka dört mermer plakanın birbirine çatılmasıyla oluşturulmuştur. Birleştirme demir perçinle sağlanmıştır. Sandukanın baş ucu, kuzey ve güney yan yüzleri bezemelidir. Ayak ucunun ise boş bırakıldığı görülür.

Süslemede Kullanılan Motifler : Yarım daire ayak üzerine oturan armudi formlu motif ile köşe süslemelerinde yelpaze görünümlü motifler kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme dikdörtgen sandukanın baş ucu, güney ve kuzey yan yüzlerinde görülür. Sandukanın baş ucunda, alçaltılmış zemin üzerinde ortada yarım daire bir kaidenin üstüne oturan dikey konumda armudi formlu iri bir motif işlenmiştir. Dört köşede ise sekiz dilimli yelpaze görünümlü motif yer almaktadır.

Kuzey ve güney yan yüzlerdeki kompozisyon aynıdır. Ortada yatay konumda işlenmiş, yarım daire bir kaide üzerine oturan armudi formlu iri bir motif yer almaktadır. İki yanda ise kabartma dikdörtgen yüzeyler oluşturulmuştur.

Örnek No : 125

Fotoğraf No : -

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin kırılmış olan fesi yanında durmaktadır. Ayrıca şahidenin gövdesi kırılma nedeniyle iki parça halindedir.

Tarihi : 1 Ağustos 1340 rumi = 1924 m. 1343 h. = 1924 m.

Kimliği : Şahide, Ali Daim Efendi'nin oğlu Abdulbaki Efendi'ye aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki yedi satır yazı ta'lik hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-bāḳi
- Genç yāşında ḥıtāime
- Şehid olan Çarkcı / Çarıkcı
- Zāde ᶜAli Dāim efendiniñ
- Maḫdūmu ᶜAbdu'l-bākī
-Efendiniñ ruḥuna fatiḥa
- ... (kırık) sene 1343, fi 1 Ağustos sene 1340

- هو الباقی
- کنج یاشنده ختائمه
- شهید اولان چرکجی
- زاده علی دائم افندینك
- مخدومی عبد الباقی
- افندینك روحنه فاتحه
- سنه ۱۳٤۳ فی اغوستوس

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON

Ölçüleri : Mevcut boy: 95 cm. en: 30.5 cm.-27.5 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Fesli şahide.

Genel Tanım : Şahide düşey dikdörtgen gövde, boyun kısmı ve - kırık haldeki - püsküllü fes başlığından oluşmaktadır. Gövde yukarıdan aşağıya doğru daralır. Şahidenin bir yüzündeki yedi satır yazı oval çerçeve içerisinde verilmiştir. Satırları birbirinden ayıran ince yatay şeritler, çerçeve kenarlarından karşılıklı çıkıntılar teşkil eden dekoratif yuvalarayerleştirilmiştir. Oval çerçevenin üst köşelerinde bitkisel süsleme görülür.Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Rozet çiçeği motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin bir yüzünün üst kısmında köşelerde birer rozet çiçeği yer almaktadır. İkişer yaprağı bulunan çiçekler simetrik olarak yerleştirilmişlerdir.

Örnek No : 126

Fotoğraf No : 138

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin alt kısmı kırıktır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir. Ancak süslemeli tepelikle nihayetlenmesiyle nedeniyle şahide hanım mezarına ait olmalıdır.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki yazılar ta'lik hatla yazılmıştır.

- Āh mine'l-mevt
- Yā ilahi ol mubarek ism-i pākin ʿizzeti
- Hem rasūlün fahri ʿalem şāh-ı kuneyn hurmeti
- Eyle kabrin ravża-i cennet yā ilahe'l-ʿālemin
- ...(kırık)

Ölçüleri : Mevcut boy: 81 cm. en: 39 cm. kalınlık: 8 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Bezemeli tepelikle nihayetlenen şahide.

Genel Tanım : Alt kısmı kırık şahidenin bir yüzü nesnel ve bitkisel motiflerle bezenmiş tepelikle nihayetlenmektedir. Gövde kısmında eğik düzende yerleştirilmiş yazı satırları bulunmaktadır. Gövdeyi sınırlayan çerçeve bitkisel süslemelidir. Taşın diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Gül çiçeği, stilize yapraklar, vazo, yapraklı kıvrık dal motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme şahidenin bir yüzünde görülür. Şahidenin tepeliğinde bitkisel bezeme hakimdir. Ortada vazo ve içerisinde yan yana üç iri gül çiçeği yer almaktadır. saksı görünümündeki vazo geniş ayaklı, geniş ve dilimli gövdeli, geniş ağızlıdır. İki yanındaki kulpları düşey konumdaki volütlü iyon şeklinde işlenmiştir. Güllerin etrafından taşan gül yaprakları ve vazonun iki yanından aşağı doğru sarkan akant yaprağı şeklindeki stilize yapraklar simetrik olarak yerleştirilmiştir.

Kitabeyi sınırlayan bitkisel süslemeli çerçeve, yapraklı kıvrık dal motifinden ibarettir.

Tarihlendirme : Düşey dikdörtgen gövde bezemeli tepelikle nihayetlenmektedir. Tepelikteki bezeme vazoda gül motifleriyle oluşturulmuştur.

Bezemeli tepelikle nihayetlenen düşey dikdörtgen formlu şahidelere 18. yüzyıldan itibarenrastlanmaktadır. (Örn. no : 87, 93, 102, 103, 108, 115) 18. yüzyıldan

itibaren görülebilen gül motifi ise 19. yüzyılın karakteristik süsleme unsurlarındandır. Vazoda gül demeti mezartaşı süslemesinde sıkça kullanılmıştır. (Örnek no : 115, 126) Buna göre şahide 18. - 20. yüzyılın başlarından olmalıdır.

Örnek No : 127

Fotoğraf No : 139

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide, müzenin bahçesinin duvarına dayalı olarak bulunmaktadır. Şahidenin alt kısmı kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide, Karamollaoğlu Hüseyin Efendi'nin mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki yedi satır yazı sülüs hatla yazılmıştır.

- Hüve'l-bāḳi
- Beni kıl maġfiret ey rabb-i yezdān
- Bi ḥakḳ-ı ᶜarşı ᶜaẓam nūr-u ḳur'ān
- Gelüb kabrim ziyāret iden iḫvān
- İdeler rūḥuma bir fātiḥa iḥsān
- Karamollaoğlu merḥum e's-seyyid
- Ḥüseyin efendi rūḥuna fātiḥa
- ... (kırık)

هوالباقی
بنی قیل مغفرت ای رب یزدان
بحق عرش اعظم نوری قران
کلوب قبرم زیارت ایدن اخوان
ایدر روحمه بر فاتحه احسان
قره ملاوغلی مرحوم السید
حسین افندی روحنه فاتحه

Ölçüleri : Mevcut boy: 101 cm. en: 32 cm. kalınlık: 3.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Düşey dikdörtgen gövdeli sarıklı şahide.

Genel Tanım : Şahide, düşey dikdörtgen ince gövdenin üzerinde 7 cm. yüksekliğinde yuvarlak bir boyun ve tepesinde 17 cm. yüksekliğinde sarıktan oluşmaktadır. Sarık nedeniyle baş taşı olduğu anlaşılan şahidenin bir yüzü yatay, ince şeritlerle ayrılan yedi satır yazı ile doldurulmuştur. Diğer yüzün boş bırakıldığı görülür.

Şahidenin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Düşey dikdörtgen gövdeli sarıklı şahidenin bir yüzüne yazı işlenmiştir. diğer yüzü boştur.

Düşey dikdörtgen gövdeli sarıklı, kavuklu şahidelerin 18. yüzyıldan itibaren örnekleri mevcuttur. (Örnek no : 82, 84, 85, 96, 101, 113, 114) Tanzimat Fermanı (1839)'dan sonra baş giyimi olarak fes kabul edilmiş, sarık ise yalnızca din adamları tarafından kullanılmıştır. Bu, dönemin mezartaşlarına da yansımış ve sarıklı şahideler 20. yüzyılın başlarına kadar din adamlarının mezartaşlarında görülmeye devam etmiştir. Buna göre şahide 18. - 20. yüzyılın başlarından olmalıdır.

Örnek No : 128

Fotoğraf No : 140

Çizim No : -

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin boyundan itibaren üst kısmı ile alt kısmı kırık haldedir.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide, Abdullah Be'in oğlunun mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzünde yer alan kitabenin alt kısmı kırıktır.

- Hüve'l-bāḳi
- Bulmayub derdine şifa bu civan
- Gençliğine doymayub ḥasret gitdi heman
- Cennette vire murādın ḥālık-ı raḥman
- ʿAbdullah beyiñ maḫdumu
- Muhammed ...(okunamıyor)
- ...(kırık)

هوالباقی

بولمیوب دردنه شفا بو جوان

کنجلکنه طویوب حسرت کدی همان

ویر جنّده مرادین خالق رحمان

عبدالله بکك مخدومی

محمد شاهك بکك:::

Ölçüleri : Mevcut boy: 82 cm. en: 32 cm. kalınlık: 3 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : (Kırık şahide.)

Genel Tanım : Boyundan itibaren üst kısmı ve alt kısmı kırık olan şahide düşey dikdörtgen formdadır. Şahidenin bir yüzünde bulunan yazı satırları ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. İlk satır alçaltılmış oval zemin içerisinde verilmiştir. Şahidenin yan kenarları , dalgalar halinde dilimlendirilerek hareketlendirilmiştir.

Şahide üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Düşey dikdörtgen şahidenin üst kısmı kırık haldedir. Bir yüzüne yazı işlenmiştir. Sarık, kavuk, fes türü bir başlığa sahip olduğu tahmin edilen şahidenin benzerleri 18. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Buna göre şahide 18. - 20. yüzyılın başlarından olmalıdır.

Örnek No : 129

Fotoğraf No : 141

Çizim No : 36

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Eylül 1995 tarihli inceleme esnasında tek halde ve toprak zemine dikili bulunan şahide, Haziran 1996 tarihli incelemede 100 örnek nolu mezarın üzerinde ve devrik halde bulunmuştur.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahide üzerinde yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Mevcut boy: 69 cm. en: 25 cm.- 20 cm. kalınlık: 6.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Tepelikli şahide.

Genel Tanım : Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen şahide geniş, yayvan bir tepelikle nihayetlenmektedir. İki kademeli tepelik önden bakıldığında armudi bir form yansıtmaktadır. Şahidenin bir yüzünde nesneli ve bitkisel bezeme yer almaktadır. Taşın diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Nar ağacı ve saksı formlu vazo kullanılmıştır.

Kompozisyon : Şahidenin bir yüzünde vazo içinde nar ağacı kabartması bulunmaktadır. Geniş ayaklı, geniş ağızlı vazo saksı görünümündedir. Vazodan uzayan ağacın meyve ve yaprakları gövdenin iki yanına asimetrik olarak yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme : İki kademeli ve armudi formlu geniş, yayvan tepelikle nihayetlenen şahidenin bir yüzünde vazo içerisinde nar ağacı bulunmaktadır.

Lale devrinden itibaren natüralist üslupta işlenmiş meyve betimlemeleri sanatın çeşitli alanlarında dikkati çeker. Mezartaşlarında en çok tercih edilen meyveler hurma, nar ve üzüm olmuştur. Üzerinde nar ağacı kabartması bulunan üç örnek 18. ve 19.

yüzyıla tarihlenmektedir. (Örnek no : 87, 115, 129) Bunlar ayak taşlarıdır. Ayak taşı olduğu tahmin edilen 129 örnek nolu şahide 18. - 20. yüzyılın başlarına ait olmalıdır.

Örnek No : 130

Fotoğraf No : 142

Çizim No : -

Yeri : Mehmed Paşa Camii'nin kuzey-doğusundaki haziredeedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahidenin alt kısmı betonla kapatılmıştır. ayrıca üstü harçla onarılmıştır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Şahide, Havza Tapu Memuru Vehbi Efendi'nin eşi ve Amasyalı Hacı Osmanzade Abdullah Efendi'nin kızı Nazmiye Hanım'ın mezarına aittir.

Kitabesi : Şahidenin doğu yüzünde nesih hatla yazılmış yedi satır yazı bulunmamaktadır.

- Hüve'l-bāḳi
- Havẓa ṭapu me'muru
- Vehbi efendi ḥaremi
- Ve Amasyalı Ḥacı ʿOsman
- Zāde ʿAbdullah efendi
- Kerimesi Naẓmiye ḫanım
- Ruhuna fātiha.

- هو الباقی
- حوضه طاپو مأموری
- وهبی افندی حرمی
- و اما سیلی حاجی عثمان
- زاده عبدالله افندی
- کریمسی نظمیه خانم
- روحنه فاتحه

Ölçüleri : Mevcut boy: 86 cm. en: 28 cm.- 22 cm. kalınlık: 11.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Tepelikli şahide.

Genel Tanım : Şahide, aşağıdan yukarıya doğru genişleyen düşey dörtgen gövde , kısa, geniş boyun kısmının üzerinde yarım elips şeklinde düzenlenmiş tepelikten oluşmaktadır. Şahidenin doğu (iç) yüzünde yedi satır yazı bulunmaktadır. Satırlar ince, yatay şeritlerle birbirinden ayrılır. İlk satır alçaltılmış yuvarlak zemin içerisinde verilmiştir. Boyun kısmı bezemelidir. Taşın diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Süslemede Kullanılan Motifler : Stilize çiçek motifi kullanılmıştır.

Kompozisyon : Süsleme, şahidenin doğu (iç) yüzünde boyun kısmında görülür. Yüzeysel alçak kabartma tekniğinde işlenmiş basit ve simetrik kompozisyon stilize çiçek motifinden ibarettir.

Tarihlendirme : Düşey dörtgen gövde baş şeklinde tepeliklidir. Bir yüzünde yazı bulunan gövdenin gerdan kısmı bezemelidir. Hanım mezarına ait olan şahide 18. - 20. yüzyılın başlarından olmalıdır.

Örnek No : 131

Fotoğraf No : -

Çizim No : -

Yeri : Saraçhane Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahideler sonradan yapılan alçak beton havuzun baş ve ayak ucuna gömülüdür.

Tarihi : Taşın işleniş tarihi belli değildir. Zatın vefat tarihi : 871 h. = 1466 m

Kimliği : Mezar, Halveti Tarikatı Şeyhi Pir İlyas'ın halifesi Şeyh Zekeriya hazretlerine aittir.

Kitabesi : Şahidenin bir yüzündeki on satırlık kitabe ta'lik hatla yazılmıştır.

- Bāki hu
- Ḳuṭbu'l-ᶜarifīn ġavṣü'l-vāṣilin
- Pir İlyas kuddise sırrahū
- Ḥażretlerinin̄ ḫalifesi kibār-ı
- Meşāhir-i evliyāu'l-lahdan
- Şeyḫ Zekeriya e'l-ḥalveti
- Kuddise sırrahu ḥażretlerinin̄
- Ruḥ-u pür fütuḥlarıçün
- Şeyün lillah e'l-fatiḥa
- Sene 871.

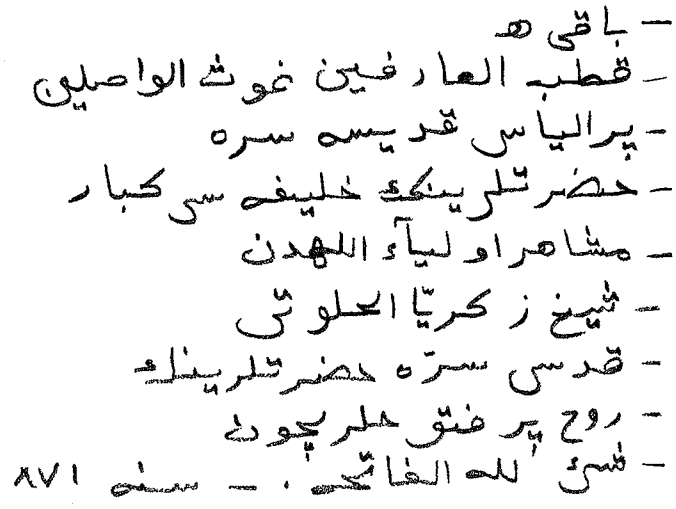

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 136 cm. en: 31 cm. kalınlık: 2.5 cm.
Ayak taşı : boy: 100 cm. en: 28 cm.-18 cm. kalınlık: 6 cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı ve ayak taşından ibarettir. Baş taşı düşey dikdörtgen gövde, 8 cm. yüksekliğinde boyun kısmı ve tepesinde 21 cm. yüksekliğinde sarık şeklindeki başlıktan oluşmaktadır. Şahidenin doğu (iç) yüzünde yatay, ince şeritlerle oluşturulmuş bölümler içerisinde on satır yazı bulunmaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır.

Üçgen alınlıklı ayak taşı yukarıdan aşağıya doğru daralır. Şahidenin her iki yüzü de boştur.

Şahidelerin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Düşey dikdörtgen gövdeli ve sarıklı şahidenin bir yüzünde ta'lik hatla yazılmış yazı bulunmaktadır.

Düşey dikdörtgen gövdeli sarıklı, kavuklu şahidelerle 18. yüzyıldan itibaren karşılaşılmaktadır. (Örn. no : 82, 84, 85, 96, 101, 113, 114) 1839'dan sonra fes uygulamasına geçilmekle birlikte din adamlarına ait mezartaşlarında sarık 20. yüzyılın başlarına kadar görülebilmektedir. Ayrıca ta'lik hat 17. yüzyıldan sonraki kitabelerde dikkati çekmektedir. Kitabede 871 h. tarihi bulunmakta ise de bu zatın vefat tarihi olmalıdır. Şahidenin, özellikleri nedeniyle daha sonra (18. - 20. yüzyıl başları) işlenildiği anlaşılmaktadır.

Örnek No : 132

Fotoğraf No : 143

Çizim No : -

Yeri : Şirvanlı Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Baş taşının batı (dış) yüzündeki kitabenin ikinci satırı sıva ile kapatılmıştır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Mezar, Hacı Mir Hamza Efendi'nin eşi Şehnaz Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı yüzünde beş satır yazı bulunmaktadır.

- Hüve'l-bāḳi
- ...(sıva ile kapatılmıştır)
- Ḥacı Mir Ḥamza efendiniñ
- Ḥalile-i muhteremeleri
- Şehnāz ḫanımıñ ruḥuna el-fātiḥa.

- هو الباقی
- ... حاجی میر حمزه افندینك
- حلیله محترمه‌لری
- شهناز خانمك روحنه الفاتحه

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 71 cm. en: 27 cm.-40 cm.-33 cm. kalınlık: 10 cm.
Ayak taşı : boy: 58 cm. en: 37 cm.-31 cm. kalınlık: 8.5 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve ayak ucu : yükseklik: 41 cm. en: 63 cm. kalınlık: 35 cm.
Yan yüzler : yükseklik: 43 cm. en: 160 cm. kalınlık: 9.5 cm.

Kullanılan Malzeme : Taş.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu: Yuvarlak kemerli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır.Baş taşı yuvarlak kemerli olup batı yüzüne yazı işlenmiştir. Diğer yüzü boştur.

Üçgen alınlıklı ayak taşında yukarıdan aşağıya doğru daralma görülür. Her iki yüzü boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka, baş ve ayak taşlarının kaide şeklindeki alt kısımlarına yatay dikdörtgen iki yan taşının çatılmasıyla oluşturulmuştur. Sandukanın yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Şahidelerin ve sandukanın üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka formundaki mezar taş malzemeden yapılmıştır. Üzerinde süsleme bulumamaktadır. Mezar Hacı Mir Hamza Efendi'nin eşi Şehnaz hanım'a aittir. Aynı yerde bu mezarla yan yana Hacı Mir Hamza'nın eşi Lütfiye Hanım'ın mezarı bulunmaktadır. (Örn. no : 120) Lütfiye Hanım, Hacı Mir Hamza'nın diğer eşi olmalıdır. Mezarın kitabesinden 1906 m. tarihi öğrenilmektedir. Buna göre Şehnaz Hanım'a ait mezartaşının 19. - 20 yüzyılın başlarına ait olduğu düşünülebilir.

Örnek No : 133

Fotoğraf No : 144

Çizim No : -

Yeri : Şirvanlı Camii'nin haziresindedir.

İnceleme Tarihi : Eylül 1995 / Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Mezarda yer yer kırık görülür.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Mezar, Şeyh Hamza Niğari hazretlerinin eşi Zeliha Hanım'a aittir.

Kitabesi : Baş taşının batı yüzünde dört satır yazı bulunmaktadır.

- Hüve'l-bāḳi
- Şeyḫ Ḥamza Niğāri ḥażretlerinin
- Ḥalīle-i muḫteremeleri
- Zeliḫa hanımın ruḫuna el-fātiha

- هو الباقی
- شیخ حمزه نیغاری حضرتلرنك
- حلیله محترمه‌لری
- زلیخا خانمك روحنه الفاتحه.

Ölçüleri : Baş taşı : boy: 61 cm. en: 42 cm. kalınlık: 8.5 cm.
Ayak taşı : boy: 58 cm. en: 38 cm.-31.5 cm. kalınlık: 8 cm.
Üstü açık dikdörtgen sanduka :
Baş ve ayak ucu : yükseklik: 44cm. en: 63.5cm.kalınlık:33 cm.
Yan yüzler : yükseklik: 47 cm. en: 163 cm. kalınlık: 10 cm.

Kullanılan Malzeme : Taş.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka.
Şahide formu: Yuvarlak kemerli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı.

Genel Tanım : Mezar baş taşı, ayak taşı ve üstü açık dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Baş taşı yuvarlak kemerli olup batı yüzüne yazı işlenmiştir. Diğer yüzü boştur.

Üçgen alınlıklı ayak taşında yukarıdan aşağıya doğru daralma görülür. Her iki yüzü boş bırakılmıştır.

Üstü açık dikdörtgen sanduka, baş ve ayak taşlarının kaide şeklindeki alt kısımlarına yatay dikdörtgen iki yan taşının çatılmasıyla oluşturulmuştur. Sandukanın yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Şahidelerin ve sandukanın üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka formundaki mezarın baş taşı yuvarlak kemerli, ayak taşı üçgen alınlıklıdır. Taş malzemeden yapılmış mezarda süsleme bulunmamaktadır. Örnek no : 132 ile malzeme, form ve sadelik bakımlarından aynı olan mezar 19. - 20 yüzyıl (başları) tarihli olmalıdır.

Örnek No : 134

Fotoğraf No : -

Çizim No : 37

Yeri : Amasya Müzesi'nin bahçesindedir.

İnceleme Tarihi : Haziran 1996

Bugünkü Durumu : Şahide kırılma nedeniyle iki parça halindedir. Ayrıca bu mevcut parçaların, şahidenin geriye kalan üst kısmı olduğu anlaşılmaktadır.

Tarihi : Belli değildir.

Kimliği : Belli değildir.

Kitabesi : Şahide üzerinde yazı bulunmamaktadır.

Ölçüleri : Mevcut boy: 52 cm. en: 28 cm.- 26 cm. kalınlık: 7cm.

Kullanılan Malzeme : Mermer.

İşlenişi : Kabartma.

Formu : Sivri kemerli şahide.

Genel Tanım : Kırık haldeki şahide daha uzun ve bir ayak taşı olmalıdır. (Geç dönemde rastlanılan bu şekildeki şahidelerin boyları 93 cm. ile 190 cm. arasında değişmektedir. Ayrıca bir yüzüne meyve ağacı işlenmiş sivri kemerli şahidelerin ayak taşları oldukları görülmektedir. (Örn. no : 87, 102, 104, 108, 115) Şahidenin bir yüzü süslemeli diğer yüzü boştur.

Süslemede Kullanılan Motifler : Üzüm salkımları, asma yaprakları kullanılmıştır.

Kompozisyon : Tepeye kadar uzayan ince dalın iki yanına üzüm salkımları ve yaprakları asimetrik olarak yerleştirilmiştir. Tepede aşağı doğru kıvrılan dal bir üzüm salkımıyla nihayetlenir.

Tarihlendirme : Ayak taşı olduğu tahmin edilen şahidenin bir yüzünde gözlemci ve oldukça gerçekçi bir yaklaşımla işlenmiş üzüm salkımları ve asma yaprakları bulunmaktadır. Natüralist üsluptaki meyve betimlemeleri Lale devrinden itibaren pek çok sanat alanında görülmeye başlar. Ayrıca üzerinde aynı şekilde üzüm betimlemeleri bulunan örnekler 19. yüzyıla tarihlenmektedir. (örn. no : 93, 102, 103) Buna göre şahidenin 18. - 20. yüzyılın başlarından olduğu düşünülebilir.

BÖLÜM SONU NOTLARI

(1) Bu iki şahide müzede ayrı taşlar halinde bulunmaktadır. Ancak çalışmalarımız esnasında bu şahidelerin evvelce Şadgeldi Paşa Türbesi'nde bulunduğu belirtilen (Uzunçarşılı 1927 : 110) bir sandukaya ait baş ve ayak taşı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle iki şahide birlikte ele alınmıştır.

(2) Şahide, örnek no : 101 ile aynı mezarda ve ayak taşı konumundadır. Ancak iki şahidenin üzerinde farklı isimler okunmaktadır. Ayrıca baş taşının geç döneme (1822) ait olması; ayak taşının ise üzerinde tarih blunmamakla birlikte Arapça kitabesi ve rumili bezemesiyle daha erken bir tarihe işaret etmesi bu iki şahidenin farklı mezara ait olduğunu ortaya koymaktadır. Şahideler, sonraki bir düzenleme esnasında bir araya getirildikleri düşüncesiyle farklı iki örnek olarak ele alınmıştır.

(3) Mezarın bulunduğu **Yeri**n evvelce geniş bir hazire olduğu, askeri bölge içerisine alınınca küçüldüğü, dağıldığı belirtilmektedir. (Ayverdi 1989 : 21) Dolayısıyla baş taşı ve sandukanın sonradan bir araya getirildiği ve şahidenin konumunun (baş taşı oluşu) sonraki düzenleme esnasında belirlenmiş olması da mümkündür. Ayrıca sandukanın birleştirildiği yüzün şahidenin tamamen bezemeye ayrılmış yüzü olması ve diğer yüzün alt kısmının boş olması, sandukanın yanlış yüze yerleştirilmiş olabileceğini akla getirmektedir.

(4) Baş taşı, ayak taşı ve sandukanın yakın zamandaki bir düzenleme esnasında bir araya getirilmiş olmaları mümkündür. Buna göre şahidelerin konumlarının (baş ve ayak taşı oluşları) belirlenmesinde de karışıklık olabilir. Nitekim, bu mevkinin evvelce geniş bir hazire olduğu, askeri bölge içerisine alınınca küçüldüğü belirtilmektedir. (Ayverdi 1989 : 21)

(5) Örnek no : 113 ile aynı mezarda ve ayak taşı konumunda bulunana şahide, baş taşı ile farklı tarihlere sahiptir. Sonraki bir düzenleme esnasında bir araya getirildikleri düşünülen şahideler farklı iki örnek olarak ele alınmıştır.

(6) Çerkeşiyye, Halvetiye tarikatının ayrıca tali şubeleri de meydana gelmiş olan Nasuhiyye şubesinin ikinci derecedekilerden birinin adıdır. Kurucusu Çerkeşli Şeyh Hacı Mustafa Efendidir. (Devellioğlu 1986 : 189)

(7) Ayak taşının önünde ikinci bir şahide daha gömülüdür. (Örnek no : 25) Farklı bir tarih veren şahidenin burada bulunuşu sonraki bir düzenlemeye ait olmalıdır.

(8) Nefehatu'l-uns, 15. yüzyılda İran'ı büyük mutasavvuf, şair ve mütefekkirlerinden Molla Cami'nin evliya menakıbına dair yazdığı Farsça eserdir.

III- DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

Amasya ilinin merkezindeki hazire ve mezarlıklarla Amasya Müzesi'nde çeşitli formlarda 134 mezartaşı tespit edilmiştir. Bu mezartaşları 14.yüzyıl - 20.yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. (T.1)

Örnekler kronolojik sıra ile incelendiğinde mezartaşlarının ortaya koyduğu değişim çizgisi kesintisiz izlenebilmektedir. Yüzyıl sınırlamasına gidilmemesi bu açıdan faydalı olmuş; bölgedeki mezartaşı üslup ve beğenisindeki değişimlerin ana hatlarıyla ve somut olarak algılanmasına imkan sağlamıştır. Bu amaçla örnekler, form tipleri, süslemede kullanılan motifler, kompozisyon, biçimlendirme özellikleri, malzeme ve işlenişi, kitabelerdeki yazı bakımlarından ve yüzyıllara göre değerlendirilmeye çalışılmıştır.

A- FORM TİPLERİ:

Değişim süreci içerisinde mezartaşları farklı biçimler sergilemektedir. Ayrıca aynı yüzyıl içerisinde de, dönemin tercihleri doğrultusunda, çeşitli mezartaşı formlarının uygulandığı görülmektedir. Bu şekilde farklı tiplerin varlığı bir gruplamanın yapılmasını gerektirmektedir. Tespit edilebilen örneklerde görülen form tipleri,

I- SANDUKALAR

a- Şahidesiz Prizmatik Sandukalar
b- Şahideli Prizmatik Sandukalar
c- Üst Kısmı Yarım Silindir veya Sivri Sırt Kısmı Bulunan Yarım Silindir Şekillerindeki Kademeli Sandukalar.

2- ŞAHİDELİ, ÜSTÜ AÇIK DİKDÖRTGEN SANDUKALAR

a- Şahide Formu, Prizmal Gövdeli ve Kavuklu Olanlar

b- Şahide Formu, Düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Kavuklu/Sarıklı/Fesli olanlar

c. Şahide Formu, Düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Tepelikli Olanlar.

3- YEKPARE ŞAHİDELİ LAHİT MEZARLAR

4- TEK HALDE BULUNAN ŞAHİDELER,

şeklinde genellenebilir.

1- SANDUKALAR:

Amasya ili merkezinde 46 sanduka örneği tespit edilmiştir. (T.1) Bunlardan tarihi belli olanların en erkeni 1363 (örn. no: 1), en geçi ise 1488/89 (örn. no: 19) tarihini vermektedir. Sandukaların hepsi aynı biçimde olmayıp farklı uygulamaları görülmektedir.

a- Şahidesiz Prizmatik Sandukalar:

İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklinde olanlar en sık rastlanılan şahidesiz prizmatik sanduka örnekleridir. Yekpare gövdeli ve baş ucundan ayak ucuna doğru daralan bu sandukaların sayısı 17'dür. Uzunlukları 89 cm. ile 2,54 cm. ; yükseklikleri (baş ucu:) 22,5 cm. ile 39 cm. (ayak ucu:) 17 cm. ile 32 cm. ; enleri 18 cm. ile 32 cm. arasında değişmektedir. Buna göre bütün sandukaların ölçü bakımından birbirine çok yakın oldukları söylenemez. Sandukalar arasında gayet uzun ve ince veya daha kısa ve yüksek halde olanlar mevcuttur.

Üzerlerine, 13 örnekte tamamen yazı (örn. no: 14, 34, 35, 36, 39, 40, 48, 49, 51, 52, 54, 56, 59) ve 3 örnekte yazının yanısıra süsleme amacıyla çeşitli motifler işlenmiştir. (örn. no: 47, 50, 53) Baş ve ayak uçlarının yüzeyleri boş bırakılmıştır.

Arapça veya Farsça yazılar ayet ve anlamlı sözlerden ibaret olup (örn. no: 34, 35, 36, 39, 40, 47, 48, 49, 52, 53, 56, 59) yanısıra ölünün kimliğine dair bilgilerin verildiği örnekler de mevcuttur. (örn. no: 5, 14, 51, 54)

Üzeri tamamen yazı ile doldurulmuş örneklerin bir kısmında yazılar, sivri uçları dilimli kartuşlar içerisinde verilmiştir. (örn. no: 34, 48, 54, 59) Bunların bazılarında ise yazı aralarındaki ve kartuş köşelerindeki boşlukları dolduran palmet, rumi, altı yapraklı çiçek gibi motifler görülür. (örn. no: 40, 48, 51, 54, 59)

İki örnekte, üçgen şeklindeki üst kısımda yazı yer alırken alt kısım boş bırakılmıştır. (örn. no: 5, 55). Alt kısmın süslemeye ayrıldığı iki örnekte ise bitkisel bezeme yer almaktadır. (örn. no>: 47, 50) Dalgalı bir eğri halindeki kıvrık daldan ayrılan iri sitilize yaprak motifleri taşımaktadır. Bir örneğin alt kısmında ise içleri yapmak veya çiçek dolgulu, yuvarlak ve elips küçük madalyon motifleri sıralanmıştır. (örn. no: 53)

İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka örneklerine Anadolu'nun pek çok bölgesinde rastlanmaktadır. Ankara'da 14. yy.'dan itibaren görülen bu sandukaların üzerinde Farsça beyitler olabilmektedir. (Karamağaralı 1992:7) Akşehir'de bulunan 1423 tarihli prizmatik sanduka yine iki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindedir. (Karamağaralı 1992:4) Aynı şekildeki sanduka örneklerine Bursa'da da rastlanılmaktadır. (Karaçağ 1994: 169) Baş ucundan ayak ucuna doğru daralma görülen 1413 tarihli bir sandukanın üst ve yan kısımları Ayete'l-Kursi ile kaplanmıştır.

Üst kısmı üçgen şeklindeki şahidesiz prizmatik sanduka örnekleri arasında, iki kademeli olanların dışında, kaideli veya alt kısmı kaide şeklinde düzenlenmiş, üç kademeden oluşan 8 tane sanduka vardı. Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın yüksek, dikdörtgen bir kaide üzerinde yer aldığı görülür. (örn. No: 61, 62, 63) Kaide ve sanduka yekpare mermer (örn. no: 61) veya taş bloktan (örn.no: 62, 63) kesilmiştir. Örneklerdeki kaide yüksekliği 23,5 cm. - 25 cm. ; uzunluğu 1,37 cm. - 144,5 cm., sanduka uzunluğu 105 cm. - 124 cm.; yüksekliği 31 cm. - 32 cm. arasında değişmektedir. Örneklerin ölçüleri birbirine çok yakındır.

Sandukaların üzerine yazı işlendiği, kaidelerin yüzeylerinin ise boş bırakıldığı görülür. Bir örnekte tüm yüzeyler tamamen boş bırakılmıştır. (örn.no: 64) Arapça yazılar ayetlerden ibaret olup isim ve tarih belirtilmemiştir.

5 Örnekten oluşan diğer grup üst kısmı üçgen şeklinde ve üç kademeden oluşmaktadır. (örn.no: 42,43, 46, 57, 58) Sandukaların alt kademeleri kuzey ve güney yanda 1,5 cm. - 2,5 cm. dışa doğru çıkıntı teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir. Sanduka uzunlukları 70,5 cm. - 2,20 cm.; yükseklikleri (baş ucu:) 27 cm. - 40 cm., (ayak ucu:) 27 cm. - 35 cm.; enleri (baş ucu:) 16,5 cm. - 35 cm., (ayak ucu:) 16 cm. - 31 cm. arasında değişmektedir. Sandukalar uzun, yüksek ve enli veya uzun yüksek fakat daha ince olabilmektedir.

Sandukaların üst kısımlarına yazı işlendiği, kaide şeklinde düzenlenmiş alt kademelerinin ise 4 örnekte boş bırakıldığı (örn. no: 43, 46, 57, 58), bir örnekte çeşitli motiflerle bezendiği (örn.no:42) görülmektedir.

Yazılar Farsça sözlerden ibaret olup tarih ve kimlik genellikle belirtilmemiştir. Sadece bir örnekte Farsça ibarenin yanında, Arapça yazı ile ölünün kimliği ve yaşına dair bilgi verilmektedir. (örn. no: 46) Bu şekilde isim ve yaş belirtilmesine iki kademeli prizmatik sandukalarda da rastlanılmaktadır. (örn. no: 51, 54)

Sandukalardan 4 tanesinin üzerinde süsleme unsurları bulunmaktadır. (örn. no: 42, 46, 57, 58) Süsleme, 57 ve 58 nolu örneklerde orta kademede görülürken 42 nolu örnekte ait kademede yer almıştır. 57 ve 58 nolu örneklerdeki bitkisel süsleme iri yapraklar taşıyan kıvrık daldan ibarettir. 42 nolu önekte ise ayaklı-başlı yerleştirilmiş stilize rumi dizisi görülür. Düğmeli uzun yaprak ve kısa yaprağın çatalı arasından üçgen olarak ufak bir yaprakçık daha çıkmaktadır.

Ankara'da 14. Yüzyıldan itibaren rastlanılan sanduka örnekleri arasında yekpare bir kaide üzerinde bulunan iki kademeli prizmatik sandukalar bulunmaktadır. (Karamağaralı 1992:7) Bu şekildeki sandukaların Konya'da da pek çok örneği görülmektedir. (Karamağaralı 1992:2)

b- Şahideli Prizmatik Sandukalar:

İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sandukaların baş ve ayak uçlarında (bazen sadece baş uçlarında) şahideler bulunmaktadır. Örneklerde iki ayrı uygulama ile karşılaşılmaktadır. Şahideler, 8 örnekte ayrı bloklar halinde sandukaların baş (ve ayak uçlarına yarleştirilirken 5 örnekte sandukayla birlikte yekpare bloktan kesilmişlerdir. Şahidelerin sandukanın baş ve ayak uçlarına yerleştirildiği örnekler: Üst kısmı üçgen şeklindeki iki kademeli prizmatik sandukanın baş ve ayak uçlarına, ayrı bloklar halinde baş taşı (ve ayak taşı) yerleştirilmiştir. (örn.no: 11, 12, 13, 16, 19, 21, 32, 33) Boyları 56 cm. - 90 cm.; enleri 24 cm. - 33 cm.; kalınlıkları 4 cm. - 10 cm. arasında değişmektedir. (1) Çok büyük farklar olmamakla birlikte bazı şahideler, daha uzun ve enli olabilmektedir. Şahidelerden 6 tanesi teğet kemerle, 2 tanesi sivri kemerle nihayetlenmektedir.

Şahidelerin, hem iç hem de dış yüzlerinin işlendiği görülmektedir. Sadece bir örnekte baş ve ayak taşının iç yüzleri boş bırakılmıştır. (örn.no: 33)

Genellikle şahidelerin alınlıklarına bezeme, alt kısımlarına yazı işlenmiştir. Şahidenin bir yüzünün tamamen bezemeye ayrıldığı örnekler de mevcuttur. (örn.no: 32, 33)

Şahidelerden 6 tanesi Arapça kitabeye sahiptir. Bu kitabelerin hepsi 15. Yüzyıl tarihini vermektedir. Bir örnekte Arapça kitabenin yanısıra, baş taşının dış yüzünde Farsça ibare görülür. (örn. no: 21)

Şahidelerin süslemesinde kullanılan motifler kıvrık dal, palmet, rumi, hatai ve geometrik motiflerdir. Çoğunlukla şahidelerin alınlık kısmında yer alan süslemenin esasını kıvrık dallar yardımıyla birbirine bağlanan ve birbirini kateden Rumi motifleri ile en tepede kemer formuna uygun yerleştirilmiş palmet motifi oluşturmaktadır. Alınlık süslemesinde sık rastlanılan kompozisyonda, ters bakışımlı iki iri Ruminin birer uçları yukarı doğru uzayarak tepedeki palmet motifinin altına birleşir. İri Rumilerin ortasındaki palmet motifinin (hatai veya düğüm motifi de olabilir) altından çıkan kıvrık dallar iki yana daha küçük Rumiler olarak uzarlar. (örn. no: 11, 12, 13, 21, 32)

Süsleme açısından diğerlerinden ayrılan 33 nolu örnekte kompozisyonların esasını geometrik motifler oluşturmaktadır. Kompozisyon baş ve ayak taşının dış yüzlerinin tamamına uygulanmıştır. Sekizgen, yıldız ve baklava motifleri, çiçek motifleriyle aynı yüzey üzerinde kullanılmıştır.
Şahidelerle sandukanın yekpare bloktan kesildiği örnekler: İki kademeli ve üst kısmı üçgen şeklindeki prizmatik sanduka ile baş taşı ve ayak taşı yekpare mermer bloktan kesilmiştir. (örn.no: 1, 9, 37, 41, 60) 5 örneği bulunan mezarlardan ikisinin tarihi bellidir. Bunlardan biri 14. yy.'a (örn.no:1) diğeri 15. yy.'a (örn. no:9) tarihlenmektedir.

Ölçüleri (baş taşı:), boy: 38 cm. - 60 cm.; en: 18 cm. - 30 cm.; kalınlık: 5,5 cm. - 17 cm., (ayak taşı:) boy: 35 cm. - 47,5 cm.; en: 15 cm. - 24,5 cm.; kalınlık: 5,5 cm. - 9,5 cm. arasında değişmektedir. Buna göre yekpare şahidelerin, ayrı bloklar halindeki şahidelere oranla daha kısa ama daha kalın oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca ayak taşları baş taşlarına göre daha küçük boyutlara sahiptir Yekpare şahideler 3 örnekte sivri kemerle nihayetlenmektedir. (örn.no: 9, 37, 60) Şahideler üzerindeki düzen alınlıkta süsleme, alt kısımda yazı şeklindedir. Süslemeyi oluşturan motifler palmet, rumi ve kıvrık daldır. Bir örnekte tüm yüzeyler boş bırakılmıştır. (örn.no: 60)

14. yy.'a tarihlenen 1 nolu örnek, şahide formu ve süslemesi açısından diğerlerinden farklıdır. Baş taşı ve ayak taşı sekizgen gövdelidir. Çokgen gövdenin üzerinde dilimli ve sivri formlu başlık kısmı yer almaktadır. Şahideler üzerindeki süslemede şamdan, mum, kandil gibi nesnel motifler görülür. Sandukanın üzerindeki Arapça kitabeden hanım mezarı olduğu anlaşılmaktadır.

Şahidelerinin üst kısımları kırık olan 41 nolu örnek ise üzerinde görülen figürlü bezeme bakımından tek örnektir. Şahidelerin kalınlığını oluşturan yan kısımlarında birer aslan tasviri görülür.

Tokat Müzesi'nde çok sayıda yekpare şahideli prizmatik sanduka örneği sergilenmektedir. (Karamağar alı 1992 : Resim 39) Sivri kemerle nihayetlenen yekpare şahideli sandukaların alt kısımları kaide şeklinde düzenlenmiştir.

Samsun Müzesi'nde rastladığımız 1-2/1970, 1-3/1970, 1-4/1970, 1-5/1970, 1-6/1970 envanter nolu sandukalar da benzer şekildedir. (F. 153) Kumtaşından yapılmış ve üzerinde Arapça yazılar bulunan prizmatik sandukaların baş ve ayak uçları üçgen alınlıklı şahide şeklinde düzenlenmiştir.

C. Üst kısımları yarım silindir veya sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şekillerinde olan Kademeli Sandukalar:

Sanduka örnekleri arasında, prizmatik olanların dışında, bir tane yarım silindir şeklinde üst kısmı olan, 5 tane de sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde üst kısmı olan bulunmaktadır.

Üstü, sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklindeki sandukaların alt kısmı kuzey ve güney yanda dışa doğru çıkını teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir. (örn.no: 18, 38, 44, 45) (F.) Sandukaların üzeri yazı ile doldurulmuştur. Kaide şeklindeki alt kısımlar, iki örnekte boş bırakılırken 45 nolu örnekte çeşitli motiflerle süslenmiştir. Motifler testere dişi, geometrik şerit ve altı yapraklı çiçek dolgulu madalyonlardan oluşmaktadır.

38 nolu örnek baş ve ayak uçlarının şahide şeklinde düzenlenmiş olmasıyla diğerlerinden ayrılır. Sandukanın üzerindeki Farsça yazıda, bazı harflerin bünyesinden basit Rumi görünümlü stilize motifler çıkmaktadır. Yazı bu şekliyle oldukça farklı bir görünüme sahip olup örnekler arasında tektir.

Üç kademeli 64 nolu örneğin üst kısmı yarım silindir şeklindedir. Yarım silindir şeklindeki üçüncü katın yüzeyi boş bırakılmış, ilk iki katın yüzlerine ise Ayete'l-Kursi işlenmiştir. Sanduka üzerinde süslemeye yer verilmemiştir.

65 nolu örnek de üç kademeli olup 64 nolu örneği andırmakla birlikte kırık olan üst katın formu anlaşılamamaktadır. Mevcut kısımların yüzeylerine Arapça yazı işlenmiştir. Sanduka üzerinde süsleme görülmez.

Sivri Sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklindeki sandukaların Konya'da çok sayıda örneği bulunmaktadır. (Karamağaralı 1992 : Resim 1, 2) 13. yy.'dan 16. yy'a kadar örneği bulunan bu sandukaların geç örnekleri yoğun tezyinatlı olarak görülürler. Sandukalar yekpare bir kaide üzerinde bulunmaktadır. Bazı örneklerde alt kısımları yalnızca kuzey ve güney olanlarda dışa çıkıntı teşkil ederek kaide şeklinde düzenlenmiştir.

Yekpare kaide üzerinde ve sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklindeki sanduka örnekleri Sivas'ta da tespit edilmiştir. (Karamağaralı 1992 : 9) Üç Şehitler denilen mahaldeki sandukalar yekpare bloktan kesilmiş ve oldukça yüksek dikdörtgen bir kaide üzerindedirler. Sanduka kısımlarında dini yazılar yer almıştır.

11. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu'ya yerleşmeye başlayan TÜRK'ler, Orta Asya ve İran'dan bildikleri mezar geleneklerini devam ettirmişlerdir. Bununla birlikte, doğal ve tarihi unsurlar nedeniyle çeşitli bölgelerde yerel örneklerin oluşturulduğu görülmektedir.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde pek çok sanduka örneği tespit edilebilmektedir. 12 ve 13. yüzyıldan itibaren örnekleri bulunan, 14. 15. yüzyılda yoğun olarak karşılaşılan sanduka biçimli mezartaşlarının 16. yüzyılda yoğun olarak karşılaşılan sanduka biçimli mezartaşlarının 16. yüzyılda da devam ettiği görülmektedir.

Ahlat'ta bir grup yekpare gövdeli basit sanduka 12. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir. (Karamağaralı 1992 : 45) Bunlar kaidesiz veya alçak ve ensiz birkaç basamaklı bir kaide ile birlikte kesilmiş, beş kenarlı prizma biçiminde, yekpare bir kitle teşkil eden basit sandukalardır.

Konya'da tesadüf edilen sanduka örnekleri 13. yüzyıldan itibaren başlamaktadır. (önder 1958 :5) Baş ucundan ayak ucuna doğru daralan, üzerine yazı ve motifler işlenen bu sandukalar, kademeli prizmatik veya yarım silindir şekillerinde yekpare mermerden kesilmişlerdir. Konya'daki 16. yüzyıl sandukaları ise yoğun bitkisel süslemeleriyle dikkati çekerler.

Akşehir'de Seyyid Mahmud Hayrani Türbesi'nden, 15. yüzyıla tarihlenen bir grup sandukanın üzerinde Ayete'l-Kursi ve hadis ihtiva eden yazılar bulunmaktadır. (Meriç 1936 : Resim 11, 14, 15) Bunlar kaideli veya kaidesiz prizmatik sandukalardır.

Ankara'da 14. yüzyıldan itibaren rastlanılan iki kademeli prizmatik sandukaların yekpare kaideli örnekleri de mevcuttur. (Mübarek Galip 1341 : 13; Karamağaralı 1992 :7)

Sivas'taki sandukalar 14. yüzyılın ikinci yarısından kalmadır. (Karamağaralı 1992 : 9) Yekpare kaideli sanduka örnekleri arasında sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde sandukalar bulunmaktadır.

Antalya Müzesi'ndeki sanduka örnekleri iki tanedir. Bunlardan biri isim ve 1436 tarihini vermektedir. Diğerinde ise kitabe olmayıp Ayete'l-Kursi yazılıdır. (Eren 1982 :16)

Sanduka örnekleri İznik'te de ele geçmiştir. (Karamağaralı 1992 :21) Bunlardan biri, ön yüzünün köşeleri çıkıntılı, prizmatik bir sandukadır.

Bursa'da iki kademeli prizmatik sandukaların yanında, bunların şahideli örneklerine de rastlanılmaktadır. (Karamağaralı 1992 : 22) Ayrı bloklar halindeki şahideler prizmatik sandukanın baş ve ayak ucuna yerleştirilmiştir.

Çeşitli illerde tespit edilen bu sandukalarda, ayrıntıda ortaya çıkan kimi yöresel farlılıklar söz konusudur. Bunlardan Tokat örneklerinin bir kısmında, baş ve ayak tarafları, yanlarında burmalı sütunceler bulunan mihraplı şahideler tarzında işlenmiştir. (Karamağaralı 1992 : 9) Erzurum'da bulunan sandukalar ise dikdörtgen pirizma şeklinde bloklardan ibaretttir. 13. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülen bu sandukaların üst kısımları keskin köşeli veya hafif silindirik olabilmektedir. (Karamağaralı 1992 : 28)

Görüldüğü üzere 12. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar devam eden ve doğu'dan Batı'ya çeşitli bölgelerde görülebilen sanduka örnekleri prizmatik veya yarım silindir şeklinde ve kaideli veya kaidesiz olabilmektedir. Şahidesiz sandukaların yanında şahideli olanlar da mevcuttur.

2- ŞAHİDELİ, ÜSTÜ AÇIK DİKTÖRTGEN SANDUKALAR:

16.yüzyıldan itibaren, daha önce görülmeyen farklı bir mezar tipiyle karşılaşılmaktadır. Bunlar, "şahideli, üstü açık dikdörtgen sandukalar" olarak tanımlanabilecek kapaksız lahit görünümünde mezarlardır. Üstü açık dikdörtgen sandukalar, kareye yakın dikdörtgen bloklar halindeki baş ucu ve ayak ucu taşlarına, yatay dikdörtgen iki yan taşının eklenmesiyle oluşturulmuştur. 16. yüzyılda görülmeye başlayan şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka formlu mezarlar, özellikle şahidelerinde

görülen farklı uygulamalarla 18. yüzyıl - 20. yüzyılın ilk çeyreğinde de yoğun şekilde tercih edilmiştir. 16. ve 17. yüzyılda prizmal gövdeli ve kavuklu olan şahidelerin, daha sonraları düşey dikdörtgen gövdenin üzerinde boyun kısmı ve tepesinde-erkek veya hanım mezarı oluşuna göre-kavuk/sarık/fes türü bir başlık veya bezemeli (bazen de hanım başlığını andırır şekilde) tepelikten oluştuğu görülür.

a- Şahide Formu Prizmal Gövdeli ve Kavuklu Olan, Üstü Açık Dikdörtgen Sandukalar:

Günümüze gelebilmiş 2 örneği bulunmaktadır. (örn.no: 66, 67) Bununla birlikte, 4 örneğin baş ucu taşlarının üzerinde bulunan, şahidelerin oturmasına elverişli kare veya kereye yakın yuvalar bu mezarların evvelce prizmal şahideli olduklarına işaret etmektedir. (örn.no: 68, 69, 70, 71) Bundan dolayı bu dört örnek, prizmal gövdeli ve kavuklu şahidesi bulunan örneklerle aynı grupta ele alınmıştır.

Örneklerden sadece ikisinin tarihi bellidir. (örn. no: 66, 67) Şahidelerinin üzerinde 1505 ve 1580/81 tarihleri okunmaktadır. 68 ve 69 nolu örneklerin 16.yüzyıla ait oldukları ise Ayverdi (1973 : 30) tarafından belirtilmektedir. Üzerinde tarih bulunmayan diğer iki örnek form, süsleme bakımlarından diğerleriyle benzer özelliklere sahip olup yine 16.-17.yüzyıllardan olmalıdır. (örn.no: 70, 71)

Günümüze şahidesiyle gelebilmiş iki örneğin baş ucunda da prizmal gövdeli, kavuklu şahide yer almaktadır. (örn.no: 66, 67) Şahideler, dikdörtgen prizmal gövde üzerinde boyun kısmı ve tepesinde kavuktan oluşmaktadır. **Ölçüleri** 85 cm. x 17 cm. x 17 cm. ve 56 cm. x 15 cm. x 13 cm. dir. Baş taşlarından birinde, doğu yüzünde iki satır yazı, batı kuzey ve güney yüzlerinde bezeme yer alırken (örn.no: 66), diğerinde batı ve doğu yüzlere ikişer, güney yüze bir satır yazı işlenmiştir. Kuzey yüz ise boştur. (örn.no: 67) Şahidelerdeki Arapça kitabe isim ve tarih vermektedir. Süsleme ise palmet, rumi, lotus, hatai motifleriyle oluşturulmuştur. (örn. no: 66)

Örneklerin üstü açık dikdörtgen sanduka kısımlarının ölçüleri, baş ve ayak ucu: 41 cm. x 39 cm. x 17 cm. - 67 cm. x 37 cm. x 26 cm., yan yüzler: 100 cm. x 44 cm. x 12 cm. - 174 cm. x 62 cm. x 19 cm. arasında değişmektedir. Baş ve ayak uçlarının gayet kalın olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum, üzerlerine oturan prizmal gövdeli şahidelerle ilgili olmalıdır. Dikdörtgen sandukaların yüzeylerinde görülen süsleme unsurları, 16. yüzyıldan evvelki örneklerde görülmeyen farklı motiflerdir. Bunlar hançer ile doğadan alınıp üsluplaştırılarak verilmiş servi, lale, karanfil ve yıldız çiçekleridir.

Kompozisyonlarda çoğunlukla, motifler hançerin iki yanına ve simetrik halde yerleştirilmişlerdir. (2)

Baş uçlarında prizmal gövdeli ve kavuklu şahidesi bulunan üstü açık dikdörtgen sandukalar İstanbul'da yoğun şekilde uygulanmıştır. Eyüp'te Feridun Ahmed Paşa'nın 1581 tarihli dikdörtgen sandukasının baş ucunda kavuklu ayak ucunda silindirik şahide bulunmaktadır. (Demiriz 1989 : 38) Dikdörtgen sandukanın yüzeyleri doğadan seçilen bitkisel motiflerle bezenmiştir. Piyale Paşa Türbesi'nde zengin süslemeleriyle dikkati çeken bir grup lahit genel hatlarıyla şahideli ve dikdörtgen sandukalıdır. Demiriz (1981 : 398) tarafından 17. yüzyılın başı ile ortası arasına tarihlendirilen örneklerin baş taşları prizmal gövdeli ve kavukludur. Dikdörtgen sandukalarının baş ve ayak uçları - 68 nolu örnekte olduğu gibi - üçgen alınlıkla nihayetlenmektedir.

Amasya'da 16. yüzyılda yoğunlaşan bu grubun benzer örneklerinin İstanbul'da 17. yüzyılda da devam ettiği anlaşılmaktadır.

b. Şahide Formu Düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Kavuklu/Saruklu/Fesli Olan, Üstü Açık Dikdörtgen Sandukalar:

Üstü açık dikdörtgen sandukalardan 9 tanesinin baş taşı, düşey dikdörtgen ince gövdenin üzerinde kavuk, sarık, fes türü bir başlıkla nihayetlenmektedir. (örn.no: 81, 82, 85, 95, 106, 112, 117, 119, 124) Bu örneklerin hepsi erkek mezarına aittir. Üçü 18. yüzyıla (örn.no: 81, 82, 85), dördü 19.yüzyıla (örn.no: 95, 106, 112, 117), iki 20.yüzyılın ilk çeyreğine (örn.no: 119, 124) tarihlenmektedir.

Baş taşları düşey dikdörtgen plaka halindeki ince gövdenin üzerinde yükseklikleri 7,5 cm. - 14 cm. arasında değişen boyun kısmı ile tepesinde farklı şekillerdeki erkek başlıklarından oluşmaktadır. Başlıklar 5 örnekte kavuk/sarık (örn.no: 81, 82, 85, 117, 119) 4 örnekte fes (örn.no: 95, 106, 112, 124) şeklinde düzenlenmiştir.

Şahidelerin boyutları Boy: 84 cm. - 136,5 cm.; en: 25 cm. - 49 cm.; kalınlık: 2 cm. - 8,5 cm. arasında değişmektedir. Prizmal gövdeli şahidelerden daha uzun ve enli oldukları görülür. Baş taşlarının batı (dış) yüzlerine isim ve tarih veren kitabe işlenmiş, doğu (iç) yüzleri ise boş bırakılmıştır. 19. yüzyılın başlarına tarihlenen 95 nolu örnekte değişik bir uygulama olarak, baş taşının yazı bulunan yüzü kuzeye dönük olarak yerleştirilmiştir. (Bu uygulama şehir mezarlığında bulunan mezarda da görülür. (F. 2) Şahidelerin üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

Şahidelerde iki ayrı uygulama dikkati çeker. 5 örnekte ayrı bloklar halindeki şahideler, dikdörtgen sandukaların baş ve ayak ucuna gömülür veya yuvalara vazığ edilirken (örn.no: 82, 85, 95, 112, 124) 4 örnekte baş ucu taşı baş taşıyla, ayak ucu taşı da ayak taşıyla yekpare bloktan kesilmiştir. (örn.no: 81, 106, 117, 119)

Örneklerin üstü açık dikdörtgen sanduka kısımlarının ölçüleri (baş ve ayak ucu:) 44 cm. x 50 cm. x 25 cm. - 67 cm. x 54 cm. x 21 cm., (yan yüzler:) 149 cm. x 51 cm. x 10 cm. - 186 cm. x 54 cm. x 13 cm. arasında değişmektedir. 16 ve 17. yüzyıldaki prizmal gövdeli şahidesi bulunan dikdörtgen sandukalara göre daha büyük boyutlu ve kalınlıklarının daha az olduğu görülmektedir. Dikdörtgen sandukaların yüzeyleri 5 örnekte boş bırakılırken (örn.no: 85, 95, 106, 112, 119), 4 örnekte çeşitli motiflerle bezenmiştir. (örn.no: 81, 82, 117, 124)

Dikdörtgen sandukalarda, 81 nolu örnekte (1768/69) servi, rozet, hançer, mihrabiye; 82 nolu örnekte (1768/69) madalyonla sınırlandırılmış altı kollu yıldız, servi 117 nolu örnekte (1893/94) ışınsal çubuklar; 124 nolu örnekte (1913) soyut motifler görülmektedir. Süslemenin- erkek mezarları olmalarının da etkisiyle-genellikle sade olduğu gözlemlenmekte birlikte, mevcut motiflerin 18. - 20. yüzyılın (ilk çeyreği) üslup ve beğenisini yansıttığı anlaşılmaktadır.

Düşey dikdörtgen plaka halinde gövdeli ve kavuk, sarık, fesli baş taşı bulunan üstü açık dikdörtgen sandukalarla, İstanbul başta olmak üzere pek çok bölgede karşılaşılmaktadır. Ancak süsleme, boyut vs. açılarından farklılıklar olabilmektedir. Nitekim, Samsun Müzesi, Antalya/Elmalı Pir Abdal Musa Tekkesi haziresi, Çanakkale Büyük Camii ve Balıkesir Zağanos Paşa Camii hazirelerinde tespit ettiğimiz benzer şekildeki mezar örnekleri, Amasya örneklerine göre daha yoğun ve özenli süslenmiştir. Ayrıca Çanakkale ve Balıkesir'deki örnekler daha büyük boyutlu olarak belirmektedir. Bu örnekler de yine 18. - 20.yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir.

Örneklerin baş taşlarında görülen serpuşların çeşitliliği ilgi çekicidir. Baş giyeceklerinin genel adı olarak kullanılan Serpuş, Farsça bir kelime olup başı örten manasına gelmektedir. (Arseven 1883: 184) Serpuşlar çeşitli devirlerde değişen şekillerine göre kavuk, sarık, fes gibi isimler almışlardır. Bunlar da kendi içlerinde gösterdikleri şekil farklılıklarına göre değişik isimlerle anılmışlardır.

Türkler tarihte börk, külah, kavuk, sarık, takke, fes türü başlıklar giymişlerdir. Anadolu Selçuklu Döneminde takke-külah, börk- kavuk ve sarık türü başlıklar giyildiği,

çeşitli tasvirler yardımıyla da anlaşılmaktadır. (Süslü 1989 : 152-160; Atasoy 1970;71 : 111 - 115)

Osmanlı Döneminden itibaren baş giyecekleri değişik şekiller alır. Üzerlerine destar adı verilen bez sarılmış, şişkince ve yuvarlak olanlarına kavuk, bunların yüksek ve silindir şeklinde olanlarına sikke, tam kafayı örtecek kadar küçük ve kafanın şekline intibak edenlerine takke denmiştir. Kavuk aynı zamanda bunların hepsini kapsayan ve serpuş manasını ifade eden bir tabir olmuştur. (Arseven 1983 : 184)

Tanzimat (1839)'tan sonra baş giyimi olarak fes kabul edilmiş, sarık ise yalnızca din adamları tarafından kullanılmıştır. Başlangıçta devlet memurlarına mecbur edilen fes daha sonra halk tarafından da benimsenmiştir. Farklı kalıplarla yapılan fesin çeşitlerine hamidiye, aziziye, mecidiye gibi isimler verilmiştir. Fes giyilmesi 1925 yılında T.B.M.M.'nin 671 nolu kanunu ile kaldırılmıştır.

Baş uçlarında serpuşlu şahideleri bulunan mezarlar 16. yüzyıldan itibaren görülmeye başlar. Şahideler üzerindeki bu başlıklar ait oldukları kimselerin meslek ve sosyal konumlarına işaret etmeleri nedeniyle önem taşırlar. Zira kişiler kendi sınıf ve mevkiine göre bir serpuş giymiştir. Sadrazamların, beylerin, ümeranın, şeyhlerin, hocaların, esnafın, vs. değişik isimlerle anılan, kendilerine mahsus serpuşları olmuştur.

Başlık çeşitleri açısından en zengin mezartaşları İstanbul'da bulunmaktadır. Kaptan-ı Derya Mehmed Paşa'nın 1811 tarihli mezartaşındaki paşai kavuk, Sersekban İsmail Ağa'nın mezartaşındaki mücevveze, Enderun'un Seferli Koğuşu mensuplarından Süfyan Ağa'nın 1808 tarihli mezartaşındaki zerrin külah değişik örneklerdir. (Işın 1994:440)

Örneklerin sayıca azlığı ve başka bir araştırmanın konusu olabilecek kadar geniş olan bu alandaki bilgilerimizin eksikliği nedeniyle, Amasya mezartaşlarındaki başlıklar hususunda bir sınıflamaya gidilmemiş ve ayrıntıya girilmemiştir.

c- Şahide Formu düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Tepelikli Olan Üstü Açık Dikdörtgen Sandukalar:

Üstü açık dikdörtgen sandukalardan 4 tanesinin baş taşı, düşey dikdörtgen gövdenin üzerinde bezemeli tepelikle (örn.no: 87, 93, 103, 115); 1 tanesi ise hanım başlığını andırır şekilde bir tepelikle (örn.no: 100) nihayetlenmektedir. Bu örneklerin

hepsi hanım mezarına aittir. Biri 18. yüzyıla (örn.no: 87), dördü 19.yüzyıla (örn.no: 93, 100, 103, 115) tarihlenmektedir.

Baş taşları, düşey dikdörtgen plaka halindeki gövde ve üzerine hotoz şeklinde oturtulmuş bezemeli tepelikten veya gövdenin üzerinde bir boyun kısmı ve hanım başlığını andırır şekilde bir tepelikten oluşmaktadır. Şahidelerin ölçüleri, boy: 80 cm. - 207 cm.; en: 24 cm. - 52 cm.; kalınlık: 3 cm. - 8,5 cm. arasında değişmektedir. Başlık ihtiva eden erkek şahidelerinden daha uzun tutulan örnekler olabildiği görülmektedir. Ancak iki grubun en ve kalınlık ölçüleri birbirine çok yakındır. İsim ve tarih veren kitabeler baş taşının, 3 örnekte batı (dış) yüzüne (örn. No : 93, 103, 115), 2 örnekte doğu (iç) yüzüne (örn.no : 87, 100) işlenmiştir. Diğer yüzleri boş bırakılmıştır.

Şahideler, zengin süslemeli tepelikleriyle dikkat çekmektedir. Alınlığın tepesine hotoz şeklinde oturtulmuş ve yanları ters-düz "C" (ve "S") kıvrımları yaparak aşağıya sarkan stilize yaprak motifleri alınlığı sınırlandırmaktadır. Ortada ise çiçek veya meyva motiflerinin yer aldığı görülür. Süsleme, 18. - 20. yüzyılın (ilk çeyreği) Üslup ve beğenisini yansıtmaktadır. Bezemeli tepelik yerine, yuvarlak bir tepelikle nihayetlenen 100 nolu örneğin baş taşında ise süsleme görülmez.

Şahidelerde iki ayrı uygulama tespit edilmektedir. 3 örnekte, ayrı bloklar halindeki şahideler, Dikdörtgen sandukaların baş ve ayak ucunu gömülür veya yuvalara yerleştirilirken (ör-n.no: 87, 100, 115), 2 örnekte baş ucu taşı baş taşıyla, ayak ucu taşı da ayak taşıyla yekpare bloktan kesilmiştir. (ön.no: 93, 103)

Örneklerin üstü açık dikdörtgen sanduka kısımlarının ölçüleri, (baş ve ayak ucu:) 50 cm. x 47 cm.x 18 cm. - 51 cm. x 51 cm. x 10 cm., (yan yüzler:) 153 cm. x 51 cm. x 10 cm. - 157 cm. 47 cm, 10 cm. arasında değişmektedir. Hemen birbirinin aynı olan ölçüler, erkek sandukalarının ölçülerine de yaklaşmaktadır. Ancak onlarda olduğu kadar uzun boylularına, hanım sandukalarında rastlanılmamaktadır.

Dikdörtgen sandukalarda, 93 nolu örnekte (1804) Üzüm salkımları, madalyon, pono; 103 nolu örnekte (1828) pano ve tabakta hurmalar yer almaktadır. Erkek sandukalarına göre daha süslemeli olan örneklerdeki motifler, 18. ve 19.yüzyılın süsleme modasını yansıtmaktadır. (87 ve 115 nolu örneklerdeki dikdörtgen sandukalar erimiş halde , 100 nolu örnekte ise toprak zeminin altında kalmıştır.)

132 ve 133 nolu hanım mezarlarının baş taşları form itibarıyla diğer örneklerden ayrılmaktadır. Yekpare olan şahidelerden biri yuvarlak kemerli (örn.no: 133) diğeri ise

kısa düşey gövde ve üzerinde basık kemerli ikinci bölümden oluşmaktadır. (örn.no: 132) Şahide ve sandukalarının üzerinde süsleme görülmez. Bunlar, bu şekilde başka örneklerin bulunmaması nedeniyle ayrı birer grup olarak ele alınmamıştır. İkisinin de hanım mezarı olmasından dolayı, tüm örneklerini hanım mezarlarının oluşturduğu "tepelikli baştaşı bulunan mezarlar" grubunun sonunda değerlendirilmiştir.

3- YEKPARE ŞAHİDELİ LAHİT MEZARLAR:

Dursun Efendi'nin 1911 tarihli sembolik lahdi bu formdaki tek örnektir. (örn.no: 123) Yekpare mermer bloktan kesilmiş mezar, baş taşı, ayak taşı ve üstü kapalı dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Lahit, kapak formu yarım silindir olan dikdörtgen bir sandık görünümündedir. 87 cm. uzunluğunda ve 30 cm. yüksekliğindeki sembolik lahit oldukça küçük boyutludur.

Yekpare baş taşının batı (dış) yüzünde, iç bükey kav sin altından itibaren yazı yer almaktadır. Diğer yüzü boş bırakılmıştır. Ayak taşının iki yüzü de boştur. Lahdin yan yüzlerinde görülen bezeme, ampir üslubun ve seçmeci (eklektik) tavrın etkilerini taşımaktadır. Her iki yüzdeki oval panoda, merkezdeki çiçek motifinin altından yayılan, atlamalı sırayla iç bükey ve dış bükey çubuklar iç dolguyu oluşturur. Panonun köşeleri ve iki yandaki geometrik motifli düşey bordürler arasında kalan alanlar bitkisel motifle doldurulmuştur.

4- TEK HALDE BULUNAN ŞAHİDELER:

Amasya Müzesi'nin bahçesinde sergilenen ve Kadılar Mezarlığı ile kimi hazirelerde zemine dikili "tek halde bulunan" toplam 66 şahide örneği mevcuttur. (T.1) Bugün bu şahidelere ait herhangi bir sanduka, yan taşı bulunmamaktadır. Yirmisi 14. - 15.yüzyıla, kırk altısı 18. - 20.yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen şahideler çeşitli formlarda belirmektedir. (T.1)

- Sivri Kemerli Olanlar:

Tek halde bulunan şahidelerden 10 örnek sivri kemerle nihayetlenmektedir. (örn.no: 2, 6, 10, 15, 22, 24, 26, 77, 118, 134) Örneklerden yedisi 14. - 15.yüzyıla aittir. (örn.no: 2, 6, 10, 15, 22, 24, 26) Bunların ölçüleri, boy: 40 cm-90cm.; en: 20 cm. - 34 cm.; kalınlık: 8 cm.- 9 cm. arasında değişmektedir. Boyutlar aynı düzende olmayıp, 40

cm. x 20 cm. x 8 cm. ölçülerine sahip küçük ve dar taşlar (örn.no: 10) veya 90 cm. x 32 cm. x 9 cm. ölçülerinde uzun ve enli taşlarda (örn.no: 15) görülebilmektedir. Şahidelerin bir yüzlerinde yer alan ortak düzenleme, bezemeli alınlığın altından itibaren iki veya üç satırlık Arapça kitabe şeklindedir. Alınlık bezemesinde palmet ve rumilerle oluşturulmuş simetrik kompozisyon görülür. Diğer yüzler 2 örnekte boş bırakılmıştır. (örn. no: 10, 24). 3 örnekte diğer yüzün ortasında geometrik dolgulu madalyon motifi yer almaktadır. (örn. no: 6, 15, 22) 6 nolu örneğin diğer yüzünün ortasında yer alan madalyon bitkisel motif dolgulu olup başka örnekte görülmez. 14.yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen, 2 nolu örneği oluşturan baş ve ayak taşının diğer yüzleri ise nesnel motiflerle tamamen bezenmiştir. Taşlarda, 14.yüzyıl örneklerinde sık karşılaşılan kandil ve şamdan motifleri dekoratif ögelerle zenginleştirilerek yüzeye işlenmiştir.

Şahidelere ait herhangi bir sanduka bugün görülmemektedir. Ancak 14.-15.yüzyıla tarihlenen bu yedi örnekten ikisinin evvelce sandukaları bulunduğu üzerlerindeki izler ve kaynaklar yardımıyla anlaşılmaktadır. (örn.no: 2, 26(26 nolu örnekte, şahidenin bir yüzünün alt kısmında sandukaya bağlanma yeri görülebilmektedir. Üçgen şeklindeki bu boş alanın ortasına küçük bir de yuva açılmıştır. Yuvanın sandukanın tutturulması amacıyla açılmış olması mümkündür. Sandukaya bağlanma yerinin köşelerinde kalan alanlar bezenmiştir. 2 nolu örneği oluşturan baş ve ayak taşı müze'de ayrı taşlar halinde bulunmaktadır. Şahidelerin, evvelce Şadgeldi Paşa Türbesi'nde bulunduğu belirtilen Uzunçarşılı 1927 : 110) sandukanın baş ve ayak taşları olduklarını saptamış bulunmaktayız. Bu şahidelerin evvelce sandukalı oldukları anlaşılmakla birlikte, bugün sandukalarının tespit edilememesi nedeniyle tek halde bulunan şahideler grubunda ele alınmıştır.

Sivri kemerle nihayetlenen tek haldeki şahidelerden üçü ise geç dönemden olup biri 18.yüzyıla (örn.no: 77) diğeri 20.yüzyılın başlarına (örn.no: 118) 134 nolu örnek ise 18. - 20. yüzyıl (ilk çeyreği) tarihlenmektedir. Bunlar, 14. - 15.yüzyıldaki örneklerden daha farklı bir görünüme sahiptirler. 58 cm. ve 90,5 cm. boylarıyla, 29 cm. ve 30 cm. enleriyle, 8 cm. ve 10 cm. kalınlıklarıyla diğer örneklerin ölçülerine yaklaşmakla birlikte, şahidelerde yukarıdan aşağıya doğru bir daralma söz konusudur. 77 ve 118 nolu örneklerin bir yüzlerine yazı işlenmiş, diğer yüzleri boş bırakılmıştır. Şahideler üzerinde süsleme görülmez 134 nolu örnek ise bir yüzü bezemeli diğer yüzü boş haldedir. Bu bir ayak taşı olmalıdır. Nitekim aynı şekildeki bir taş 115 ve 124 örnek nolu mezarın ayak ucunda görülmektedir.

- Dilimli Sivri Kemerli Olanlar:

Tek halde bulunan şahidelerden 6 örnek dilimli sivri kemerle nihayetlenmektedir. (örn.no: 4, 7, 8, 17, 28, 31) Kemer formu, sivri kemerin yuvarlak dilimlerle hareketlendirilmesiyle oluşturulmuştur. Örnekler 14. - 15.yüzyıla tarihlenmektedir. **Ölçüleri**, boy: 65 cm. - 91 cm; en: 30 cm. - 42 cm.; kalınlık: 8 cm. - 14 cm. arasında değişmektedir. Boyut açısından çok farklı örnekler olmamakla birlikte, belli bir ölçüye bağlı kalındığı da söylenemez. Şahidelerin bir yüzündeki ortak düzenleme, bezemeli alınlığın altında iki veya üç satırlık Arapça kitabe şeklindedir. Alınlık bezemesi palmet ve rumilerden ibarettir. Diğer yüzleri 1 örnekte boş bırakılırken (örn.no: 17), 3 örnekte tamamen bezenmiştir. (örn.no: 4, 7, 8) Bunlardan 4 ve 8 nolu örnekte mukarnaslı mihrabiye taşın tüm yüzeyini kaplamaktadır. 7 nolu örnekte ise geometrik ve bitkisel motifler birarada kullanılmıştır.

Şahidelerden ikisinin evvelce sandukalı oldukları üzerlerindeki izlerden ve kaynaklar yardımıyla anlaşılmaktadır. (örn.no : 4, 31) Uzunçarşılı (1927 : 104) tarafından evvelce Kadılar Türbesi'nde olduğu belirtilen bir sandukaya ait baş taşı olduğunu tespit ettiğimiz 4 nolu örnek bugün Amasya Müzesi'nin bahçesindedir. 31 nolu örnekte, şahidenin bir yüzünün alt kısmında üçgen şeklinde boş alan görülür. (5) Bu kısım sandukaya bağlanma yeri olmalıdır. Sandukaya bağlanma yerinin köşelerinde kalan alanlar bezenmiştir. Sandukaları bugün tespit edilemeyen örnekler, tek halde bulunan şahideler grubuna dahil edilmiştir.

- Dilimli Yuvarlak Kemerli Olanlar:

Dilimli yuvarlak kemerle nihayetlenen tek örnek mevcuttur. (örn.no : 29) Şahidenin ölçüleri 78 cm. x 34 cm. x 7 cm.'dir. Bir yüzünde, alınlık dahil üç satır yazı yer alırken diğer yüzü boş bırakılmıştır. Bu haldeki şahide 14. - 15. yüzyılın mezartaşı üslup ve beğenisini yansıtmaktadır. Şahidenin diğer tek halde bulunan şahidelerden ayrıldığı yönü, bir yüzünün alt kısmındaki farklı görünümdür. Bu kısmı yazı satırının hemen altından itibaren işlenmeden kabaca bırakılmıştır. Bu görünüm Akşehir mezar taşlarını akla getirmektedir. Onların toprağın altında kalan kısımları işlenmeden kabaca bırakılmıştır. Mezar yalnızca şahidelerden oluşmaktadır. Ancak 29 nolu örneğin de bu şekildeki bir mezara ait olup olmadığı bilinmemektedir.

- Teğet Kemerli Olanlar:

20 nolu örneği oluşturan baş ve ayak taşları teğet kemerle nihayetlenmektedir. 1490 tarihli şahidelerden ayak taşı, baştaşından daha kısadır. (44 cm. x 26 cm. x 6,5 cm. ve 59 cm. x 26 cm.x 7 cm.) Taşların iç yüzlerinde, bezemeli alınlığın altında iki satır yazı yer almaktadır. Dış yüzleri ayak taşında boş bırakılırken, baş taşında palmet, lotus ve rumilerle bezenmiştir. Sofular Camii haziresi'ndeki bu şahideler, yakın zamandaki bir düzenleme esnasında beton mezarın baş ve ayak ucuna gömülmüştür. Mezarın, ilk halinde ne şekilde olduğu bilinmemektedir. Ancak şahidelerin form ve düzenlenişi sandukası bulunan şahideleri akla getirmektedir.

- Üçgen Alınlıklı Olanlar:

Tek halde bulunan şahidelerden 3 örnek üçgen alınlıklıdır. (örn.no: 3, 25, 27) Şahideler 14. - 15.yüzyıla tarihlenmektedir. Ölçüleri, boy: 80 cm. - 87 cm.; en: 30 cm. - 40 cm.; kalınlık: 2,5 cm. - 5 cm. arasında değişmektedir. Birbirine yakın boyutlardaki taşlar, 14. - 15. yüzyılın diğer şahidelerinin ölçüleriyle de uyumludur. Şahidelerin bir yüzlerinde görülen ortak düzenleme, bezemeli alınlığın altında iki veya üç satır yazı şeklindedir. Alınlık bezemesinde, 2 örnekte palmet ve rumi yer alırken (örn.no: 25, 27), 3 nolu örnekte, tüm şahidelerinkinden farklı bir uygulama görülür. Burada alınlık geometrik motiflerle doldurulmuştur. Diğer yüzler, 1 örnekte boş bırakılmış (örn.no: 25), 2 örnekte tamamen bezenmiştir. (örn.no: 3, 27). Bezeme iki şahidede dekoratif ögelerle zenginleştirilmiş birer şamdandan ibarettir.

27 nolu örneğin bir yüzünün alt kısmında üçgen şeklinde boş alan görülmektedir. Burası sandukaya bağlanma yeri olmalıdır. Bu kısmın köşeleri bezenmiştir. Bugün sandukasına tesadüf edilmeyen örnek, tek halde bulunan şahideler grubunda ele alınmıştır.

- Prizmal Gövdeli ve Kavuklu Olanlar:

Amasya Müzesi'nin bahçesinde sergilenen 72 ve 91 nolu örnekler Prizmal gövdenin üzerinde boyun kısmı ve tepesinde kavuktan oluşmaktadır. 18. - 19.yüzyıla tarihlenen şahideler, geneli itibariyla prizmal gövdeli ve kavuklu olmakla birlikte birbirinden farklı görünüme sahiptir. 612,5 cm. x 15 cm. x 12 cm. boyutlarında 72 nolu örnek (1705/6) uzun ve dar gövdeli bir şahidedir. Bu şekildeki şahidelere 16. - 17.yüzyıldaki üstü açık dikdörtgen sandukaların baş uçlarında rastlanılmaktadır. Yahya Efendi'nin mezarına ait bu şahidenin de evvelce benzer konumda olması mümkündür. Eğer öyleyse, bu formdaki mezarların Amasya'da yapımı 18. yüzyılın ikinci yarısına

kadar devam etmiş olmalıdır. Fakat tek halde bir mezar şahidesi ise form açısından ayrı bir grup teşkil eder. (Benzer şekilde düzenlenmiş, dikdörtgen prizmal gövdeli ve kavuklu bir kaç şahide Antalya Müzesi'nde bulunmaktadır. (Eren 1982 : F.14) Onların en alt kısımları işlenmeden kabaca bırakılmıştır. Bu onların bir taş üzerinde hazırlanan yuvaya değil toprağa gömüldüğüne işaret eder. 72 nolu örnek ise bir kaide üzerinde sergilenmekte olup altında böyle bir kısım görülmemektedir. Ancak yine de, şahidenin ilk hali ve konumu net olarak belirlenememektedir..)

19.yüzyıla tarihlenen 91 nolu örnek ise yine prizmal gövdeli ve kavuklu bir şahidedir. Ancak 116 cm. x 35 cm. x2 22 cm. boyutlarında olup daha hacimlidir. Heykelsi bir görünüme sahip şahidenin evvelce hangi konumda olduğu bilinmemektedir. Bununla birlikte, şahidenin, yekpare dikdörtgen kaide üzerinde olması, bu şekilde ve tek halde bir mezar şahidesi olduğunu düşündürmektedir.

- Düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Kavuk/Sarık/Fesli Olanlar:

Tek halde bulunan şahidelerden 12 örnek, düşey dikdörtgen ince plaka halinde gövdenin üzerinde boyun kısmı ve tepesinde kavuk, sarık, fes türü bir başlıkla nihayetlenmektedir. (örn.no: 75, 76, 84, 88, 96, 101, 111, 113, 114, 125, 127, 131) Hepsi erkek mezarına ait olan şahideler 18. - 20.yüzyılın başlarına tarihlenmektedir. **Ölçüleri**, boy: 100 cm. - 130 cm.; en: 27 cm. - 32 cm.; kalınlık: 3 cm. - 6 cm. arasında değişen örneklerin birbirine çok yakın boyutlarda oldukları görülür. Bir yüzlerine tamamen yazı işlenilmiş olan şahidelerin diğer yüzleri boş bırakılmıştır. Üzerlerinde süsleme görülmez.

Bugün şahidelere ait herhangi bir dikdörtgen sanduka, yan taşları bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 84, 88, 101 nolu örneklerin dikdörtgen prizmal ayak kısımları, günümüze dikdörtgen bir sandukanın baş ucuna gömülü halde ulaşmış 82, 85, 100, 112 nolu örneklerde de görülmektedir. Aynı düzenleme belki 84, 88, 101, nolu örnekler için de söz konusu olabilir. 96, 113, 114 nolu örnekler ise sonradan yapıldığı anlaşılan, havuz şeklindeki beton mezarların baş ucuna gömülüdürler. Şahidelerin evvelce de üstü açık dikdörtgen sandukaya sahip olmaları ve buna istinaden bu şekilde düzenlenmiş olmaları mümkündür.

-Düşey Dikdörtgen Plaka Halinde Gövdeli ve Tepelikli Olanlar:

Tek halde bulunan şahidelerden 4 örnek, düşey dikdörtgen ince gövdenin üzerinde bezemeli tepelikle (örn.no: 102, 108, 122, 126), 4 örnek hanım başlığını andırır şekilde bir tepelikle nihayetlenmektedir. (örn.no: 92, 104, 109, 130) 129 nolu örnek dışında hepsi hanım mezarına ait olan şahideler 18-20.yüzyılın başlarına tarihlenmektedir. Ölçüleri, boy: 81 cm. - 172 cm.; en: 28 cm. - 39 cm; kalınlık: 3 cm. - 5 cm. arasında değişmektedir. Erkek şahidelerinden daha uzun örneklerin mevcut olduğu görülmektedir. Bir yüzlerine kitabe işlenirken diğer yüzleri boş bırakılmıştır.

Gövdenin üzerine hotoz şeklinde oturtulmuş bezemeli tepeliklerde, yanlara taşan stilize yaprak motifleri ortasında meyva tabağı (örn.no: 102), taşkın yapraklı gül demeti (örn.no: 122), vazoda güller (örn.no: 126) ve plastik görünümlü ışınsal çubuk motifleri yer almaktadır.

92, 104, 109 nolu örneklerin yuvarlak tepelikleri hanım baştaşlarında kullanılan tepeliklerdir. 130 nolu şahidenin tepeliği baş şeklinde düzenlenmiş ve gerdanı bezenmiştir. (örn.no: 130) 129 nolu örneğin tepeliği ise daha farklıdır. İki kademeli, hacimli ve önden bakıldığında armudi bir forma sahiptir. Bir yüzü boş diğer yüzü bezemeli şahide bir ayak taşı olmalıdır.

Şahidelerden altısı mezarın baş ucunda gömülü olup ayak taşına sahiptirler. (örn.no 92, 102, 104, 108, 109, 122) Ayak taşları üçgen alınlıklı (örn.no: 92, 108), dekoratif kemerli (örn.no: 102), sivri kemerli (örn.no: 104)'dir. 109 nolu örneğin ayak taşı kırıktır. Şahidelere ait herhangi bir dikdörtgen sanduka, yan taşı bulunmamaktadır.

Mehmet Paşa Camii haziresi'nde bulunan 92 ve 102 nolu örneklerin benzerleri (örn.no: 87, 100) üstü açık dikdörtgen sandukaya sahiptir. 92 ve 102 nolu örneklerdeki şahidelerin yükselen toprak zeminin altında kaldıkları görülmektedir. Bu yükselen toprak zeminin altında şahidelere ait dikdörtgen sandukanın bulanması mümkündür.

104, 108, ve 122 nolu örnekler sonradan yapıldığı anlaşılan havuz şeklinde beton mezarların baş ve ayak uçlarına gömülmüşlerdir. Ancak şahidelerin evvelce de dikdörtgen bir sandukaya sahip olup olmadıkları bilinmemektedir.

Sultan Beyazıd Camii'nin doğusundaki hazirede bulunan 109 nolu örnek mermer kaide üzerinde fakat bağlantısız halde durmaktadır. 19.yüzyıla tarihlenen şahidenin orijinalde de bu şekilde kaide üzerinde bulunup bulunmadığı bilinmemektedir. Ancak tespit edilen mezarlar arasında "kaide üzerine dikilmiş şahide düzenlemesi" örneği görülmemektedir. Ayrıca oldukça karışık haldeki hazirede (bazı) kırık şahide parçaları

dağınık veya üst üste istiflenmiş olarak durmaktadır. Dolayısıyla karışıklığı azaltmak ve uygun sergileme amacıyla sonradan oluşturulmuş bir düzenleme de söz konusu olabilir.

- Yuvarlak Kemerli Olanlar:

19.yüzyıla tarihlenen üç örnekteki şahideler yuvarlak kemerle nihayetlenmektedir. (örn.no: 99, 116, 120) Bir yüzlerine yazı işlenmiş, diğer yüzleri ise boş bırakılmıştır. İki örnek, 88 cm./72 cm. x 18 cm/23 cm. x 8 cm./9,5 cm. ölçüleriyle de birbirine çok benzemektedir. (örn.no: 116, 120) 99 nolu örnek ise daha büyük boyutludur. (138 cm. x 35 cm. x 13 cm.)

120 örnek nolu şahideler, sonradan yapıldığı anlaşılan üstü açık dikdörtgen sandukanın baş ve ayak ucuna yerleştirilmişlerdir. Evvelce de aynı konumda olmaları mümkün olmakla birlikte, ilk halleri hakkında kesin bilgi yoktur.

Sultan Beyazıd Camii'nin doğusundaki hazire'de bulunan 99 örnek nolu şahideler kaide şeklinde bir mermer levha üzerinde bulunmaktadır. Şahidelerin orijinalde de bu şekilde kaide üzerinde olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak tespit edilen mezarlar arasında, kaide üzerine dikilmiş şahide düzenlemesi örneğine rastlanılmamıştır.

Tek halde bulunan şahidelerden 18 örneğin üst kısmı kırık haldedir. (T.1) Bunlardan ikisi 14. - 15.yüzyıla tarihlenmektedir. (örn.no: 23, 30) Üst kısımları kırık olduğundan kemer formları anlaşılamayan şahidelerin bir yüzlerinde yazı diğer yüzlerinde süsleme bulunmaktadır. Süslemede mukarnaslı mihrabiye (örn.no: 23) ve kandil motifi (örn.no: 30) görülür.

Kırık haldeki şahidelerden onaltısı ise 18. - 20.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. (örn.no: 73, 74, 78, 79, 80, 83, 86, 89, 90, 94, 97, 98, 105, 107, 110, 128) Bir yüzleri boş bırakılan şahidelerin diğer yüzlerine yazı işlenmiştir. Şahidelerin üst kısımları, boyundan sonrası kırıktır. Ancak boyun kısmının tepesinde muhtemelen kavuk, sarık, fes türü bir başlık olduğu söylenebilir. Nitekim benzer örnekler (örn.no: 75, 76, 84, 88, 96, 101, 111, 113, 114, 125, 127, 131) bu şekilde belirmektedir.

Çeşitli şahide örnekleri Anadolu'nun pek çok bölgesinde ve kimi yerel farklılıklarla görülebilmektedir. Konya'da 13.yüzyıldan itibaren görülen şahideler arasında sivri kemerle nihayetlenen örnekler görülmektedir. Bunların her iki yüzü tamamen yazı ile kaplı olabildiği gibi alınlığın rumili süslemeye ayrıldığı örnekler de mevcuttur.

16.yüzyıldan itibaren, Konya'daki şahidelerin iki yanında burmalı sütuncelerin yer aldığı görülür. (Karamağaralı 1992 :2; Önder 1958 : 5)

Akşehir'deki 15.yüzyıl şahideleri sivri veya dilimli kemerlidir. Taşların kenarları sütuncelidir. Alınlıkta bezeme, altında ise kitabe yer almaktadır. (Benli 1992)

Ankara'daki örnekleri 14.yüzyıldan itibaren görülen şahideler Akşehir mezar taşlarını hatırlatmaktadır. Sivri kemerli şahidelerin alınlıklarında süsleme, altında kitabe, iki yanda sütunceler vardır. (Mübarek Galip 1341 : 76; Karamağaralı 1992 : 7)

Milas'ta bulunan Menteşeoğulları'na ait şahideler de dilimli kemerli ve iki yanında sütunceler bulunan bir kitabeliğe sahiptir. Alınlık kısımları bezemelidir. (Karamağaralı 1992 : 23)

Tire Müzesi'ndeki 13. -14.yüzyıldan kimi örnekler üst kısmandaki dilimleri, yanlarındaki yivli sütunceleri ve küçük boyutlarıyla Orta Anadolu şahidelerini hatırlatmaktadır. (Karamağaralı 1992: 23)

Bursa ve Edirne'de birbirine çok yakın örnekler bulunmaktadır. 14. ve 16.yüzyıl tarihli bu şahideler sivri ve dilimli kemerli, mihrap bezemeli ve iki yanı sütuncelidir.

Edirne'nin, tepesinde yeniçeri başlıkları bulunan şahideleri ilginçtir. (Karamağaralı 1992 : 27) Ayrıca 18. - 19.yüzyıl tarihli, bezemeli tepelikli şahideleri zengin meyva ve çiçek motifleri ihtiva etmektedir. (Özer 1993)

Kastamonu Müzesi'nde rastladığımız, 14. - 15. yüzyıla tarihlenen şahidelerden bir kısmı, sivri kemerli alınlıkta rumili tezyinat ve alt kısmında kitabe bölümleri şeklinde düzenlenmiştir. Bazıları ise dekorlarındaki farklılıkla dikkati çekmektedir. Dilimli niş şeklinde alçaltılmış zeminde besmele ve ayet yer almaktadır. Müze'de ayrıca çok sayıda 18. - 19. yüzyıl tarihli şahideler görülür. Bunlar düşey dikdörtgen gövde ve tepesinde erkek başlıkları bulunan baştaşları ve bir yüzleri bitkisel bezemeli ayak taşlarıdır. (F. 154-157)

Sıvas'taki şahideler sivri veya dilimli kemer şeklinde olmasıyla Konya, Kırşehir ve Akşehir şahideleriyle benzerlik gösterirlerse de, mukarnaslı mihrap düzenlemeleriyle onlardan ayrılırlar. Sıvas'taki şahidelerden tarihli olanlar 14.yüzyılın ikinci yarısına aittirler. (Karamağaralı 1992 : 10)

Tokat'ta bulunan 14. - 15. yüzyıl şahideleriyle Sivas'takiler arasında genel olarak form, kompozisyon ve motifler açısından büyük benzerlikler görülmektedir. Değişik örneklerin dışında bunlar, dilimli kemerli, bir yüzleri mukarnaslı mihrap nişi gibi işlenmiş küçük şahidelerdir. (Karamağaralı 1992 : 11)

Sivri kemerle nihayetlenen şahidelere Antalya Müzesi'nde de rastlanılmaktadır. 16.yüzyıla ait şahidelerde alınlıkta süsleme, altında kitabe yer almaktadır. Her iki yüzü yazılı olanlar bulunduğu gibi, bir yüzü yazılı diğer yüzü bezemeli olanlar da mevcuttur. (Eren 1982 : 116) Müze'de ayrıca, dikdörtgen prizmal gövdeli ve kavuklu 18. 19.yüzyıl tarihli düşey dikdörtgen ince gövde üzerinde kavuk, sarık, fes türü başlık bulunan, erkek mezarına ait baştaşları ile bezemeli tepelikle nihayetlenen, hanım mezarına ait baştaşları ve ayak taşları görülebilmektedir.

İstanbul'da fetihten sonra görülmeye başlayan mezartaşları kemerli, bazen iki tarafı sütuncelerle süslü bir mihraba sahiptir. Mihrabın üzerini kuşatan alınlık rumi bezemelidir. Bu ilk dönem taşları 16.yüzyılda da devam etmiştir. (İstanbul Murat Paşa Camii hazinesinde bulunan, Mesih Paşa'nın 16.yüzyıla ait baş taşı sivri kemerlidir. Şahidenin iç yüzü iri rumili kabartmalarla bezenmiştir. (yüksel 1992 : 122) 16. ve 17. yüzyılda lahde bağlı, prizmatik gövdeli ve kavuklu taşlar dikkati çeker. 18. ve 19. yüzyıldaki erkek şahideleri zengin başlık çeşitleriyle nihayetlenmektedir. Hanım mezartaşları ise natürmort tepeliklidirler. (Işın 1994)

Yayınlardan ulaşabildiğimiz ve görme fırsatı bulabildiğimiz mezartaşlarından Orta Anadolu'dakiler geneli itibarıyla birbirine çok benzeyen özelliklere sahiptir. Diğer bölgelerde de - yerel özellikler gösterenlerin yanında - bu örneklere çok yaklaşan şahideler mevcut olduğu görülmektedir. Sivri ve dilimli kemer formlu, Rumili, mukarnaslı mihrabiyeli ve kandilli süslemeli şahideler pek çok bölgede dikkati çekmektedir. Bunlar Batı Anadolu'da daha büyük boyutludur. Amasya'daki 14.- 15. yüzyıl şahideleri form, süsleme ve boyut bakımlarından Orta Anadolu şahideleriyle büyük benzerlikler göstermektedir. Ancak farklı düzenlemelere sahip örnekler de mevcuttur.

18. Yüzyıldan itibaren çeşitli bölgelerde form ve süsleme açısından ana hatlarıyla birbirini tekrar eden şahideler görülmektedir. Bunlar, düşey dikdörtgen gövdenin üzerinde erkek veya hanım mezarı oluşuna göre kavuk, sarık, fes türü bir başlık veya bezemeli tepelikten oluşan şahidelerdir.

B- SÜSLEMEDE KULLANILAN MOTİFLER, KOMPOZİSYON VE BİÇİMLENDİRME ÖZELLİKLERİ:

Amasya mezartaşlarında görülen tezyinat, dönemin sanat anlayışı doğrultusunda ve ustaların ifade tarzlarıyla oluşturulmuştur. Bitkisel, geometrik, nesnel motifler tek başlarına veya birarada karma olarak kullanılmak suretiyle gerek görünüm gerekse konuları itibarıyla en uygun şekilde uygulanmaya çalışılmıştır. Örnekler üzerindeki kompozisyonlarda, dönemlere atfedilen yenilikler, üslup değişimi açıkça izlenebilmektedir.

I- BİTKİSEL MOTİFLER:

Süslemede kullanılan bitkisel motifler, 14. - 16.yüzyıl mezartaşlarında palmet, rumi, lotus, hatai, yapraklı kıvrık dal, 16. - 17.yüzyıl mezartaşlarında selvi, lale, karanfil, yıldız çiçeği, 18.yüzyıldan itibaren ki mezartaşlarında ise natüralist üslupta çeşitli çiçek motifleri ve meyve betimlemeleri olarak belirir.

- Palmet, Rumi, Lotus, Hatai

Tespit edilen örneklerden 20 mezartaşının süslemesinde palmet motifi bulunmaktadır. Bunlardan 19 örnek 14. - 15. yüzyılı (örn.no: 2,3 4, 7, 9, 11, 12, 13, 19, 20, 21, 24, 28, 48, 54, 59), 1 örnek 16.yüzyıla (örn.no: 66) tarihlenmektedir. Örneklerden onu erkek mezarına, ikisi hanım mezarına aittir. Diğerlerinin kime ait olduğu bilinmemektedir. (T.3) Sağa ve sola simetrik olarak kıvrılan iki yaprak ortasından sivri bir tepe yaprağının çıktığı palmet motifi çoğunlukla rumi, kıvrık dal ve bazen lotus veya hatai motifleriyle birlikte kullanılmıştır. Bir örnekte palmetin lale görünümüne bürünerek ayırt edilemez bir hal aldığı görülür. (örn.no: 20) Şahidelerde alınlık süslemesinin, rumiyle birlikte vazgeçilmez unsuru olan palmet, sandukaların süslenmesinde kullanılmıştır. (örn.no: 19, 40, 48, 54) Yazı boşluklarını dolduran minik palmetlerin yanısıra, bir örnekte (örn.no: 19) rumiyle birlikte kompozisyonun esasını teşkil eden palmetler kabartma olarak sandukaya işlenmiştir.

Suriye, Mısır kaynaklı olduğu düşünülen palmet motifinin Doğu sanatına Hellenistik akım yoluyla gelmiş olabileceği üzerinde durulmaktadır. (Demiriz 1979 : 27) Öte yandan motifin Orta Asya Türk sanatında ve milattan önceki devirlerde kullanıldığına dair araştırma sonuçları sunulmaktadır. (Gündoğdu 1993) Sasani devrinde antik palmet

stilize edilmiş, sonraları Selçuklu devrinde en sık rastlanılan üç bölümlü palmet tipi hazırlanmıştır. Üç bölümlü palmet sağa ve sola simetrik bir şekilde kıvrılan iki yaprak ortasından sivri bir tepe yaprağı çıkar. Değişik çeşitleri bulunmasına ve her eserde ayrı bir çehresi olmasına karşın üç bölümlü palmet tipinde bu kısımlar esastır. Üç bölümlü palmet Anadolu Selçuklu döneminden evvel Büyük Selçuklu eserlerinde çeşitli varyasyonlarda görülür. Anadolu Selçuklu döneminde çeşit bakımından zengin olan palmetin çoğu kez ana formundan uzaklaştığı görülür. (Ögel 1987 : 75 - 76) Öncülerinde olduğu gibi Osmanlı sanatında da çeşitli şekillerde stilize edilerek devrin sanat anlayışına ve üslubuna uydurulmuş palmetler rumi veya lotusla bir arada kullanılmıştır. (Demiriz 1979 : 27)

Üzerinde süsleme bulunan mezartaşlarından 55 örnekte, mevcut kompozisyona lotus motifi dahil edilmiştir. Bunlardan dördü 14. - 15.yüzyıla (örn.no: 6, 20, 27, 30), biri 16.yüzyıla (örn.no: 66) tarihlenmektedir. 3 örnek erkek mezarına aittir. Diğerlerinin kime ait olduğu bilinmemektedir. (T:3) Yine iki yan yaprak ve bir tepe yaprağı söz konusudur. Ancak yapmak uçları palmetten farklı olarak içe doğru kıvrım yapmaktadır. Diğer motiflerle birarada kullanılmıştır. Bir örnekte, hatai goncası ile birlikte madalyon dolgusunu oluşturur. (örn.no:6) 20 nolu örneği oluşturan şahidelerden baş taşının dış yüzünü kaplayan simetrik kompozisyonda, palmet ve rumi ile birlikte lotus motifi belirgin bir yere sahiptir.

Eski Mısır sanatında çok tutulan lotus motifinin, palmet ve rumiden daha eskilere dayandığı belirtilmektedir. (Demiriz 1979:27) Önasya sanatı ve antik devirden beri bütün sanat çevrelerinde görülen lotusa islam sanatında da sıkça rastlanılır. 10.yüzyılda İran'da kimi tezyini kompozisyonlarda palmet-lotus frizi mevcuttur. Palmet-lotus frizleri Anadolu'da da belirir. Bazen Lotus ve palmet birbirine benzeyerek karışmış ve ayırt edilmesi güç bir hal almıştır. (Ögel 1987 : 78)

Hatai üslübundaki motife 15. yüzyıla tarihlenen 3 (örn.no: 12, 13, 19); 16.yüzyıla tarihlenen 1 (örn.no : 66) mezartaşında rastlanmaktadır. Bunlardan ikisi erkek, biri hanım mezarına aittir. Diğerinin kime ait olduğu bilinmemektedir. (T.3) Hatai, 12 ve 13 nolu örneklerde şahidelerin alınlığında, palmet ve rumi motifleriyle oluşturulmuş simetrik kompozisyonun ortasında yer almıştır. 66 nolu örnekte, baş ve ayak taşının yüzeylerini kaplayan kompozisyonun unsarlarındandır. Bir diğer hatai örneği ise sanduka süslemesinde görülür. (örn.no : 19)

Çok stilize palmet ve benzeri motiflerle naturalist çiçek motiflerinin temsil ettiği uçlar arasında kalan, ölçülü stilizasyona uğramış çiçek motifleri olarak tarif edilen hatainin kökeni Doğu Asya sanatında aranmaktadır. (Demiriz 1979:28)

14. - 16. yüzyıla ait örneklerden 31 mezartaşının süslemesinde rumi motifi yer almıştır. Bunlardan on dördü erkek mezarına, dördü hanım mezarına aittir. Diğerlerinin kime ait olduğu bilinmemektedir. (T.3) En basit şekliyle uçları düğmeli bir uzun ve bir kısa yapraktan oluşan rumi motifleri, şahidelerin alınlık bezemelerinde görülmektedir. Alınlığın formuna uygun olarak düzenlenen simetrik kompozisyonlar da, daha stilize rumi çeşitlerine de rastlanır. Bunlar uçları düğmeli tek yaprak halinde veya çoğunlukla, kısa yaprakları çok kısa ve içe kıvrılmış halde, düğme görünümündedir. Rumiler çok defa palmet motifleriyle birlikte kullanılmıştır. Bazen lotus veya hatainin de kompozisyona dahil edildiği görülür. (örn.no: 12, 13, 19, 20) Şahidelerin alınlığında yer alan kompozisyonların esasını kıvrık dallar yardımıyla birbirine bağlanan ve birbirini kateden rumi motifleri ile en tepede de kemer formuna uygun yerleştirilmiş palmet motifi oluşturmaktadır. En sık rastlanan ortak kompozisyonda, ters bakışımlı iki ruminin yukarı doğru uzayan uçları birleşerek tepedeki palmet motifinin altına bağlanmaktadır. İri rumilerin ortasındaki palmet (veya hatai veya düğüm) motifinin altından çıkan kıvrık dallar iki yana daha ufak rumiler olarak uzarlar. Alınlığının dışında şahidelerin bir yüzünün rumi, palmet, lotus motiflerinden oluşan simetrik kompozisyonla tamamen kaplandığı örnekler de bulunmaktadır. (örn.no: 20, 32) Rumiler sanduka süslemesinde de dikkati çeker. Üzerinde süsleme bulunan 5 sandukada rumi görülür. (örn.no: 19, 42, 46, 48, 54) 46, 48, 54 örnek nolu sandukalarda minik rumi ve palmet motifleri boşlukları doldurmak için kullanılmıştır. 42 nolu örnekte ise sandukanın alt kısmına şerit halinde rumi dizisi işlenmiştir. Birer uçları düğmeli rumi motiflerinin ayaklı-başlı yerleştirilerek tekrarlanmasıyla sonsuza uzayan kompozisyon oluşturulmuştur. Rumiler, uzun ve kısa yaprağın çatalı arasından üçgen şeklinde ufak bir yaprakçık daha çıkmasıyla diğerlerinden ayrılır. Bu şekildeki rumi çeşidiyle Erzurum Çifte Minareli Medrese avlusunun esas eyvan kemerinde ve şematize olmuş bir örneğiyle de Divrik Ulu Camii'nin batı portalinde karşılaşılmaktadır. (ögel 1987 :77)

Rumi, süsleme unsurları arasında en sık rastlanılan motif olarak belirmektedir. Rumi motifinin mahiyeti hakkında iki görüş yaygındır. Zoomorf kökenli olduğunu kabul edenlerin yanısıra, yarım palmet motifinin değişmesinden doğduğunu düşünenler vardır. (Demiriz 1979:27) Çıkış noktası olarak eski Mısır sanat çevresi kabul edilmektedir. Ayrıca Milattan önceki bin yıllık devrede Orta Asya Türk sanatı çevrelerinde ortaya çıkarak kullanılmaya başlandığına dikkat çekilmek istenmektedir. (Gündoğdu 1993:204)

Anadolu'da Rumi motifinin çok çeşitli şekilleri tespit edilebilmektedir. Ana hatlarıyla uzun ve kısa yaprak, ortalarından geçen bir çizgi boyunca bitişen iki mail satıh olarak işlenmiştir. Bazen Rumi yaprağının iki çatalı arasından üçgen veya damla şeklinde ufak bir yaprakçık çıkar.

Palmet, Rumi ve lotus veya hatai, gerek alınlık süslemesinde gerekse şahidenin bir yüzünü tamamen kaplayan kompozisyonlarda, ayrıca kimi sandukalardaki süslemede hep birarada kullanılmışlardır. 15.yüzyılın son çeyreğine tarihlenen 20 nolu örneğin baş taşının batı (dış) yüzü tamamen bezemeye ayrılmıştır. En tepeye lale bitkisini andıran bir palmet motifi yerleştirilmiştir. Onun altında birleşen birer uzun rumi, iki yanda önce iç bükey sonra dış bükey - kavis yaparak en alttaki palmet motifinin tepesine bağlanır. Bu palmetin altından çıkan kıvrık dallar iki yana rumiler salmaktadır. Alttaki palmeti ortalarına alıp iki yanından kavis yaparak uzayan rumiler taşın ortasındaki lotus motifinin altına bağlanır. Lotusun uçları düğmeli, alt kısmı ise bombelidir.

Palmet, rumi ve lotus motifleri 2 örnekte nesnel motiflerle bir arada kullanılmışlardır. (örn.no : 3, 27) Motifler, şamdan, kandil gibi nesnel motiflerle birlikte kullanıldıklarında ya objelerin üzerinde (kaynaştırılmış olarak) onların dekoratif hale getirilmesinde veya taşın üzerinde kalan boşlukların değerlendirilmesinde kullanılmışlardır. 3 nolu örneğin bir yüzünde bulunan şamdanın yarım daire kaidesi Rumi ve palmet dolguludur. 27 nolu örnekte ise, kandillerin ağız kısımlarını bezeyen lotusların dışında, alt ve üstte kalan boşluklar kıvrık dallı rumi ve palmet motifleriyle doldurulmuştur.

Anadolu'nun çok çeşitli bölgelerinde, palmet, rumi bazen hatai ve lotusun da katılmasıyla oluşturulmuş kompozisyonlar, şahidelerin alınlık süslelmelerinde veya sandukalarda uygulanmıştır. Bursa'daki 14. - 16.yüzyıl mezartaşlarında palmet ve rumi en sık karşılaşılan süsleme unsurudur. Şahidelerin alınlık kısmındaki süslemelerin arasında hatai motiflerinin de yeraldığı görülür. Ayrıca şahidelerin bir yüzünün Rumi, palmet ve kısmen hatai motiflerinden oluşan kompozisyonla tamamen kaplanmış olduğu örnekler de mevcuttur. (Karaçağ 1994 : 172)

Bursa örneklerine çok benzeyen Edirne mezartaşları da aynı şekilde süslenmiştir. Karaman Bey'in 1471/72 tarihli kabrine ait şahidelerin dış yüzlerinde Rumili kompozisyon görülür. (Ayverdi 1973 : 269)

İstanbul'daki 15. - 16.yüzyıla ait pek çok mezartaşında aynı süsleme unsurları dikkati çeker. Cerrahhpaşa Camii haziresi'ndeki Hacı Bayram'ın 1496 tarihli mezarın

ayak taşının alınlığında, simetrik yerleştirilmiş iki iri Ruminin ortasında palmet motifi yer almıştır. (Ayverdi 1973:411)

Alınlık kısmında değişik şekillerdeki palmet, rumi ve hatai motiflerinin yer aldığı şahideler Ankara'da da görülür. Kırklar Mezarlığı'nda bu tür örneklerle karşılaşılmaktadır. (Mübarek Galip 1341: Levha 7)

Akşehir'in 15.yüzyıl şahidelerinin alınlıkları rumi veya hatailerle doldurulmuştur. (Karamağaralı 1992:5) Bu şekilde süslenmiş örnekler Konya ve Antalya bölgelerinde de vardır. Antalya Müzesi'nde bulunan 16. - 17. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen bir grup mezartaşı üzerinde rumili süsleme bulunmaktadır. Bir yüzü bu motifle tamamen süslenmiş örnekler de mevcuttur. (Eren 1982:116) Konya'daki Selçuklu devri mezartaşlarında rumi motifleri daha çok şahidelerin alınlıklarında kullanılmıştır. Musalla Mezarlığı'nda 14.yüzyıl tarihli İsfahanlı Hacı Ali'ye ait mezartaşının alınlığında ve kitabe bölümleri arasında rumi motifleri yer alır. (Önder 1970:8) Konya'da sandukalar üzerinde de rumi ve hatailerin uygulandığı görülmektedir. 1280/81 tarihli üç kademeli prizmatik bir sandukanın üzerinde rumi tezyinat mevcutttur. 1465 tarihli bir sandukada ise hatai ye yer verilmiştir. (Karamağaralı 1992:2)

Hatai ve rumi motifleriyle müzeyyen sanduka örnekleriyle Sıvas'ta da karşılaşılmaktadır. Üç şehitler denilen mahaldeki kaideli sandukaların kaidesinin yan yüzlerinde rumi, hatai lere de yer aldığı kompozisyonlar işlenmiştir.

- Yapraklı Kıvrık Dal Motifi:

14. - 15. yüzyıla ait 4 sandukanın alt kısmında, sanduka uzunluğunca devam eden yapraklı kıvrık dal süslemesi bulunmaktadır. (örn.no: 41, 50, 57, 58) Dalgalı bir eğri halindeki kıvrık daldan ayrılan kıvrımlar yaprak motifleri taşımaktadır. Yapraklar iri ve üç-dört dilimlidir.

- Selvi Ağacı Motifi:

Tespit edilen mezar taşlarından 6 örnek üzerinde selvi motifleri yer almıştır. (örn.no: 68, 69, 71, 81, 82, 93) Bunlardan üçü 16. - 17. yüzyıla (örn.no: 68, 69, 71), ikisi 18.yüzyıla (örn.no: 81, 82), biri 19.yüzyıla tarihlenmektedir. 2 örnek erkek mezarına (örn.no: 81, 82), bir örnek hanım mezarına (örn.no: 93 aittir. Diğerlerinin kime ait olduğu

bilinmemektedir. (T.3) 16. - 17. yüzyıl mezartaşlarında, stilize edilmiş selvilerin tepeleri düz halde nihayetlenmektedir. Selvilerin içleri, yarım yuvarlak, eğik ve dik çizgilerle taranmıştır. Bu dönemde, ince olmayan basit ve şematikbir selvi görünümü belirmektedir. Dikdörtgen sandukaların yüzeylerindeki kompozisyonlarda selviler, ortadaki-hançer veya rozet - motifin iki yanına simetrik olarak yerleştirilmişlerdir. Bu şekilde kompoze edilmiş selvi örnekleri İstanbul ve Samsun'da da görülmektedir. Kasımpaşa Okmeydanı güneyindeki Kulaksız Mezarlığı'nda 16.yüzyıla tarihlenen lahit üzerinde ortadaki rozetin yanlarında birer selvi motifi yer alır. (Çulpan 1961:123) İstanbul Piyale Paşa Türbesi'ndeki 17.yüzyıl başı ile ortalarına tarihlendirilen (Demiriz 1981:409) lahitlerden 5 nolu lahdin baş ucu ve 13 nolu lahdin ayak ucu yüzeylerinde, ortadaki rozetin iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş birer selvi motifi işlenmiştir. Samsun Müzesi'nin bahçesinde rastladığımız mezartaşı parçaları üzerinde serli kabartmaları görülmektedir. Bir örnekte iki servi arasında rozet bulunurken diğerinde ise iki selvi arasında madalyonla sınırlandırılmış altı kollu yıldız yer almıştır. (F. 158, 15)

18. Yüzyıl örneklerindeki selvi motifleri daha ince ve uzun bir hal almıştır. 81 nolu örnekte, içleri balıksırtı şeklinde kazınmış selvilerin ortasında yine bir rozet vardır. 82 nolu örnekte ise gayet ince ve uzun selvilerin tepeleri eğik haldedir. Yanyana iki selvi bu kez rozetlerin arasında yer almıştır. 19. yüzyıl tarihli, 93 nolu örnekteki selvi daha farklı bir görünüme sahiptir. Ayak taşının dış yüzünde şahide boyunca uzayan selvinin tepesi kuzeye doğru eğilmiştir. Dikkati çeken, selvinin gövdesinin üst üste lale görünümlü motifler şeklindeki düzenlenişidir. Ayrıca, selvinin üst kısmına stilize yaprak şeklindeki dekoratif unsurun ucundan damla motifi sarkmaktadır. Benzer şekildeki bir uygulama Antalya/Elmalı Pir Abdal Musa Tekkesi'nin haziresinde bulunan 19.yüzyıl tarihli bir mezartaşında görülür. (F.160) Ancak burada selviyi aralarına alan çiçekli dallar uzamaktadır. Antalya Müzesi'nde, çeşitli görünümlerde selvi motifleri ihtiva eden bir grup geç dönem mezartaşı mevcutttur. (Eren 1982 : 120) Üzerinde ince, uzun selvi bulunan mezartaşları Kastamonu'da da dikkati çekmektedir. Kastamonu Müzesi'nde tespit ettiğimiz mezartaşında, vazodaki selviye üzüm salkımları dolanmaktadır. (F . 162)

Selvi mezartaşları üzerinde sıkça karşılaşılan motiflerden biridir. Selvi motifiyle, insan ruhunun tanrıya kavuşmasının sembolleştirildiği düşünülmektedir. (Karamağaralı 1992 : 17) Ayrıca, kimi örneklerdeki tepeleri bir yana doğru eğilmiş halleriyle kutsal bir varlığa riayet ve teslimiyeti anlattığı belirtilmektedir. (Oğuz 1983 : 26)

Antik devirden itibaren çeşitli şekillerde selvi örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Eski bir Roma parası üzerinde çift selvi motifi görülür. (Çulpan 1961 : 39) Bizans döneminden de selvi ihtiva eden eserler mevcuttur. (Çulpan 1961 : 44)

Anadolu'da Selçuklu devrine ait mezartaşlarında selvi motifine rastlanılmamıştır. (Çulpan 1961 : 22) Osmanlı devrinde ise Ankara, Edirne, İstanbul, İznik, Bursa, Konya, Amasya, Tercan, Erzurum, Antalya, Kastamonu, Samsun bölgelerinde selvi motifli mezartaşları tespit edilebilmektedir.

Selvi motifleriyle çeşmeler üzerinde de karşılaşılmaktadır. İstanbul'da yoğunlaşan örnekler geç dönemdendir. 1723 tarihli Ortaköy Damat İbrahim Paşa çeşmesinin ayna taşında iki selvinin ortasına rozet motifi yerleştirilmiştir. Aynı şekildeki selvili ve rozetli ayna taşı Ayvansaray'daki Kasapbaşı Hasan Efendi çeşmesinde de görülür. (Barışta 1993: 11, 74) Aynı kompozisyon Bereketzade, Tophane meydan, Kaptan Hacı Hüseyin Paşa ve Hekimoğlu çeşmelerinin ayna taşlarında da mevcuttur. (Barışta 1989:20, 47-49)

Minyatür, tezhip, maden eşya, halı, kumaş ve ahşap eserlerde de görülen selvi motifinin en bol kullanıldığı yerlerden biri de seramiklerdir. İstanbul / Eyüp'te Hz.Halit Türbesi antresinde 16.yüzyıl işi selvili dört çini pano vardır. Sultan Ahmed Camii'nin üst mahfilindeki selvili çini panolar ise 16. yüzyıl sonu 17. yüzyıl başına tarihlenmektedir.

Lale, Karanfil ve Yıldız Çiçeği Motifleri:

Tespit edilen mezartaşlarında, lale 4 örnek (örn.no: 68, 69, 70, 71), karanfil 2 örnek (örn.no: 69, 71), yıldız çiçeği 2 örnek (örn.no: 70, 71) üzerinde bulunmaktadır. (T.3) Bunlar 16. - 17. yüzyıla tarihlenmektedir. Motiflerin birkaçı veya hepsi aynı örnek üzerinde birarada görülebilmektedir. (örn.no: 69, 70, 71) Yuvarlak hatların hakim olduğu çiçekler, doğadan alınarak gayet üsluplaştırılmış halde sunulmuştur.

16. Yüzyıldan itibaren başlayan natüralist akımla birlikte, çeşitli sanat dallarında tekniğin gerektirdiği şekilde stilize edilmiş lale, karanfil, sümbül, zambak gibi doğadan seçilen çiçek türleri belirmiştir. Bunlardan Lale, Osmanlı sanatına en erken giren çiçeklerdendir. Zamanla gerek Osmanlı İmparatorluğu'nda, gerekse çeşitli Batı Ülkelerinde büyük ilgi gören lale, sanatın hemen ince alanında uygulanmıştır. Lalenin sevilen biçim ve tercih edilen tiplerinin zaman içerisinde kimi değişimler gösterdiği izlenmektedir. 16.yüzyıldaki oval formu gittikçe uzamış; daha sonra ise rokoko üslupla birlikte yerini güle bırakmıştır. (Demiriz 1986 : 355)

Doğadan seçilerek stilize edilen bu çiçek motifleri Amasya'dan başka İstanbul, Bursa, Edirne, Konya, Antalya gibi bölgelerde bulunan mezartaşları üzerinde de bulunmaktadır. İstanbul Zal Mahmud Paşa Türbesi'nin haziresi'ndeki 16. yüzyıla ait bir

mezartaşında lale ve yıldız çiçeği kabartmaları görülür. İstanbul Piyale Paşa Türbesi'nde bulunan lahitlerde (17.yüzyıl başı ile ortaları) Lale, karanfil, yıldız çiçeği, sümbül, zambak kabartmaları oldukça özenlidir. (Demiriz 1981:407-423)

Konya İnce Minareli Medrese Müzesi'ndeki, üzerinde lale, zambak bulunan ve 16.yüzyıla tarihlenen sandukalar oldukça ilginçtir. Antalya Müzesin'ndeki mezartaşlarında ise lale motifi 17.yüzyıldan itibaren görülmektedir. (Eren 1982 : 120)

Lale, karanfil, vb. çiçeklerle oluşturulan kompozisyonlar çeşme, çini, işleme gibi alanlarda da dikkati çekmektedir. İstanbul/Yedikule İmrahor Çeşmesi'nde (16.yüzyıl) yer alan kitabede, kelimeyi tevhid'in yan taraflarında lale, sümbül ve selvi kabartmaları görülür. (Çulpan 1961 : 119) İstanbul'daki 1732 tarihli Şişhane Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi'nin ayna taşının önünde, dış yüzünde yıldız çiçeği, lale, karanfil demetleri ve rozetler bulunan tekne taşı yer almaktadır. (Barışta 1993 a : 28)

Çini alanında görülen lale ve karanfil, üsluplaştırmanın çeşitliliği ve kullanılışın yoğunluğu açısından dikkat çekicidir. İstanbul Tekkeci İbrahim Ağa Camii'ndeki çini panoda karanfiller vazo içerisinde yer almıştır. (16.yüzyılın ikinci yarısı)

Karanfil, zambak, sümbül gibi bitkisel motifler işleme örneklerinde 16. yüzyıldan itibaren seçilen konular arasındadır. İşlemeciler desenlerini çizgiyle hazırlarken, taş işçiliğinde olduğu gibi, antinatüralist bir tutumla doğaya yaklaşmışlar ve doğayı kendi yorumlarıyla yansıtmışlardır. (Barışta 1984:22, 24)

- Akant Biçimli Stilize Yaprak Motifleri:

Akant, yaban enginarı yaprağı biçiminde bir bezeme ögesidir. Tespit edilen örneklerde, akant yaprağını hatırlatmakla birlikte, çok sitilize yaprak motifleri şeklinde karşılaşılmaktadır. 9 mezartaşı üzerinde akant şeklinde sitilize yaprak motifleri yer almıştır. Biri (örn.no: 87) 18. yüzyıla, yedisi (örn. no: 93, 102, 103, 104, 108, 109, 115) ve biri de (örn.no:126) 20 yüzyılın başlarına tarihlenmektedir. Bunların hepsi hanım mezarına ait şahidelerdir. (T.3) Şahidelerin üzerindeki stilize yaprak motifleri, bir kemer gibi alınlık sınırlayıcı olarak veya kitabe sınırlayıcı çerçeve şeklinde kullanılmıştır. Alınlığın tepesine hatoz şeklinde oturtulmuş ve yanları ters-düz "C" (ve "S") kıvrımları yaparak aşağıya taşan stilize yaprak motifleri, ortadaki kompozizyonu ve alınlığı sınırlandırmaktadır. Yine aynı şekilde, gövde kısmında bulunan kitabenin üstüne taç şeklinde stilize yaprak motifleri işlendiği görülür.

Antik Yunan sanatından tanınan akantüs, Anadolu Selçuklu eserlerinde sütun başlıklarında kullanılmıştır. Bunlar Bizans dönemindekiler gibi antik formdan uzaklaşmıştır. (Ögel 1987:79) Osmanlı döneminde Batı etkisinin yoğun olarak yaşandığı 18. ve 19. yüzyılda, akantüsü andıran stilize yaprak motifleri iç mekan süslemesi ve çeşmelerin yanısıra özellikle hanım mezartaşlarında çeşitli şekillerde uygulanmıştır. Alınlığın tepesine yerleştirilen akantüs görünümlü stilize yapraklar C ve S kıvrımlarıyla zenginleştirilerek işlenmiştir. Balıkesir Zağanos Paşa Camii haziresi'nde tespit ettiğimiz, Rabia Kadın'ın 1825 tarihli mezartaşı daha zengin, Çanakkale Büyük Camii haziresi'nde tespit ettiğimiz 1808 tarihli mezartaşı ise daha sade ve basit işlenmiş akant biçimli stilize yapraklarla süslenmiş örneklerdir. (F. 163/164) Taşkın kıvrımlı zengin örnekler İstanbul'da yoğunlaşmaktadır. Çanakkale örneğinin benzerleri ise Antalya Müzesi'nde de görülür (Eren 1982 : Resim 31,45)

Çeşmelerin süslenmesinde de akantüs kullanımı dikkati çekmektedir. İstanbul Meydan çeşmelerinde karşılaşılan örneklerde tek başına bulunduğu yüzeyi süslediği gibi C ve S kıvrımlarını oluşturan ögeler olarak da kullanılmıştır.

- Çiçek Buketleri ve Serbest Çiçek Motifleri:

18. - 20. yüzyıl başlarına tarihlenen 109 örnek üzerinde görülen çiçek motifleri ya serbest halde ya da buketler halinde bulunmaktadır. (örn.no: 87, 88, 93, 99, 103, 104, 109, 115, 122, 126) Buket halindeki çiçekler vazo içerisinde veya kurdela ile bağlanmıştır. Çiçek türlerinden en fazla tercih edilen gül motifi olmuştur. (örn.no: 87, 115, 122, 126) Yanısıra çeşitli basit ve stilize çiçek motifleri kullanılmıştır.

Vazoda Gül Demeti: Hanım mezarına ait, biri 19. yüzyıla, diğeri 20. yüzyılın başlarına tarihlenen iki baş taşının alınlık kısmında vazo içerisinde gül demeti bulunmaktadır. (örn.no: 115, 126) Motif, baş taşının üzerine hatoz şeklinde yerleştirilmiş tepelik halinde (örn.no: 115) veya alınlık üzerine kabartma olarak (örn. 126) işlenmiştir. Vazonun içindeki yanyana gül çiçeklerinin etrafından taşan stilize yapraklar, vazonun iki yanından şahidenin gövdesine doğru sarkmaktadır.

Gül Demeti: Amine Hayrünnisa'nın 1910 tarihli mezarına ait baş ve ayak taşı bitkisel bezemeli bir tepelikle nihayetlenmektedir. (örn.no: 122) Stilize yaprakları yanlara taşarak sarkan gül çiçekleri, şerit şeklinde bir objeyle bağlanarak buket haline getirilmiştir. Baş taşındaki daha natüralist ve plastik görünüme karşın, ayak taşındaki süslemede yüzeysel işleniş görülür.

Kurdela ile Bağlı Çiçek Buketi: Latife Hanım'ın 1848/49 tarihli mezarına ait ayak taşının bir yüzü çiçekli bezemeye ayrılmıştır. (örn.no: 109) Yedişer sivri yapraklı çiçekler aslında bir kökten uzar gibidir. Uzun ve kıvrık yapraklar arasındaki çiçeklerin kökü uzun bir kurdela ile sarılmış haldedir.

Serbest Çiçek Motifleri: Kitabelerin üst köşelerinde görülen bu motifler, yapraklar arasında çiçekler veya basit çiçekli dallardan ibarettir. (örn.no: 88, 93, 99, 103, 104)

1228 tarihli Divriği Ulu Camii'nin kuzey portalinde vazodan çıkan çiçek ve yapraklar bulunmaktadır. Bunlar soyut bir karakter taşır. (Arık 1988:132) Osmanlı döneminde ise Batı'ya açılmayla birlikte çiçek motiflerinin natüralist bir üsluba aktarılması söz konusudur. 17. yüzyıldan itibaren, vazo içinde vb. çiçek demetleri sanatın çeşitli alanlarında ve sıkça uygulanmıştır. Topkapı Sarayı, III. Ahmet'in yemiş odasındaki süslemeler, natüralist karakterli çiçek ve meyva motiflerinin duvar resmindeki örneklerindendir. Zaman içerisinde ince bağ-şerit veya kurdela ile bağlı çiçek buketleri de ilgi görmüştür. Çiçek türleri çeşitli olmakla birlikte bilhassa mezartaşı ve çeşme bezemelerinde gül motifi dikkati çekmektedir. Osmanlı sanatında, natüralist akımın başından itibaren karşılaşılan gül, en yaygın ve en sürekli çiçek çeşidi olmuştur. Hz. Muhammed'in sembolü, sevgilinin yüzü, endamı gibi anlamlar yüklenilen gül motifi Osmanlı bezeme sanatının her dalında tekniğin gerektirdiği stilizasyon ve sadeleştirmelere rağmen ana hatlarını kaybetmeden uygulanmıştır. (Demiriz 1986:346) Mezartaşları üzerinde bulunan gül motiflerinin çeşitli şekillerde düzenlendiği görülmektedir. Balıkesir Zağanos Paşa Camii haziresi'ndeki Rabia Kadın'ın mezartaşında olduğu gibi küçük ve zarif bir vazoda veya Çanakkale Büyük Cami haziresindeki bir mezartaşında olduğu gibi saksı içinde yükselen ağaç halinde olabilmektedir(163 / 164). Ayrıca sepet içerisinde ve başka çiçeklerle birlikte ya da kurdela ile bağlanmış, demet şeklinde işlendiği örnekler de mevcuttur. (F 165)

Vazo içinde çiçekler ve bağlanmış çiçek demetleri çeşmelerin süslemesinde de önemli yer tutar. İstanbul Bereketzade çeşmesi (1732)'nin ayna taşının iki tarafında birer vazoya oturtulmuş çiçekler ve fiyonklu çiçek demetleri bulunmaktadır. (Barışta 1989 : 20-21) Çanakkale / Bayramiç Dede Çeşmesi (1739-40)'nde yine vazoda gül ve lale kabartmaları yer almıştır.

- Meyve Betimlemeleri:

18. ve 19. yüzyıla tarihlenen, 8 örnek üzerinde görülen meyva motifleri ya ağaçlar üzerinde ya da kase içerisinde tasvir edilmişlerdir. (örn.no: 87, 93, 102, 103, 104, 1088, 115, 129) Ağaçlar zemine dikili halde olabildiği gibi, bir saksı içerisinde de bulunabilmektedir. Meyvalar, nar (örn.no: 87, 115, 129), hurma (örn.no: 102, 103, 104, 108) ve üzüm (örn.no: 102, 103, 93)'dür.

Saksıda Nar Ağacı: 18. ve 19. yüzyıla tarihlenen 3 mezarın ayak taşının bir yüzünde saksıda nar ağacı kabartması bulunmaktadır. (örn. 87, 115, 129) Şahidenin tepe noktasına kadar uzayan ince gövdenin iki yanındaki yaprak e meyveler kısmen simetrik olarak yerleştirilmişlerdir. 87 nolu örnekte ağaç, tepesindeki bir nar motifiyle nihayetlenmektedir. Ayaklı ve geniş ağızlı saksıların gövdeleri dekoratif bezemelidir. Örneklerden ikisi hanım mezarına aittir. Diğerinin kime ait olduğu bilinmiyor. (T.3)

Zemine Dikili Hurma Ağacı: Saksı, vazo vs. içinde olmayıp zemine dikili haldeki hurma ağacı 4 örnek üzerinde görülmektedir. (örn.no: 102, 103, 104, 108) 19. yüzyıla tarihlenen hurma ağaçlı şahideler hanım mezarlarına ait ayak taşları olarak belirir. Şahide boyunca uzayan ağacın dal ve meyveleri gövdenin iki yanında simetrik olarak düzenlenmiştir. Dallar arasında aşağıya doğru, iki yanda, dokuzar iri hurmalı birer hurma salkımı sarkmaktadır. Hurma salkımlarının altında, kavisli bir kıvrımdan sonra ikiye ayrılarak uzayan hurma dalı motifi iki yanda bakışımlı olarak işlenmiştir. Bu motiflerin her birinin çatalları arasından sarkan üçer meyvalı birer hurma salkımı bulunmaktadır.

Kase içerisinde Üzüm ve Hurma Meyveleri: Meyve tabağının içine üst üste istiflenmiş haldeki meyveler hurma taneleri veya üzüm salkımlarıdır. (örn.no: 102, 103) Yine bunlar da 19. yüzyıla tarihlenen ve hanım mezartaşlarında görülmektedir. Üzüm dolu kaseler baş taşının alınlığında, hurma dolu kaseler ise dikdörtgen sandukanın yüzeylerine bulunmaktadır. Baş taşının alınlığındaki kasenin içinde üç üzüm salkımı ve aralarında bir asma yaprağı vardır. üzüm salkımlarının dal ve yaprakları tabağın iki yanına doğru sarkmıştır. Kase, ayaklı ve geniş ağızlı ve iki yanda "S" kulpludur. (örn.no: 102, 103) Dikdörtgen sandukanın üzerinde bulunan ayaklı ve geniş ağızlı kaselerde beşer hurma tanesi üst üste istiflenmiştir. Hurma kase betimlemeleri yuvarlak madalyonla sınırlandırılmıştır. Madalyonlar ise stilize yaprak diziyle süslenmiştir. (örn. no: 103)

Bu betimlemelerin dışında, bir örnekte dikdörtgen sandukanın çevresini dolaşan üst korniş üzüm salkımları ve asma yapraklarıyla doldurulmuştur. (örn.no: 93) Betimlemede oldukça natüralist bir yaklaşım dikkati çekmektedir. Aynı şekilde tasvir edilen üzüm salkımları ve asma yaprakları 134 örnek nolu şahide de görülür. Ancak

şahidenin alt kısmının kırık olması nedeniyle, üzüm dalının bir saksı içinde olup olmadığı veya ne şekilde olduğu bilinmemektedir.

17. Yüzyıldan itibaren yaygın hale gelen meyve ve çiçek motifleri lale devrine özgü olmayıp, bunlara ilgi aslında Selçuklu sanatında da göze çarpmaktadır. Konya ince Minareli Medrese Portalinde, Sivas Çifte Minareli Medrese cephesinde yan pencerelerde enginar kabartmaları görülür. (Arık 1988:132) Ayrıca Konya Taş Eserleri Müzesi'ndeki 1465 tarihli sandukaya nar motifi işlenmiştir. (Karamağaralı 1992:2) Lale devrinde görülen yenilik ise bu motiflerin natüralist bir üslupla işlenmesidir. Erken örnekleri ise Gazneli Mahmud Albümünde görülür. 1685 tarihli yazmada meyve ve çiçek motifleri kendi başına bir konu olarak sayfaları süslemektedir. (Arık 1988: 132)

Anadolu geneline bakıldığında da mezar taşları üzerinde en çok tercih edilen meyve türlerinin hurma, nar ve üzüm olduğu görülür. Cennet taamı olan hurma ve narın mistik anlamları göz önünde bulundurulmuş olmalıdır. Zira cennete özgü ağaçlardan sayılan hurma ile cennet meyvesi olarak anılan nar betimlemelerinin cenneti temsil ettiği düşünülmekte ve bir çeşit hayat ağacı olarak görülmektedir. (Oğuz 1983 : 31, 39) Hurma ve nar ağaçları mezartaşlarında bir saksı içinde bulunabildiği gibi sade halde de olabilmektedir. Kastamonu Müzesi, Nasrullah Camii haziresinde rastladığımız geç dönem mezartaşlarındaki hurma ağaçları saksı içinde olmayıp zemine dikilidir. (F166 / 167 / 168) Çanakkale Büyük Cami haziresinde hem sade hem dekoratif saksılar içerisinde hurma ağacı tasfirleri vardır. F. 169 - 171) Hurma ağaçlı bu şahideler hep ayak taşı konumundadır. Bunların hem erkek hem hanım mezarlarına ait olabildiği anlaşılmaktadır. Akşehir Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda bulunan geç dönemden bir şahidenin üzerinde hurma ağacı kulplu bir saksı içerisindedir.(F. 172) Bu şekilde kompoze edilmiş bir başka hurma ağacı ise Edirne Sarıcı Paşa Camii haziresindeki Emine Hanımın ayak taşında görülür. (1847 / 48) Hurma ağacıyla süslü bir diğer mezartaşı İstanbul Zeynep Sultan Camii haziresi'ndedir. (Barışta 1993 c. : 15) Üzüm salkımları da mezartaşları üzerinde tercih edilen meyve çeşitlerindendir. Balıkesir Zağanos Paşa Camii haziresi'nde bir ayak taşının tüm yüzeyini süsleyen üzüm salkımlarıyla yapraklarını taşıyan ağaç oldukça yüksek kabartmadır. Plastik görünümlü betimleme gayet gerçekçi işlenmiştir. (F. 173)

Meyve betimlemelerinin çeşmeler üzerinde de beğeniyle uygulandığı görülmektedir. Azapkapı Saliha Sultan Çeşmesi'nin kuzey yönüne bakan Atatürk köprüsü tarafındaki kuşakta hurma ve muz ağacı vardır. (Barışta 1993:58) Tophane Meydan Çeşmesi'nin ayna taşının üstünde, Bereketzade Çeşmesi'nde kitabenin üst kısmında sepet ve kase içinde meyveler bulunmaktadır. (Barışta 1989: 21, 47) Çanakkale

Yazıcıoğlu Çeşmesi'nde görülen meyve tabakları, stilize yaprak dizilerinden madalyonlar içinde verilmiştir.

İşleme örneklerinde göze çarpan meyve betimlemelerinin başında hurma ağacı ve nar gelir. Çevresi hurma ağaçlarıyla donatılmış seccade örneği 17. yüzyıldandır. (Barışta 1984 : 39)

2- GEOMETRİK MOTİFLER:

Amasya mezartaşlarının süslemesinde görülen geometrik motifler çokgen, daire, yıldız, baklava ve geçme motifleridir. Geometrik motif ihtiva eden mezartaşları 14.15. yüzyıla tarihlenmektedir.

- Çokgen, Yıldız ve Baklava Motifleri:

Tespit edilen mezartaşlarından örnekte altıgen (örn.no:3, 15, 22), 2 örnekte sekizgen (örn.no:7, 33), 1 örnekte baklava (örn.no: 33), 6 örnekte ise yıldız motifleri (örn.no: 3, 7, 15, 22, 30, 33) bulunmaktadır. (T.3)

Taşın tüm yüzeyinin tamamen geometrik bezemeyle kaplandığı tek örnek mevcuttur. (örn.no: 33) Mezarın baştaşının batı (dış) yüzündeki kompozisyonun esasını sekizgenler meydana getirmektedir. Üstte ve ortada tam, altta ve yanlarda yarım sekizgenler yer almaktadır. Sekizgenlerin birbirlerine bağlanmasıyla aralarda dört kollu yıldızlar oluşmuştur. İç içe üçer sekizgen şeklinde düzenlenmiş sekizgenlerden üsttekinin içinde üç katlı ve sekiz dilimli rozet çiçeği, ortadakinin içinde, ortasında çarkı-felek motifi bulunan iki katlı ve onaltı dilimli rozet çiçeği, alttaki yarım sekizgenin içinde yarım sekiz kollu yıldız, yanlardaki yarım sekizgenlerin içinde üç katlı yarım rozet çiçeği bulunmaktadır. Ayak taşını bezeyen geometrik motifler ise baklavalar ve sekizgendir. Yatay ve dikey eksenlerde, kırık hatlarla oluşturulmuş baklava motifleri yer alır. Alttaki ve yanlardaki baklavalar yarımdır. Yatay ve dikey eksendeki baklavalar, taşın üst kısmına yakın yerde, iç içe dört sekizgenli kesilmektedir. Sekizgenin içine üç katılı ve sekiz dilimli rozet çiçeği yerleştirilmiştir. Kesişen yatay ve dikey baklavalar arasında dört kollu yıldız motifleri oluşmuştur.

Geeometrik motiflerin, şahidenin alınlık kısmının bezemesinde görülmesine de yine tek örnekte rastlanılmaktadır. (örn.no: 3) Şahidenin yazı bulunan yüzünün

alınlığında, ortada altı kollu yıldız dolgulu büyük altıgen yer almıştır. Motifin göbeğinde altı yapraklı çiçek görülür. Altıgenin iki yanında, alanın formuna uygun ve simetrik yerleştirilmiş - ikisi uzun, ikisi kısa - dört kenarlı geometrik motif bulunmaktadır.

15 ve 22 nolu örneklerde, şahidelerin bir yüzünün ortasındaki geometrik bezeme birbirinin aynıdır. Alçaltılmış altıgen zemin içerisindeki birbirini kateden kırık hatlar, merkezde oluşmuş altı kollu yıldız etrafında toplanmaktadır. Bu şekilde kapalı geometrik kompozisyon oluşmuştur.

30 nolu örnekte sekiz kollu yıldız motifi, şahidenin bir yüzündeki kandil objesinin gövdesinde yer almıştır. 7 nolu örnekte ise sekiz kollu yıldızın esasını birbirine geçmiş iki kare çerçeve teşkil eder. Motif taşın bir yüzünün ortasından ve başka motiflerle bir arada kullanılmıştır.

Amasya örneklerinin üzerindeki bu geometrik motiflerin şahidelerin süslenmesinde kullanıldığı görülmektedir. Motifler, küçük alanlara uygulandığı gibi (örn.no: 3, 15, 22), taşın tüm yüzeyini kaplayan geometrik kompozisyonlara da rastlanılmıştır. (örn.no: 33 Baş ve ayak taşının dış yüzleri.)

- Geçme Motifi:

İkisi şahide (örn.no: 3, 30) biri sanduka (örn. no: 37) 3 mezartaşı üzerinde geçme-örgü motifi bulunmaktadır. Örnekler 14.-15. yüzyıla aittir. Motif, iki örnekte şahideleri sınırlayan çerçeve konumundadır. (örn.no: 3, 30) Örgü, iki şeridin birbirinin alt ve üstünden geçmesiyle oluşturulmuştur. Sandukanın üzerinde görülen geçmede üç şerit söz konusudur. İkisi zikzak, diğeri yılanvari kıvrımlar yapan üç şerit birbirine örülmüştür. Motif, sandukanın kaide şeklinde düzenlenmiş alt kısmı ile yekpare şahidelerinin kalınlık kısımlarını dolaşmaktadır.

Geçmenin esasını devamlı, kesilmeden akan şeritlerin daimi olarak birbirinin alt ve üstünden geçmeleri oluşturur. Hititler'de, Eski Şark'ta rastlanan motifin tarihi oldukça eskidir. Selçuklu sanatında görülen geçmelerde iki veya üç şerit birbirine değişik tarzlarda örülmüştür. Yürek biçimi meydana getiren örnekler de mevcuttur. (Ögel 1987 : 83)

Zenginleştirilmiş geometrik biçimlerden oluşan geometrik kompozisyonlar, İslam öncesi yakın ve Orta Doğu sanatında, özellikle İslamlık birlikte anıtların iç ve dış

bezemelerinde yer almış; daha sonra da Anadolu'da benimsenmiştir. Erken devir Anadolu taş mimarisinde görülen geometrik tezyirat küçük ölçüde de olsa bitki motifleriyle yanyana bulunmaktadır. 13. yüzyılın sonuna doğru geometrik kompozisyonlarla bitki örneklerinin aynı yüzeyler üzerinde kaynaştığı görülür. 14. yüzyıl tezyiratta değişmelerin görüldüğü dönemdir. Değişme geometrik kompozisyonlardan natüralist motiflere doğru olmuştur. Saf geometrik kompozisyonlar yerlerini bitki süslemelerine bırakırken şebeke, küçük panolar vb. ikinci derecedeki unsurlara geçmiştir. Geometrik örnekler 15. ve 16. yüzyılda büsbütün kaybolmaz, fakat kapı kanatları, pençere kepenkleri, şebeke korkulukları ve mimariye bağlı diğer bazı elemanlar üzerinde devam etmiştir. Geometrik süslemenin mimarideki değişimi kısaca bu şekilde olmakla birlikte, mimari süsleme ile serbest süsleme arasındaki paralelliğin kapsam ve mahiyeti ise bilinmemektedir. (Mülayim 1982 : 7-40)

Üzerinde yoğun geometrik tezyinatın görüldüğü mezartaşı örnekleriyle Ahlat'ta karşılaşılmaktadır. (13.-15.yy.) Şekil itibariyle farklı Ahlat mezartaşları süslemeleriyle de ayrı bir yere sahiptir. Bilhassa yıldız ağları örneklerde geniş yer işgal eder. (Karamağaralı 1992 : 59) Van Gevaş mezarlığındaki kimi örneklerde ise (14.-16.yy.) altıgenlerin oluşturduğu kompozisyonlar veya çok büyük, komplike yıldızlar taşın tüm yüzeyini kaplamaktadır. (Karamağaralı 1992: Resim 150-153)

3- ROZET, MADALYON VE PANOLAR:

Dairesel, çokgen, elips bir çerçeve içinde yer alan bir süslemeden oluşan ve bazen üsluplaştırılmış çiçek biçiminde bezeme örgeleri olan rozet çeşitleri 15 örnek üzerinde görülmektedir. (T.3) Bu örneklerden altısı 14.-15. yüzyıla tarihlenir. (örn.no: 4, 6, 8, 23, 26, 53) Üçü erkek mezarına, biri hanım mezarına aittir. Diğer mezartaşlarının kime ait olduğu bilinmemektedir. (T.3) 4, 8, 23 örnek nolu şahidelerde, çeşitli büyüklükteki rozetler mukarnaslı mihrabiye ile aynı kompozisyon içerisinde yer almıştır. Mihrabiyenin kavsarası ile kemer formu arasında kalan boşluklar iki yana simetrik olarak yerleştirilmiş rozetlerle doldurulmuştur. Bunlar geometrik motif veya palmet, rumi dolguludur. Aynı şekilde, kavsara ile kemer formu arasında kalan boşluklara yerleştirilmiş rozet, örnekleri Sivas ve Tokat'ta bulunan şahideler üzerinde görülmektedir. Bunlar yıldız ve başka geometrik motif dolguludur. (Karamağaralı 1992 : 10) 6 nolu örnekte, madalyonla sınırlandırılmış motifin içi bitkisel dolguludur. Dört lotus motifinin alt uçları ve yaprak uçları birbirleriyle birleşir. Lotus motiflerinin aralarında bulunan hatai goncaları da kökleri vasıtasıyla birbirleriyle bağlantılıdırlar. Bu şekilde kapalı bir kompozisyon oluşmuştur. Değişik bir rozet örneği de 26 örnek nolu şahidede görülür. Motifin esasını altı kollu yıldız

görünüme sahiptir. Yuvarlak madalyon stilize yaprak dizisinden çelenkle süslenmiştir. İçinde ise hurma ile doldurulmuş kase betimlemesi bulunmaktadır.

Çok eski devirlerden beri mezartaşları üzerinde görülen yuvarlak madalyonlarla iç içe daire motifi arasında ;konoğrafik açıdan bir alaka bulunduğu belirtilmektedir. (Karamağaralı 1992:10) Steller üzerinde karşılaşılan iç içe dairelerin, ölümü, sonsuzluğu sembolize ettiği; yine bu şekilde yuvarlaklarla anlatılan güneşin, tanrının ifadesi olduğu düşüncesinden hareketle, bu şeklin mezartaşları üzerinde bulunmasının "ölüye Allah'tan şefaat istemek manasını vurguladığı" sonucuna varılmıştır. (Karamağaralı 1992 : 19) Ayrıca, bir taş üzerinde bulunan rozet sayısı tarikatlarda-özellikle Bektaşilik ve Ahilik'te - sayılara verilen özel manalarla ilgili görülmektedir. (Karamağaralı 1992 : 19)

Anadolu Selçuklu dönemine ait eserler üzerinde görülen rozet örnekleri zenginleştirilerek Osmanlı döneminde çok çeşitli görünümlerde ve daha büyük rozetler uygulanmıştır. 16. yüzyılda da sık kullanılan, üsluplaştırılmış çiçek görünümündeki rozetler yavaş yavaş hatai bir karakter kazanmaya başlamıştır. (Tayanç 1967 : 488)

16. yüzyıldan itibaren özellikle mezartaşı ve çeşmeler üzerinde selvilerle görülen rozetlerin dönemin diğer motifleriyle birarada kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Neredeyse her örnekte farklı görünümde beliren rozetler zengin çeşitleriyle dikkati çekerler. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde bulunan örneklerin yanısıra, üzeri ilginç rozet çeşitleriyle bezenmiş bir mezartaşı Kırım / Bahçesaray'da Han sarayı içindeki Han mezarlığında görülür. (Gülensoy 1993 : 121))

Çevresi silmeli bir çerçeveyle sınırlanmış bezeli ya da düz yüzeyler halindeki panolar 19. ve 20. yüzyılın başlarına tarihlenen dikdörtgen sandukaların süslenmesinde kullanılmıştır. (örn.no: 93, 103, 123) Sade panolar kabartma yüzeyler halindedir. (örn.no: 93, 103) Dikdörtgen panoların iki ucu yuvarlatılmıştır. Sade panoların yanında bezeli pano örneği de mevcuttur. (örn.no: 123) Dikdörtgen sandukanın kuzey ve güney yanına içi bezeli ve büyük boyutlu birer oval pano işlenmiştir. Merkezden yayılan kıvrımlar iç dolguyu oluşturur.

4- FİGÜRLÜ SÜSLEME:

41 nolu örneği oluşturan sanduka, üzerinde figürlü süsleme bulunan tek örnektir. (3) 14.- 15. yüzyıldan olan sandukanın baş taşının kalınlığını oluşturan kuzey ve güney yan kısımlarında birer aslan figürü yer almaktadır. (ayak taşının yanlarında ise aslan

kabartmalarının ancak izleri görülebilmektedir.) Profilden verilen aslan figürlerinin yüzü doğuya bakmaktadır. (Böylece baş ve ayak ucundaki aslanların karşılıklı yerleştirildikleri anlaşılmaktadır.) Hamle yapmaya hazırlanır gibi ön ayaklarını ileri atmışlardır. Ön ayaklarının birisi hafif yukarıdadır. (4) Sırtlarının üzerinde "S" şeklinde kıvrılan kuyrukları ve ince çizgilerle belirtilmiş yeleleri bulunmaktadır.

İslam inancıyla ilgili olarak figür tasvirine duyulan çekingenliğe rağmen (İbşiroğlu: 10), Anadolu sanatında mezartaşlarında dahi figürlü bezeme örnekleriyle karşılaşılmaktadır. En sık rastlanılan figürlerden biri de aslan olmuştur. Çeşitli devir ve kültürlerde kudret, kuvvet sembolü olarak görülen aslanın, mezartaşı ve türbelerde de bulunması Şamanizm inançlarını akla getirmektedir. Bu inanca göre aslan, şamana gökyüzü ve yeraltı yolculuğunda yardımcı olan ruhtur. Dolayısıyla mezartaşları üzerinde görülen aslan figürlerinin ölünün ruhuna yardımcı olacak bekçi ruhların sembolü olması mümkündür. (Öney 1969 ; 290 ; Öney 1992 : 40) Öte yandan aslan figürünün Orta Anadolu mezartaşlarında yeni bir anlam kazanarak Hz. Ali'yi temsil ettiği belirtilmektedir. (Karamağaralı 1992 : 15) Buna göre, aslan, Esedullah (Allah'ın aslanı) olarak anılan Hz. Ali'ye bağlananları, kendisinde koruyucu, bağışlayıcı ve şefaat edici vasıfların bulunduğuna inanılan Hz. Ali'den ölenin ruhu için yardım dilemek maksadıyla işlenmiştir. Ayrıca aslanlı mezartaşlarının sadece erkek mezarına ait olabileceği tahmin edilmektedir. (Öney 1969 : 288)

Arkeolojide, hukuki timsal olarak bayrak, sikke vsr. karşılaşılan aslan Mısır'da eski Şark sanatında, Anadolu'da da Hitit, Urartu, Frig, Lidya, Yunan, Roma, Bizans ve Ermeni sanatlarında farklı stil ve örneklerde yer almıştır. Bu uygarlıklarda yüklendiği anlam olarak hakimiyetin, kudretin ve aydınlığın sembolü olup, bekçi, koruyucu rolü üstlenir. (Ögel 1962 : 530 ; Öney 1971 : 1) Aslan figürleri Anadolu'da kartal kabartmalarından sonra en çok tasvir edilen arma motifi olmuştur. Bu bazen paralar üzerine (II. Kılıç Arslan paralarında olduğu gibi) bazen de mimari üzerine işlenmiştir. Niksar (Gümüştepe Dazya) Köyündeki 14. yüzyıldan kalma zaviyenin kapısının üzerinde, kitabenin iki alt ucunda, küçük boyutlarda iki aslan kabartması yer alır. (Gündoğdu 1984 : 46-47)

Aslan tasvirinin mezartaşlarında da yoğun şekilde tercih edildiği dikkati çekmektedir. Üzerinde aslan tasviri bulunan mezartaşı örnekleriyle Kırşehir ve Tokat'ta sıkça karşılaşılmaktadır. Bunlar Selçuklu geleneğini sürdüren 14. 15. yüzyıla ait mezartaşlarıdır. (Öney 1992 : 39) Aslan tasvirleri karşılıklı çift veya tek ve başka motiflerle birarada görülebilmektedir. Kırşehir Aşık Paşa Türbesi'nin haziresi'nde kitabesiz bir mezartaşı üzerinde karşılıklı yerleştirilmiş aslan kabartmaları vardır. Tokat

Gök Medrese avlusunda, Erenler mezarlığı'ndan getirilmiş mezartaşında yine karşılıklı yerleştirilmiş iki aslan kabartması yer almıştır. (Öney 1969 : 287) Tokat'ta Mustafa Çelebi B.Kutlu Melek'in 1415 tarihli sandukasının her iki tarafında, aralarında başka motifler bulunan karşılıklı iki aslan görülür. Ayrıca Tokat'ta şahideler üzerinde de aslan tasvirlerine rastlanmaktadır. (Karamağaralı 1992 : 10, 12)

Aslan tasvirinin çeşme üzerinde yer aldığı örnekler de mevcuttur. Niksar Hükümet binasının yanındaki çeşmede yüksek kabartma aslan figürleri bulunmaktadır. Hamle yapmaya hazırlanır vaziyette ve ön ayaklarını ileri atar şekilde tasvir edilmişlerdir. (Gündoğdu 1984 : 43)

5- NESNEL MOTİFLER:

Süslemede kullanılan nesnel motifler kandil, şamdan, mum, mihrabiye, hançer, vazo, kaseler, kumaş ve ışınsal çubuklar olarak belirlenmektedir.

- Kandil, Şamdan, Mum:

Tespit edilen örneklerden 6 mezartaşının üzerinde kandil motifi görülmektedir. (örn.no: 1, 2, 4, 27, 30, 62) Üzerinde tarih bulunanlar 14. yüzyıla aittir. (örn.no: 1, 2, 4) Diğerleri de yine 14. - 15. yüzyıldan olmalıdır. Bir örnek hanım mezarına üç örnek erkek mezarına aittir. Diğerlerinin kime ait olduğu bilinmemektedir. (T.3) Şamdan ise 4 örnek üzerinde görülür. (örn.no: 1, 2, 3, 27) kandil ve şamdan üç örnekte aynı yüzey üzerinde birarada tasvir edilmiştir. (örn.no: 1, 2, 27)

Çizgici bir yaklaşımla işlenmiş kandiller, üçgen ayaklı, yuvarlak gövdeli ve üçgen ağızlıdır. Hepsinin tepesinde alevi olup yanar haldedirler. Kandillerden bazıları iki bağla tepeye asılı halde tasvir edilmişlerdir. (örn.no: 4, 30, 62) Hemen her kandilin üzeri çeşitli motiflerle bezenmiştir. Motifler bitkisel ağırlıklı görünmekle birlikte, gövdede geometrik motifle bezenmiş kandil örneği de mevcuttur. (örn.no: 27) Şamdan motifleri tek tip olmayıp iki şekilde belirmektedir. Yayvan ve kütlesel kaidenin ortasında ince kısa boyun kısmından ibaret olanların üzerinde uzun bir mum yükselmektedir. (örn.no: 1, 27) Diğer form, yarım daire ayağın üzerinde uzun, ince ve bilezikli gövde ile beşgen ağız şeklinde düzenlenmiştir. (örn.no: 2,3) Bunların, kullanıcının beğenisine sunulan şamdan modellerinden esinlenerek oluşturulduğu anlaşılmaktadır. (5) Bununla birlikte, sanatçının yorumu ve çizgici anlatım kendini hissettirmektedir. Kandil ve şamdanın birarada

kullanıldığı kompozisyonlarda, kandiller ortadaki şamdanın iki yanına simetrik olarak yerleştirilmişlerdir. 14. yüzyıl örneklerinde yoğunlaşan kandil ve şamdan motifleri şahidelerin üzerinde yer almıştır. Yalnızca bir örnekte kandil, sanduka üzerinde görülür. (örn.no: 62) Sandukanın baş ucundaki kandil bağla asılıdır.

Mezartaşlarında sıkça karşılaşılan kandil, sıvı yağ ve fitil konularak yakılan aydınlatma kabıdır. Motifin İslam sanatında ve mezartaşlarında rağbet görmesi, Kuran'da (Nur/35) "Allah'ın ışığının, içinde ışık bulunan bir kandil"e benzetilmesiyle ilgili görülmektedir. Neticede kandil, Allah'ın ışığıyla özdeşleştirilmiştir. (Kalfazade 1989:26) Kandil tasviriyle, ölünün yolunun aydınlatılması (Karamağaralı 1992:3) ve ruhuna bir aydınlık, ışık kaynağı sağlanması temennisi dile getirilmiştir. Çünkü islam inancında, ölünün Allah'ın nuruna kavuşması ve daima aydınlık içinde olması istenir. (Kalfazade 1989:28) Tek halde veya kandille birlikte tasvir edilen şamdan ve mum da yine aydınlık, ışık kaynağıdır.

Yüklendiği anlam nedeniyle kandil ve şamdan mezartaşları üzerinde tercih edilen motiflerden olmuştur. Konya Mevlana Müzesi'nde bulunan bir şahide üzerinde tepeden asılı bir kandal ile iki yanında birer şamdan motifi yer almıştır. (Karamağaralı 1992:3)

Akşehir'deki şahideler üzerinde de kandil motifleriyle karşılaşılır. Bunlar çoğunlukla bağla tepeye asılmış haldedir. (Benli 1992:21) Akşehir Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda 14. yüzyıla ait iki mezartaşında kandil ve yine 14. yüzyıla ait bir mezartaşında şamdan görülür (Meriç 1936: Resim 47, 48, 54)

Kırşehir Aşık Paşa Türbesi'nin haziresi'nde duvara dayalı şahidelerden birinde iri bir kandil motifi vardır. (Karamağaralı 1992 : Resim 21)

Tire Müzesi'ndeki Kimya Hatun'un 1348/49 tarihli mezartaşının ön yüzünde tepeye zincirle asılı kandil işlenmiştir. (Karamağaralı 1992 : 94)

Erzurum Çifte Minareli Medrese Müzesin'nde, 13. yüzyılın sonu ile 14. yüzyılın başına tarihlendirilen sandukaların baş ve ayak taraflarındaki yüzlerinde kabartma olarak işlenmiş kandil veya şamdan motifi dikkati çeker. (Karamağralı 1992 : 28)

Kendine has özellikleri bulunan Ahlat mezartaşlarında da kandil motifleri görülür. Bunlarda kandil motifi, şahidelerde alınlıkta, ortadaki niş içinde, arka yüzde, hatta sandukalarda bol miktarda kullanılmıştır. Bunlar askılarıyla beraber bütün sahayı dolduran büyük kandil motifleri şeklindedir. (Karamağaralı 1992 : 59)

Kandil motifleri mihrap ve seccadeler üzerinde de görülmektedir. Konya ince Minareli Medrese Müzesi'nde, Konya Alevi Sultan Mescidinden getirilmiş Selçuklu devri taş mihrap üzerinde iki yanda şamdan üzerinde yükselen uzun mum ve ortada üç bağla asılı kandil kabartması yer almaktadır. Ayrıca Bursa Yeşil Türbe'nin mihrabındaki çini bezemede (1421)'de iki yanda şamdanda mum, ortada ise palmetle asılı kandil motif dikkati çeker. (Öney 1987 : 8)

- Mihrabiye:

Üzerinde mihrabiye bulunan 4 örnek tespit edilmiştir. (örn.no: 4, 8, 23, 81) Üçü 14. - 15. yüzyıla (örn.no: 4, 8, 23) biri 18. yüzyıla (örn.no: 81) tarihlenir. Bunlardan üç örnek erkek mezarına aittir. Diğerinin kime ait olduğu bilinmiyor. (T.3)

4, 8 ve 23 örnek nolu şahidelerin bir yüzüne, alınlık kısmını da kaplayacak şekilde işlenmiş mihrabiyelerin alt ve yan kısımları balık sırtı taramalıdır. Simetrik olarak kademeli bir şekilde yukarıya doğru daralan mihrabiyeler üç, beş ve yedi sıra mukarnaslıdır. Kavsara ile kemer formu arasında kalan boşluklar rozet motifleriyle doldurulmuştur.

Sıvas'taki 14. yüzyıla ait şahideler, mukarnaslı mihrap tarzındaki mukarnaslı niş, burmalı sütuncelere oturur. Mukarnasların altında, sütuncelerin arasında kalan boşlukta çoğunlukla kitabe bulunur. Mukarnaslı nişin köşeliklerinde de irili, ufaklı rozetler sıralanmaktadır. (Karamağaralı 1992: 10) Sivas'taki şahidelerle büyük benzerlik gösteren Tokat şahidelerinde de mukarnaslı bir mihrap nişi ve rozetler süslemeyi oluşturmaktadır. (Karamağaralı 1992: 11) 15. ve 16. yüzyıl Bursa ve Edirne'deki şahidelerin bazılarında mukarnaslı mihrap şekilleri işlenmiştir. Edirne Müzesi'ndeki Sitti Hatun'un 1486 tarihli mezartaşı örnek olarak verilebilir. (Karamağaralı 1992: 26)

Mihrabiye tasviri, 18. yüzyıla tarihlenen 81 nolu örnekte daha farklı bir görünüme sahiptir. 14.-15. yüzyıl şahidelerinin bir yüzünde görülen ve Selçuklu dönemi taç kapılarının düzenlemesini akla getiren mukarnaslı mihrabiyeler dekoratif bir görünüme sahiptir. Dikdörtgen sandukanın kuzey yan yüzündeki mihrabiye tasviri ise sade ve kabartma yüzey halindedir. Benzer şekildeki bir mihrabiye örneği Samsun Müzesi'nin bahçesinde sergilenen mezartaşı parçasının üzerinde görülmektedir. (F. 174)

- Hançer:

Tespit edilen mezartaşlarından 6 örnek üzerinde hançer bulunmaktadır. (örn.no: 67, 68, 69, 70, 71,) (6) Bunlar 16.-18.yüzyıla tarihlenmektedir. İki örnek erkek mezarıdır. Diğerlerinin kime ait olduğu bilinmemektedir. (T.3)

Hançer dört örnekte dikdörtgen sandukanın güney yan yüzüne (örn.no: 68, 69, 70, 71), iki örnekte kuzey yan yüzüne (örn.no: 67, 81) işlenmiştir. Eğik halde verilen hançerlerin uçları doğuya doğrudur. Kabzalarının üst kısımları dilimli ve yelpaze görünümündedir. Hançerlerin birer kın içerisinde olduğu görülmektedir. Bazılarının kınları dekoratif bezemelidir. (örn.no: 67, 68) Kompozisyonlarda hançer, ortada yer almış, diğer motifler onun iki yanına simetrik olarak sıralanmıştır. 18. yüzyıl tarihli mezartaşındaki hançer mihrabeyi ile yanyana verilmiştir. Bu hançer 16.-17. yüzyıl örneklerinden daha sade; daha uzun ve incedir.

Hançer motifinin yüklü olduğu anlam; bu objeyle verilmek istenen mesaj hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bununla birlikte, anneleri sultan, babaları vezir veya bey olanların mezarlarında bulunuyor olması mümkündür. (Tayanç 1967: 488) İstanbul başta olmak üzere çeşitli bölgelerdeki 16. ve 177. yüzyıl mezartaşları üzerinde hançer motifi dikkati çekmektedir. İstanbul Piyale Paşa Türbesi'ndeki 6 nolu dikdörtgen sandukanın (17. yy) güney yan yüzünde ucu batıya dönük hançer işlenmiştir. Hançerin kını palmet süslemelidir. (Demiriz 1984: 411) İstanbul'da Şehzade Mahmud'un kızı Hançerli Fatma Sultan'a ait dikdörtgen sandukanın (1533) güney yan yüzünde, hafif yan yatmış ve ucu batıya bakan bir hançer görülür. (Önkal 1992: resim 58) (7) Yine İstanbul'da Beylerbeyi Mustafa Paşazade Mehmet Paşa'nın (1588/89) dikdörtgen sandukasının güney yan yüzünde Yan yatmış ucu doğuya bakan hançer bulunmaktadır. (Önkal 1992 : resim 82) Üzerinde hançer bulunan ilginç bir örnek Şehzade Camii haziresindedir. Örnek 17.. yüzyıla ait prizmatik bir sandukadır. (Akar 1991: Resim 17) Konya İnce Minareli Medrese Müzesi'ndeki bazı sandukalarda da hançer vardır.

Samsun Müzesi'nin arka bahçesinde rastladığımız 1-11/1970 envanter nolu kırık mezartaşı parçasının üzerinde yan yatmış bir hançer kabartması bulunmaktadır. (F. 175)

Hançerli mezartaşı örnekleriyle Anadolu dışında da karşılaşmaktadır. Kırım/Bahçesaray Han Mezarlığı'ndaki dikdörtgen sandukanın yan yüzünde hançer yer almıştır. (Gülensoy 1993 : 121)

Ayrıca, Çanakkale / Gelibolu'da - 18. yüzyılda onarım görmüş- bir çeşme üzerine monte edilmiş mermer blokta çiçek motifleriyle birlikte iki hançer kabartması dikkati çekmektedir. (F. 176) Ancak parçanın çeşmeye ait olup olmadığı bilinmemektedir.

- Vazo ve Kaseler:

18. - 20. yüzyılın başlarına tarihlenen 5 örnek üzerinde vazo veya saksı (örn.no: 87, 115, 117, 126, 129); 19. yüzyıla tarihlenen 3 örnekte meyve tabağı (örn.no: 3, 102, 103) görülmektedir. Sade küçük vazolar olduğu gibi (örn.no: 115 baştaşı, 117) ayaklı, geniş ağızlı saksı görünümünde örnekleri de bulunmaktadır. (örn.no: 87) Gövdesi dekoratif bezemeli bu saksıların bazen iki yanda "S" şeklinde kulpları olduğu görülür. (örn.no: 115 ayak taşı, 126, 129) içlerinde çiçek veya meyve ağaçları vardır.

Vazoya çiçek yerleştirme geleneği özellikle Uzak doğu'da görülmektedir. Vazo motifinin Türkler'de revaç bulması ise Osmanlı dönemine rastlar. Neticede vazo motifinin pek çok sanat alanına girdiği görülür. 16. yüzyılda daha sade çalışılmışken sonraki yüzyıllarda ayrıntılı ve dekoratif görünümleriyle natürmort karakterli kompozisyonlarda yer alırlar. (Akar 1969 : 270)

- Kumaş Motifi:

Batı etkisiyle geliştirilmiş süsleme unsurlarından olan kumaş kıvrımlarının mezartaşlarına da uygulanması ilginçtir. Safiye Hanım'ın 1804 tarihli mezarına ait baş taşında kıvrımlı kumaş kabartması dikkati çeker. (örn.no: 93) Alınlıkla kitabe arasındaki kıvrımlı kumaş motifi, iki yana toplanmış perde şeklinde verilmiştir. (F. 102 b) Bu şekilde kompozisyonlar ihtiva eden mezartaşlarına İstanbul'da da rastlanılmaktadır.

Topkapı Sarayı kitaplığında III.A.3109 no. ile kayıtlı Levni'nin silsilnamesi'nde (III. Ahmed Dönemi), 9b'de Sultan I. Selim'in portresinde arkada kenara toplanmış perde motifi kullanılmıştır. Levni, klasik portre kalıplarını kullanmış ancak daha çok Avrupalı ressamların kullandığı perde motifi gibi bazı yeni ögeleri denemiştir. (Renda 1977:35) Zamanla iç mekan süslemesinde, çeşme hatta mezartaşlarında perde motifiyle sıkça karşılalışmıştır. Perde motifi, kompozisyonlarda derinliği sağlamada yardımcı unsurlardan olmuştur.

İzmir Dönertaş Sebili'nde dalgalı kıvrımlı ve iki yana kıvrım kıvrım dökülen perde motifi dikkati çeker. (Arık 1988: Resim 86-87)) Bir başka perde motifi örneği ise Vakıf Guraba Hastanesi Camii'nin mihrabında görülür.

- Işınsal Çubuklar:

Ampir üslubun belirgin unsurlarından olan ışınsal çubuklar 3 örneğin üzerinde ve farklı şekillerde görülür. (örn.no: 108, 117, 123) Hafize Hanım'ın 1848/49 tarihli mezarına ait baş taşının tepeliğinde bulunan bezeme merkezden etrafa yayılan ışınsal çubuklardan oluşmaktadır. (örn.no: 108) Ayrı şekilde düzenlenmiş bir mezartaşı örneği Antalya Müzesi'nde bulunmaktadır. (Eren 1982: Resim 34)

1893/94 tarihli mezarın kuzey ve güney yan yüzündeki şemse şeklindeki düzenlemenin esasını ışınsal çubuklar oluşturmaktadır. (örn.no: 117) Daireye yakın ovalden yayılan çubuklar elips bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Güney yüzün dört köşesine işlenmiş yelpaze görünümlü köşe motifleri, belirli bir merkezden yayılan ışınsal çubuklarla oluşturulmuştur. Çubukların uçları "V" şeklinde çatallıdır.

Merkezden yayılan çubuklarla oluşturulmuş bir diğer kompozisyon 1911 tarihli lahdin kuzey ve güney yan yüzünde bulunmaktadır. (örn.no: 123) Plastik görünümlü çubuklar pano dolgusu olarak kullanılmıştır. Merkezdeki onaltı dilimli çiçek motifinin altından yayılan, atlamalı sırayla iç bükey ve dış bükey çubuklar, kağıt, kumaş vb. kıvrımlarını andırmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yansımaları görülen ampir üslubun süsleme unsurlarına anıtsal yapılarda, çeşmelerde ve mezartaşlarında da rastlanılabilmektedir. Mezartaşlarında, şahidelerin üst kısmında, merkezden yayılan prizmal çubuklarla oluşturulmuş yıldız veya güneşe benzer tepelikler bulunmaktadır. Antalya Müzesi'nde bulunan 9/136 envanter nolu şahide bu şekildeki bir tepelikle nihayetlenmektedir. (Eren 1982: Resim 44) Bu tepeliği iki yandaki stilize yaprak motifi gövdeye bağlamaktadır. Aynı şekildeki bir başka örnek Çanakkale Kayserili Ahmet Paşa Haziresi'nde bulunmaktadır. Mezarın dikdörtgen sanduka kısmının yüzeyleri de yine ışınsal çubuklarla süslenmiştir.

Benzer uygulama çeşmelerde de görülür İstanbul/Beşiktaş Zübeyde Hanım Çeşmesi (1850)'nin üst kısmındaki prizmal çubuklar oval madalyon etrafında yelpaze şeklinde sıralanmıştır. (Ödekan 1994: 249)

Amasya mezartaşlarının süslemesinde, 14, ve 15. yüzyılda soyut anlatımın hakim olduğu görülür. Biçimlendirmelerde stilizasyona baş vurulmuştur. Süsleme, genellikle şahideler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte bazı sandukaların üzerinde veya alt kısımlarında da süsleme dikkati çeker. Örneklerde bitkisel ve nesnel motiflerin oluşturduğu somut konularla, geometrik motif içerikli soyut konular kompoze edilmiştir. Kimi örneklerde çeşitli motifler bir arada kullanılarak karma konular oluşturulmuştur. (T.2) Bu dönemde süslemeli örneklerin dışında, üzerinde süsleme görülmeyen mezartaşları da mevcuttur. Bunların büyük kısmını sandukalar oluşturmaktadır. (T. 1,2)

16. ve 17. yüzyıl, geleneksel motif ve süslemenin kısmen devam ettiği; bununla birlikte dikkat çekici yeniliklerin belirdiği bir dönemdir. 14. ve 15. yüzyılda karakteristik süsleme unsurları olan palmet, rumi, lotus, hatai ve geometrik motiflerin azalarak, yerlerini lale, karanfil, selvi gibi gerçek, doğa bitkilerine bıraktığı izlenmektedir. Ancak, doğadan alınan bu çiçek motifleri stilize edilerek ve sanatçının kendi yorumunu da katmasıyla dekoratif bir hal almıştır.

18. yüzyılın özellikle ilk yarısında, 16. ve 17. yüzyıl mezartaşlarında görülen süsleme alışkanlıklarının yer yer devam ettirildiği gözlemlenir. Bununla birlikte geç dönem, gerek süsleme unsurları gerekse kompozisyon düzeni açısından önemli yeniliklerin uygulandığı bir dönem olmuştur. Dönemin en çarpıcı yeniliği ise üslup değişiminde kendini gösterir. Doğaya ve nesnelere daha natüralist bir tutumla yaklaşan "gözlemci" bir anlayış söz konusudur artık.

Ülkenin siyasi, idari, ekonomik, kültürel vbg. değişimlerinin, dönemin sanat anlayışını doğrudan etkilediği muhakkaktır. Osmanlı İmparatorluğu'nda 17. yüzyıldan sonra yaşanan bazı siyasi olaylar kültürel değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu kültürel değişim yoluyla çeşitli sanat akımları, farklı bir üslup İmparatorluğun geleneksel sanatına nüfuz edebilme imkanı bulmuştur.

17. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan olumsuzluklar, iç ve dış bozukluklar nedeniyle her alanda gerileme baş göstermiştir. Bu konuda alınan önlemlerden başlıcası Batı'ya açılarak Avrupa milletlerinden çeşitli alanlarda faydalanmak yolunda olmuştur. Batı'ya yöneltilen ilginin neticesinde pek çok alanda olduğu gibi sanat alanında da Avrupai etkiler görülür. Böylece, Avrupa'da etkisini sürdüren sanat akımları, Üsluplar, seçmeci bir tavırla benimsenmeye başlanmıştır.

Özellikle 18. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda yeni bir sanat ortamı oluşmuştur. Türk sanatının klasik çizgilerden uzaklaşarak Batı üslubuna geçtiği bu dönem Lale Devri olarak adlandırılmaktadır. Sarayların, evlerin, çeşmelerin çiçek resimleri ve kabartmalarıyla donandığı bu dönemde üslupta natüralist yaklaşım dikkati çeker. Topkapı Sarayı'ndaki 3. Ahmet'in yemiş odasının duvarlarını süsleyen çiçekler, meyve sepetleri konutlarda 17. yüzyıldan beri benimsenmişti. Fakat burada çiçekler, meyveler hacimli görünüme sahip vazo ve çanaklara yerleşerek boyut kazanmıştır. Lale döneminden itibaren Batı'da gelişen Barok, Rokoko gibi üsluplar Türkiye'ye özgü bir yorumla uygulanmıştır.

Bezemesel niteliği ağır basan Rokoko üslubu, 18. yüzyıl ve 19. yüzyılın başlarında Türkiye'de bezemeye egemen olmuştur. Ülkenin yerel karakterleriyle karışmış ve sanatçıların kişisel yorumlarının da katıldığı Rokoko bezeme üslubu Amasya mezartaşlarında da kendini gösterir. Doğadan seçilen meyve çiçek türleri daha gerçekçi bir yaklaşımla mermer malzeme üzerine işlenilmiştir. Ancak, aynı dönemde etkisini sürdüren Barok üslupla, Rokoko bezeme üslubunu birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Çünkü her iki üslubun kullandığı motifler birbirlerine benzemektedir. Rokoko bezemenin temel ögeleri, uçlarında genellikle volut bulunan "S" ve "C" eğrilerinden oluşan kemer ve çerçeve biçimleri, stilize akant yaprakları, kartuşlar ve kıvrımlı şekillerdi. Barok dekorasyonda da yine stilize akant yaprakları, çeşitli bitkilerden oluşmuş demetler, kumaş kıvrımları, kartuşlar vsr. dikkati çeker. Rokoko üslubu, barok etkilerle birlikte, III. Selim ( ) ve II. Mahmud (1808-39) dönemlerinde de etkisini sürdürmüş; o dönemde ampir üslubun klasizan etkileriyle karışarak başka bir görünüme bürünmüştür. (Kuban 1994 : 339 , 340 ; Kuban 1994 : 61)

19. yüzyılda, Fransa'da ortaya çıkan ampir üslup bir tür neoklasik üsluptur. Osmanlı İmparatorluğu'nda II. Mahmud (1808 - 39) döneminden başlayarak 20. yüzyıl başlarına kadar etkisini sürdürmüştür. Genel bir dönem üslubu olarak belirmemekle birlikte, 19. yüzyılın sonlarında oluşan seçmeci (eklektik) üslup içinde ampir üslubuna özgü bezeme ögeleri kullanılmaya devam etmiştir. Ampir üslubun bezeme örgeleri olarak yüzeyselleştirilmiş yapraklar, çubuk silmeli belirgin çerçeveler ve ışınsal dağılan motifler yaygındır. (Ödekan 19945: 247-248) Bu unsurlardan bazıları Amasya mezartaşlarında da dikkati çekmektedir. Ali Şefik Paşa'nın 1848 tarihli dikdörtgen sandukasındaki çubuk silmeli belirgin çerçeveler (örn.no: 106) ve 108, 117 (:19. yy.), 123 (20. yy. ilk çeyreği) nolu örneklerdeki ışınsal dağılan motifler gibi.

18. - 20. yüzyılın başlarına ait süslemeli örneklerin dışında üzerinde süsleme görülmeyen pek çok mezartaşı bulunmaktadır. (T. 1, 2) Ancak bu örnekler arasında kırık şahide parçaları ve dikdörtgen sandukaları bugüne ulaşamamış şahideler vardır.

Dolayısıyla orijinal hallerinde de süslemesiz olup olmadıkları bilinmemektedir. Öte yandan geç dönemde, süslemenin hanım mezartaşlarında yoğunlaştığı, erkek mezartaşlarının daha sade bırakılarak bazen bir başlık türü işlenmesiyle yetinildiği görülmektedir. (T. 1, 2, 3)

C- MALZEME VE İŞLENİŞ:

Tespit edilen mezartaşlarından 130 örneğin yapımında mermer malzeme kullanılmıştır. (T.1) Yalnızca 4 örnekte taş malzeme kullanımı söz konusudur. (örn.no: 62, 63, 132, 133)

Mezartaşları üzerinde yer alan yazı ve diğer motifler kabartma olarak işlenmiştir. Genellikle yüksek olan kabartmalar sadece bir örnekte yüzeysel alçak kabartma olarak görülür. (örn.no: 61)

Geç döneme tarihlenen örneklerde, dönemin üslubunun etkisiyle natüralist yaklaşımın bir sonucu olarak plastik görünümlü motifler dikkati çekmektedir. 115 ve 122 nolu örneklerde olduğu gibi bilhassa tepeliklerin şekillendirilmesinde taş yontularak detayların da işlenmesiyle plastik görünün kazandırılmıştır. Erkek şahidelerinin tepesinde bulunan baş giyecekleri ise heykelimsi özelliklere sahiptir. Bu başlıklar detaylarıyla ve itina ile işlenmişlerdir.

Ç- YAZI:

Mezartaşları üzerinde bulunan yazılar çok yönlü değerlere sahiptir. Birer tarihi vesika olmalarının yanında içerikleriyle edebiyatta da yer bulmuşlardır. Her birinin hat sanatının numunesi olması, mezartaşlarının kıymetini artırmaktadır.

Amasya'daki örnekler üzerindeki kitabelerin 17. yüzyıla kadar Arapça olduğu görülür. Bundan sonra da kalıplaşmış bazı cümlelerin özellikle dua ve hayır sözcükleri Arapça olarak devam etmiştir. 14. - 16. yüzyıl taşlarındaki Arapça kitabeler temcid, dua, kimlik, dua-yakarış ve tarih sırasıyla düzenlenmişlerdir. Şahideler üzerinde kimlik ve tarih bulunurken, sandukalarda Farsça ve Arapça ibarelere yer verilmiştir. Örneklerdeki yazı türü sülüs olarak belirmektedir.

18. - 20. yüzyıl başlarına tarihlenen mezar taşlarında yazı geniş yer tutar. Kitabe baş taşının bir yüzünü kaplamaktadır. Kitabenin yazımında izlenilen düzen, Hüve'l - baki,

merhum ve mağfur, isim, ruhuna veya ruhiçun el-fatiha ve tarih şeklindedir. Bu dönemde kitabelerde ta'lik hattın yoğun kullanımının yanısıra nesih ve sülus hat örnekleri de bulunmaktadır.

Geç dönemdeki kimi örneklerin kitabelerinde dikkat çeken bir husus, ebced ile tarih düşürmedir. 105 nolu örnekte ise noktalı harflerin toplanmasıyla bulunan tarih söz konusudur. Cevher tarihi olarak bilinen bu durum kitabede "harfi mankudla vefatın yazdım" demek suretiyle belirtilmiştir.

BÖLÜM SONU: NOTLARI

(1) Ölçüler baş taşlarına aittir. Ayak taşlarının çoğu kırık olup sağlıklı sonuç vermeyeceği düşüncesiyle ölçü genellemesine dahil edilmemiştir.

(2) Bu şekildeki mezar taşlarının başka örneklerinde olduğu, bazı evlerin bahçe duvarlarının örgüsünde karşılaşılan parçalardan anlaşılmaktadır. (F. 177, 178)

(3) Ankara Etnografya Müzesi'nde bulunan figürlü bir sandukanın Amasya'dan getirildiği rivayet edilmekte ise de Tokat Müzesindeki bir envanter defterinde bir fotoğrafçının bulunuşu bu sadukanın Tokat'tan getirildiğini ortaya koymaktadır. (Karamağaralı 1971:80)

(4) Aslanların bu hali "arma vaziyeti" olarak adlandırılmaktadır. (Gündoğdu 1984:43)

(5) Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu dönemlerden bugüne ulaşabilen maden eserler arasında, tasvirlerde yer alanlarla benzerlikler gösteren şamdan örnekleri bulunmaktadır. Bugün, Boston Fine Arts Müzesi'nde bulunan 1137 tarihli şamdanla, Berlin Devlet Müzesi'ndeki Anadolu Selçuklu Döneminden bir şamdan yayvan ve küresel kaidenin ortasında ince ve kısa boyun kısmından ibarettir. (Erginsoy 1978:149, 334) Bir başka şamdan formu ise ince uzun gövdeli olanlardır. Bazılarının gövdesi silindir biçiminde, bazılarınınki ise boğumludur. (Erginsoy 1978:189, 190)

(6) Üzerinde hançer bulunan başka mezar taşları da olduğu, duvar örgülerinde karşılaşılan mezar taşları parçalarından anlaşılmaktadır. (F. 179)

(7) Tayanç (1967:488) hançer örgesinin yalnızca erkek mezarlarında görüldüğünü söylemekte ise de aynı unsurun, Fatma Sultan'ın mezarında da bulunması böyle olmadığını göstermektedir.

IV- SONUÇ:

Amasya ili merkezinde bulunan hazire ve mezarlıklar ile Amasya Müzesi'nde tespit edilen 134 mezartaşından altmışbeşi 14.-15. Yüzyıla (1), altısı 16.-17. yüzyıla, altmışüçü ise 18.-20. yüzyılın ilk çeyreğine (2) tarihlenmektedir. Mezartaşlarının hepsi aynı şekilde olmayıp çeşitli formlarda belirmektedir. Tespit edilen mezar taşlarından kırkaltısı sanduka örneğidir. 14.-15.yüzyıla tarihlenen sandukalardan prizmatik olanlar şahideli veya şahidesiz olabilmektedir. Bunların yanında,üst kısmı yarım silindir veya sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şekillerinde ve kademeli sandukalar da bulunmaktadır.

16. Yüzyıldan itibaren görülen şahideli ve üstü açık dikdörtgen sandukalar özellikle şahidelerinde görülen farklı uygulamalarla 20.Yüzyılın başlarına kadar yoğun şekilde tercih edilmiştir. 16. ve 17. yy'da prizmal gövdeli ve kavuklu olan şahidelerin, daha sonraları düşey dikdörtgen gövdenin üzerinde boyun kısmı ve tepesinde erkek veya hanım mezarı oluşuna göre - kavuk/sarık/fes türü bir başlık ve bezemeli (bazen de hanım başlığını andırır şekilde) tepelikten oluştuğu görülür. Şahidelerde iki ayrı uygulama dikkati çeker. Ayrı bloklar halindeki şahideler dikdörtgen sandukların baş (ve ayak) ucuna gömülmüş, yuvalara yerleştirilmiş veya baş ucu taşı baş taşı ile ayak ucu taşı da ayak taşı ile yekpare bloktan kesilmiştir.

Yekpare şahideli lahit mezar formunda tek örnek mevcuttur. Yekpare mermer bloktan kesilmiş lahit, baş taşı, ayak taşı ve üstü kapalı dikdörtgen sandukadan oluşmaktadır. Lahit, kapak formu yarım silindir olan dikdörtgen bir sandık görünümündedir.

Bunların dışında, Amasya Müzesi'nin bahçesinde sergilenen ve Kadılar Mezarlığı ile bazı hazirelerde zemine dikili " tek halde bulunan " 66 şahide örneği bulunmaktadır. Bugün bu şahidelere ait herhangi bir sanduka, yan taşı bulunmamaktadır. Bunlardan sivri kemerli, dilimli yuvarlak kemerli, teğet kemerli ve üçgen alınlıklı olanlar 14. - 15. yüzyıla; prizmatik gövdeli ve kavuklu olanlar 18. yüzyıla; düşey dikdörtgen plaka halinde gövdeli ve kavuk / sarık / fesli erkek mezarına ait şahidelerle, bezemeli tepelikli ve hanım başlığı şeklinde tepelikli, hanım mezarına ait şahideler ise 18. - 20. yy.'lın başlarına tarihlenmektedir.

Amasya mezartaşlarında görülen tezyinat, dönemin sanat anlayışını doğrultusunda ve ustaların ifade tarzlarıyla oluşmuştur. Süslemede kullanılan bitkisel motifler 14. -16. yy mezar taşlarında palmet, rumi, lotus, hatai, yapraklı, kıvrık dal, 16. -17. yy mezartaşlarında ise selvi, lale, karanfil, yıldız çiçeği, 18. yy'dan itibaren mezar taşlarında

ise natüralist üslupla çeşitli çiçek motifleri ve meyve betimlemeleridir. Çokgen, yıldız, baklava , geçme, motiflerinden ibaret geometrik süsleme ihtiva eden mezar taşları 14. - 15. yy da toplanmıştır. Figürlü süsleme 14.-15. yüzyıla tarihlenen 41 örnek nolu sanduka üzerinde görülür. Sandukanın baş taşının kalınlığını oluşturan kuzey ve güney yan kısımlarında birer aslan figürü yer almaktadır. Aslan kabartmalarının ayak taşında da bulunduğu kalan izlerden anlaşılmaktadır. Süslemede kullanılan nesnel motifler kandil, şamdan (14. yüzyıl mezartaşlarında), mihrabiye (14. - 15.yüzyıl ve 18. yüzyıl mezartaşlarında) Hançer, (16. - 18. yüzyıl mezartaşlarında), vazo ve kaseler (18. - 20.yüzyılın başlarına tarihlenen mezartaşlarında), kumaş / perde motifi (19. yüzyıl mezartaşında), ışınsal çubuklar (19. - 20. yüzyıl başlarına tarihlenen mezartaşlarında)'dır.

Bitkisel, geometrik ve nesnel motifler tek başlarına veya bir arada karma olarak kullanılmak suretiyle gerek görünüm gerekse konumları itibariyle en uygun şekilde uygulanmaya çalışılmıştır.

14. ve 15. yüzyılda, genellikle şahideler üzerinde yoğunlaşan süsleme bazı sandukaların üzerinde veya alt kısımlarında da dikkati çeker. Biçimlendirmelerde stilizasyona baş vurulmuştur.

16. ve 17. yüzyılda, geleneksel motif ve süslemenin kısmen devam ettiği, bununla birlikte dikkat çekici yeniliklerin belirdiği görülür. Doğadan alınan gerçek bitki motifleri stilize edilerek verilmişlerdir. 18. yüzyılın özellikle ilk yarısında, 16. ve 17. yüzyıl mezartaşlarında görülen süsleme alışkanlıkları yer yer devam ettirilmiştir. Bununla birlikte geç dönem, gerek süsleme unsurları gerekse kompozisyon düzeni açısından önemli yeniliklerin uygulandığı bir dönem olmuştur. Dönemin en çarpıcı yeniliği ise üslup değişiminde görülür. Doğaya ve nesnelere daha natüralist bir tutumla yaklaşan "gözlemci" bir anlayış dikkati çekmektedir.

Süslemeli örneklerin dışında üzerinde süsleme bulunmayan mezartaşları da mevcuttur. 14. ve 15. yüzyılda süslemesiz mezartaşlarının büyük kısmını sandukalar oluşturmaktadır. 18.- 20. yüzyıl başlarına ait süslemesiz mezartaşları arasında kırık şahide parçaları ve dikdörtgen sandukaları bugüne ulaşamamış şahideler bulunmaktadır. Ayrıca bu dönemde süslemenin hanım mezartaşlarında yoğunlaştığı, erkek mezartaşlarının daha sade bırakılarak bazen bir başlık türü işlenmesiyle yetinildiği görülmektedir.

BÖLÜM SONU NOTLARI

(1) Bu altmışbeş mezartaşından yirmiikisinin üzerinde tarih bulunmaktadır. Kırküç örnek ise form , süsleme çzellikleri ve benzer örnekler yardımıyla tarihlendirilmeye çalışılmıştır.

(2) Bu altmışüç örnekten dokuz tanesinin üzerinde tarih bulunmamaktadır. Mezartaşları form , süsleme ve özellikleri ve benzer örnekler yardımıyla tarihlendirilmeye çalışılmıştır.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

KAYNAKÇA

AKAR , Azade

1969 " Tezyini Sanatlarımızda Vazo Motifleri "
Vakıflar Dergisi , 8 : 267 - 271.

1974 " Eski Türk Mezartaşı Süslerine Dair "
Sanat Dünyamız , 2 : 12 - 21.

1991 " Yüzyıllar Boyunca Mezar Yazıtlarında Süslemeler "
Atatürk Konferansları ,6 : 73 - 77.

AKSU , Hüsamettin

1992 " Kaptan İbrahim Paşa Haziresi "
Semavi Eyice Armağanı , İstanbul : 233 - 268.

ANONİM

1967 **Amasya İl Yıllığı**

1981 " Amasya "
Yurt Ansiklopedisi , I : 407 - 509

1983 " Amasya "
Türkiye'de Vakıf Abideleri ve Eski Eserler , I ,
Ankara : Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları , 199 - 335.

ARIK , Rüçhan

1988 **Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı** ,
Ankara.

ARSEVEN , Celal Esad

1952 **Les Arts Dècoratifs Turcs** ,
İstanbul.

1955-59 "Mezarlar ve Türbeler "
Türk Sanatı Tarihi , I-II : 453 - 459.

1983 " Baş Giyeceği "
Sanat Ansiklopedisi , I : 184 - 185

ASLANAPA , Oktay

1984 **Türk Sanatı** ,
İstanbul.

ATASOY , Nurhan

1970-71 " Selçuklu Kıyafetleri Üzerine Bir Deneme "
Sanat Tarihi Yıllığı , 4 : 111 - 115.

AYANOĞLU , İsmail

1958 " Fatih Devri Ricali Mezar Taşları ve Kitabeleri "
Vakıflar Dergisi , 4 : 193 - 208.

AYVERDİ , Ekrem Hakkı

1973 **Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri** 855 - 886 (1451 - 1481) , III ,
İstanbul.

1989 **Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Sultan Murad Devri 805 - 855 (1403 - 1451)** , II , İstanbul.

BARIŞTA , H.Örcün

1984 **Türk İşleme Sanatı Tarihi** ,
Ankara.

1988 **Türk El Sanatları** ,
Ankara.

1989 **İstanbul Çeşmeleri , Bereketzade Çeşmesi** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Dizisi 7

1991 **İstanbul Çeşmeleri , Beyoğlu Cihetindeki Meyve Tabağı Motifleri ile Bezenmiş Tek Cepheli Anıt Çeşmeler , Kaptan Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi , Topçubaşı İsmail Ağa Çeşmesi , Kemankeş Çeşmesi** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Dizisi 39

1993 a **İstanbul Çeşmeleri , Ortaköy Damat İbrahim Paşa Çeşmesi , Hacı Mehmet Ağa Çeşmesi , Taksim Maksemindeki I. Mahmut Çeşmesi** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Dizisi 46

1993 b **İstanbul Çeşmeleri , Kabataş Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Dizisi 54

1993 c **İstanbul Çeşmeleri , Azapkapı Saliha Sultan Çeşmesi** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Dizisi 9

BAŞKAN , Seyfi

1990 " İslam Öncesi Türk Mezar Kültü ve Başlangıcından Beylikler Dönemi Sonuna Kadar Anadolu Türk Mezartaşları "
Türk Sanatı Üzerine Denemeler ,
İstanbul : 125 - 134

BAYKARA , Tuncer

1993 " Asya Türk Kültürünün Bir Unsuru Olarak Mezar Taşı "
X. Vakıf Haftası Kitabı ,
Ankara : 127 - 132

BAYRAM , Sadi

1993 " Mühr-ü Süleyman ve Türk Kültürü'ndeki Yeri ",
Güner İnal'a Armağan , Sanat Tarihinde İkonagrafik Araştırmalar
Ankara : Hacattepe Üniversitesi , 61 - 67.

BENLİ , Yusuf

1992 Akşehir'de Bulunan Süslemeli Türk Mezar Taşları
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , Konya : Selçuk Üniversitesi.

CANTAY , Tanju

1976-77 " Bir Kuzey-Batı Anadolu Gezisinden Notlar (Amasya Halifet Gazi Medresesi, Amasya Halifet Gazi Kümbetindeki Roma Lahti,Tokat Garipler Camii , Niksar Hacı Çıkrık Medresesi) "
Sanat Tarihi Yıllığı , 7 : 21 - 40.

ÇAM , Nusret
1993 " Türk ve İslam Sanatlarında Altı Kollu Yıldız (Mühr-i Süleyman) "
Prof. Dr.Yılmaz Önge Armağanı ,
Konya : Selçuk Üniversitesi , 207 - 230

ÇULPAN , Cevdet
1961 **Antik Devirden Zamanımıza Kadar Serviler** , II ,
İstanbul.

DAĞLIOĞLU , Hikmet Turhan
1936 a **Edirne Mezarları** ,
İstanbul.

1936 b " Edirne Mezar Taşları "
Türk Tarih Arkeoloji ve Etnoğrafya Dergisi , III , 3 : 20 - 31.

1962 " Sanat Bakımından Mezarlar ve Mezar Taşları ve Karaca Ahmet Mezarlığı "
Milletlerarası I. Türk Sanatları Kongresi , Ekim 1959 ,
Ankara : 120 - 139

DEMİRİZ , Yıldız
1979 **Osmanlı Mimarisinde Süsleme , Erken Devir (1300 - 1453)** , I ,
İstanbul.

1981 " Piyale Paşa Türbesi ve Lahitleri Üzerine Bir Araştırma "
Vakıflar Dergisi , 13 : 387 - 424

1986 **Osmanlı Kitap Sanatında Naturalist Üslupta Çiçekler** ,
İstanbul

1989 **Eyüp'te Türbeler** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Dizisi 14

1993 "Silivrikapı Hadım İbrahim Paşa Camii Haziresinde 18.yy. Osmanlı Taşçılığının Küçük Bir Başyapıtı "
Prof. Dr. Yılmaz Önge Armağanı ,
Konya : Selçuk Üniversitesi 87 - 96

DEVELLİOĞLU, Ferit
1986 **Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat** ,
Ankara.

EREN, Naci
1882 " Antalya Müzesi'nde Bulunan Eski Türk Mezar Taşları "
Türk Etnoğrafya Dergisi, 17 : 115 - 133.

ERGİNSOY, Ülker
1978 **İslam Maden Sanatının Gelişmesi , Başlangıcından Anadolu Selçuklularının Sonuna Kadar**,
İstanbul.

GÜLENSOY, Tuncer
1993 " Kırım Türk Yurdunda Kültür Varlıklarımız "
X. Vakıf Haftası Kitabı ,
Ankara : 111 - 126.

GÜNDOĞDU, Hamza
1984 " Niksar'da Pek Bilinmeyen Bir Çeşme ve Üzerindeki Kabartmalar " **Kaynaklar Dergisi** , 2 : 41 - 48.

1993 " İkonografik Açıdan Türk Sanatında Rumi ve Palmetler ",**Güner İnal'a Armağan Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar**, Ankara : Hacettepe Üniversitesi, 197 -210.

HASEKİ, Metin
1984 **Plastik Açıdan Türk Mezar Taşları** , İstanbul.

HÜSEYİN HÜSAMETTİN
1327-30 **Amasya Tarihi** , I.

1329-32 **Amasya Tarihi** , II.

1927 **Amasya Tarihi** , III.

1928 **Amasya Tarihi** ,IV.

1986 **Amasya Tarihi** , I (Sadeleştiren : A. Yılmaz, M. Akkuş), Ankara.

IŞIN, Ekrem
1994 " Mezar Taşları " **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi** , V, İstanbul : 438 - 442.

İBŞIROĞLU, M. Ş.
1973 **İslam'da Resim Yasağı ve Sonuçları** , İstanbul.

İŞCAN, Nejat
1980 **Türk Süsleme Sanatı** , Eskişehir.

KALFAZADE, S. ve Ö. ERTUĞRUL
1989 " Kandil ve Kandilin Motif Olarak Anadolu Türk Sanatındaki Kullanımı Üzerine ", **Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi** , II, 5 : 12 -23.

KAPPERT, Petra
1976 **Die Osmanischen Prinzen und Ihre Residenz Amasya Im 15. und 16. Jahrhundert** , İstanbul.

KARAÇAĞ, Demet
194 **Bursa'daki 14. - 15. Yüzyıl Mezartaşları** , Ankara

KARAMAĞARALI, Beyhan
1971 " Sivas ve Tokat Mezar Taşlarının Mahiyeti Hakkında " **Selçuklu Araştırmaları Dergisi** , II, 3 : 75 - 109.

1992 **Ahlat Mezar Taşları** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı Sanat Tarihi 19.

KESKİNER, C. ve A. AKAR
1978 **Türk Sanatında Desen ve Motif** ,
İstanbul.

KUBAN, Doğan
1994 " Rokoko "
Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi , VI : 339 -340.

KUŞOĞLU, M. Zeki
1984 **Mezar Taşlarında Hüve'l-Baki** ,
İstanbul.

LAQUEUR, Hans-Peter
1984 "Osmanlı Mezar Taşlarının Süslemesinde Bitkisel Motifler",
Suut Kemal Yetkin'e Armağan ,
Ankara : Hacettepe Üniversitesi, 263 - 273.

1989 " Mezartaşlarında Harf Devrimi "
IX. Türk Tarih Kongresi , **Eylül 1981**, III,
Ankara : 1373 - 1379.

LAQUEUR, H. P. , J. GRAMMONT ve N. VATİN
1992 " Les Cimetieres Ottomans Comme Source Historique . Methodologie et Possibilites de Traitement par l'Informatique. (Tarihsel Kaynak Olarak Osmanlı Mezarlıkları. Uygulanan Yöntemler ve Bilgisayarla Yapılabilecek İşlemler.)
Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi , VI , 16 : 177 - 214.

MADRAN, Emre
1972 " Anadolu Mezarlıklarında Nakışlı ve Tasvirli Sandukalardan Örnekler "
Önasya , VII , 74 : 15 - 16.

MERİÇ, M. Rıfkı
1936 " Akşehir Türbe ve Mezarları "
Türkiyat Mecmuası , V : 141 - 212.

MUSTAFA VADIH (El Amasi)
1343 **Amasya Tarihi**
(Yazarın el yazısıyla)

MÜBAREK Galip
1341 **Anadolu Türk Asar ve Mahkukatı Tetebbuatına Esas Ankara** , I,
İstanbul.

MÜLAYİM, Selçuk
1982 **Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süsleme - Selçuklu Çağı** -
Ankara.

1984 " Selçuklu Palmet Motiflerinin Tipolojisi "
Anatolia , 20 : 141 -153.

OĞUZ, Burhan
1978 **Türk-İslam Mezartaşları Süslemelerinde İnanç ve Adetlere İlişkin Simgeler, Bunların Edirne Hazirelerindeki Örnekleri** , Edirne.

1983 **Mezartaşlarında Simgeleşen İnançlar** , İstanbul.

ORAL, M. Zeki
1949-50 " Konya'da Tarihi Mezartaşları " **Anıt** , 1 - 16.

ÖDEKAN, Ayla
1994 " Ampir Dönem Üslubu " **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi** , I : 247 -249.

ÖGEL, Bahaeddin
1988 **İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre**, Ankara : Türk Tarih Kurumu.

ÖGEL, Semra
1962 " Selçuklu Sanatında Aslan Figürü " **Belleten** , XXVI, 103 : 528 - 538.

1987 **Anadolu Selçukluları'nın Taş Tezyinatı** , Ankara : Türk Tarih Kurumu.

ÖNDER, Mehmet
1958 " Koya Mezartaşları'ndaki Şekil ve Motif Karakterleri " **Anıt** , 22 - 23 : 3 - 15.

1970 " Konya Mezartaşlarında Şekil ve Süsler " **Türk Etnoğrafya Dergisi** , 12 :5-16

ÖNEY, Gönül
1969 " Anadolu'da Selçuk Geleneğinde Kuşlu, Çift Başlı Kartallı, Şahinli ve Arslanlı Mezartaşları " **Vakıflar Dergisi** , 8 : 283 - 291.

1971 " Anadolu Selçuklu Mimarisinde Aslan Figürü " **Anadolu** (Anatolia), 13,1 - 64

1987 **İslam Mimarisinde Çini** , İzmir.

1992 **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları** , Ankara.

ÖNKAL, Hakkı
1992 **Osmanlı Hanedan Türbeleri** , Ankara : Kültür Bakanlığı.

1993 " Birgi Karaoğlu Camii Haziresindeki Mezaraşları " **Prof. Dr. Yılmaz Önge Armağanı** , Konya : Selçuk Üniversitesi, 129 - 137.

ÖZER, Cebe
1993 Edirne'de Natürmort Süslemeli Mezartaşları
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),
Ankara : Gazi Üniversitesi.

RENDA, Günsel
1977 **Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı** ,
Ankara : Hacettepe Üniversitesi.

SARACOĞLU, Necibe
1950 **Türk Mezarlarına Dair Araştırma** ,
İstanbul.

SÖZEN, M. ve U. TANYELİ
1986 **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü** ,
İstanbul.

SÜSLÜ, Özden
1989 **Tasvirlere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri** ,
Ankara.

ŞAPOLYO, E. Behnan
1970 " Türk Mezar Taşları "
Önasya , V, 57 : 10 -11.

TAYANÇ, M. Memduh
1951 " Türk Tarih Vesikalarından : Eşsiz Mezar Taşları "
Tarih Hazinesi , 12 :598 - 602.

1967 " Osmanlı Türklerinde Taş Rozas ve Rozetler "
VI. Türk Tarih Kongresi , Ekim 1961 ,
Ankara : 487 - 488.

TEKTAŞ, Mehmet
1988 "Amasya Merkez Eski Şamlar Mezarlığı 1986 Kurtarma Kazısı Raporu ",
Belleten 205 : 1715 - 1719.

TUĞLACI, P.
1985 **Osmanlı Şehirleri** ,
İstanbul.

TUNÇAY, Rauf
1963-64 " XIII. ve XVIII. Asırlar Arasında Türk Süsleme Sanatları "
Türk Kültürü , II,13 - 24 : 30 -37.

TUNÇEL, Gül
1989 **Batı Anadolu Bölgesinde Cami Tasvirli Mezartaşları** ,
Ankara : Kültür Bakanlığı.

TUNCER, O. Cezmi
1986 **Anadolu Kümbetleri , Selçuklu Dönemi** , I,
Ankara.

TÜRKMENOĞLU, Hüseyin
1989 **Mezar-Mezarlık ve Mezartaşları Üzerine Bir Bibliyoğrafya Denemesi** ,
Ankara.

UNAT, F. Reşit
1994 **Hicri Tarihleri Miladi Tarihlere Çevirme Klavuzu** , Ankara.

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı
1927 **Anadolu Türk Tarihi Vesikalarından Tokat, Niksar, Zile, Turhal, Pazar, Amasya Vilayet, Kaza ve Nahiye Merkezlerindeki Kitabeler** , İstanbul.

ÜNVER, Süheyl
1962 " Edirne'de Mimari Eserlerimizdeki Tabii Çiçek Süslemeleri Hakkında ", **Vakıflar Dergisi** , 5 : 15 - 19.

1969 " 14. yüzyıl Anadolu'da Selçuklular'ın Ananesine Bağlı Mezar Taşları Üzerine ", **Vakıflar Dergisi** , 12, 15 - 26.

YÜKSEL, İ. Aydın
1992 " Murad Paşa Kabristanındaki Mesih Paşa Kabri Hakkında Birkaç Söz ", **Semavi Eyice Armağanı , (İstanbul Yazıları)**, İstanbul : 121 - 138.

TABLO 1

ÖRNEK NO	TARİHİ	KİMLİĞİ	MALZE-MESİ	FORMU / ŞAHİDE FORMU	YAZI	SÜS-LEME
1	1363	Sitti Hatun binti Osman	Mermer	Şahideli prizmetik sanduka / Çokgen gövdeli baş ve ayak taşı	Var	Var
2	1372	Şeyh Hüseyin	Mermer	Sivri kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
3	1374	?	Mermer	Üçgen alınlıklı şahide	Var	Var
4	1379	Nizameddin Pir Mahmut	Mermer	Dilimli sivri kemerli şahide	Var	Var
5	1381/82	Şadgeldi Paşa	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
6	1386	?	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Var
7	1403	?	Mermer	Dilimli sivri kemerli şahide	Var	Var
8	1412	?	Mermer	Dilimli sivri kemerli şahide	Var	Var
9	1422	Sitti Hatun Binti Yörgüç Paşa	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
10	1430/31	?	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Var
11	1440	Yunus Bey	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
12	1442	Yörgüç Paşa	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
13	1442	Hundi Hatun	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
14	1450	Muhammed Çelebi	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
15	1469	Hüseyi Bin Bali Bey	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Var
16	1475	Şahruz Binti Burak Bey	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
17	1475	?	Mermer	Dilimli sivri kemerli şahide	Var	Yok
18	1482	Hacı Hüseyin	Mermer	Sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde ve kaideli sanduka	Var	Yok
19	1488/89	?	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş taşı	Var	Var
20	1490	Abdullah Paşa	Mermer	Teğet kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
21	14.-15. yy.	?	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş taşı	Var	Var
22	14.-15. yy.	Selim Paşa'nın Kızı	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Var
23	14.-15. yy.	Mehmet Çelebi	Mermer	(Üst kısmı kırık şahide)	Var	Var
24	14.-15. yy.	Mehmet Şah	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Var
25	14.-15. yy.	Ahmet Paşa	Mermer	Üçgen alınlıklı şahide	Var	Var
26	14.-15. yy.	?	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Var
27	14.-15. yy.	?	Mermer	Üçgen alınlıklı şahide	Var	Var
28	14.-15. yy.	Hacı Osman	Mermer	Dilimli sivri kemerli şahide	Var	Var
29	14.-15. yy.	?	Mermer	Dilimli yuvarlak kemerli şahide	Var	Yok
30	14.-15. yy.	Muhammed Bin Muhammed	Mermer	(Üst kısmı kırık şahide)	Var	Var
31	14.-15. yy.	?	Mermer	Dilimli sivri kemerli şahide	Var	Var
32	14.-15. yy.	?	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş taşı	Yok	Var
33	14.-15. yy.	?	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı	Yok	Var
34	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
35	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
36	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
37	14.-15. yy.	?	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
38	13.-15. yy.	?	Mermer	Şahideli , sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde ve kademeli sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı	Var	Var
39	15.-16. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
40	15.-16. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var

TABLO 1

ÖRNEK NO	TARİHİ	KİMLİĞİ	MALZE-MESİ	FORMU / ŞAHİDE FORMU	YAZI	SÜS-LEME
41	14.-15. yy.	?	Mermer	Şahideli prizmatik sanduka / (Kırık şahide)	Var	Var
42	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
43	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
44	14.-15. yy.	?	Mermer	Yarım silindir şeklinde ve kademeli sanduka	Var	Yok
45	14.-15. yy.	?	Mermer	Yarım silindir şeklinde ve kademeli sanduka	Var	Var
46	14.-15. yy.	Hasan'ın Oğlu	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
47	14.-15. yy.	Melik ahmet	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
48	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
49	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
50	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
51	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
52	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
53	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
54	14.-15. yy.	Melik İsmail'in Oğlu	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
55	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
56	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
57	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
58	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
59	14.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Var
60	14.-16. yy.	?	Mermer	Şahideli Prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı	Yok	Yok
61	13.-15. yy.	?	Mermer	Prizmatik sanduka	Var	Yok
62	13.-15. yy.	?	Taş	Prizmatik sanduka	Yok	Var
63	13.-15. yy.	?	Taş	Prizmatik sanduka	Yok	Yok
64	14.yy.öncesi	?	Mermer	Üç kademeli sanduka	Var	Yok
65	14.yy.öncesi	?	Mermer	Üç kademeli sanduka	Var	Yok
66	1505	Mustafa	Mermer	Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka / Prizmal gövdeli kavuklu baş taşı ve teğet kemerli ayak taşı	Var	Var
67	1580/81	Abdullah	Mermer	Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka / Prizmal gövdeli kavuklu baş taşı	Var	Var
68	16 yy.	?	Mermer	Üstü açık dikdörtgen sanduka	Yok	Var
69	16 yy.	?	Mermer	Üstü açık dikdörtgen sanduka	Yok	Var
70	16.-17. yy.	?	Mermer	Üstü açık dikdörtgen sanduka	Yok	Var
71	16.-17. yy.	?	Mermer	Üstü açık dikdörtgen sanduka	Yok	Var
72	1705/6	Emir Oğlu Yahya Efendi	Mermer	Prizmal gövdeli kavuklu şahide	Var	Yok
73	1723/24	Hafız Abdullah Efendi	Mermer	(Üstü kırık şahide)	Var	Yok
74	1729/30	İbrahim Efendi	Mermer	(Üstü kırık şahide)	Var	Yok
75	1737/38	?	Mermer	Kavuklu şahide	Var	Yok
76	1739	Osman Efendi	Mermer	Kavuklu şahide	Var	Yok
77	1751/52	Ali Efendi	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Yok
78	1759/60	Şerife Hatun	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
79	1763/64	Ahmed Efendi	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
80	1767/68	Ebubekir Paşa	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok

TABLO 1

ÖRNEK NO	TARİHİ	KİMLİĞİ	MALZE-MESİ	FORMU / ŞAHİDE FORMU	YAZI	SÜS-LEME
81	1768/69	Ahmed Bey	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Kavuklu baş taşı	Var	Var
82	1768/69	Mahmud Bey	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Kavuklu baş taşı	Var	Var
83	1774	Muhammed Efendi	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
84	1786/87	Mustafa Bey	Mermer	Kavuklu şahide	Var	Yok
85	1791/92	İbrahim Beyi	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Kavuklu baş taşı	Var	Yok
86	1797	Türüdizade Ali Ağa	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
87	1797/98	Emine Hanım	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Var
88	1797/98	Muhammed Bey	Mermer	Kavuklu şahide	Var	Yok
89	1799/1800	Muhammed Ağa	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
90	1799/1800	?	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
91	1800/1	?	Mermer	Prizmal gövdeli kavuklu şahide	Var	Yok
92	1802/3	Hatice Dadı	Mermer	Tepelikli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
93	1804	Safiye Hanım	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Var
94	1805/6	Türüdizade Süleyman Ağa	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
95	1806/7	Abdulmecid Efendi	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Fesli baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı	Var	Yok
96	1810	Mehmet Ağa	Mermer	Kavuklu baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
97	1814/15	Ali Bey	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
98	1817	Hasan Efendi	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
99	1820/21	Ali Paşa	Mermer	Yuvarlak kemerli baş taşı ve sivril kemerli ayak taşı	Var	Var
100	1823	Emine Hanımefendi	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Tepelikli baş taşı ve kırık ayak taşı	Var	Yok
101	1822/23	Hacı İsa Efendi	Mermer	Kavuklu baş taşı , üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
102	1828	Emine Kadın	Mermer	Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve dekoratif kemerli ayak taşı	Var	Var
103	1828	Hacı Hafize Hanım	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve tepelikli ayak taşı	Var	Var
104	1842	Ayşe Sıdıka Hanım	Mermer	Tepelikli baş taşı , bezemeli tepelikle nihayetlenen ayak taşı	Var	Var
105	1847/48	Hilmi Paşa'nın Kızı	Mermer	(Kırık baş ve ayak taşı)	Var	Var
106	1848	Ali Şefik Paşa	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Fesli baş taşı ve tepelikli ayak taşı	Var	Yok
107	1848/49	Hacı Esad Ağa	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
108	1848/49	Hafize Hanım	Mermer	Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Var
109	1848/49	Latife Hanım	Mermer	Tepelikli baş taşı ve kırık ayak taşı	Var	Var
110	1851	?	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
111	1866	Muhammed Remzi Efendi	Mermer	Fesli baş taşı ve kırık ayak taşı	Var	Var
112	1869	Yeğenzade Mustafa Hüsnü Bey	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Fesli baş taşı	Var	Yok
113	1888/89	Habib-i Karamani	Mermer	Sarıklı baş taşı	Var	Yok
114	1888/89	Mehmed Paşa Bin Hızır Paşa	Mermer	Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
115	1892	Hatice Hanım	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı	Var	Var
116	1893	Mustafa Efendi	Mermer	Yuvarlak kemerli şahide	Var	Yok
117	1893/94	Muhammed Bey	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Var
118	1903/4	Şerife Hanım	Mermer	Sivri kemerli şahide	Var	Yok
119	1906	Hacı Osman Efendi	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
120	1906	Lütfiye Hanım	Mermer	Yuvarlak kemerli baş ve ayak taşı	Var	Yok

TABLO 1

ÖRNEK NO	TARİHİ	KİMLİĞİ	MALZE-MESİ	FORMU / ŞAHİDE FORMU	YAZI	SÜS-LEME
121	1909	Ahmed Efendi	Mermer	Yuvarlak kemerli baş ve ayak taşı	Var	Yok
122	1910	Amine Hayrunnisa	Mermer	Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş ve ayak taşı	Var	Var
123	1911	Dursun Efendi	Mermer	Yekpare şahideli lahit mezar	Var	Var
124	1913	Tabib Yüzbaşı İbrahim Bey	Mermer	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Fesli baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı	Var	Var
125	1924	Ali Daim Efendi	Mermer	Fesli şahide	Var	Var
126	18.-20. yy. başı	?	Mermer	Bezemeli tepelikli şahide	Var	Var
127	18.-20. yy. başı	Karamollaoğlu Hüseyin Efendi	Mermer	Kavuklu şahide	Var	Yok
128	18.-20. yy. başı	Abdullah Bey'in Oğlu	Mermer	(Kırık şahide)	Var	Yok
129	18.-20. yy. başı	?	Mermer	Tepelikli şahide	Yok	Var
130	18.-20. yy. başı	Nazmiye Hanım	Mermer	Tepelikli şahide	Var	Var
131	18.-20. yy. başı	Şeyh Zekeriya Hazretleri	Mermer	Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
132	18.-20. yy. başı	Şehnaz Hanım	Taş	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Yuvarlak kemerli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
133	18.-20. yy. başı	Zeliha Hanım	Taş	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Yuvarlak kemerli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı	Var	Yok
134	18.-20. yy. başı	?	Mermer	Sivri kemerli şahide	Yok	Var

TABLO 2

ÖRNEK NO	TARİHİ	ERKEK / KADIN	FORMU / ŞAHİDE FORMU	FİGÜRLÜ SÜSLEME	ARSLAN	BİTKİSEL SÜSLEME	RUMİ	PALMET	LOTUS	HATAİ	SELVİ	LALE	KARANFİL	YILDIZ ÇİÇEĞİ	STİLİZE YAPRAK	GÜL	ÇİÇEK BUKETLERİ	HURMA AĞACI	NAR AĞACI	ÜZÜM SALKIMLARI	GEOMETRİK BEZEME	ALTIGEN	SEKİZGEN	YILDIZ	BAKLAVA	GEÇME MOTİFİ	MADALYON	ROZET	PANO	NESNELİ BEZEME	KANDİL	ŞAMDAN	MİHRABİYE	HANÇER	MEYVE TABAĞI	VAZO	[illegible]	KUMAŞ MOTİFİ	KURDELA	İŞİNSAL ÇUBUK	KARMA BEZEME
1	1363	K	Şahideli prizmetik sanduka / Çokgen gövdeli baş ve ayak taşı			X															X									X	X	X								X
2	1372	E	Sivri kemerli baş ve ayak taşı			X	X	X																						X	X	X								
3	1374	?	Üçgen alınlıklı şahide			X	X	X													X	X	X	X						X		X							X
4	1379	E	Dilimli sivri kemerli şahide			X	X	X													X							X		X	X		X						X
5	1381/82	E	Prizmatik sanduka																																					
6	1386	?	Sivri kemerli şahide			X			X	X											X							X											X
7	1403	?	Dilimli sivri kemerli şahide			X		X													X			X															X
8	1412	?	Dilimli sivri kemerli şahide			X	X														X		X					X		X			X						X
9	1422	K	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı			X	X	X																															
10	1430/31	?	Sivri kemerli şahide			X	X																																
11	1440	E	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı			X	X	X																															
12	1442	E	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı			X	X	X		X																													
13	1442	K	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı			X	X	X		X																													
14	1450	E	Prizmatik sanduka																																				
15	1469	E	Sivri kemerli şahide			X	X															X	X		X														X
16	1475	K	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı			X	X																																
17	1475	?	Dilimli sivri kemerli şahide																																				
18	1482	E	Sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde ve kaideli sanduka																																				
19	1488/89	?	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş taşı			X	X	X		X																													
20	1490	E	Teğet kemerli baş ve ayak taşı			X	X	X	X																														
21	14.-15. yy.	?	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş taşı			X	X	X																															
22	14.-15. yy.	K	Sivri kemerli şahide			X	X															X	X		X														X
23	14.-15. yy.	E	(Ust kısmı kırık şahide)			X	X															X							X		X			X					X
24	14.-15. yy.	E	Sivri kemerli şahide			X	X	X																															
25	14.-15. yy.	E	Üçgen alınlıklı şahide			X	X																																
26	14.-15. yy.	?	Sivri kemerli şahide			X	X															X							X										X
27	14.-15. yy.	?	Üçgen alınlıklı şahide			X	X		X																						X	X	X						X
28	14.-15. yy.	E	Dilimli sivri kemerli şahide			X	X	X																															
29	14.-15. yy.	?	Dilimli yuvarlak kemerli şahide																																				
30	14.-15. yy.	E	(Ust kısmı kırık şahide)			X	X	X	X													X			X		X				X	X							X
31	14.-15. yy.	?	Dilimli sivri kemerli şahide					X																															
32	14.-15. yy.	?	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş taşı			X	X	X																															
33	14.-15. yy.	?	Şahideli prizmatik sanduka / Teğet kemerli baş ve ayak taşı																			X		X	X														
34	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																				
35	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																				
36	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																				
37	14.-15. yy.	?	Şahideli prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı			X	X															X				X												X
38	13.-15. yy.	?	Şahideli, sivri sırt kısmı bulunan yarım silindir şeklinde sanduka			X			X																														
39	15.-16. yy.	?	Prizmatik sanduka																																				
40	15.-16. yy.	?	Prizmatik sanduka			X	X																																

TABLO 2

ÖRNEK NO	TARİHİ	ERKEK / KADIN	FORMU / ŞAHİDE FORMU	FİGÜRLÜ SÜSLEME	ARSLAN	BİTKİSEL SÜSLEME	RUMİ	PALMET	LOTUS	HATAİ	SELVİ	LALE	KARANFİL	YILDIZ ÇİÇEĞİ	STİLİZE YAPRAK	GÜL	ÇİÇEK BUKETLERİ	HURMA AĞACI	NAR AĞACI	ÜZÜM SALKIMLARI	GEOMETRİK BEZEME	ALTIGEN	SEKİZGEN	YILDIZ	BAKLAVA	GEÇME MOTİFİ	MADALYON	ROZET	PANO	NESNELİ BEZEME	KANDİL	ŞAMDAN	MİHRABİYE	HANÇER	MEYVE TABAĞI	VAZO	KUMAŞ	KUMAŞ MOTİFİ	KURDELA	İŞİNSAL ÇUBUK	KARMA BEZEME
41	14.-15. yy.	?	Şahideli prizmatik sanduka / (Kırık şahide)	X	X	X																																			X
42	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka			X	X																																		
43	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
44	14.-15. yy.	?	Yarım silindir şeklinde ve kademeli sanduka																																						
45	14.-15. yy.	?	Yarım silindir şeklinde ve kademeli sanduka																																						
46	14.-15. yy.	E	Prizmatik sanduka			X	X																																		
47	14.-15. yy.	E	Prizmatik sanduka																																						
48	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka			X	X	X																																	
49	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
50	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka			X																																		
51	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
52	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
53	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																			X							X												
54	14.-15. yy.	E	Prizmatik sanduka			X	X	X																																	
55	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
56	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
57	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka			X																																		
58	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka			X																																		
59	14.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka			X		X																																
60	14.-16. yy.	?	Şahideli Prizmatik sanduka / Sivri kemerli baş ve ayak taşı																																						
61	13.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
62	13.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																												X	X									
63	13.-15. yy.	?	Prizmatik sanduka																																						
64	14.yy.öncesi	?	Uç kademeli sanduka																																						
65	14.yy.öncesi	?	Uç kademeli sanduka																																						
66	1505	E	Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka			X	X	X	X	X																															
			/ Prizmal gövdeli kavuklu baş taşı ve teğet kemerli ayak taşı																																						
67	1580/81	E	Şahideli üstü açık dikdörtgen sanduka																										X		X				X						
			/ Prizmal gövdeli kavuklu baş taşı																																						
68	16 yy.	?	Ustü açık dikdörtgen sanduka			X					X	X																	X		X				X						X
69	16 yy.	?	Ustü açık dikdörtgen sanduka			X					X	X	X																X		X				X						X
70	16.-17. yy.	?	Ustü açık dikdörtgen sanduka			X						X		X															X		X				X						X
71	16.-17. yy.	?	Ustü açık dikdörtgen sanduka			X					X	X	X	X															X		X				X						X
72	1705/6	E	Prizmal gövdeli kavuklu şahide																																						
73	1723/24	E	(Ustü kırık şahide)																																						
74	1729/30	E	(Ustü kırık şahide)																																						
75	1737/38	?	Kavuklu şahide																																						
76	1739	E	Kavuklu şahide																																						
77	1751/52	E	Sivri kemerli şahide																																						
78	1759/60	K	(Kırık şahide)																																						

TABLO 2

ÖRNEK NO	TARİHİ	ERKEK / KADIN	FORMU / ŞAHİDE FORMU	FİGÜRLÜ SÜSLEME	ARSLAN	BİTKİSEL SÜSLEME	RUMİ	PALMET	LOTUS	HATAİ	SELVİ	LALE	KARANFİL	YILDIZ ÇİÇEĞİ	STİLİZE YAPRAK	GÜL	ÇİÇEK BUKETLERİ	HURMA AĞACI	NAR AĞACI	ÜZÜM SALKIMLARI	GEOMETRİK BEZEME	ALTIGEN	SEKİZGEN	YILDIZ	BAKLAVA	GEÇME MOTİFİ	MADALYON	ROZET	PANO	NESNELİ BEZEME	KANDİL	ŞAMDAN	MİHRABİYE	HANÇER	MEYVE TABAĞI	VAZO	[illegible]	KUMAŞ MOTİFİ	KURDELA	İŞİNSAL ÇUBUK	KARMA BEZEME
79	1763/64	E	(Kırık şahide)																																					
80	1767/68	E	(Kırık şahide)																																					
81	1768/69	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Kavuklu baş taşı			X					X																	X	X		X			X						X
82	1768/69	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Kavuklu baş taşı			X					X																		X											X
83	1774	E	(Kırık şahide)																																					
84	1786/87	E	Kavuklu şahide																																					
85	1791/92	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Kavuklu baş taşı																																					
86	1797	E	(Kırık şahide)																																					
87	1797/98	K	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka			X									X	X			X											X					X					X
			/ Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
88	1797/98	E	Kavuklu şahide																																					
89	1799/1800	E	(Kırık şahide)																																					
90	1799/1800	?	(Kırık şahide)																																					
91	1800/1	?	Prizmal gövdeli kavuklu şahide																																					
92	1802/3	K	Tepelikli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
93	1804	K	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka			X					X				X				X										X	X	X				X			X		X
			/ Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
94	1805/6	E	(Kırık şahide)																																					
95	1806/7	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka																																					
			/ Fesli baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı																																					
96	1810	E	Kavuklu baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
97	1814/15	E	(Kırık şahide)																																					
98	1817	E	(Kırık şahide)																																					
99	1820/21	E	Yuvarlak kemerli baş taşı ve sivrii kemerli ayak taşı																																					
100	1823	K	Şahideli, üstü açık dikdörtgen sanduka																																					
			/ Tepelikli baş taşı ve kırık ayak taşı																																					
101	1822/23	E	Kavuklu baş taşı , üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
102	1828	K	Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve dekoratif kemerli ayak taşı			X									X				X		X										X				X					X
103	1828	K	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka			X									X				X		X							X	X	X	X				X					X
			/ Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve tepelikli ayak taşı																																					
104	1842	K	Tepelikli baş taşı , bezemeli tepelikle nihayetlenen ayak taşı			X									X				X																					
105	1847/48	K	(Kırık baş ve ayak taşı)																																					
106	1848	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka																																					
			/ Fesli baş taşı ve tepelikli ayak taşı																																					
107	1848/49	E	(Kırık şahide)																																					
108	1848/49	K	Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı			X									X				X																				X	X
109	1848/49	K	Tepelikli baş taşı ve kırık ayak taşı			X									X	X														X								X		X
110	1851	?	(Kırık şahide)																																					

TABLO 2

ÖRNEK NO	TARİHİ	ERKEK / KADIN	FORMU / ŞAHİDE FORMU	FİGÜRLÜ SÜSLEME	ARSLAN	BİTKİSEL SÜSLEME	RUMİ	PALMET	LOTUS	HATAİ	SELVİ	LALE	KARANFİL	YILDIZ ÇİÇEĞİ	STİLİZE YAPRAK	GÜL	ÇİÇEK BUKETLERİ	HURMA AĞACI	NAR AĞACI	ÜZÜM SALKIMLARI	GEOMETRİK BEZEME	ALTIGEN	SEKİZGEN	YILDIZ	BAKLAVA	GEÇME MOTİFİ	MADALYON	ROZET	PANO	NESNELİ BEZEME	KANDİL	ŞAMDAN	MİHRABİYE	HANÇER	MEYVE TABAĞI	VAZO	KUMAŞ	KUMAŞ MOTİFİ	KURDELA	İNSAN ÇUBUK	KARMA BEZEME
111	1866	E	Fesli baş taşı ve kırık ayak taşı																																					
112	1869	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka / Fesli baş taşı																																					
113	1888/89	E	Sarıklı baş taşı																																					
114	1888/89	E	Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
115	1892	K	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka			X									/				X											/						X			X
			/ Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı																																					
116	1893	E	Yuvarlak kemerli şahide																																					
117	1893/94	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka																												/						/		X	X
			/ Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
118	1903/4	K	Sivri kemerli şahide																																					
119	1906	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka																																					
			/ Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
120	1906	K	Yuvarlak kemerli baş ve ayak taşı																																					
121	1909	E	Yuvarlak kemerli baş ve ayak taşı																																					
122	1910	K	Bezemeli tepelikle nihayetlenen baş ve ayak taşı			X											/	/																						
123	1911	E	Yekpare şahideli lahit mezar			/																/			/														/	/
124	1913	E	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka																																					
			/ Fesli baş taşı ve sivri kemerli ayak taşı																																					
125	1924	E	Fesli şahide																																					
126	18.-20. yy. başı	K	Bezemeli tepelikli şahide			X										/	/																						X
127	18.-20. yy. başı	E	Kavuklu şahide																																					
128	18.-20. yy. başı	E	(Kırık şahide)																																					
129	18.-20. yy. başı	?	Tepelikli şahide			X															X																			X
130	18.-20. yy. başı	K	Tepelikli şahide																												X						X			X
131	18.-20. yy. başı	E	Sarıklı baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
132	18.-20. yy. başı	K	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka																																					
			/ Yuvarlak kemerli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
133	18.-20. yy. başı	K	Şahideli , üstü açık dikdörtgen sanduka																																					
			/ Yuvarlak kemerli baş taşı ve üçgen alınlıklı ayak taşı																																					
134	18.-20. yy. başı	?	Sivri kemerli şahide																																					

TABLO 3

RUMİ			PALMET			LOTUS			HATAİ			YAPRAKLI KIVRIK DAL			LALE			SELVİ		
Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?
2	9	3	2	9	3	20		6	12	13	19			41			68	81	93	68
4	13	8	4	13	7	30		27			66			50			69	82		69
11	16	10	11		19			66						57			70			71
12	22	19	12		21									58			71			
15		21	20		32															
20		26	24		38															
23		27	28		48															
24		31	30		59															
25		32	54		66															
28		37																		
30		40																		
46		42																		
54		48																		
		66																		

KARANFİL			YILDIZ ÇİÇEĞİ			NAR AĞACI			GÜL			ÇİÇEK BUKETİ			SERBEST ÇİÇEKLER			AKANT / STİLİZE YAPRAK		
Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?
		69			70		87	129		87			109		88	93			87	
		71			71		115			122			122		99	103			93	
										126						104			102	
																			103	
																			104	
																			108	
																			109	
																			115	
																			126	

ÜZÜM SALKIMI			HURMA AĞACI			ALTIGEN			SEKİZGEN			YILDIZ			BAKLAVA			GEÇME MOTİFİ		
Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?
	93			102		15	22	3			7	15	22	3			33	30		3
	102			103							33	30		7						37
	103			104										33						
				108																

TABLO 3

ROZET			MADALYON			PANO			ASLAN			KANDİL			ŞAMDAN			MİHRABİYE		
Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?
4	103	6	81	103		123	93				41	2	1	27	2	1	3	4		8
23		8					103					4		62			27	23		
67		26										30						81		
		53																		
		68																		
		69																		
		70																		
		71																		

HANÇER			VAZO			MEYVE TABAĞI			KUMAŞ MOTİFİ			KURDELA			IŞINSAL ÇUBUK					
Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?	Erkek	Kadın	?
67		68	117	87	129		93			93			109		123	108				
		69		115			102									117				
		70		126			103													
		71																		

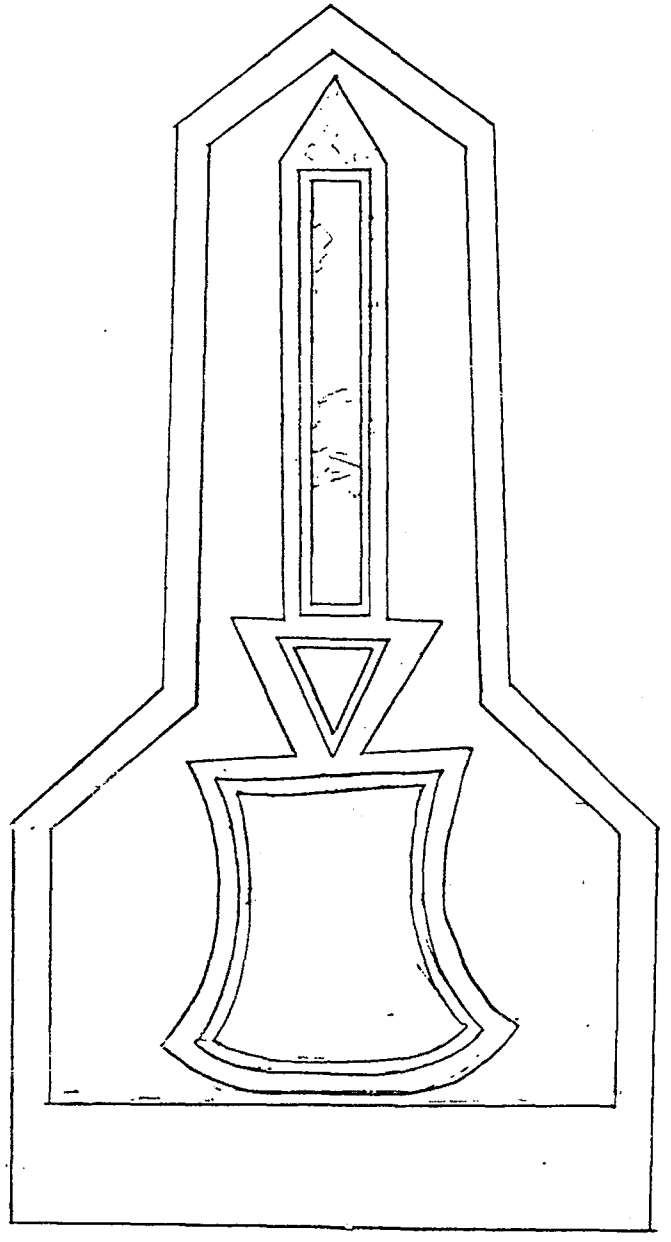

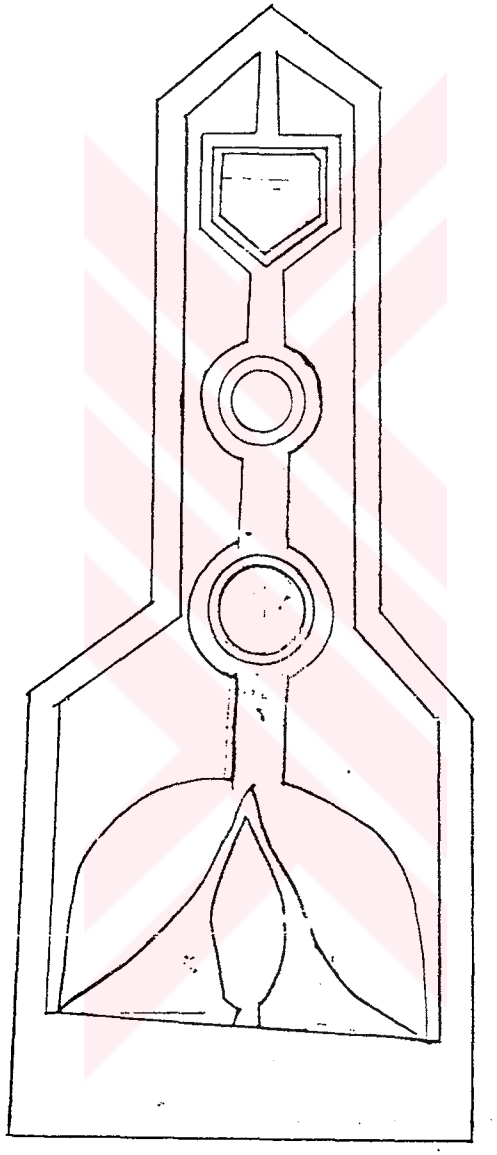

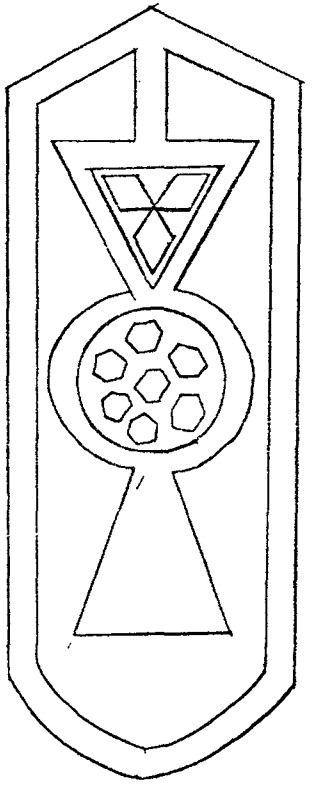

Çizim: 1

0 cm.

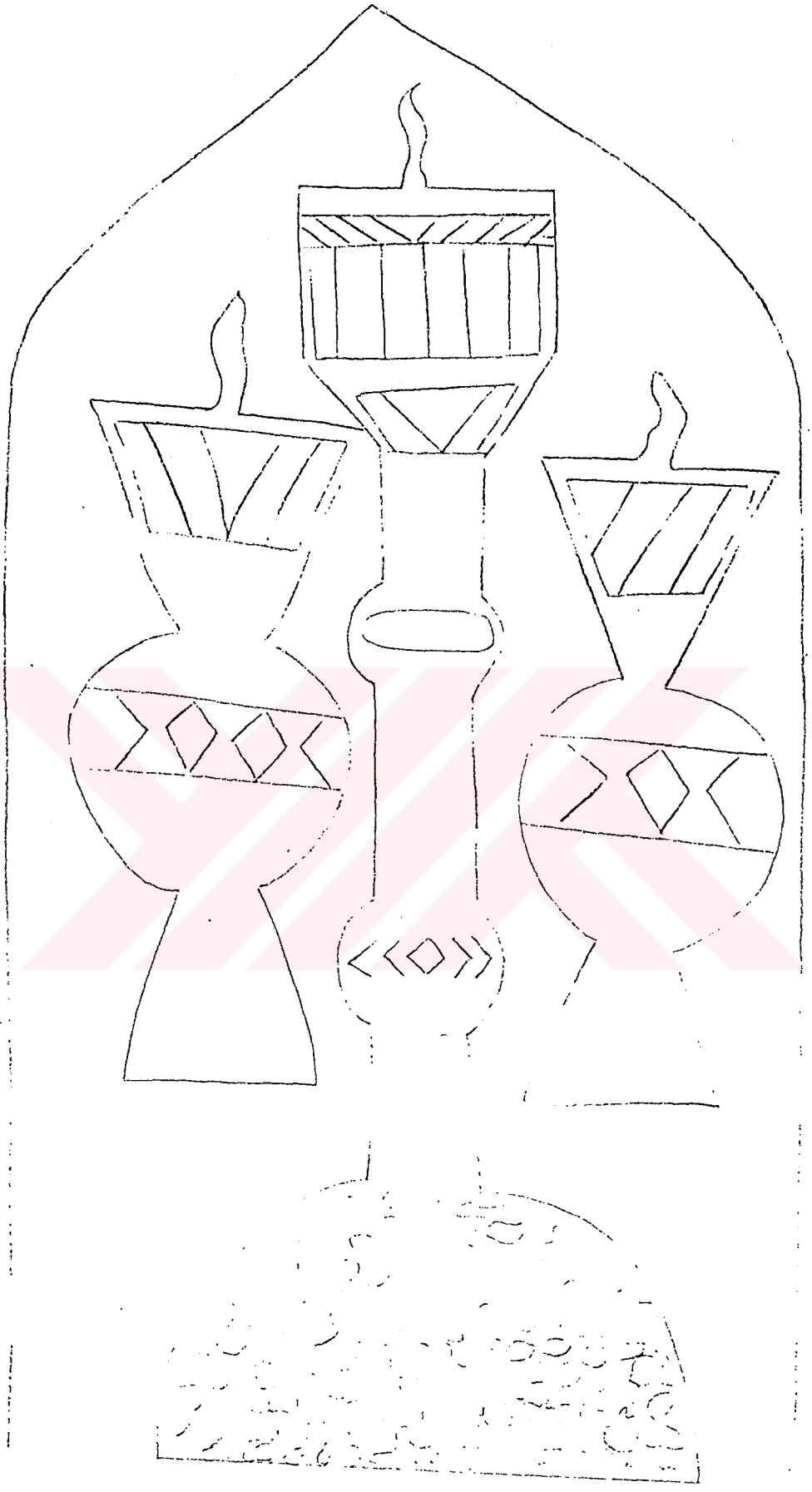

Çizim: 2

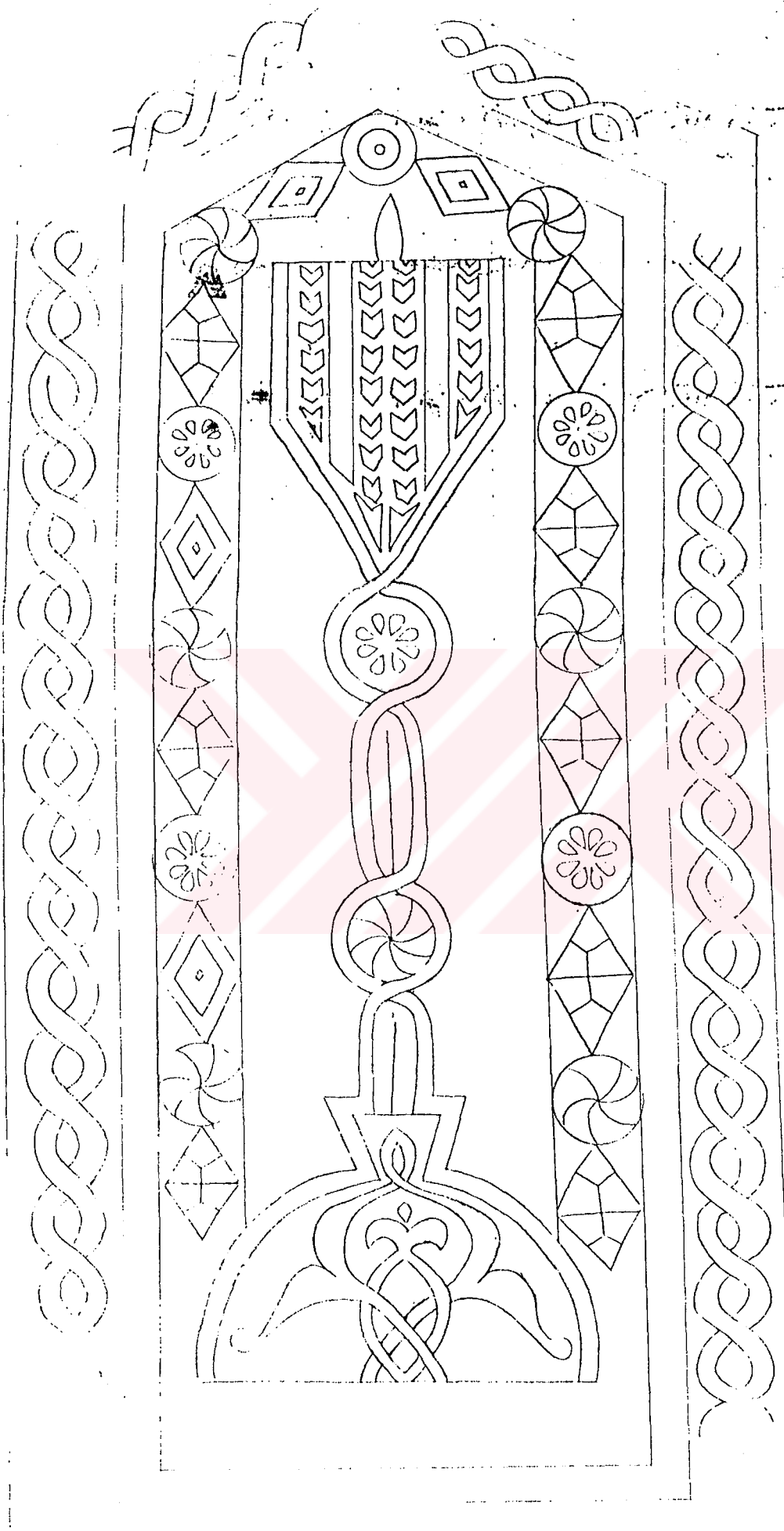

Claim : 3

Çizim: 4

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

Çizim: 5

Çizen: Günnur Aydoğdu.

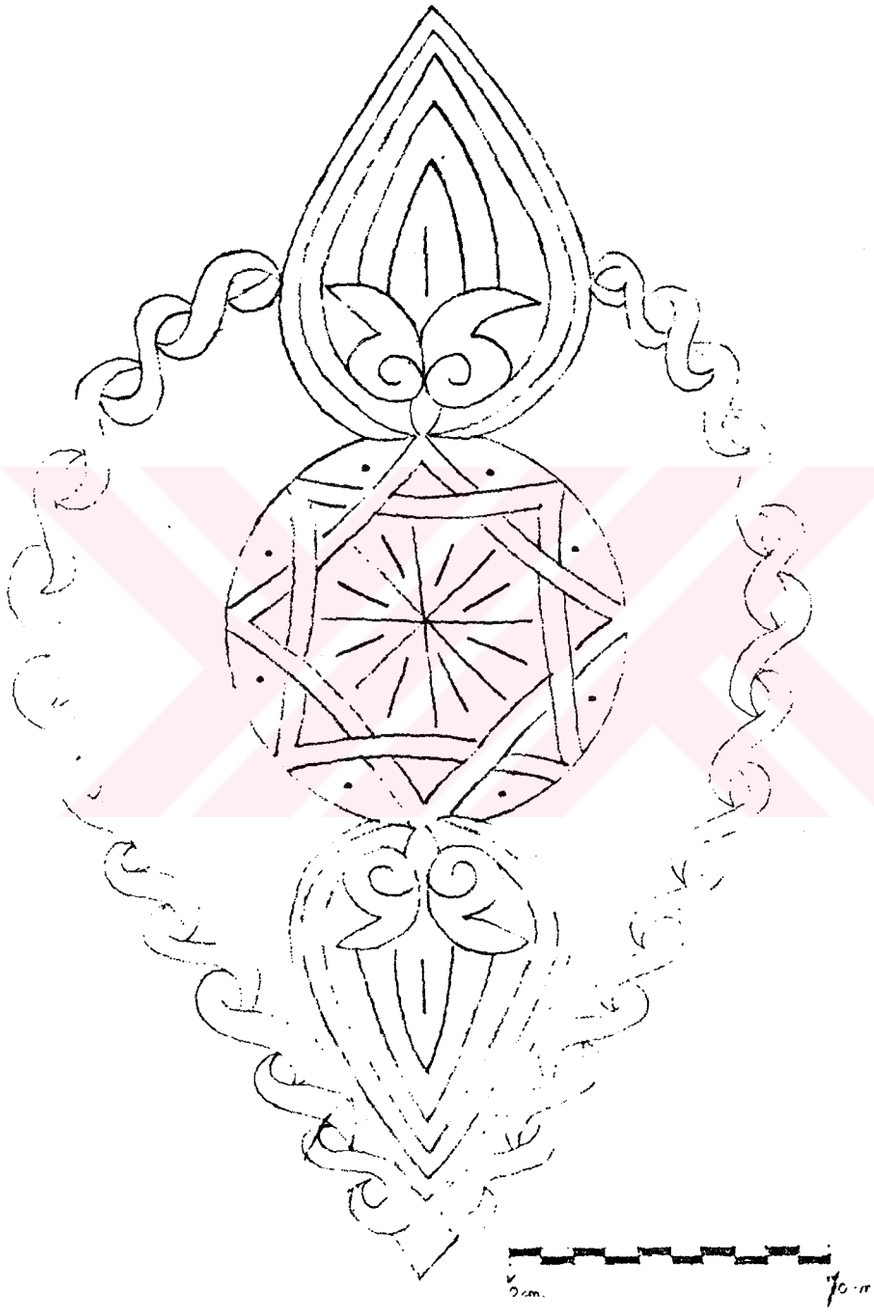

Çizim: 6

Çizen: Günnur Aydoğdu.

Çizim : 7

Çizen : Günnur Aydoğdu.

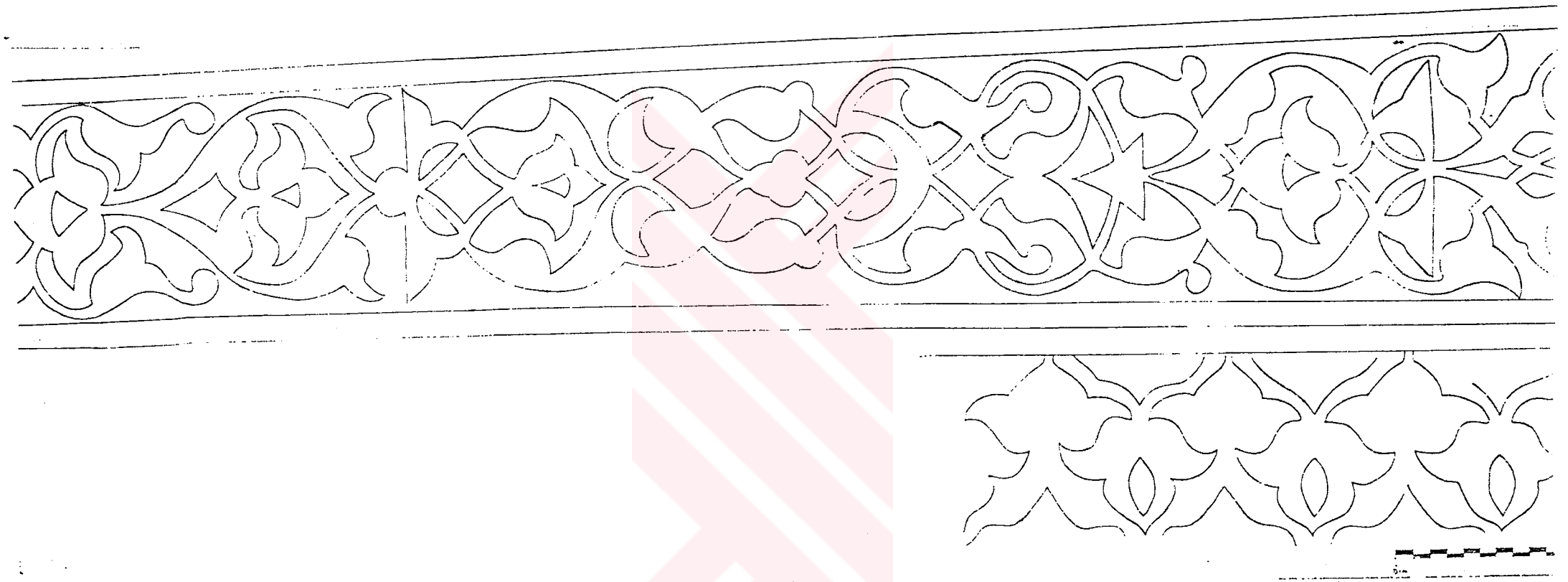

Çizim: 8

Çizen : Günnur AYDOĞDU.

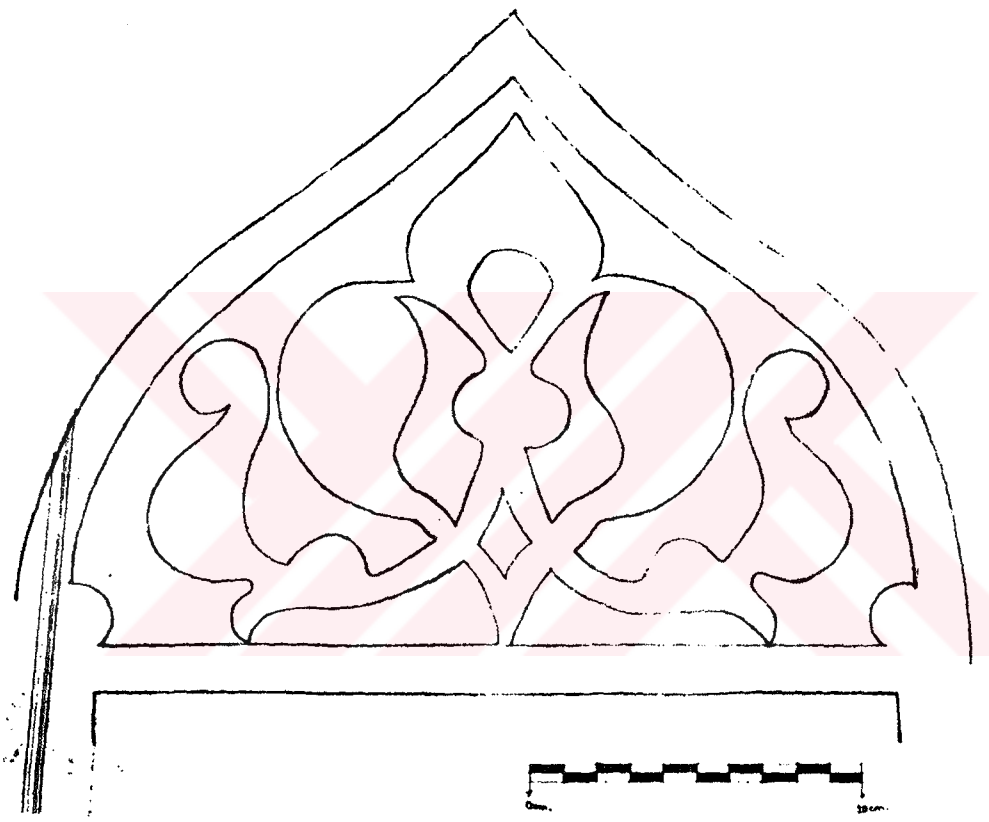

Çizim: 9

Çizen : Günnur Aydoğdu.

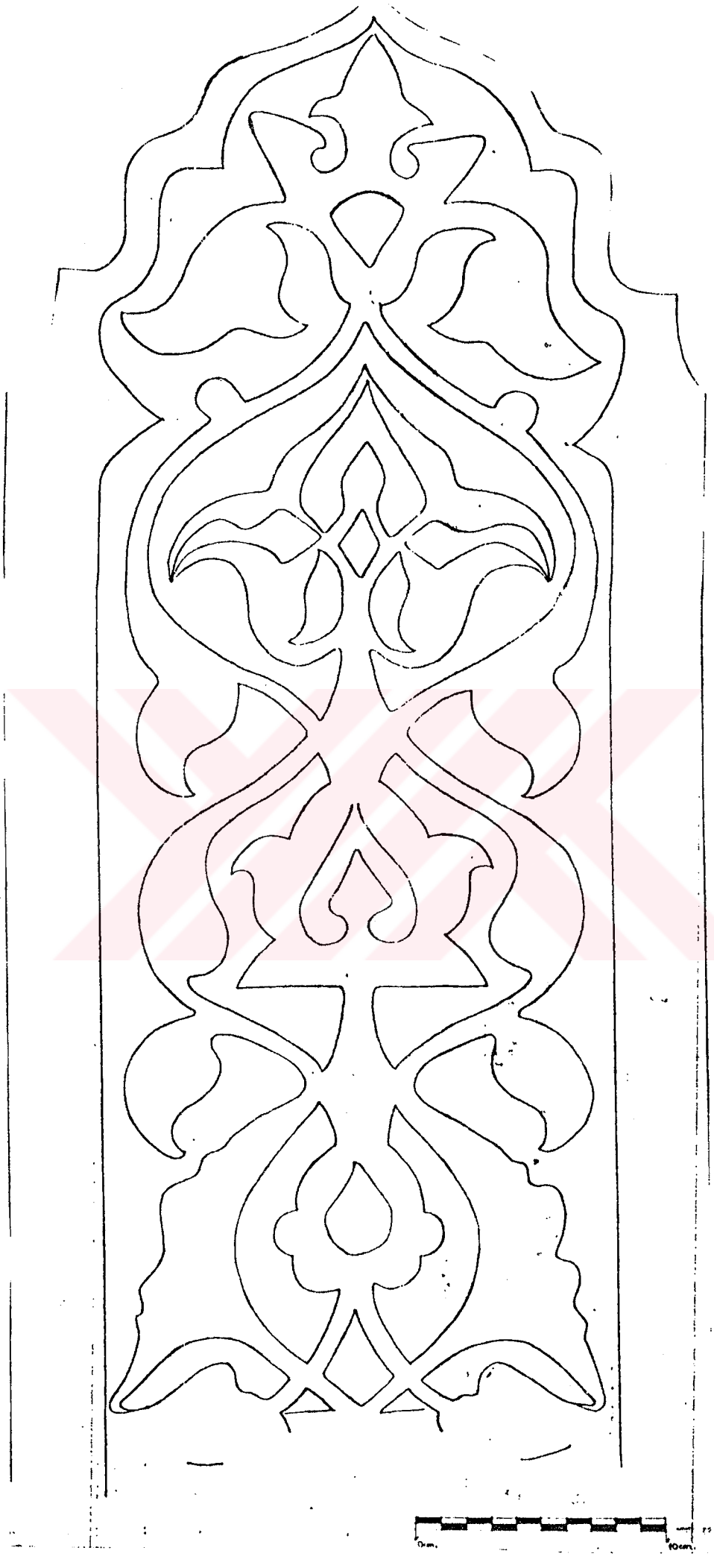

Çizim: 10

Çizen: Günnur Aybogdu.

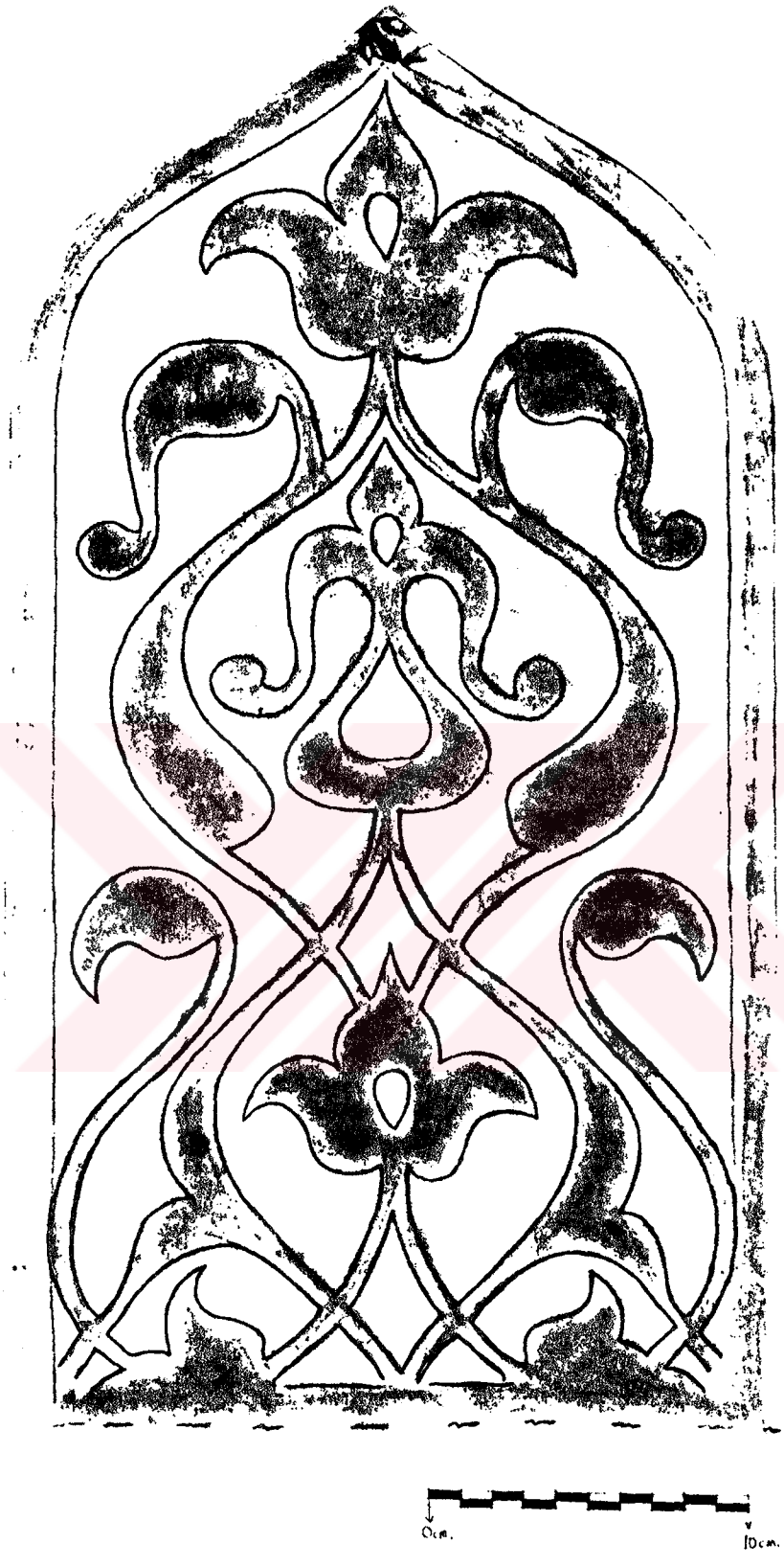

Çizim: 11

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

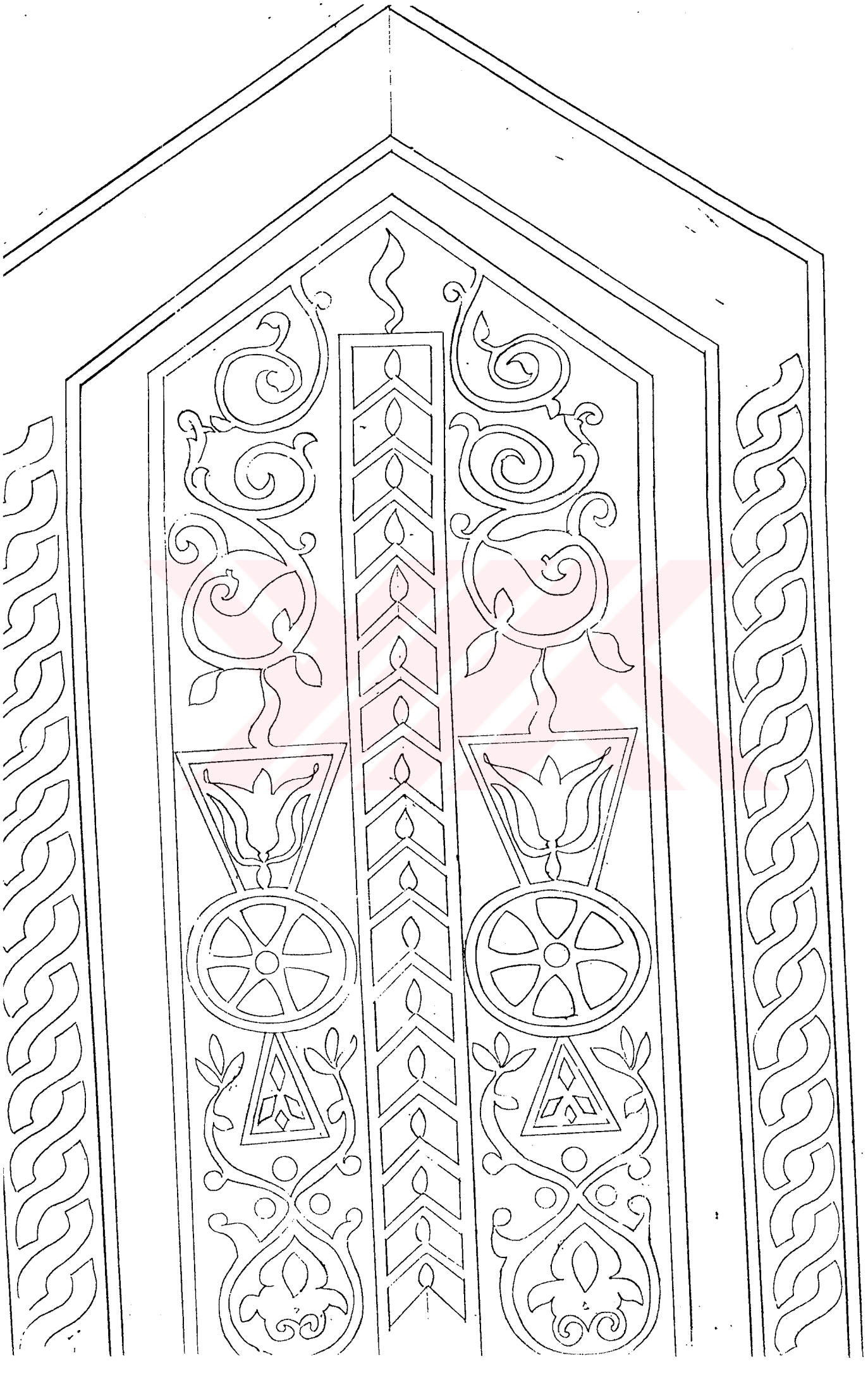

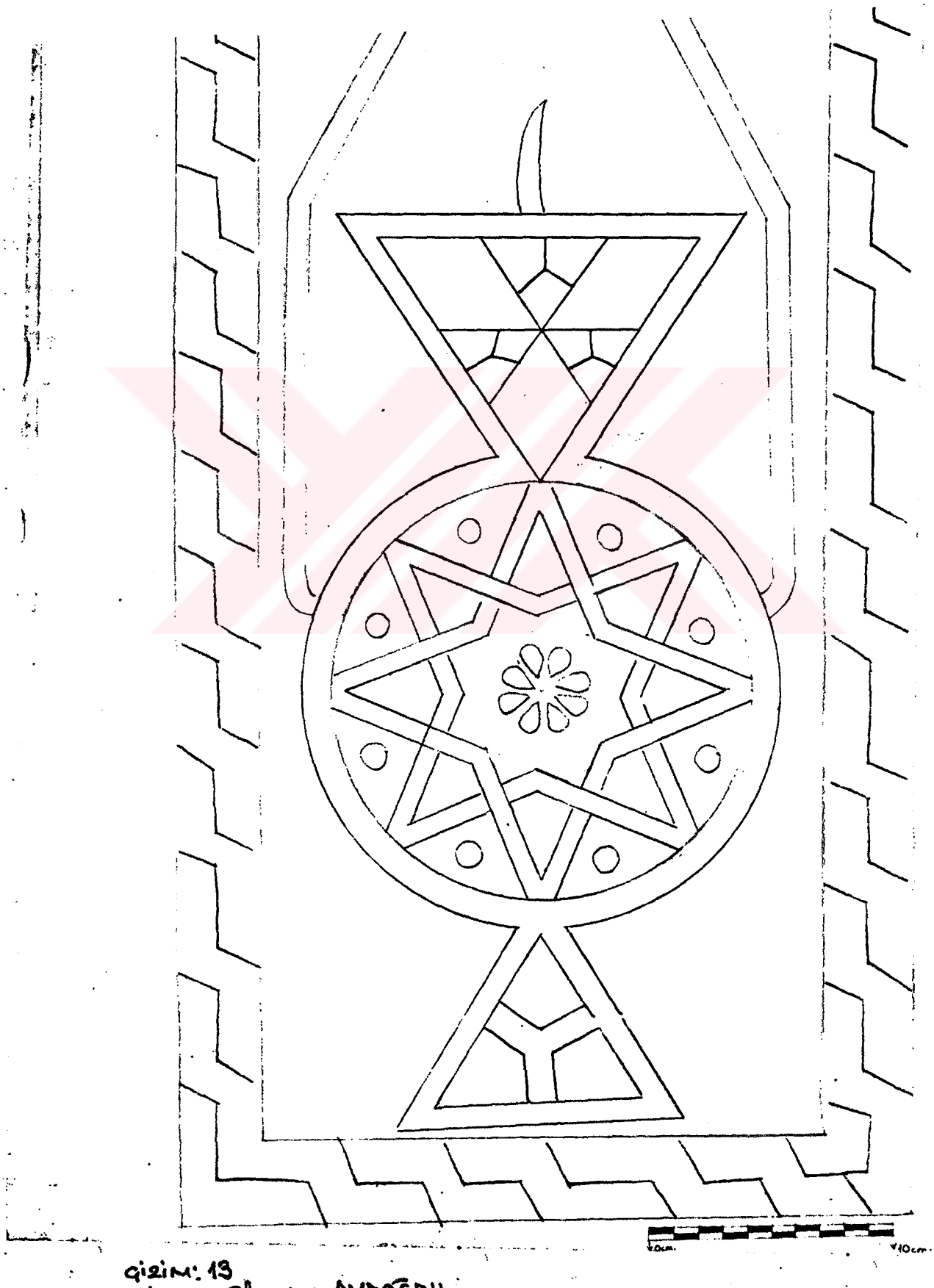

Çizim: 13
Çizen: Günnur AYDOĞDU.

Çizim: 14

Çizen: Günnur Aydoğdu.

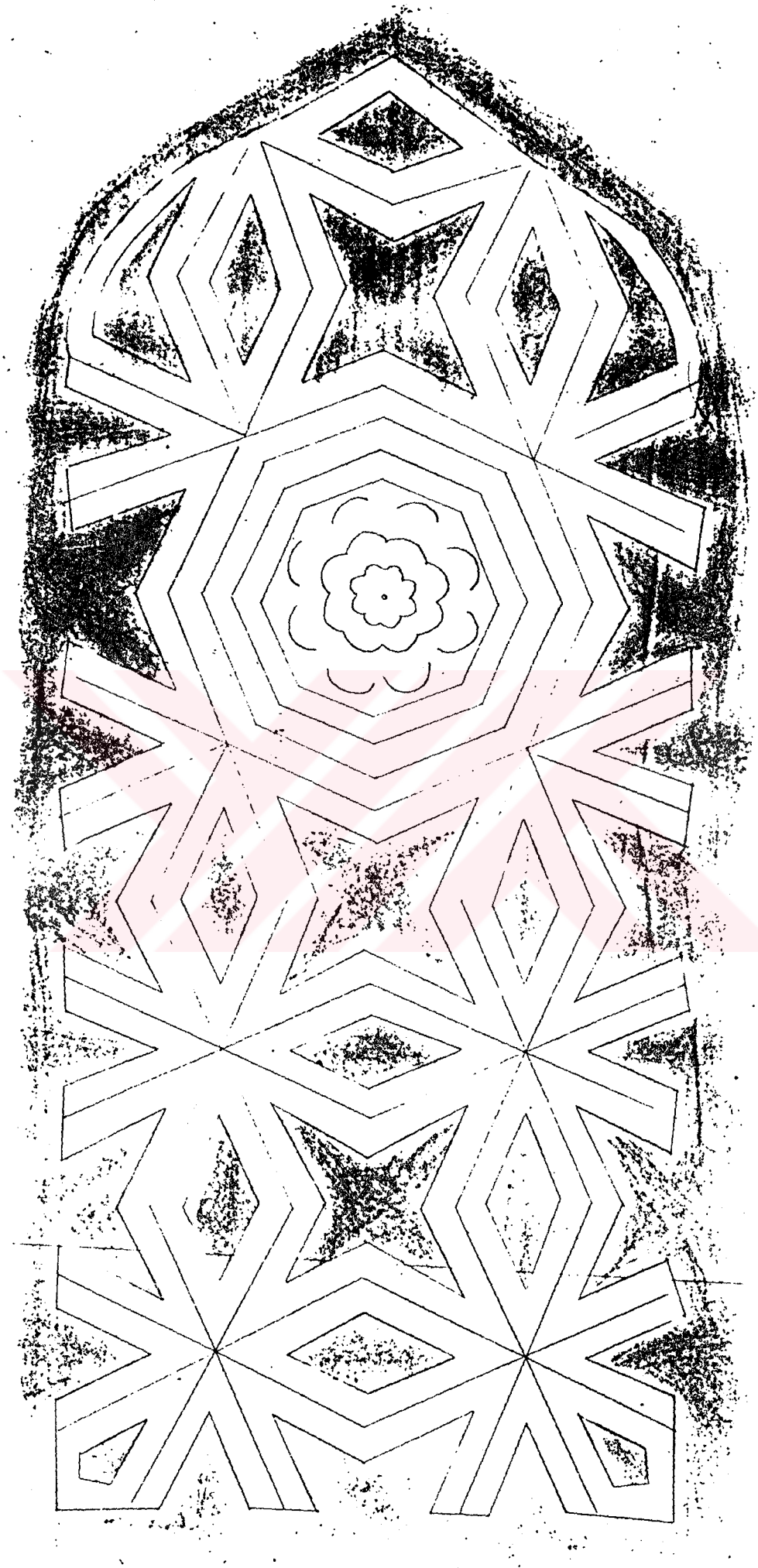

ÇİZİM: 15

Çizen: Gülnur AYDOĞDU.

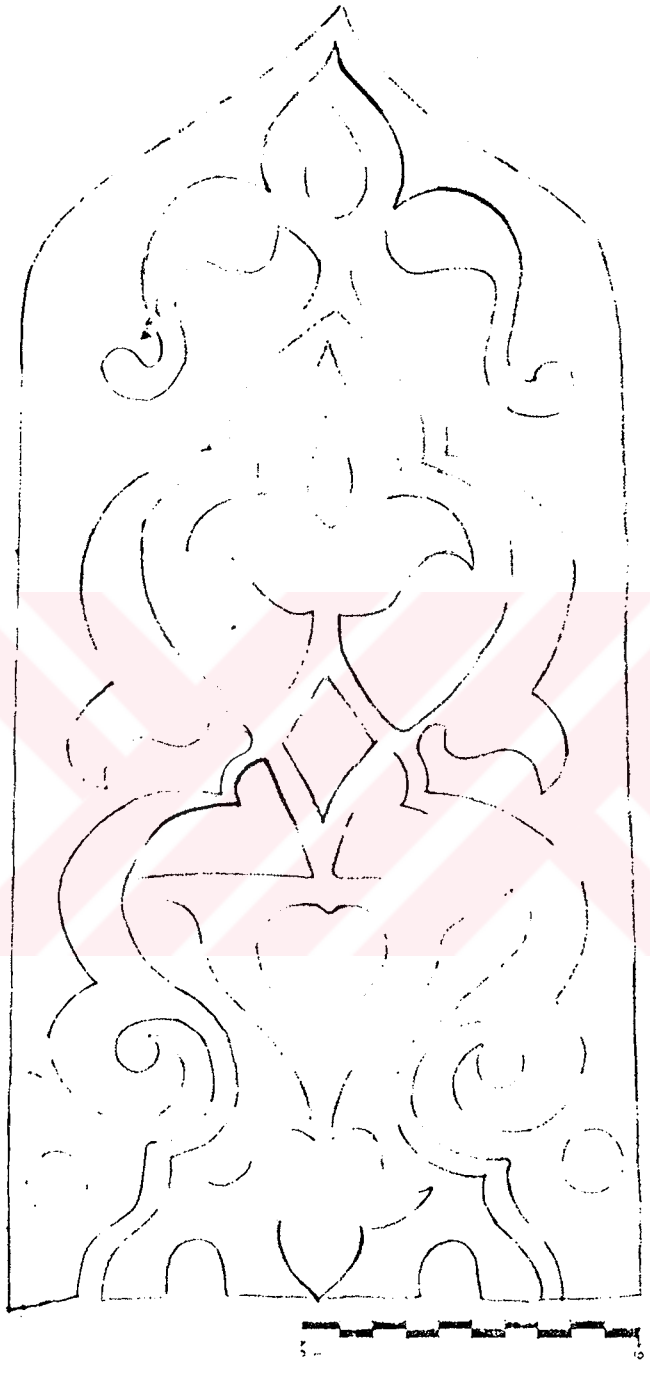

Çizim: 16

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

Çizim: 17

Çizen: Günnur Aydoğdu.

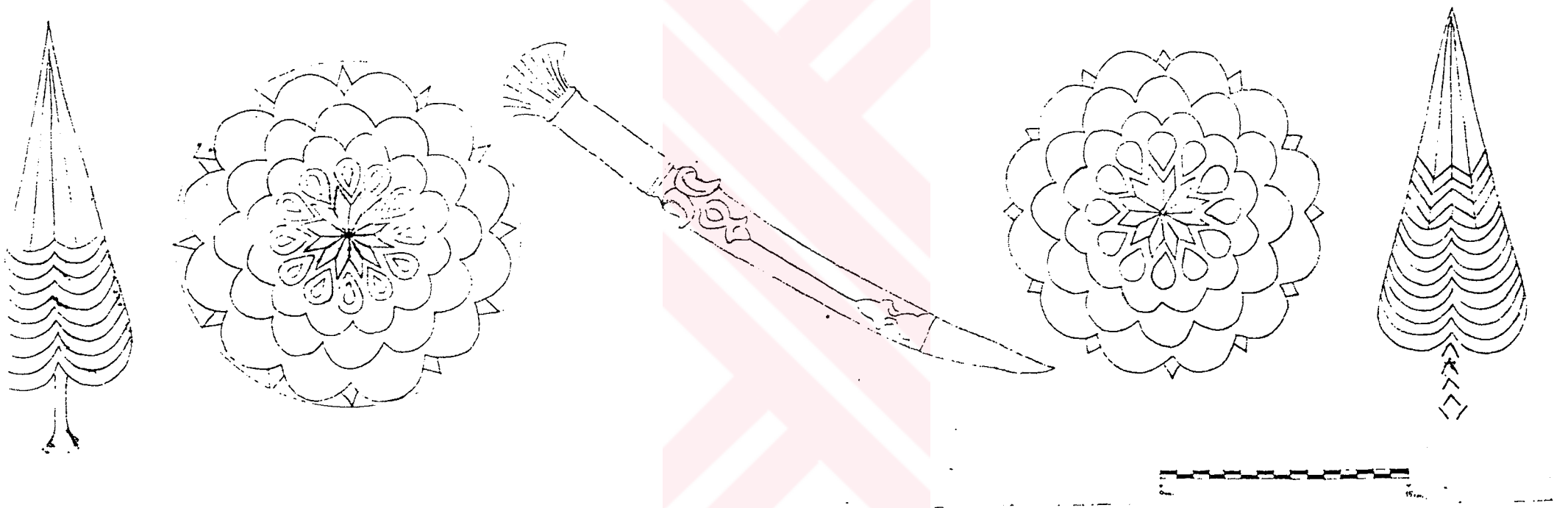

Çizim: 18

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

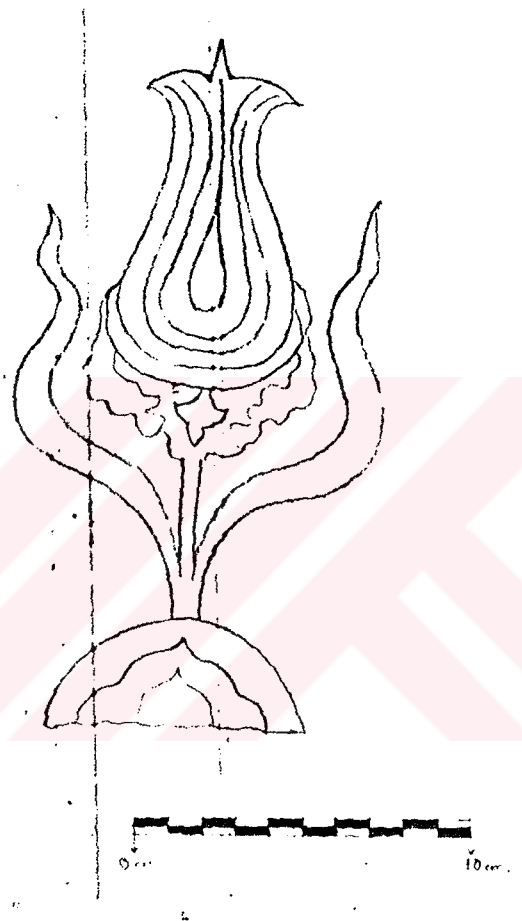

Çizim: 19

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

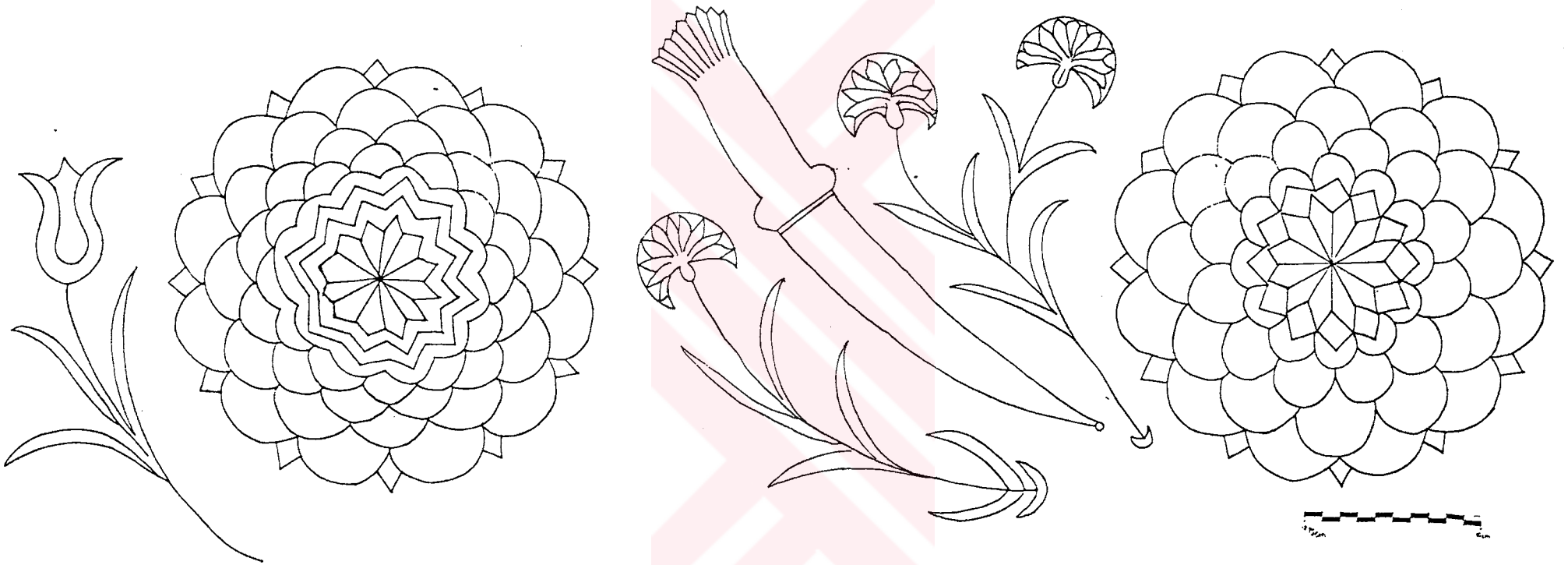

Çizim: 20

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

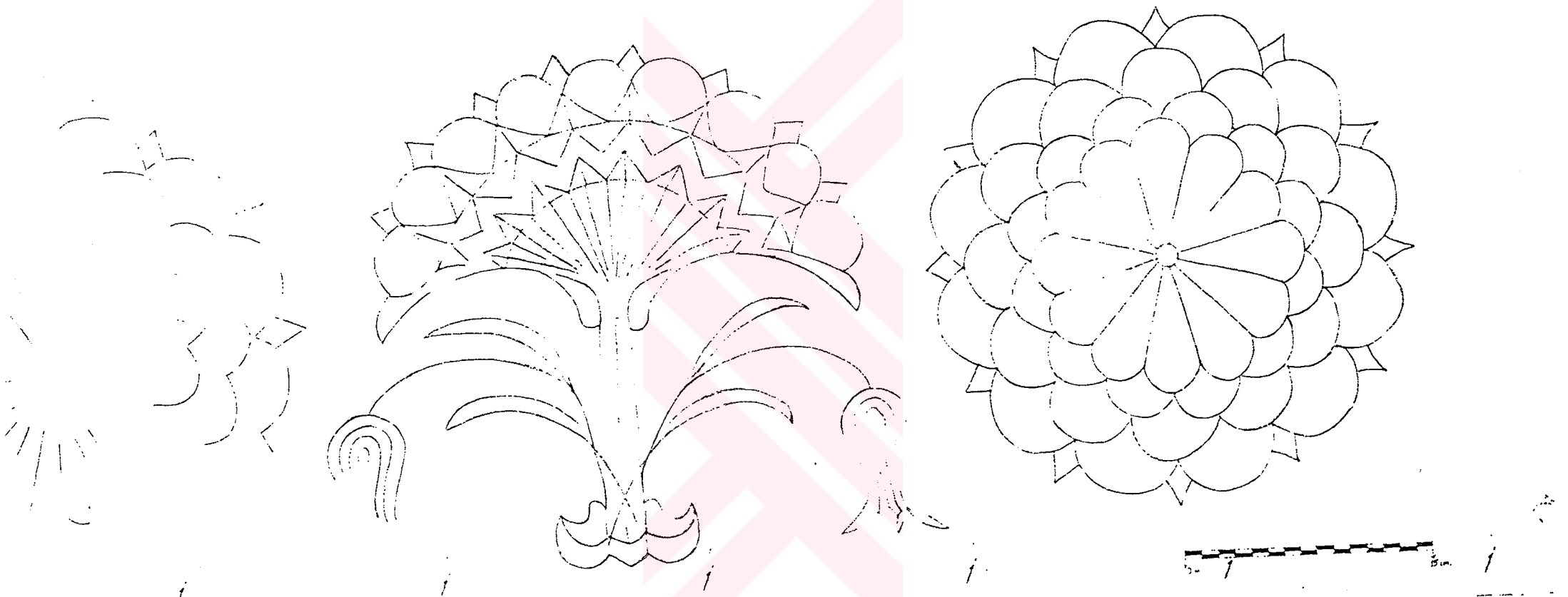

Çizim: 21

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

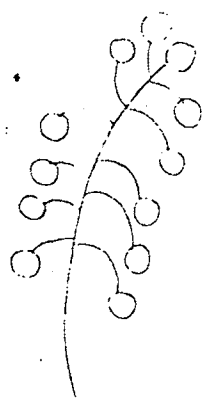

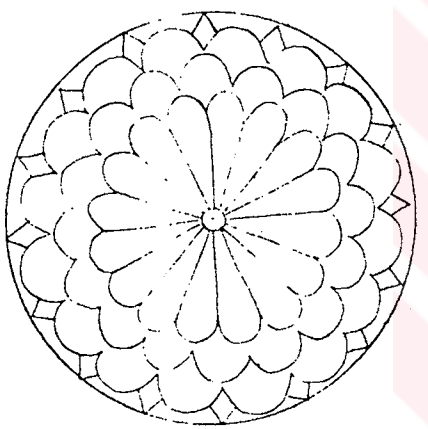

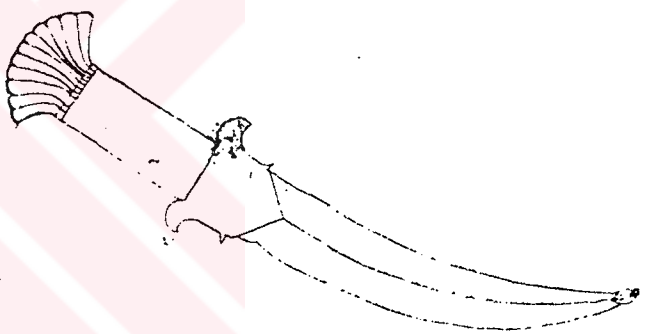

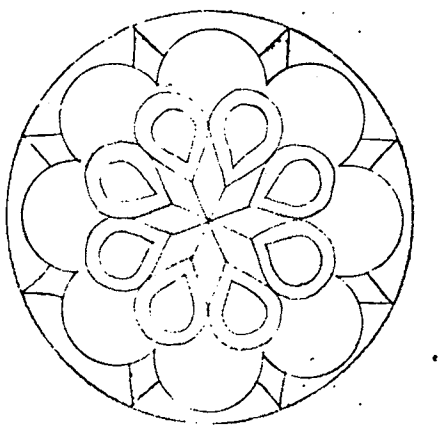

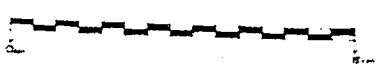

Çizim: 22

Çizen: Günnur Aydoğdu.

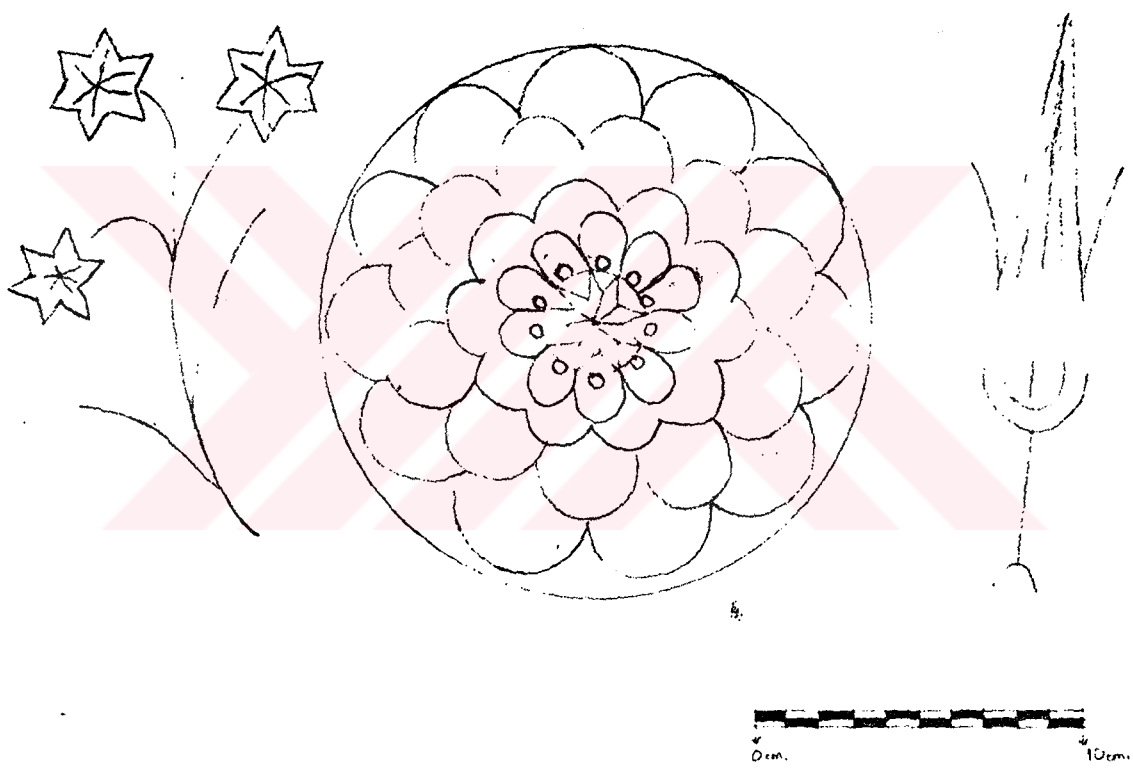

Çizim: 23

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

Çizim:24

Çizen: Günnur Aydoğdu.

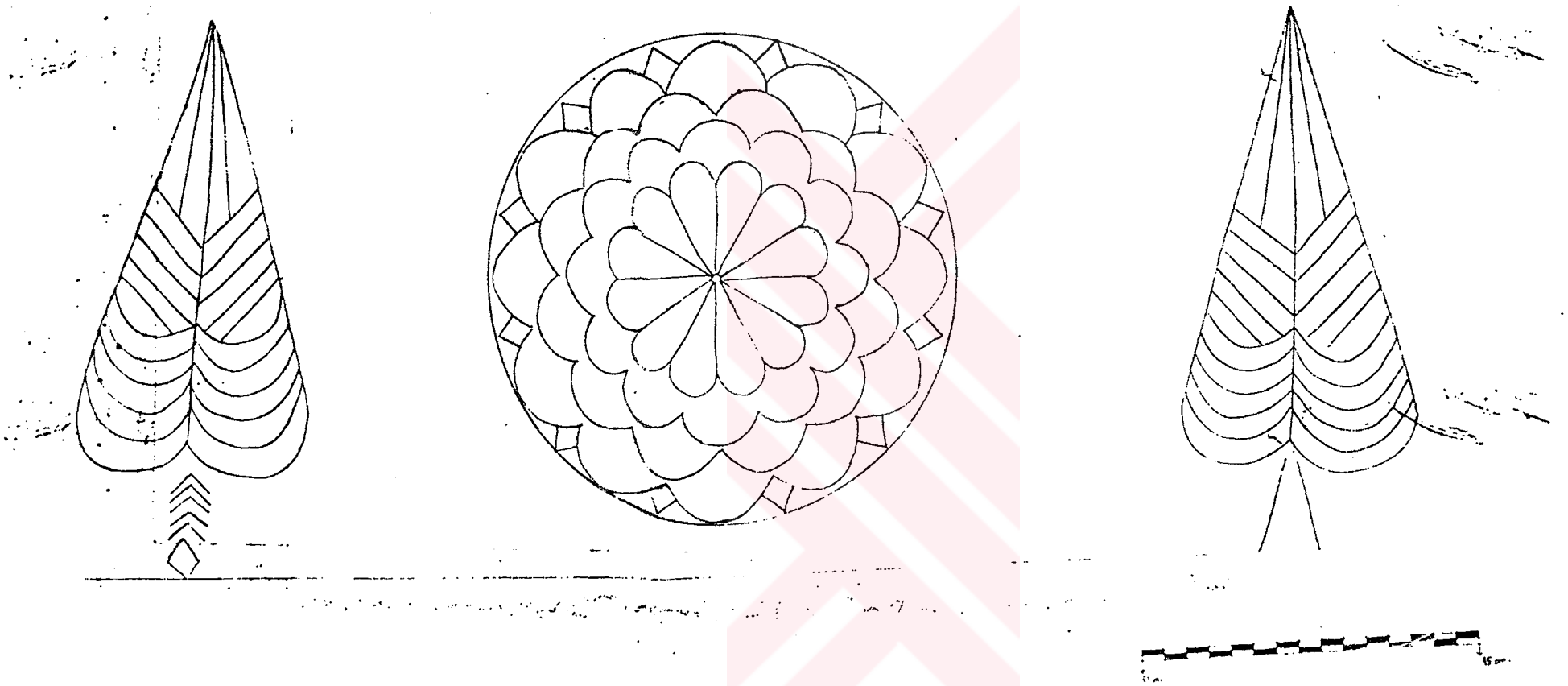

Çizim: 25

Çizen: Gönnur Aydoğdu.

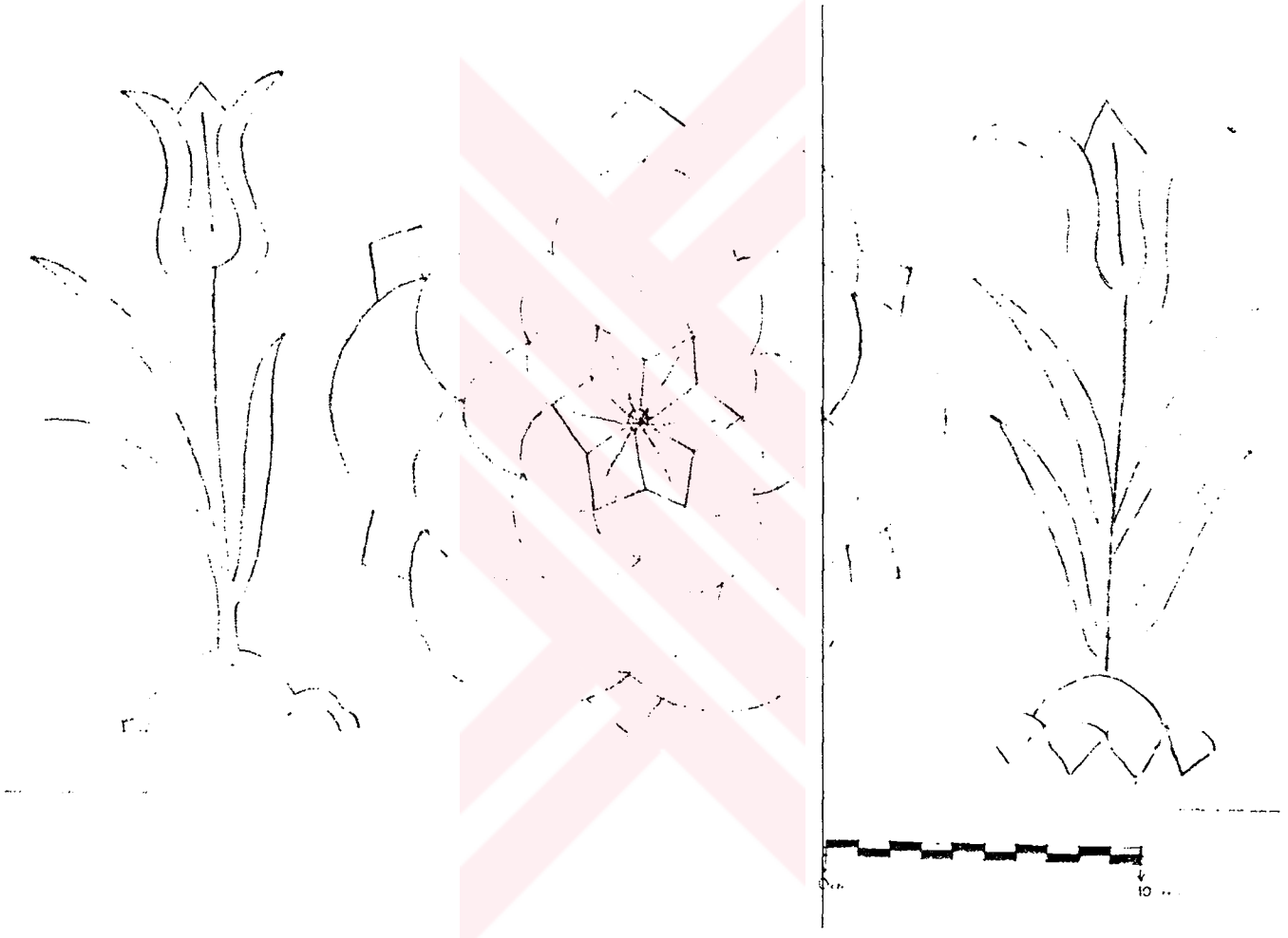

Çizim: 26
Çizen: Günnur AYDOĞDU.

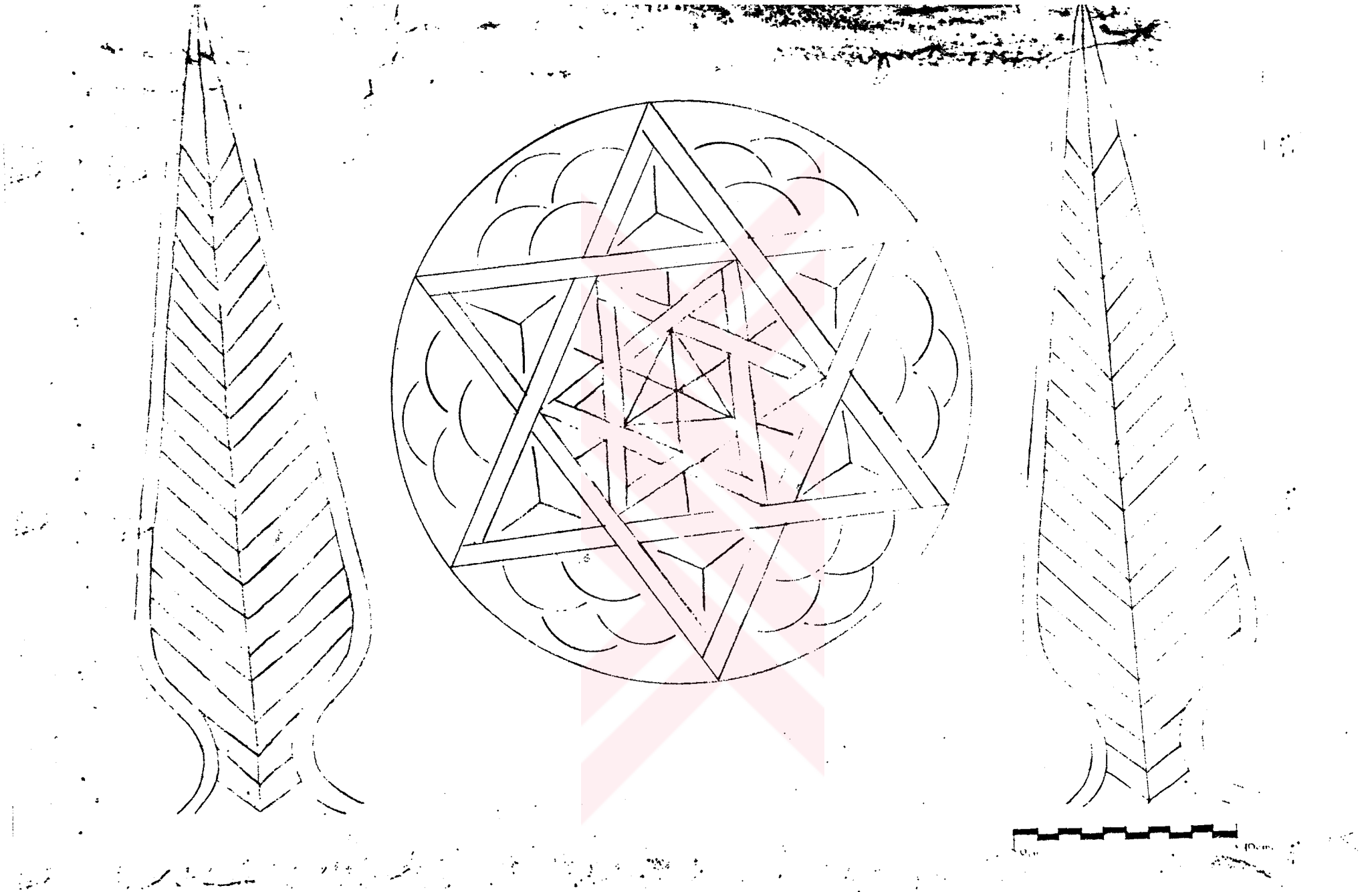

GİZİM: 27

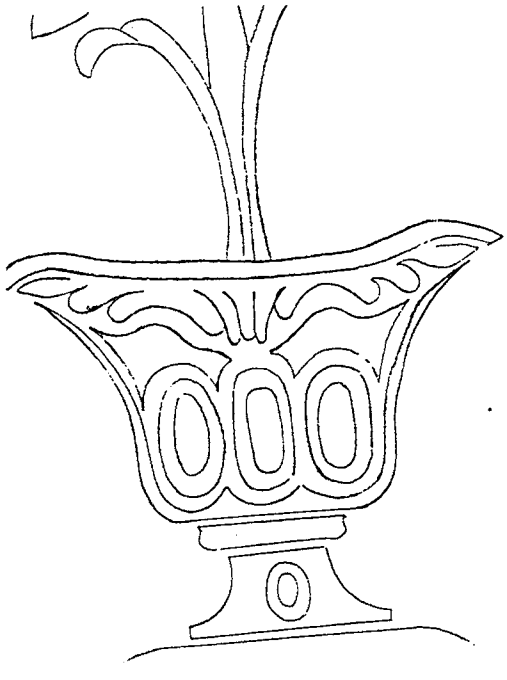

GİZİM : 28

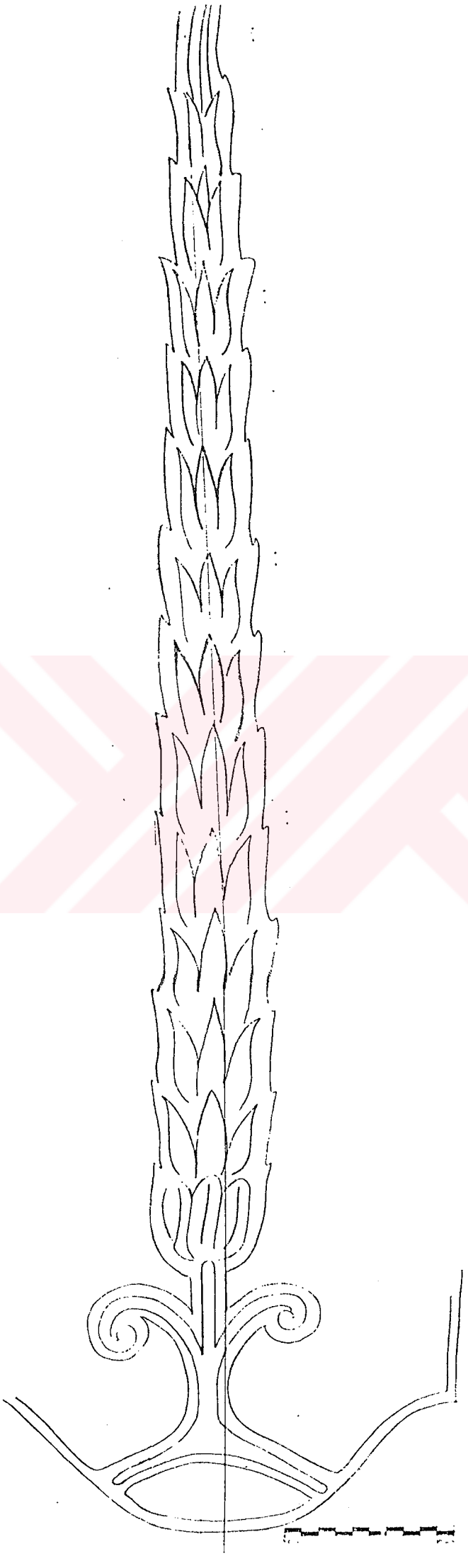

Çizim: 29

Gi2iM : 30

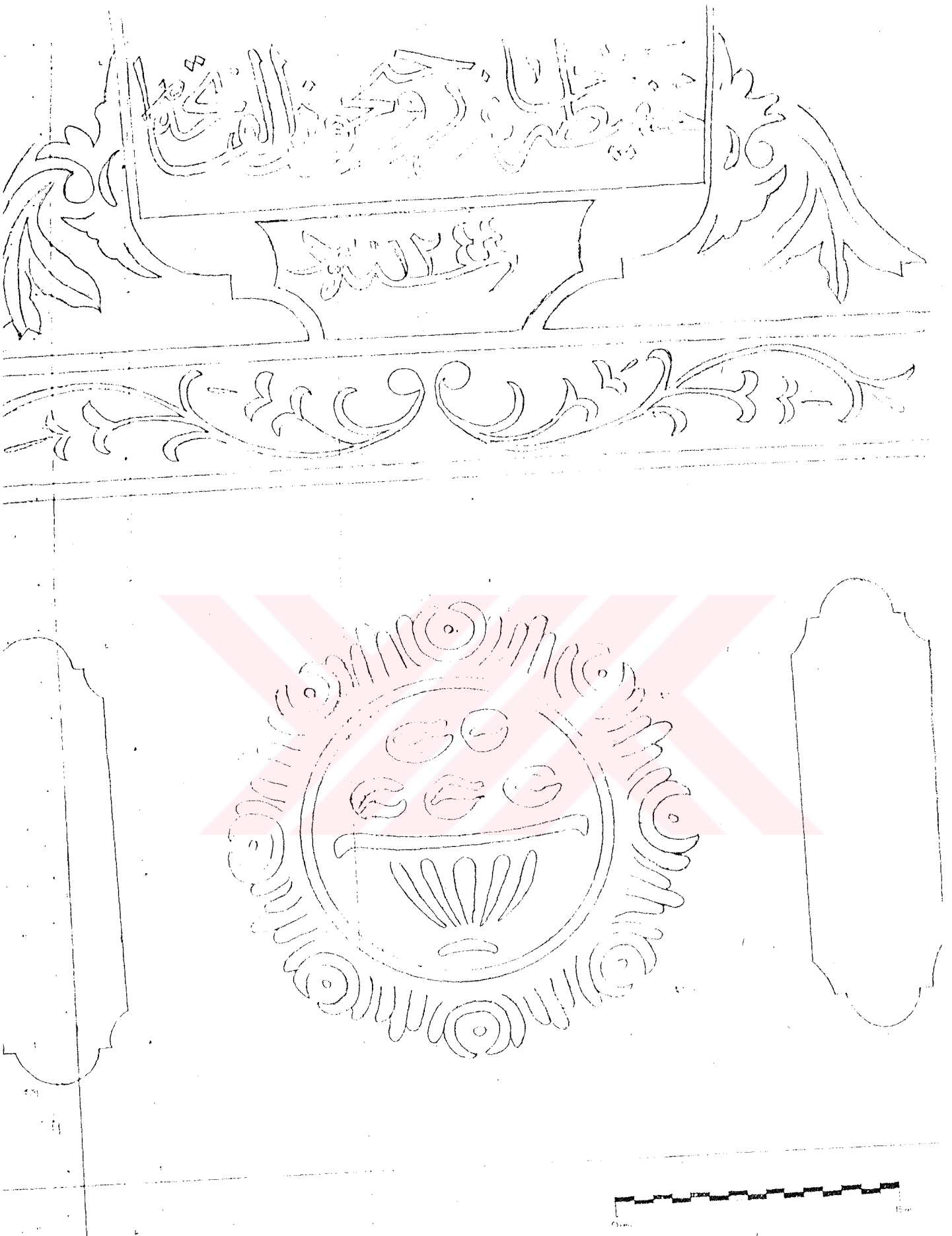

çizim: 31

çizen: Günnur AYDOĞDU.

Çizim: 32

Çizen: Günnur AYDOĞDU.

0 10cm

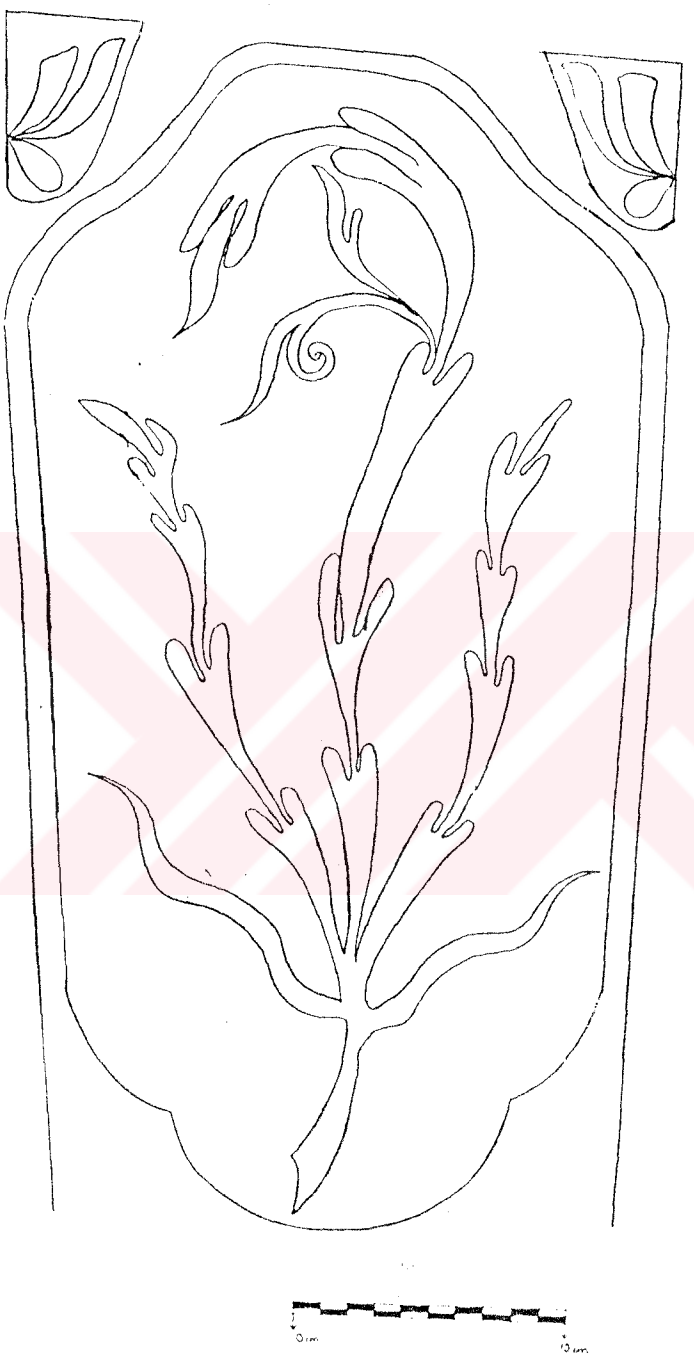

GİZİN : 33

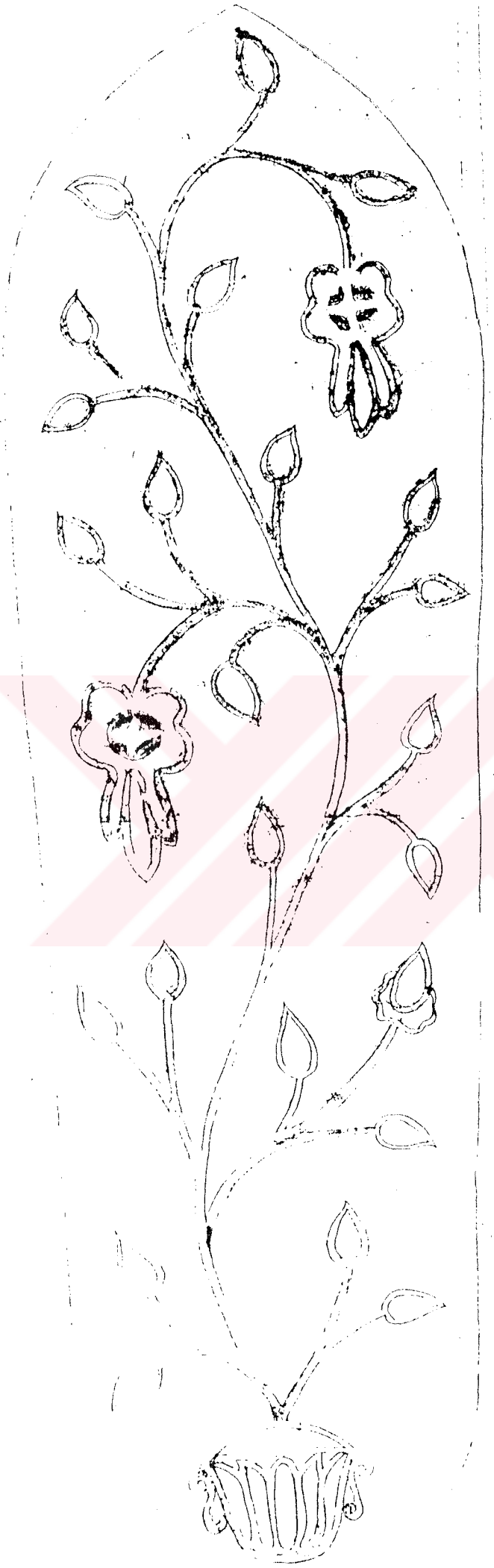

GİZİM: 34

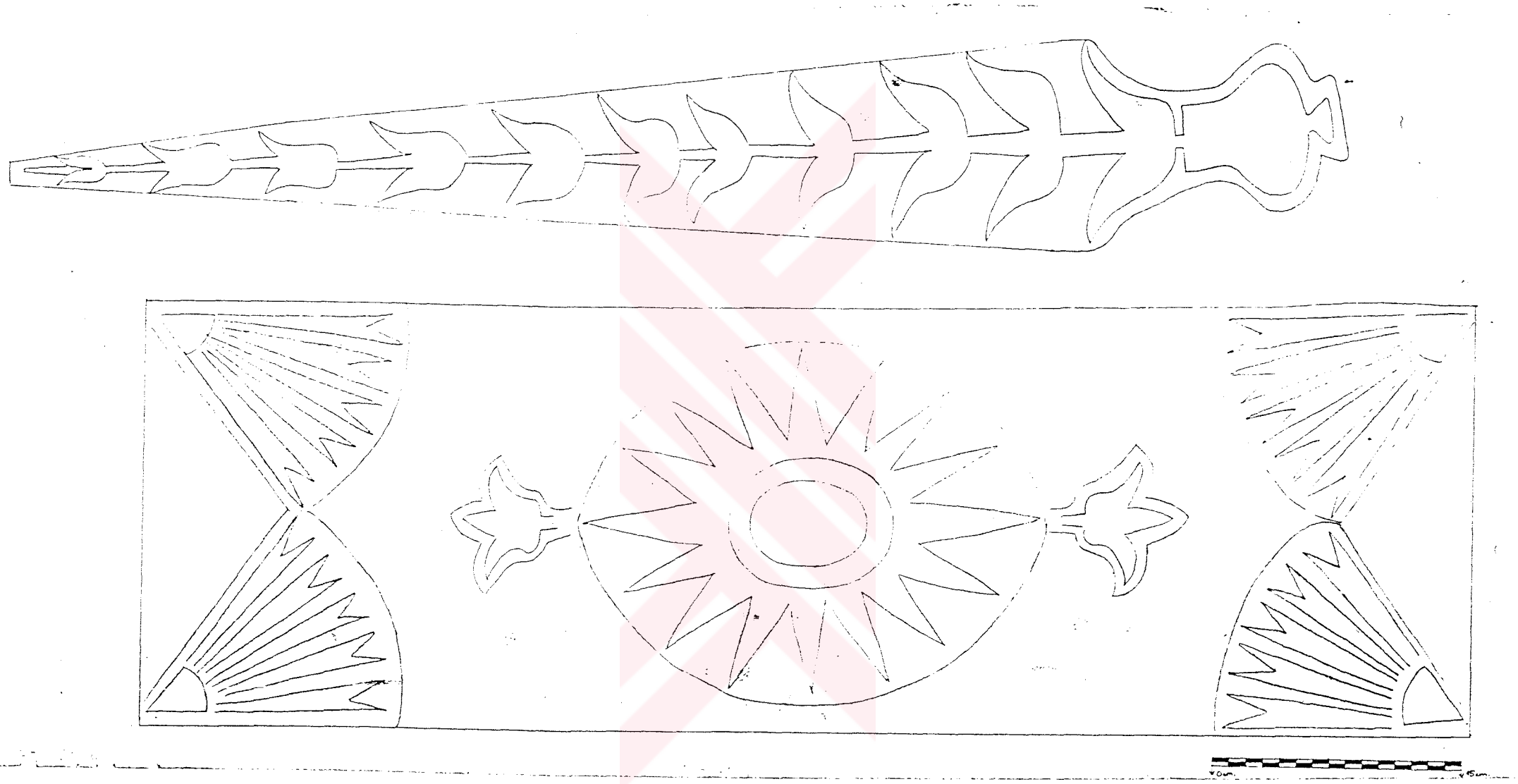

Çizim :35 a,b.

Çizen : Günnur AYDOĞDU.

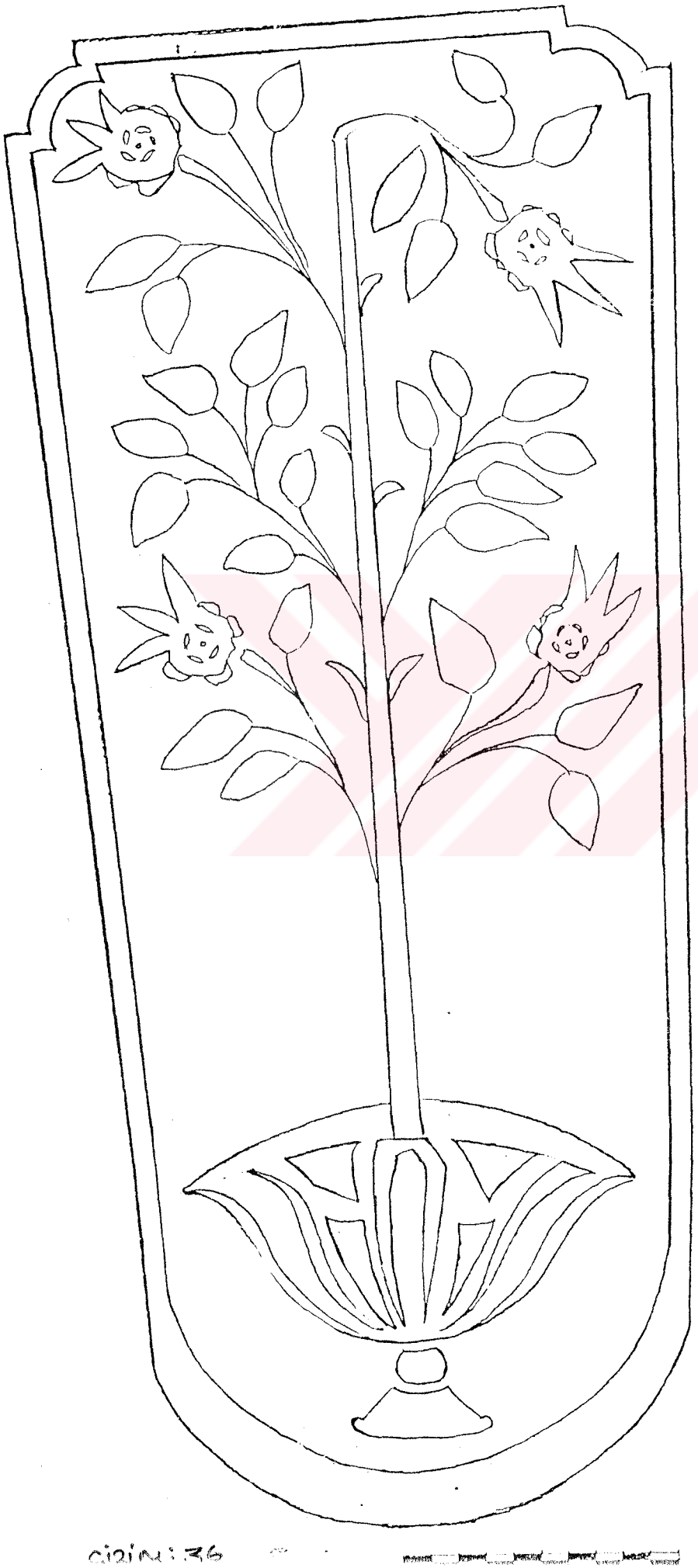

çizim: 36

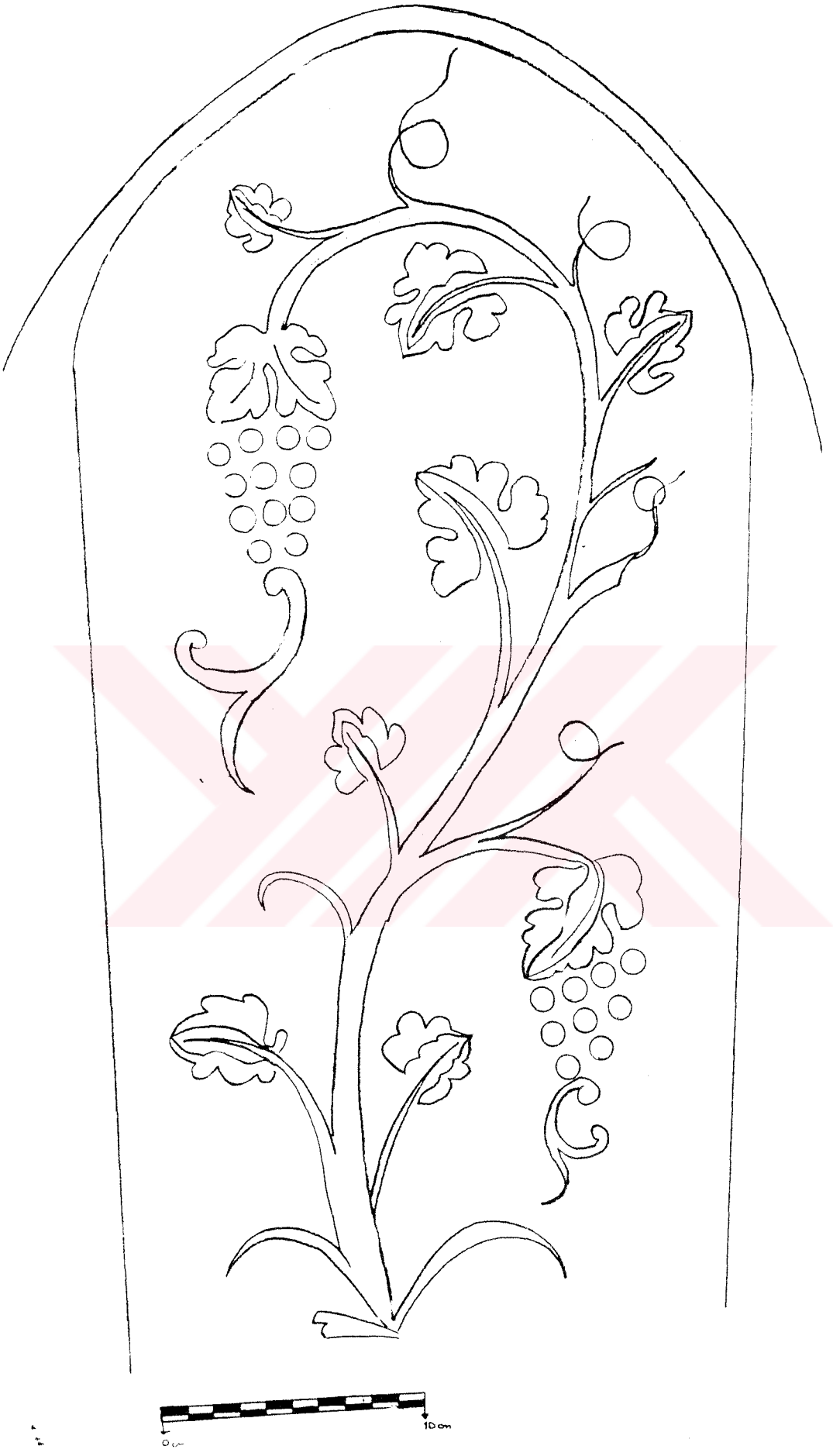

Çizim: 37

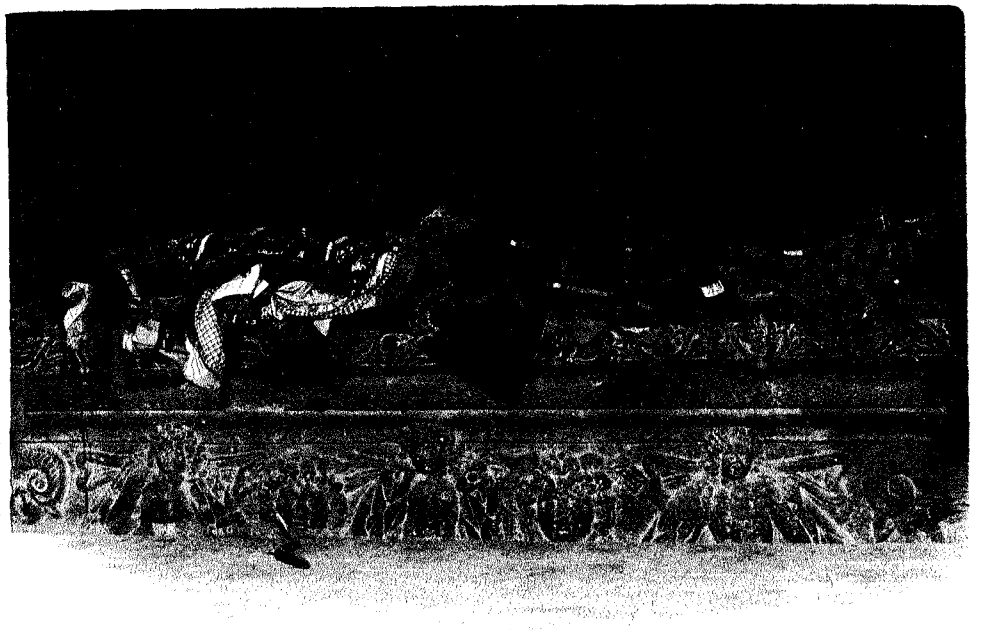

Fotograf : 1

Fotograf : 2

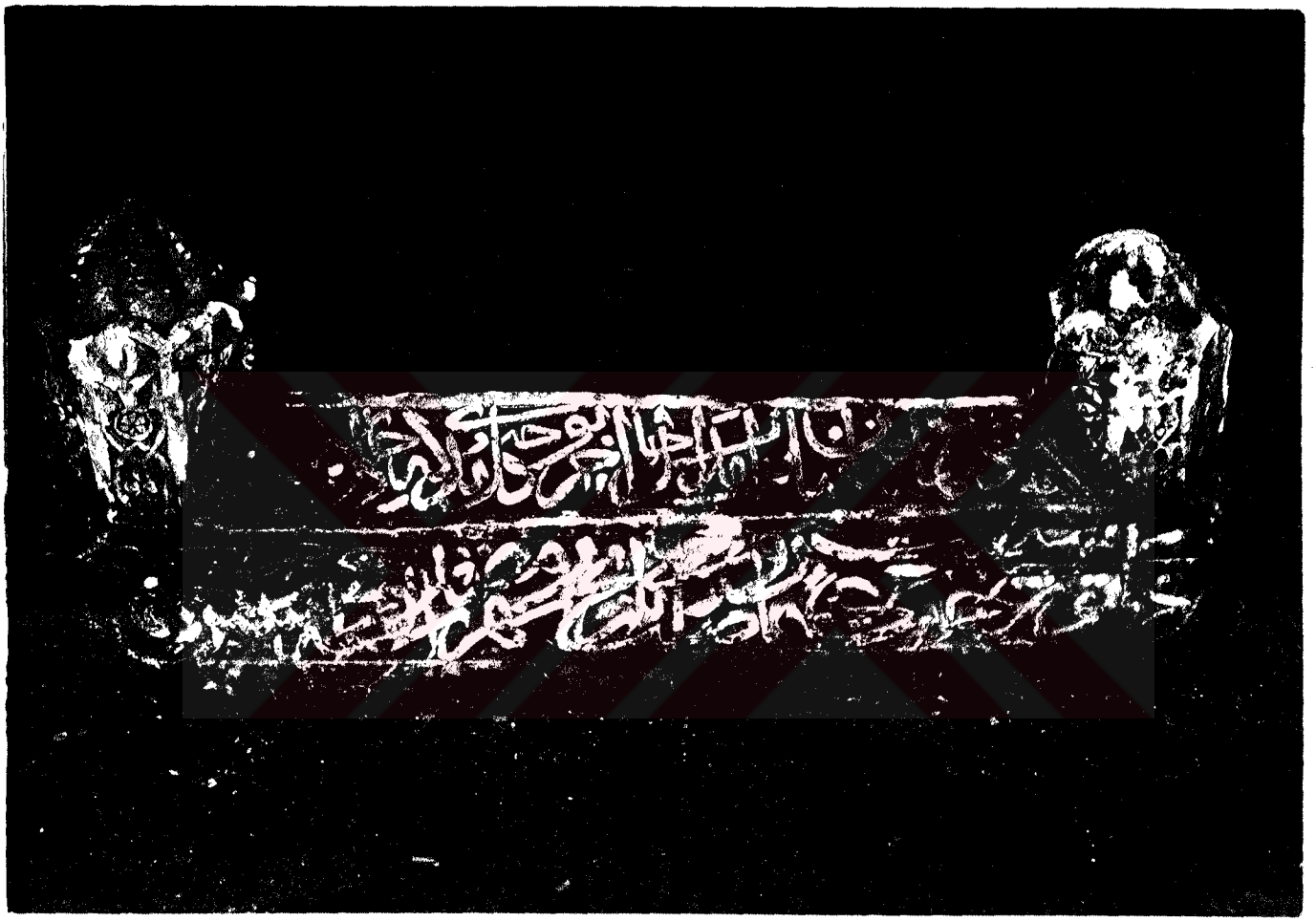

Fotograf :3

Fotograf : 4

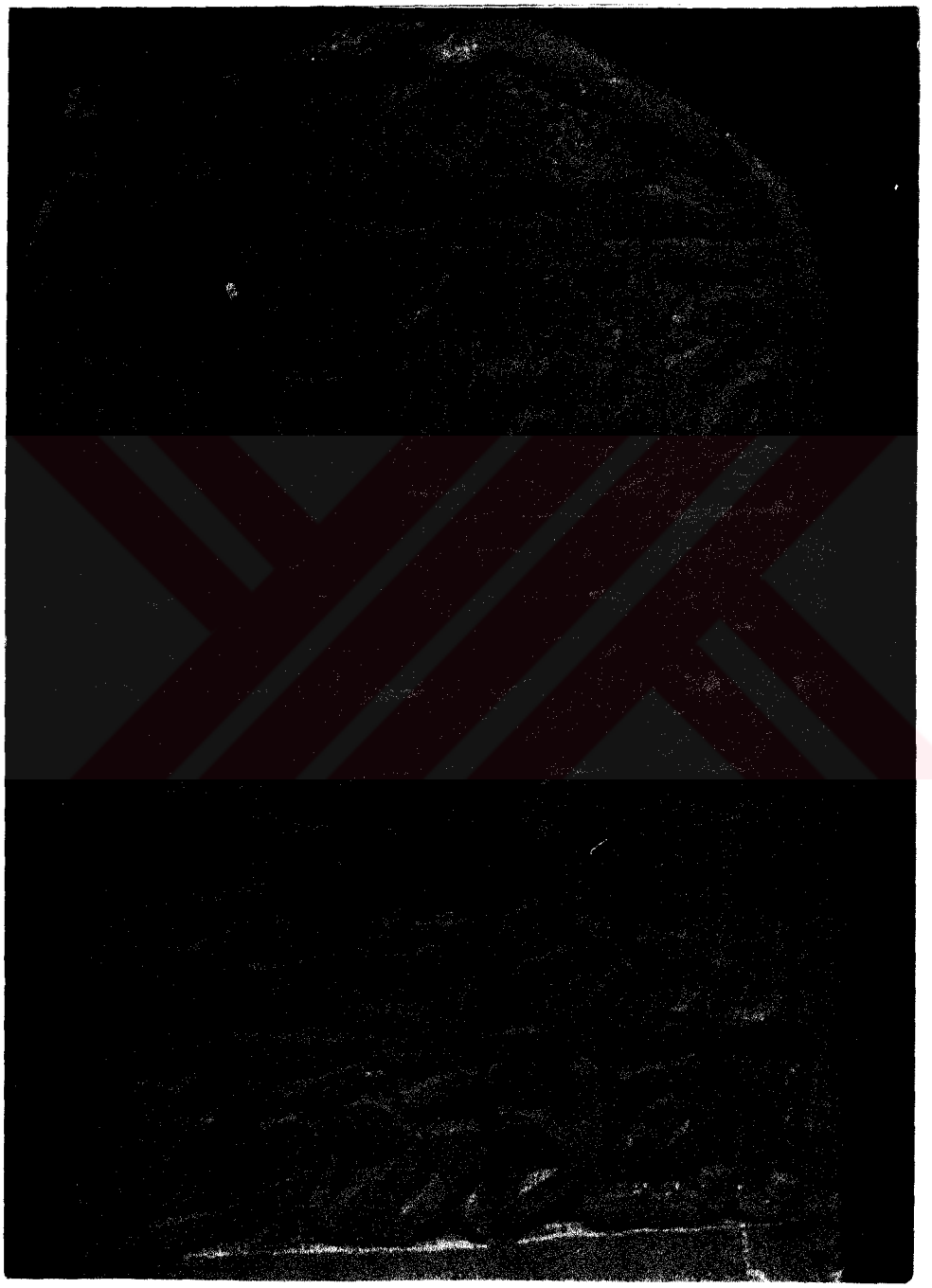

Fotograf : 5

Fotograf: 6

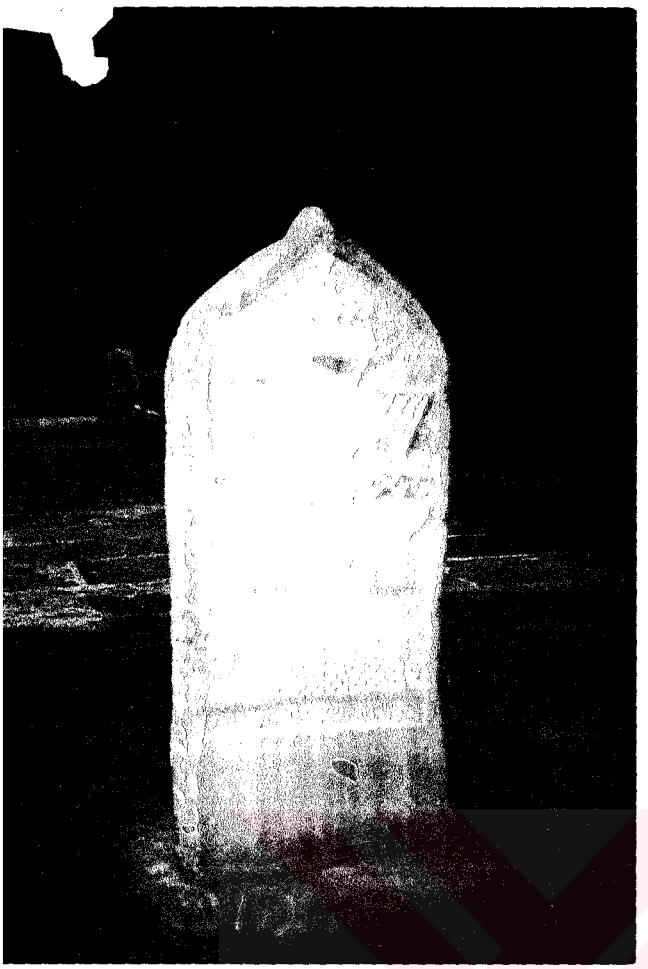

otograf : 7

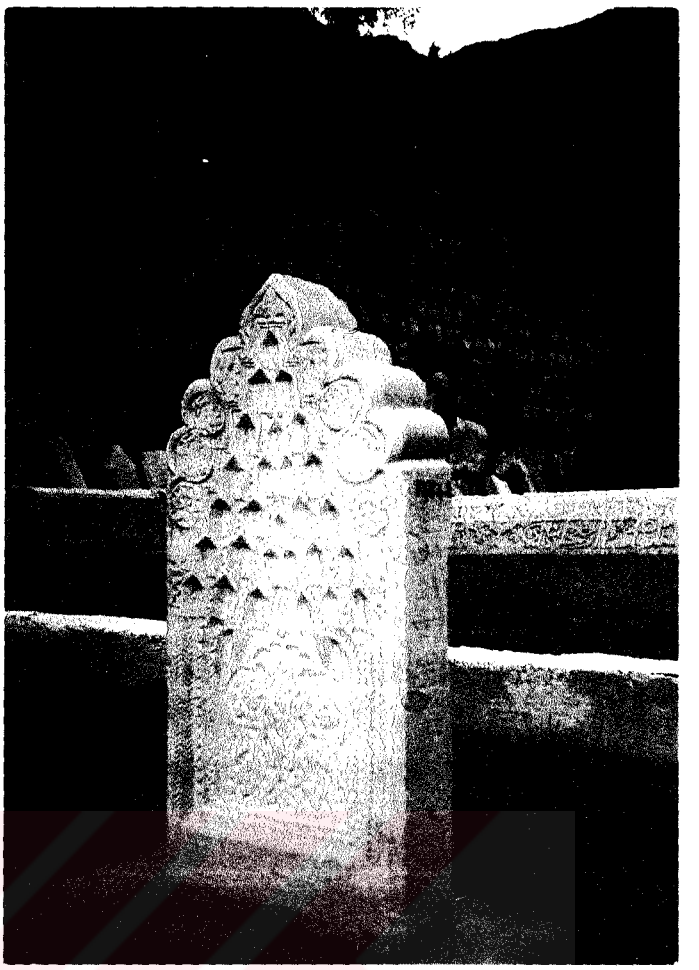

Fotograf : 8

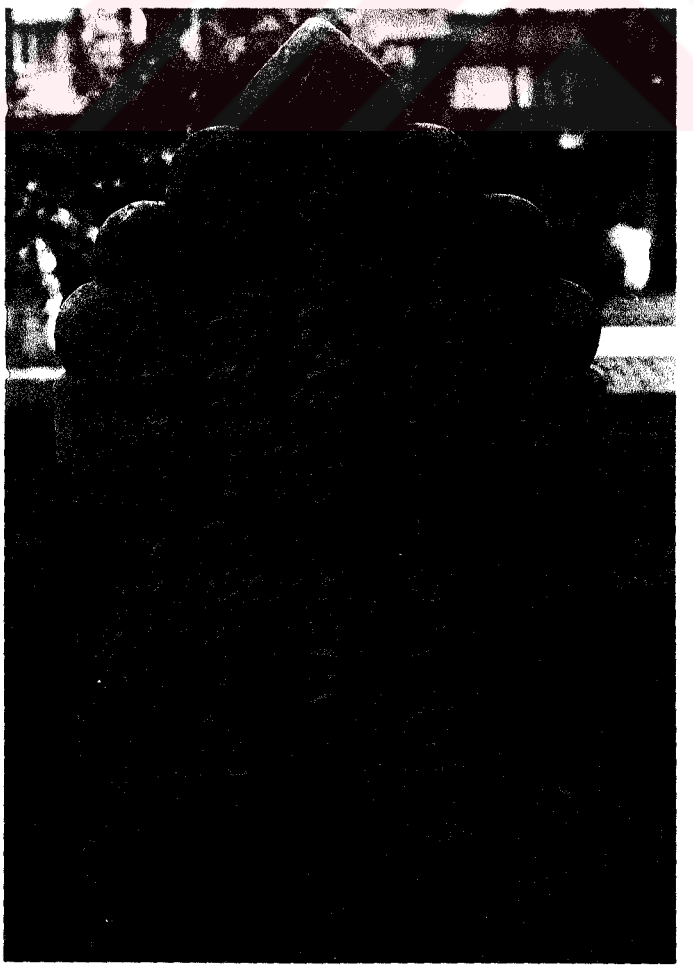

Fotograf : 9

Fotoğraf : 10

Fotoğraf : 11

Fotograf : 12

Fotograf : 13

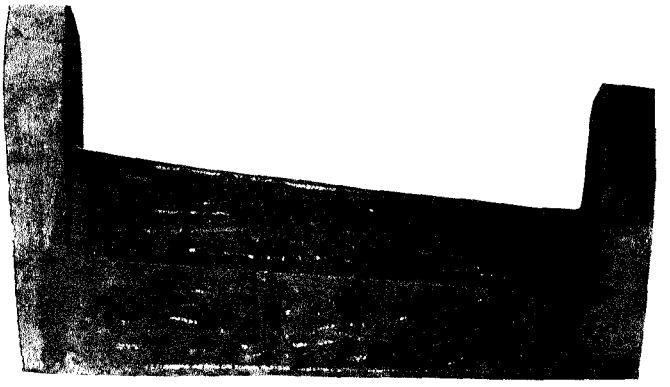

Fotograf : 14

Fotograf: 15

Fotograf: 16

Fotograf: 17

Fotograf : 18

otoğraf : 19

Fotoğraf : 20

Fotoğraf : 21

Fotograf : 22

Fotograf : 23

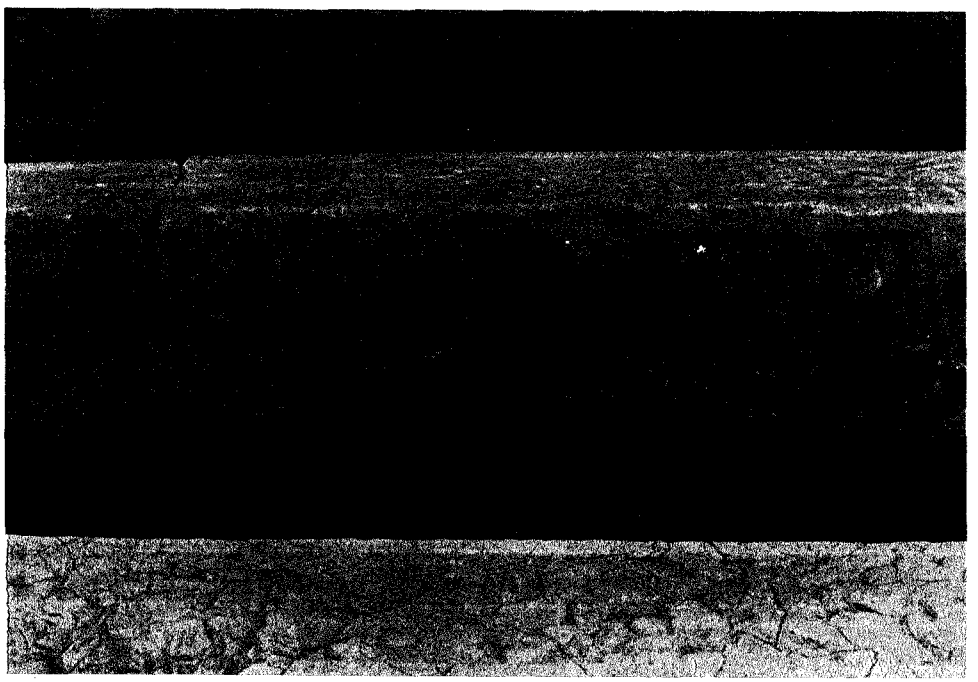

Fotograf : 24.

Fotoğraf : 25

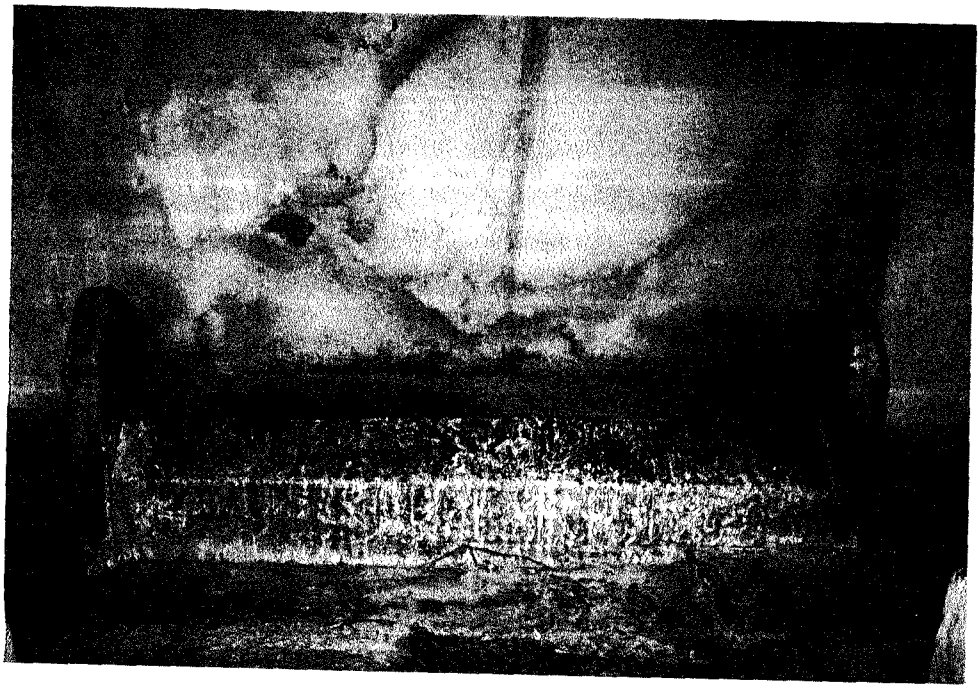

Fotoğraf : 26

Fotograf : 27

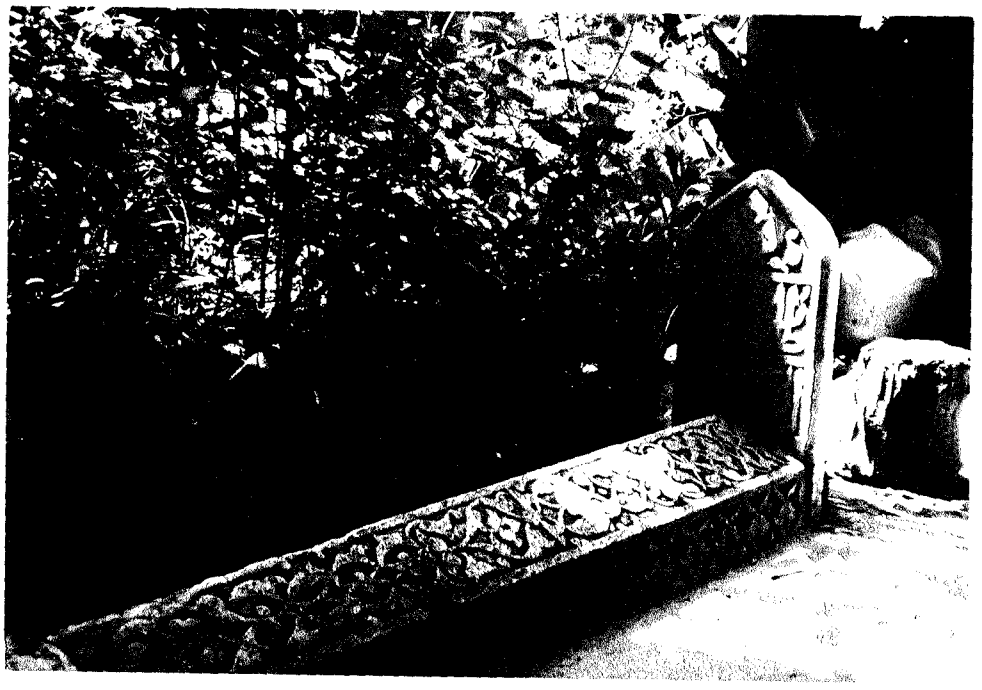

Fotograf : 28

Fotograf: 29

Fotograf : 30

Fotograf: 31

Fotograf :32

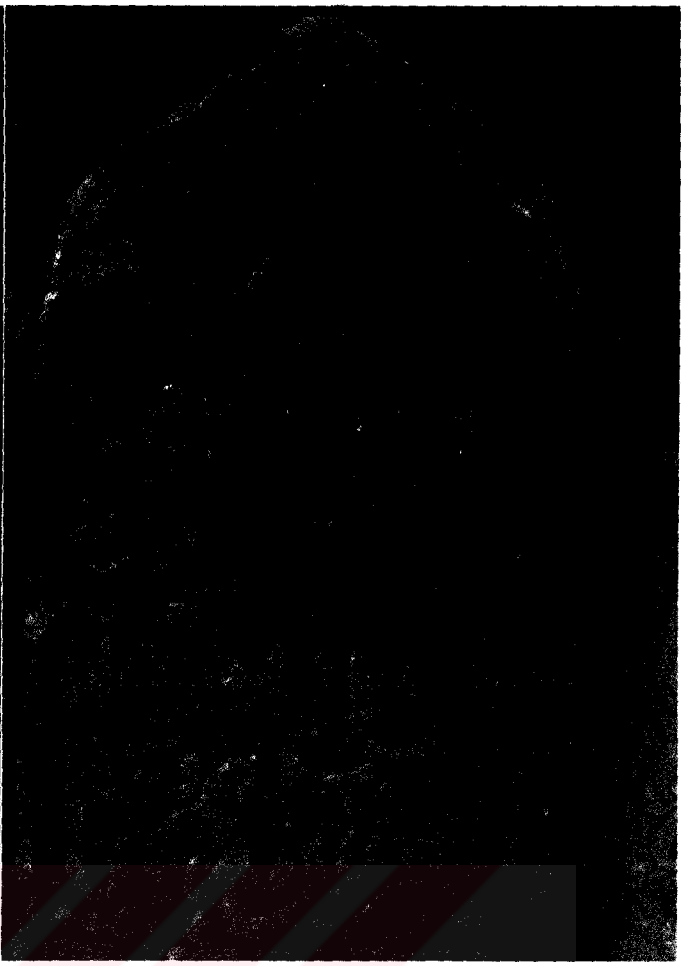

Fotograf : 33

Fotograf : 34

Fotograf : 35

Fotograf : 36

Fotoğraf : 37

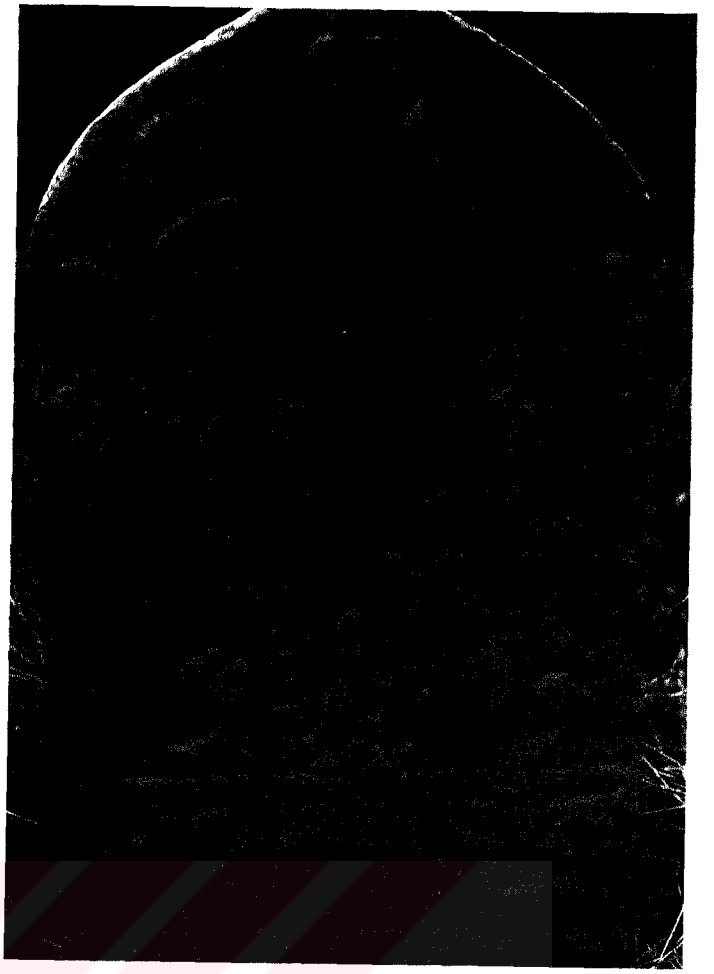

Fotoğraf : 38

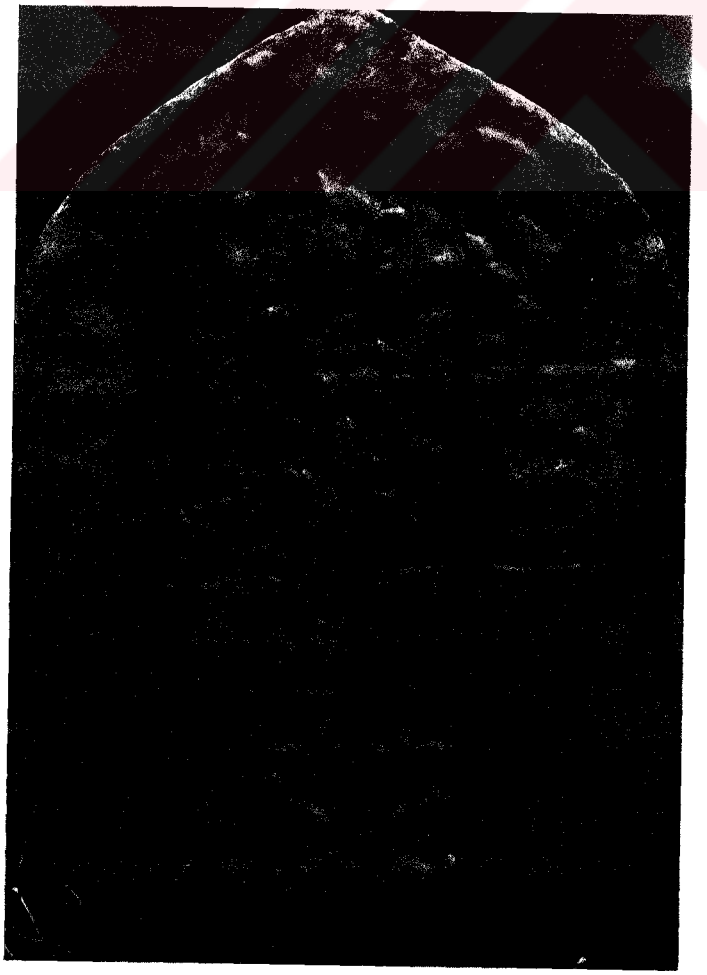

Fotoğraf : 39

Fotograf : 40

Fotoğraf : 41

Fotograf : 42

Fotograf : 44

Fotograf : 43

Fotoğraf : 45

T.C. YÜKSEK
DOKÜMANTASYON

Fotograf: 46

Fotograf : 47

Fotograf: 48

Fotograf : 49

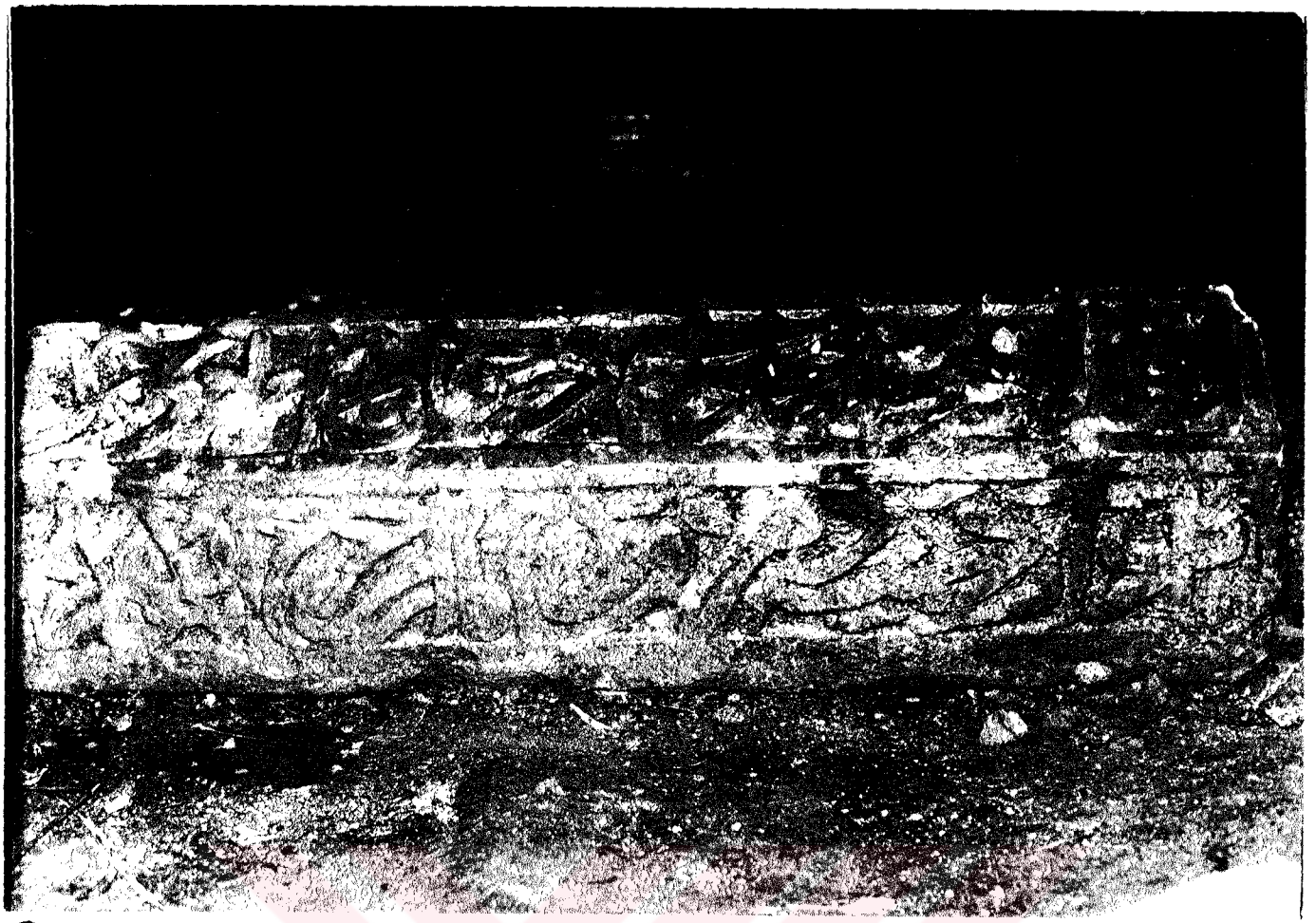

Fotoğraf : 50

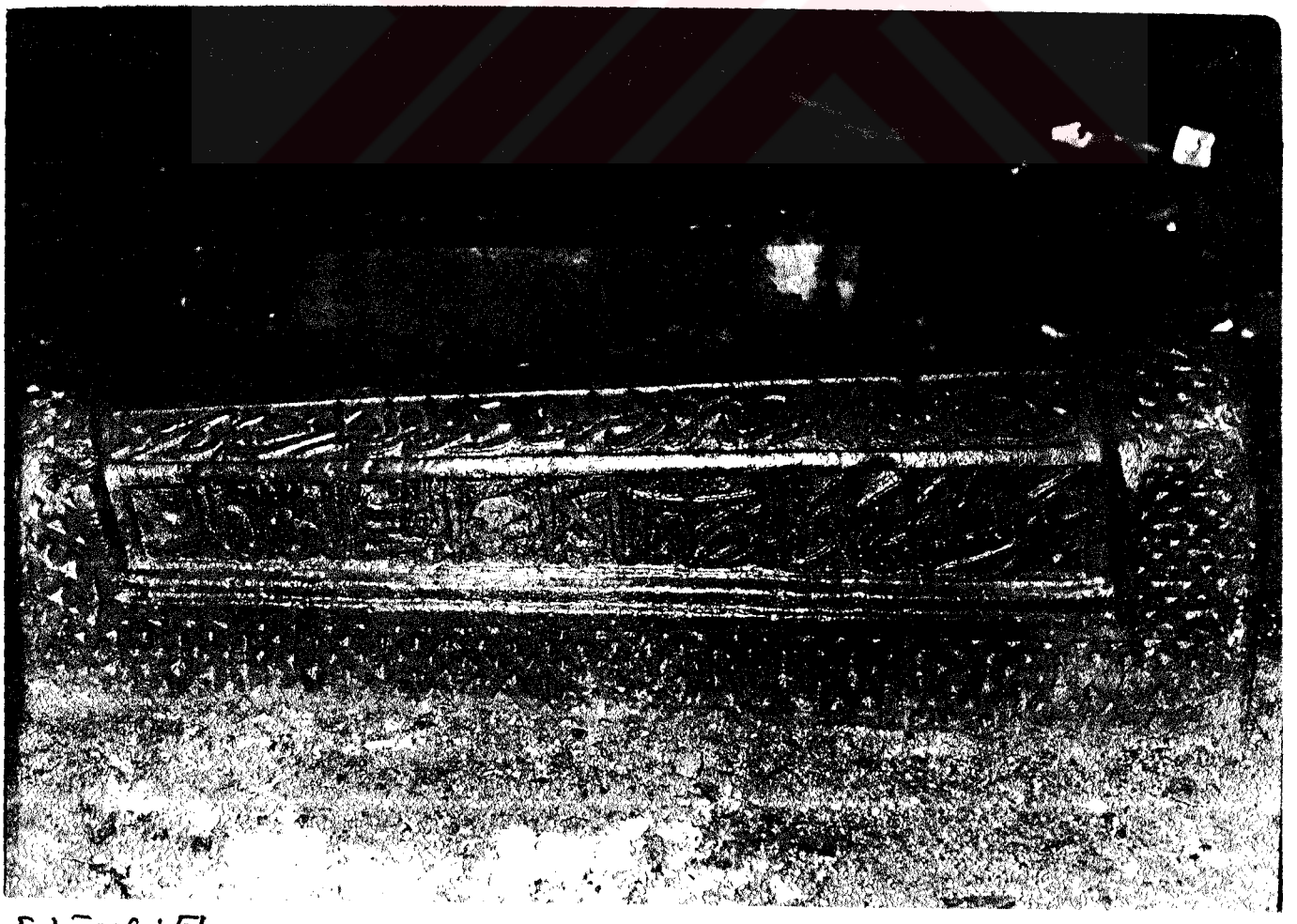

Fotoğraf : 51

Fotoğraf :52

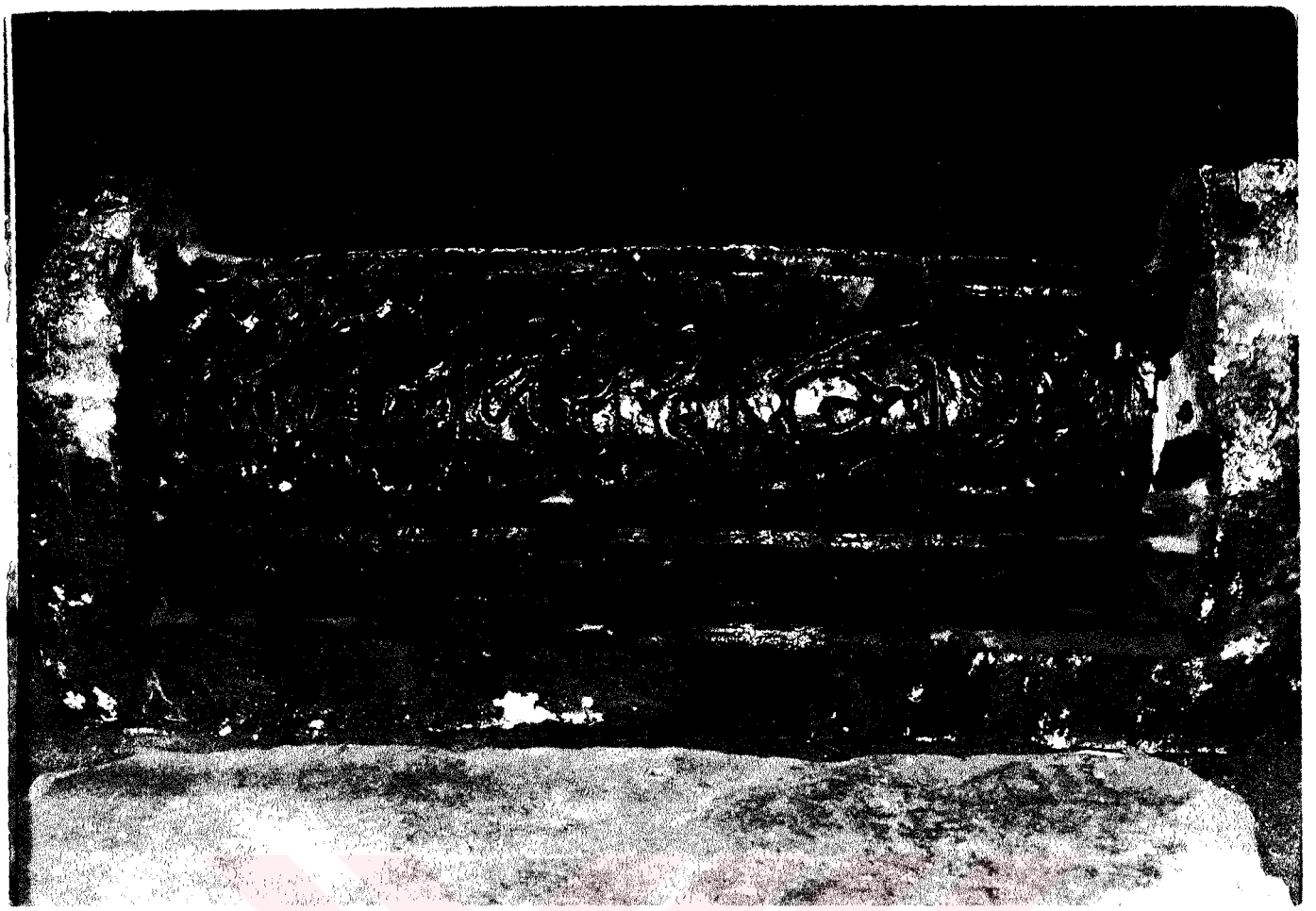

Fotograf : 53

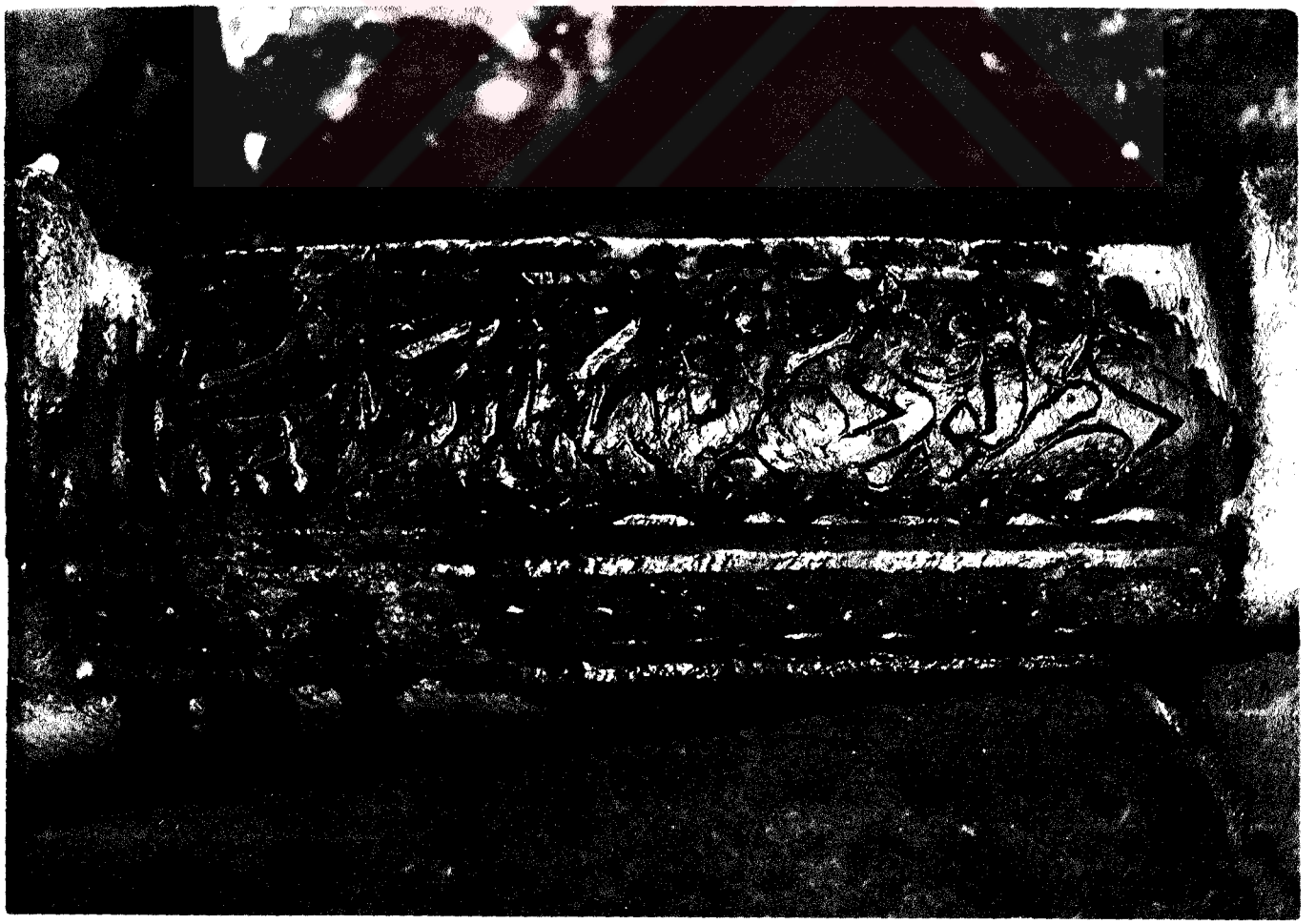

Fotograf : 54

Fotograf : 55

Fotograf : 56

Fotograf :57

Fotograf :58

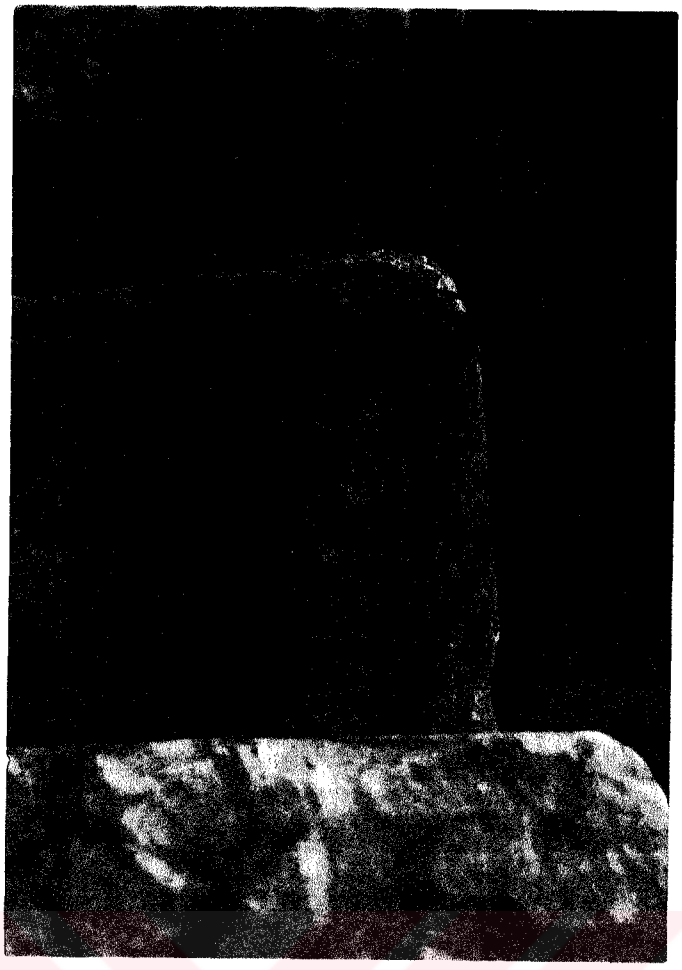

Fotoğraf :59

Fotoğraf :60

Fotoğraf: 61

Fotoğraf : 62

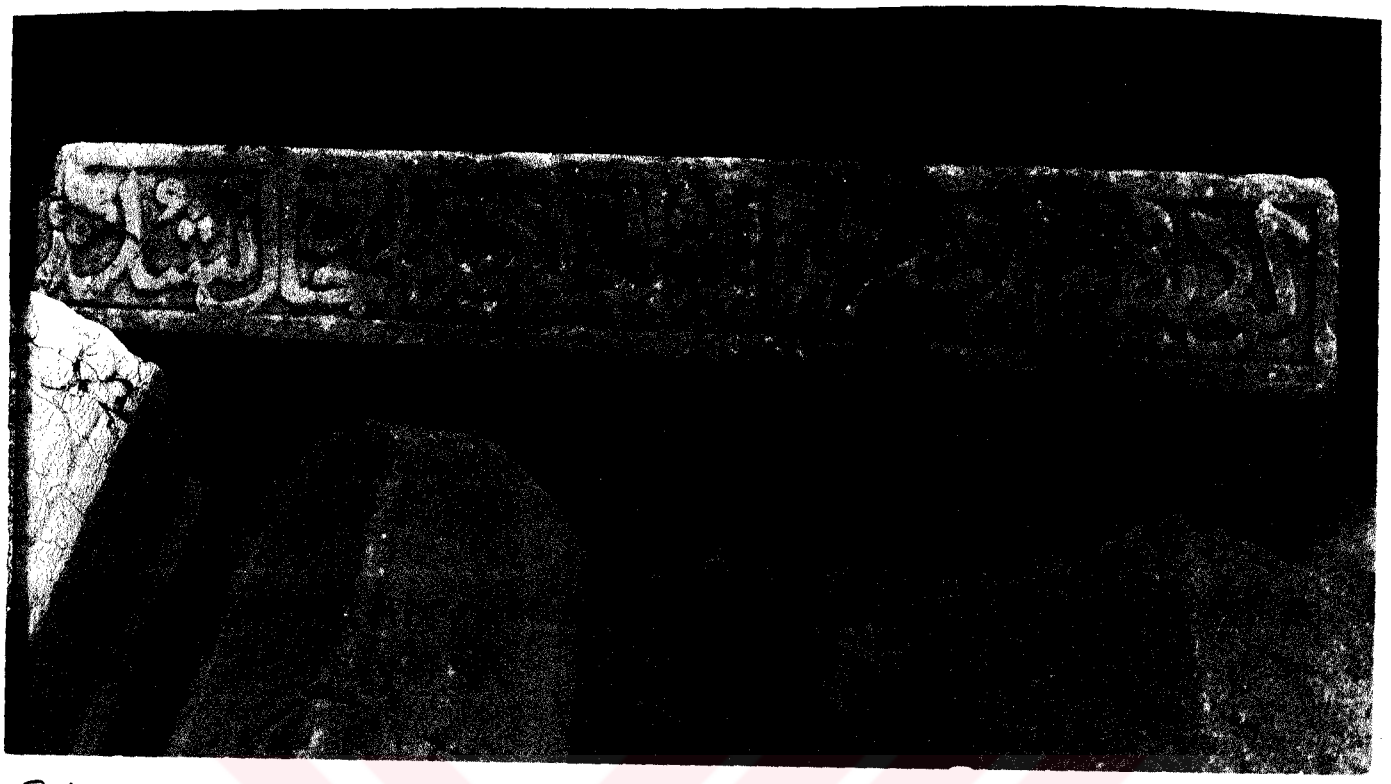

Fotograf : 63

Fotograf : 64

Fotograf: 65

Fotograf: 66

Fotograf : 67

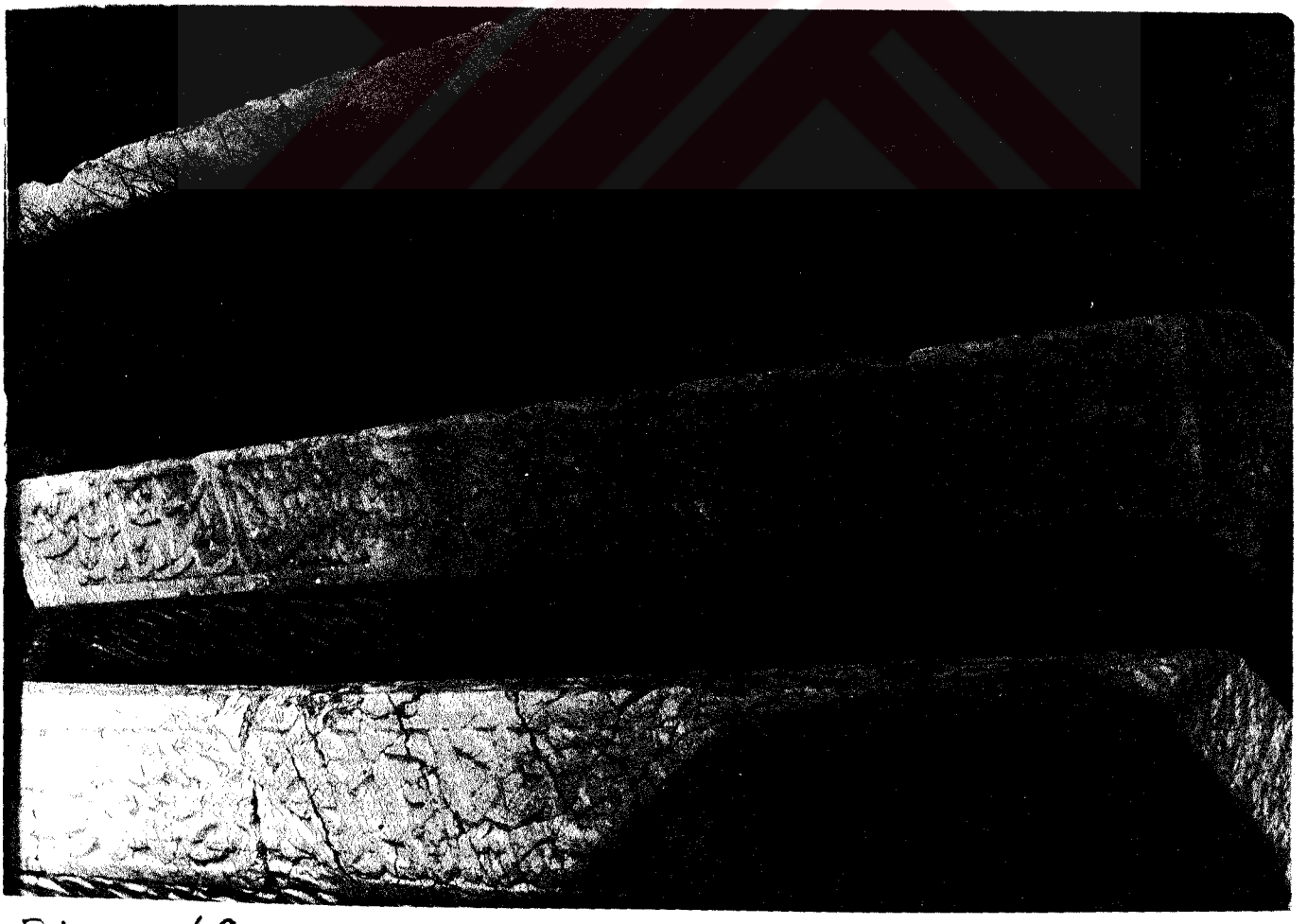

Fotograf : 68

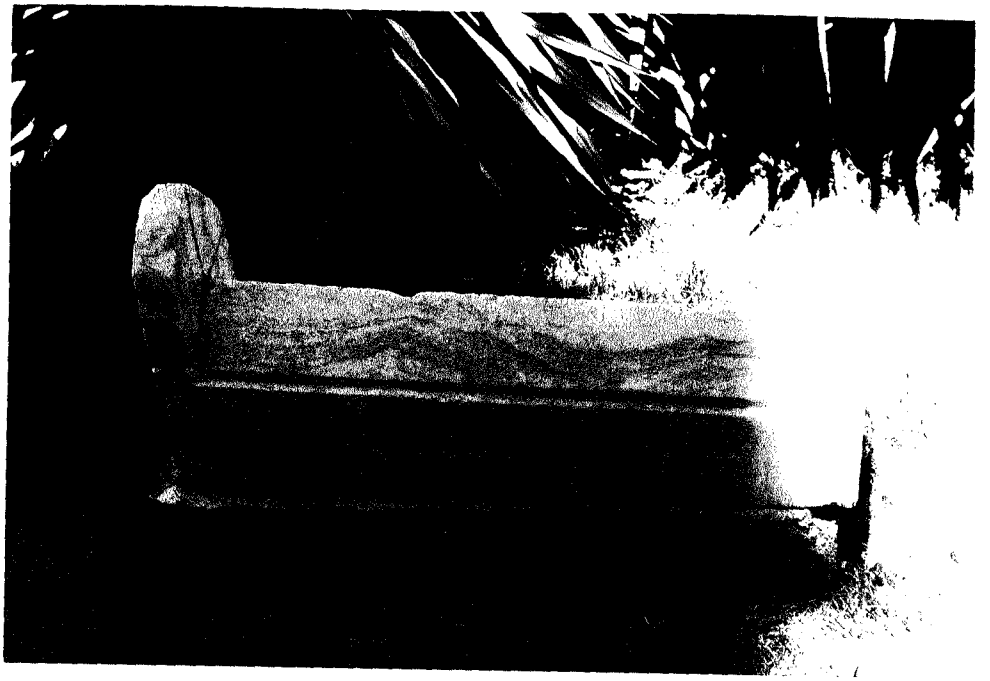

Fotograf : 69

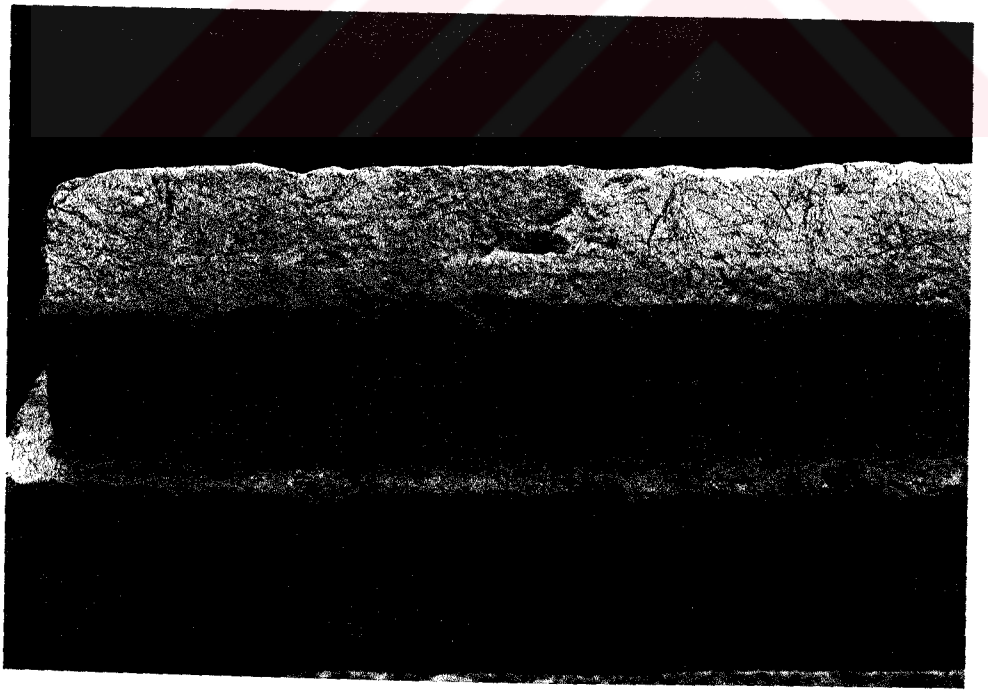

Fotograf : 70

Fotograf: 71

Fotograf: 72

Fotograf: 73

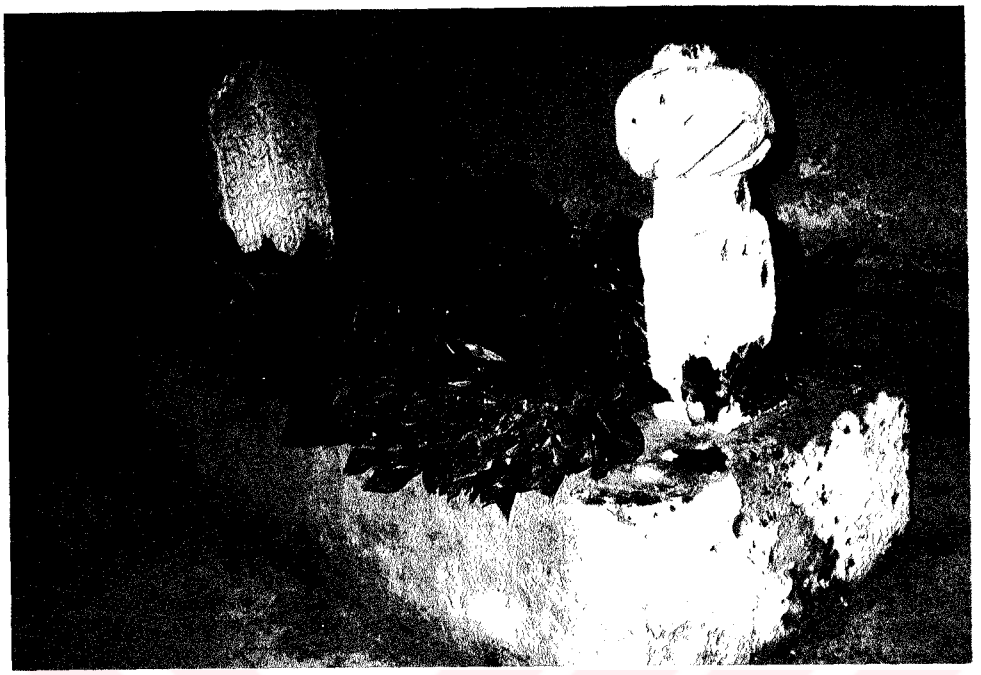

Fotograf : 74

Fotograf : 75

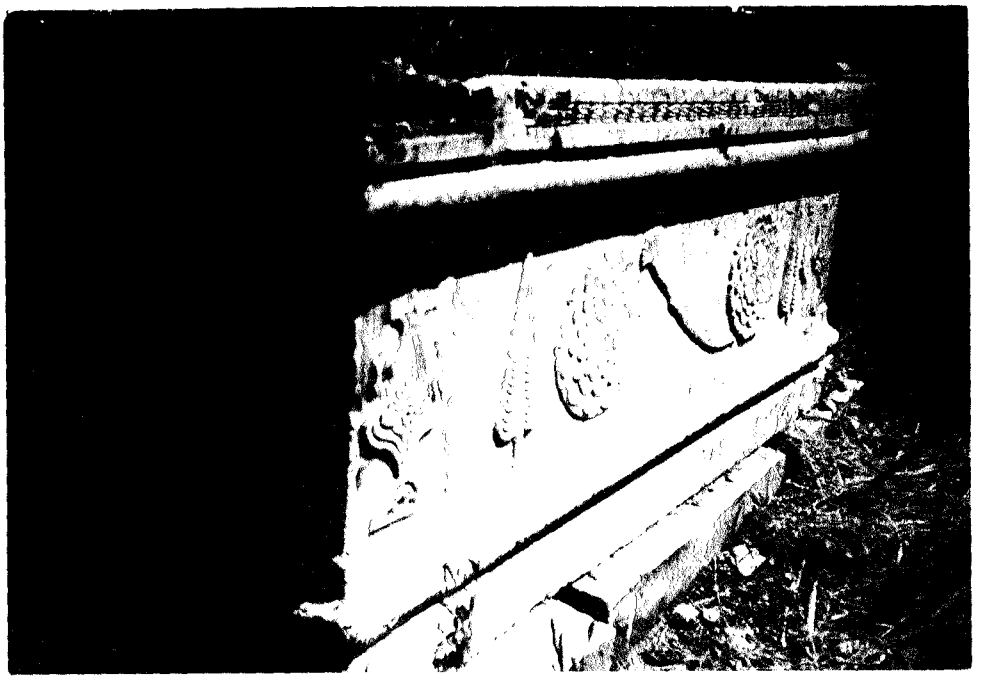

Fotoğraf : 76

Fotoğraf : 77

Fotograf : 78

Fotograf : 79

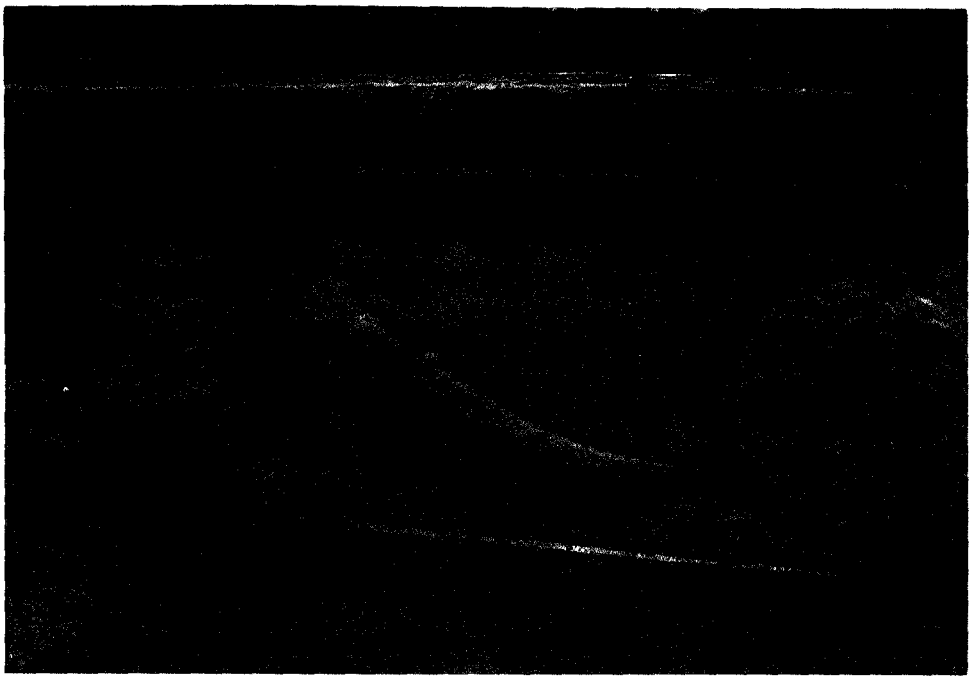

Fotoğraf : 80

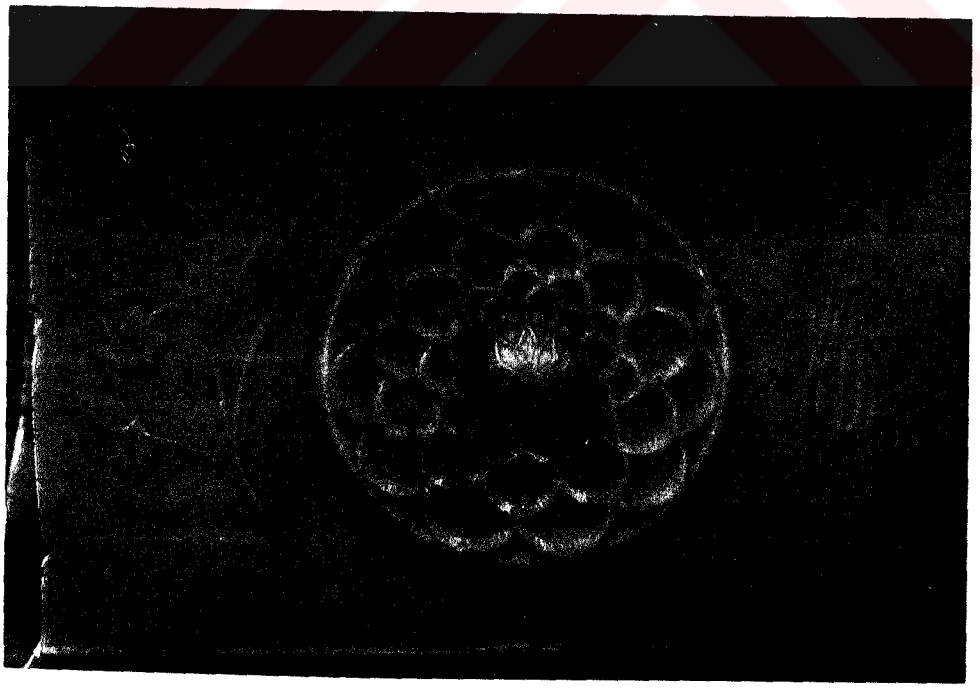

Fotoğraf : 81

Fotoğraf : 82

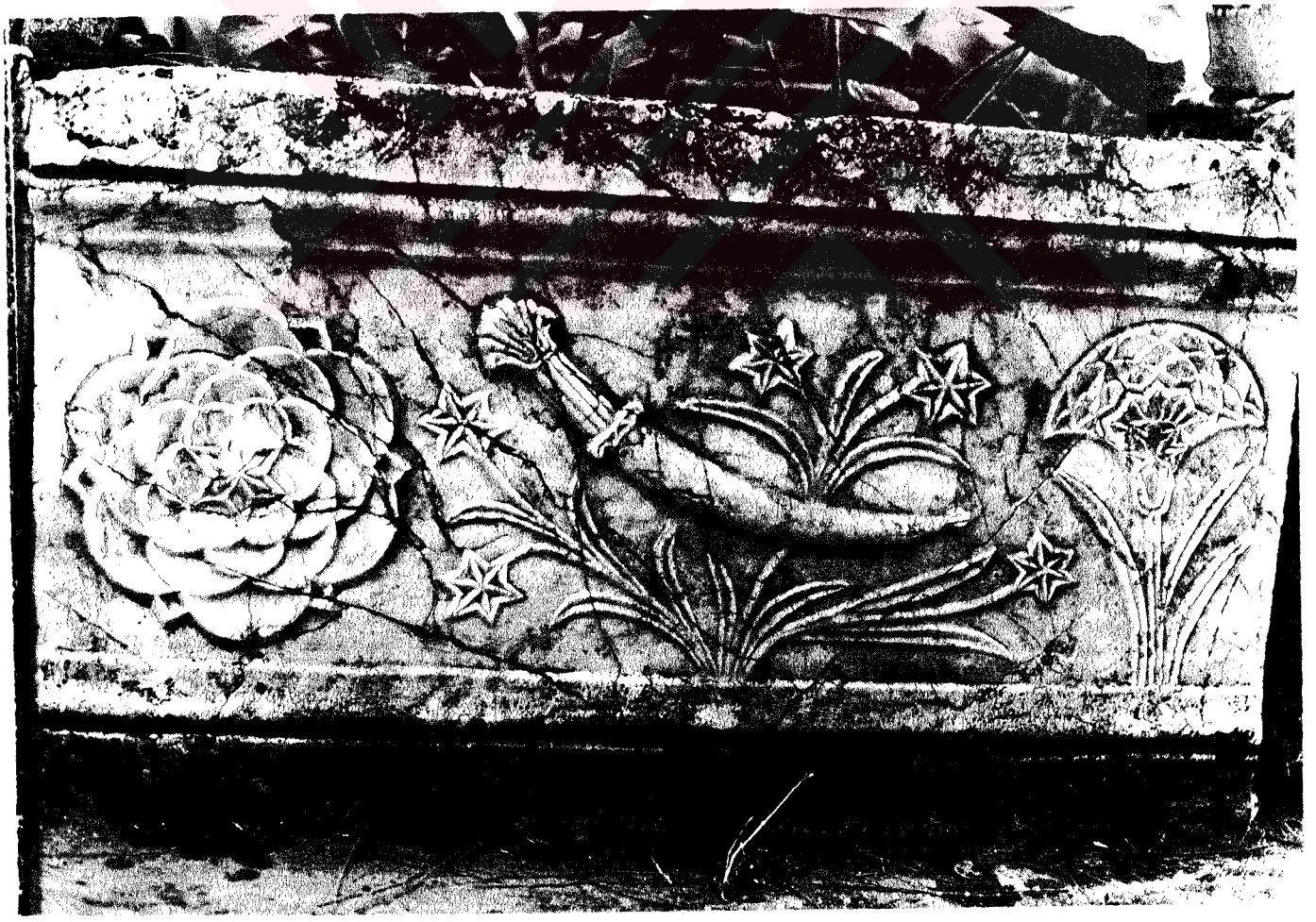

Fotoğraf : 83

Fotoğraf : 84

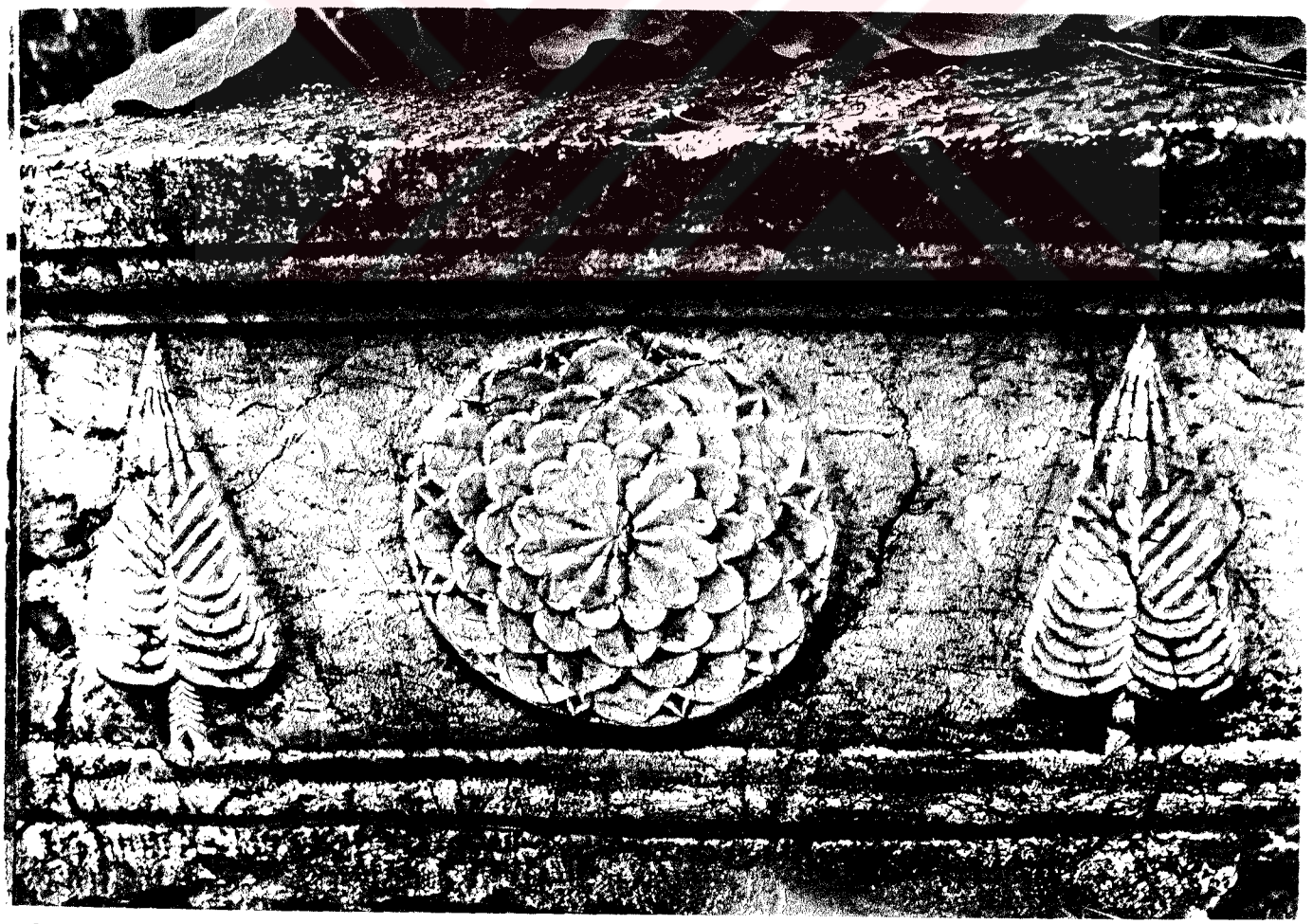

Fotoğraf : 85

Fotograf : 86

Fotograf : 87

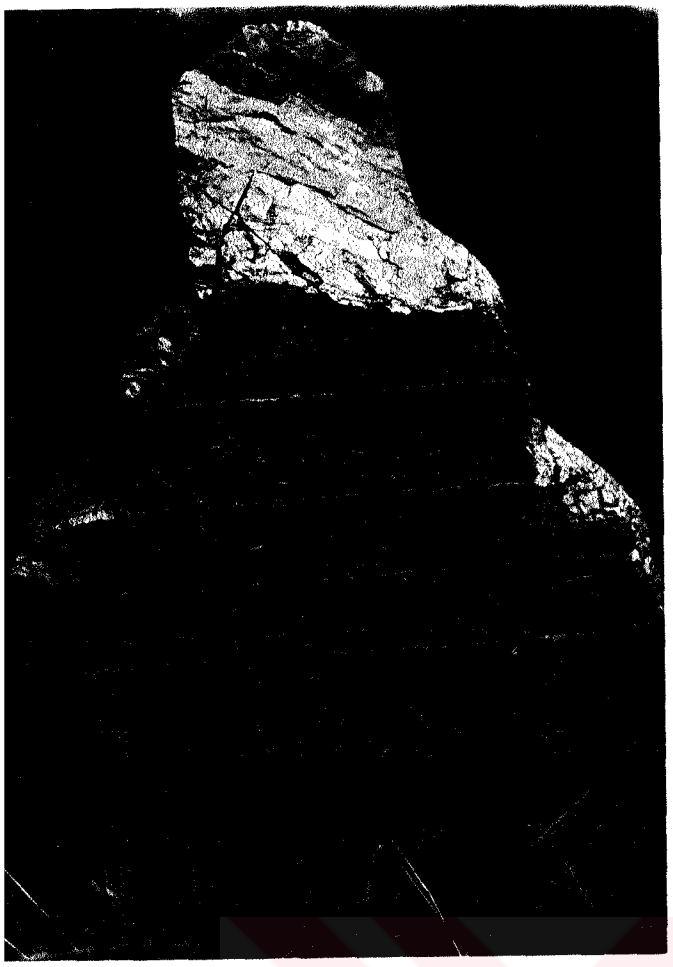

Fotoğraf : 88

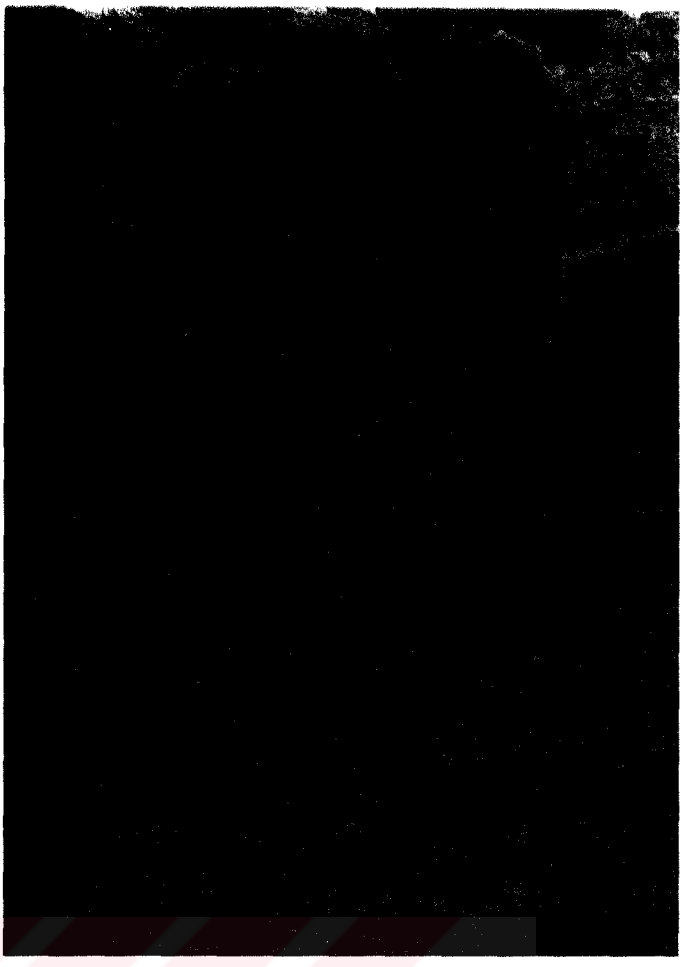

Fotoğraf : 89

Fotoğraf : 90

Fotoğraf : 91

>tograf : 92

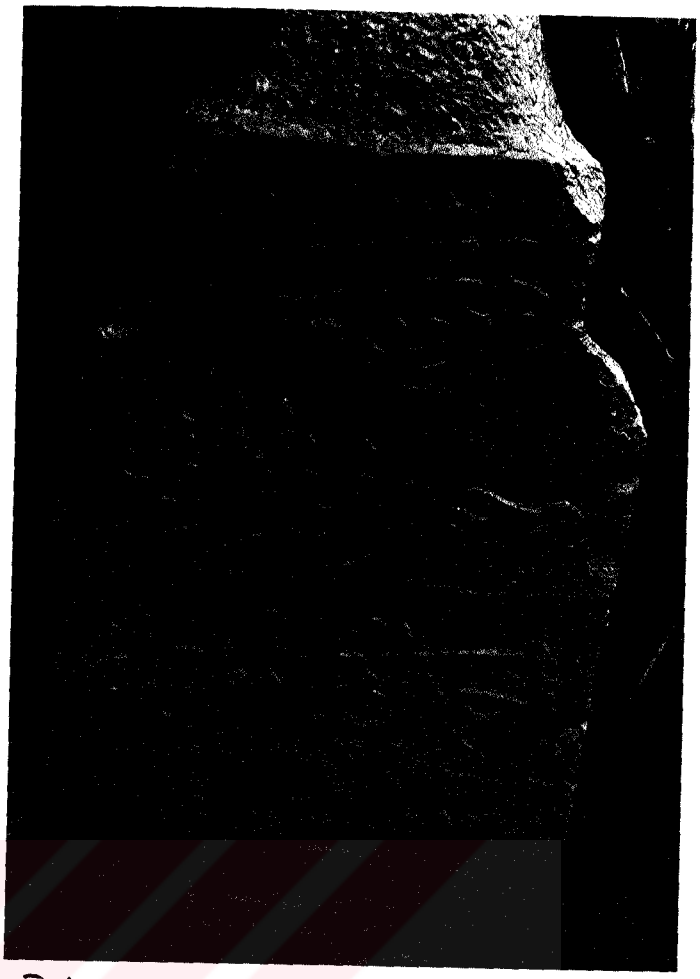

Fotograf : 93

Fotograf : 96

Fotoğraf : 94

Fotoğraf : 95

Fotograf : 97

Fotograf : 98

Fotoğraf : 99

Fotograf : 100

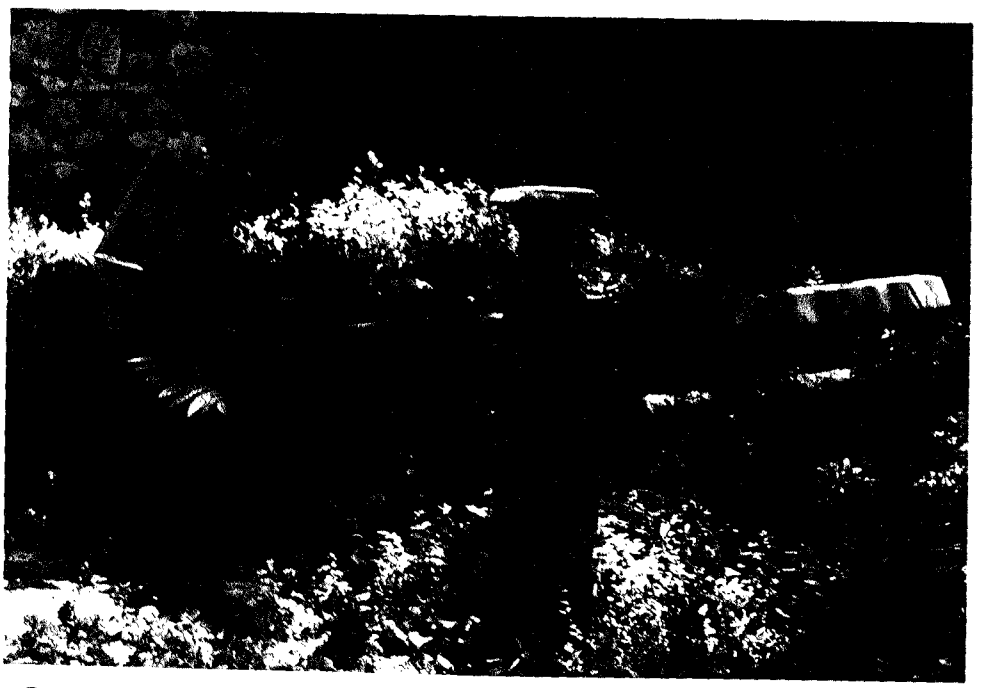

Fotograf : 101

Fotograf : 102 a

Fotograf : 102 b

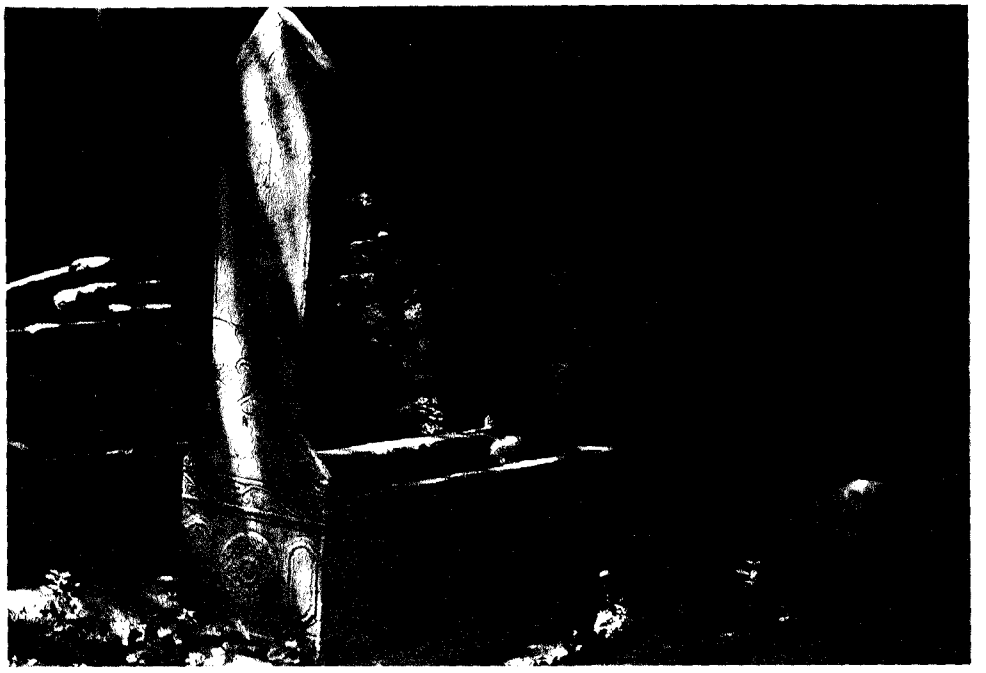

Fotograf : 103

Fotograf : 104

Fotoğraf : 105

Fotoğraf : 106

Fotograf : 107

Fotograf : 108

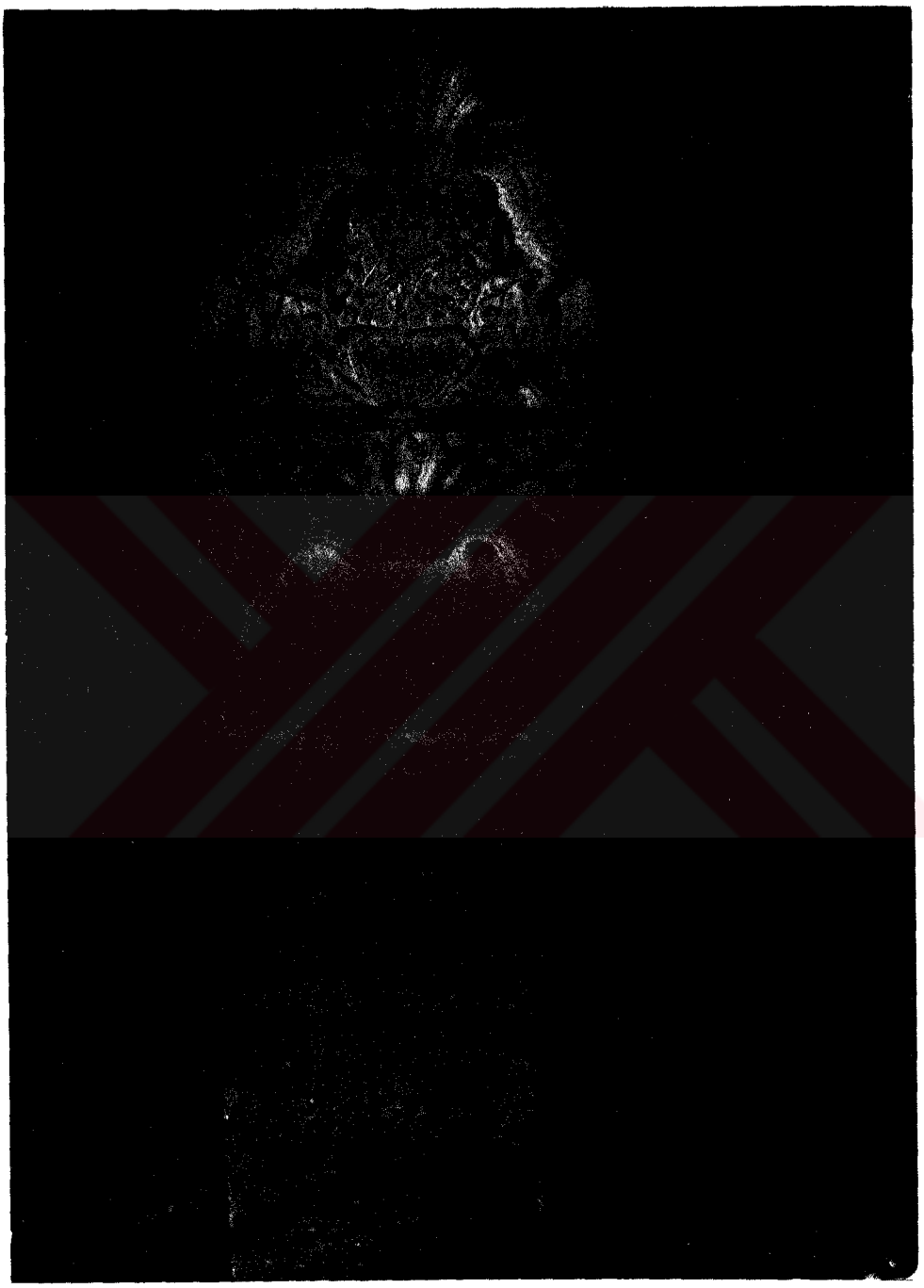

Fotograf : 109

Fotograf: 110

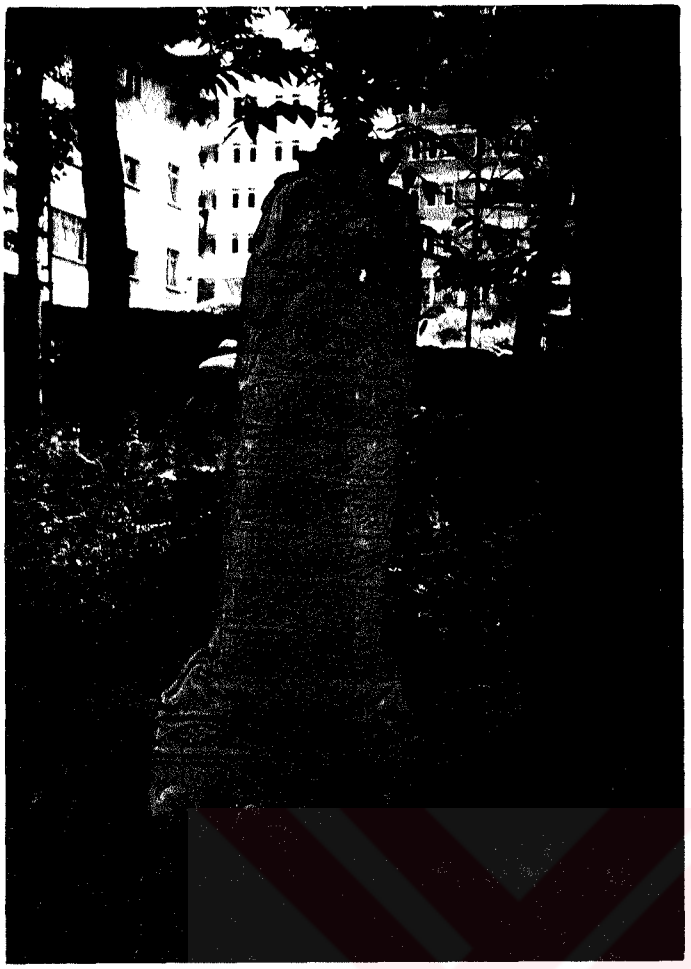

Fotograf : 111

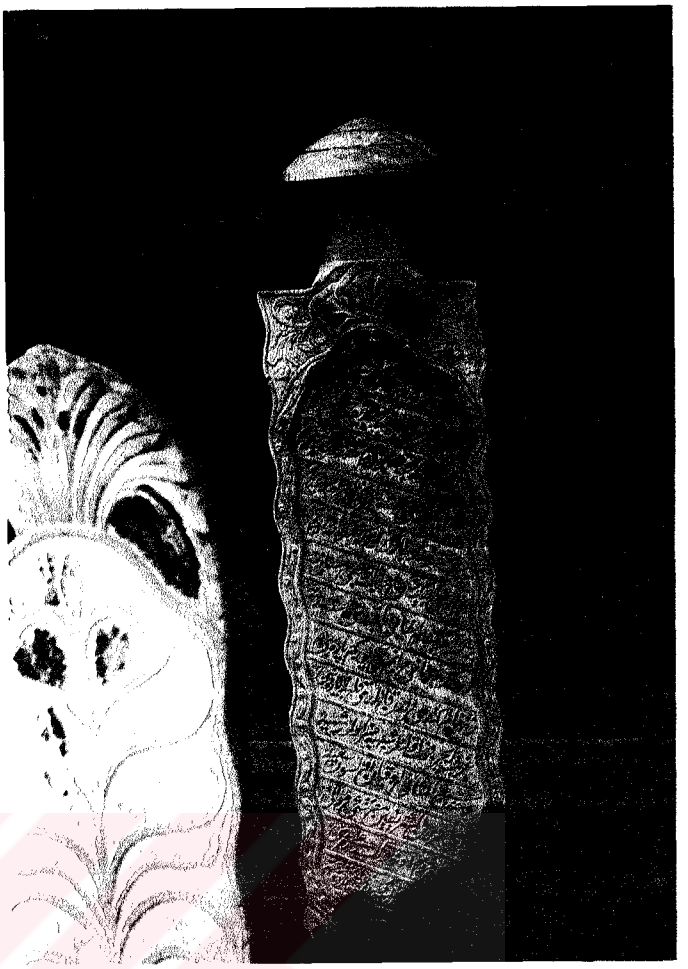

Fotograf : 113

Fotograf: 112

Fotograf : 114

Fotoğraf : 115

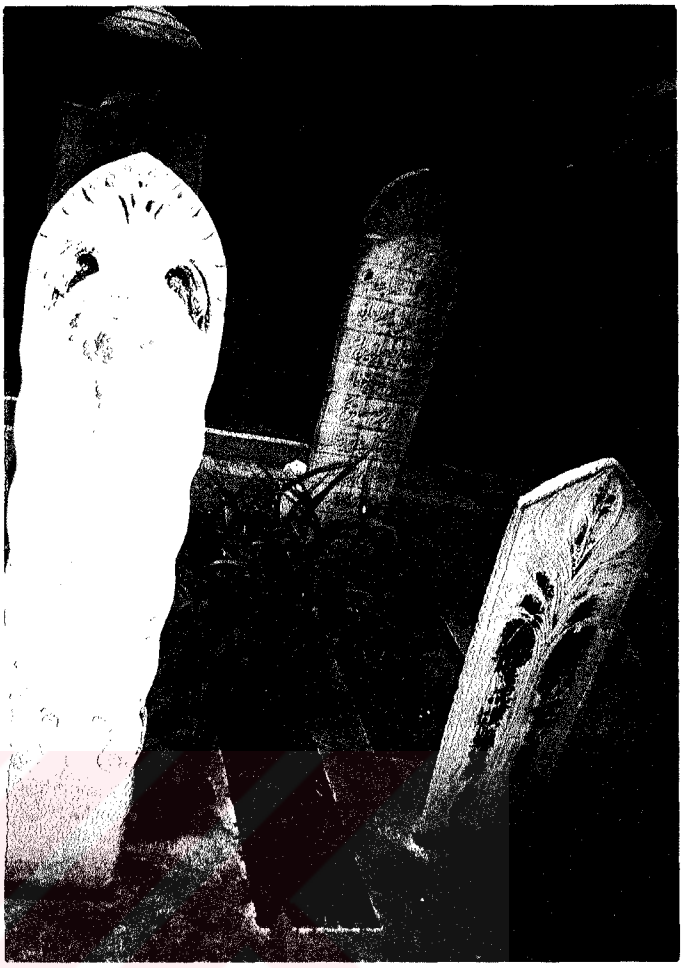

Fotoğraf : 117

Fotoğraf : 116

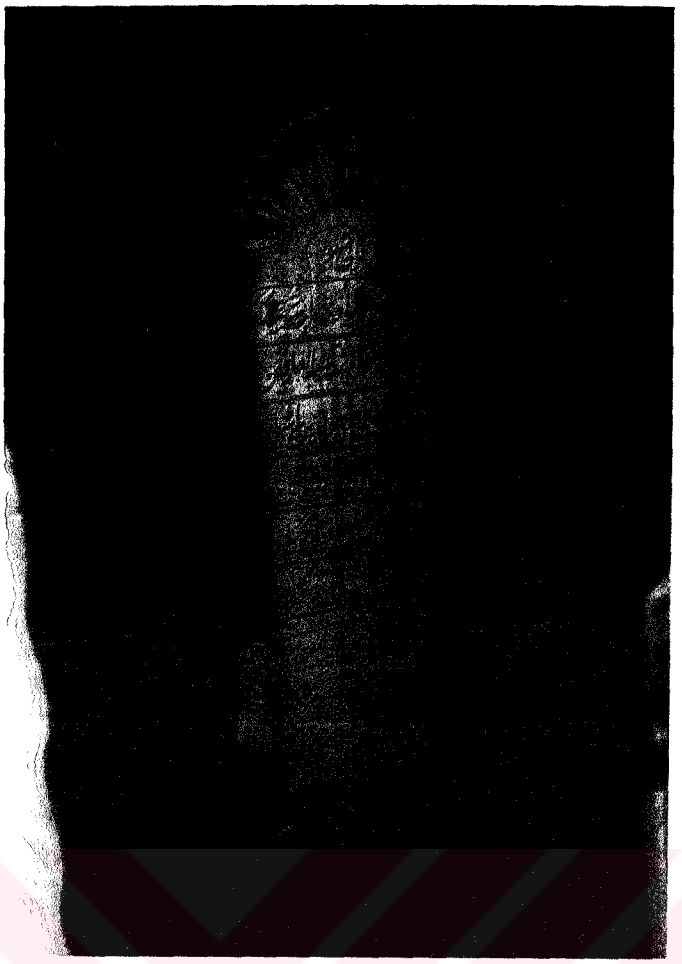

Fotograf: 118

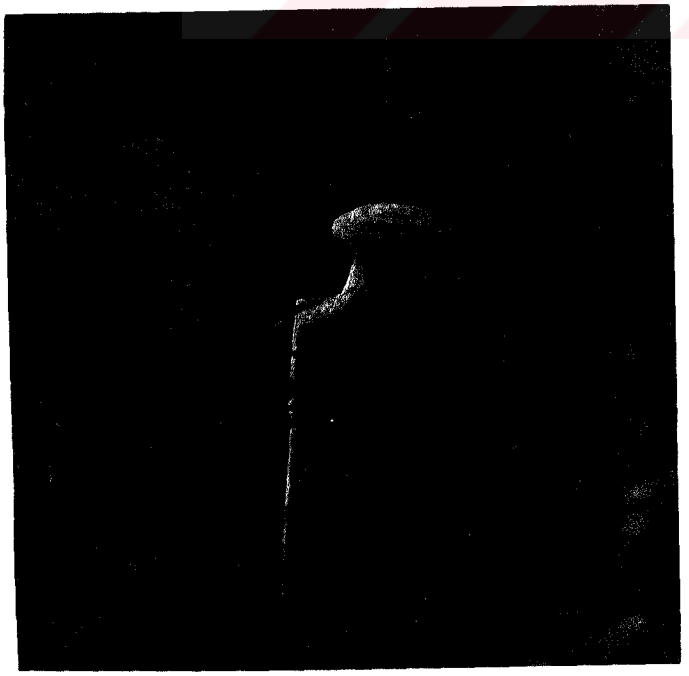

Fotograf: 119

Fotograf: 120

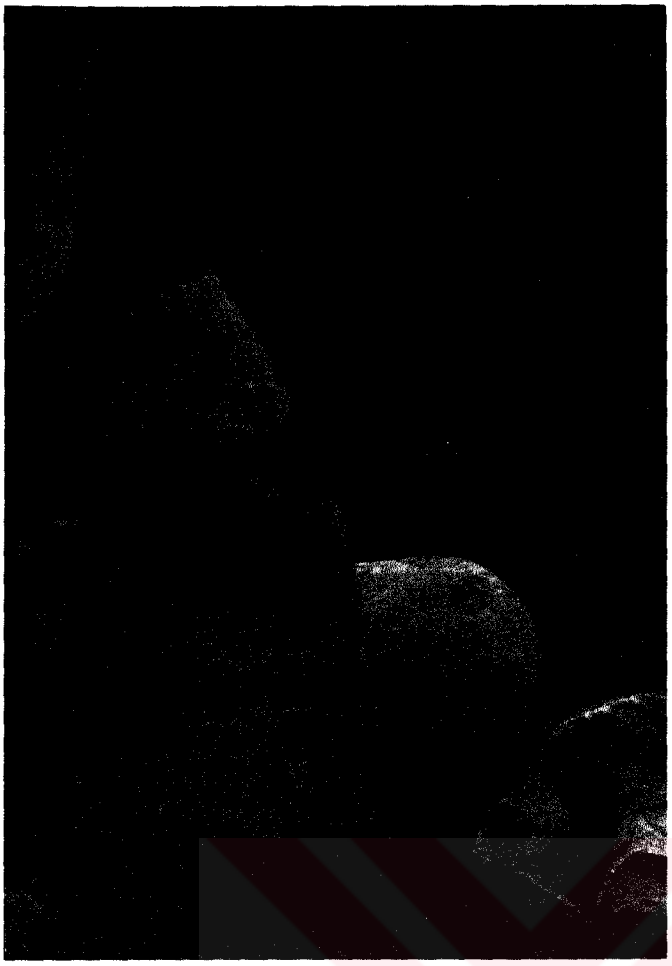

Fotograf : 121

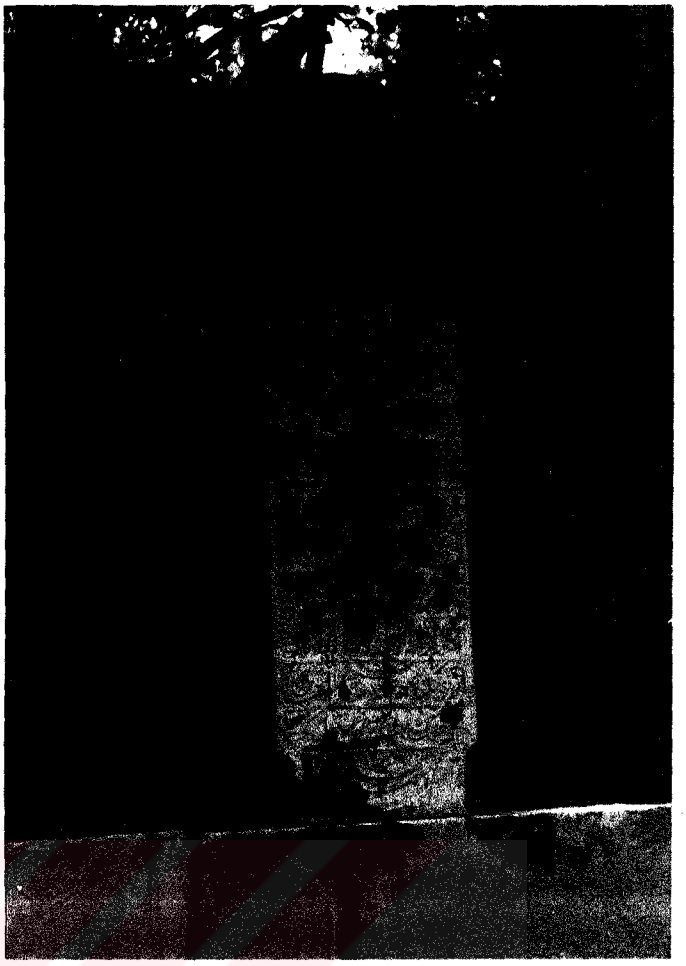

Fotograf : 123

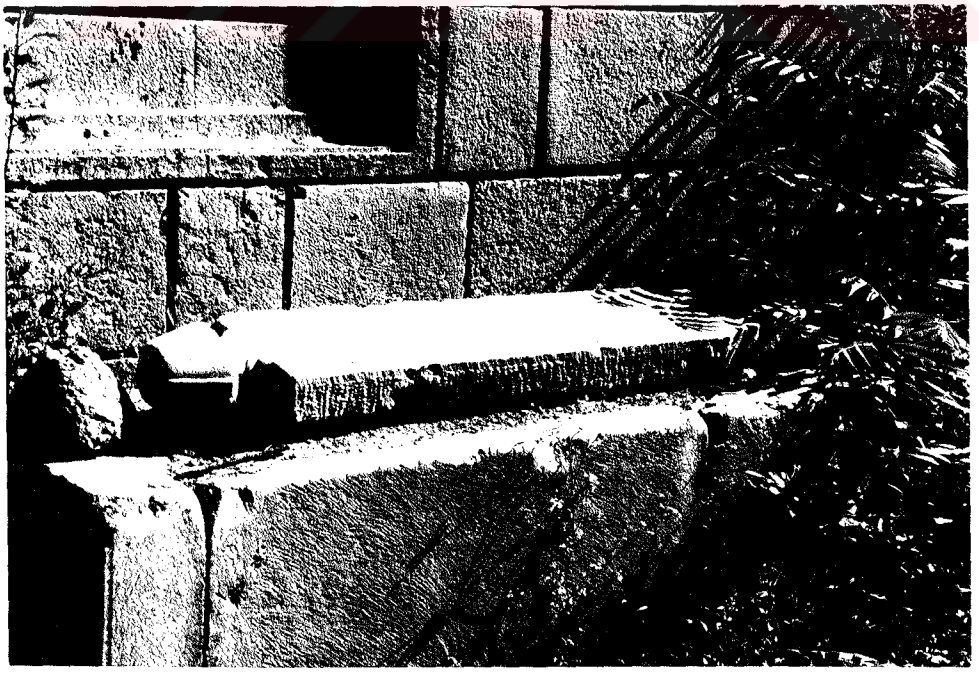

Fotograf : 122

Fotograf: 124

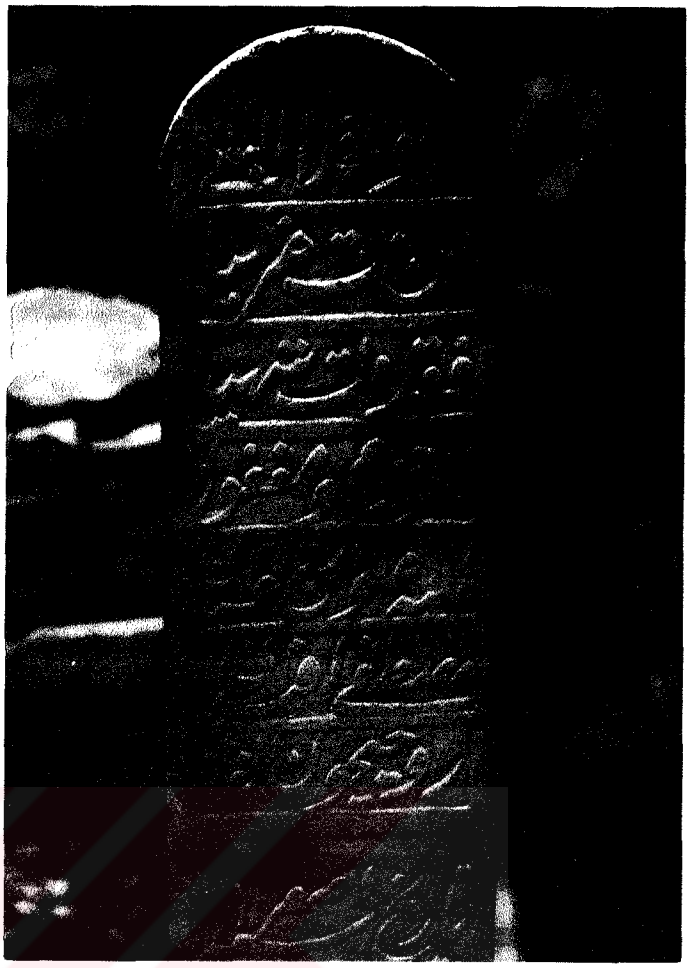

Fotograf: 125

Fotograf: 126

Fotograf : 127

Fotograf : 128

Fotograf:129

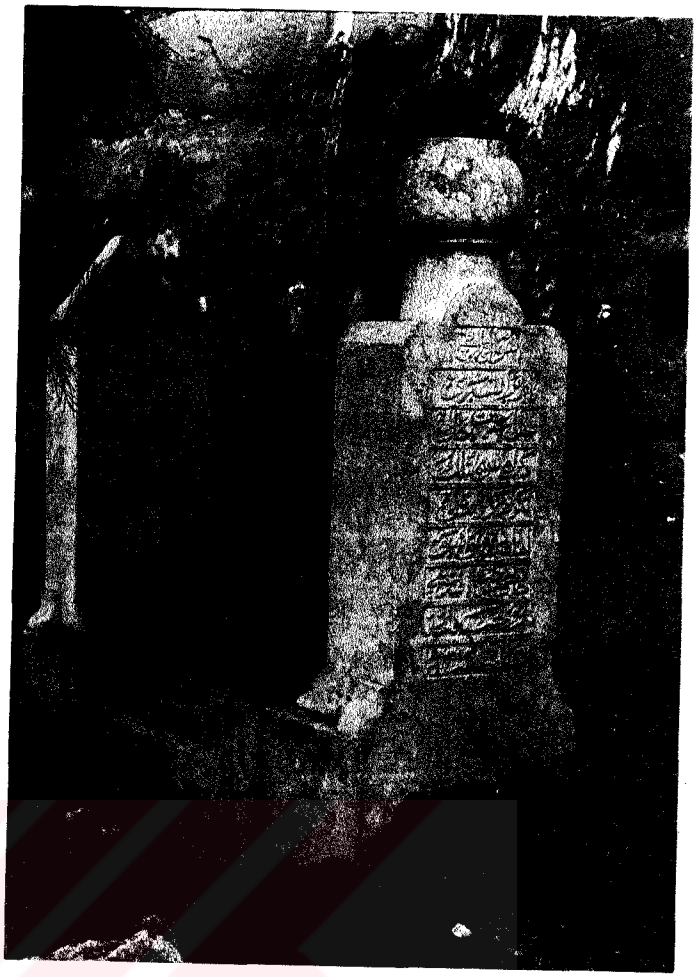

Fotograf : 130

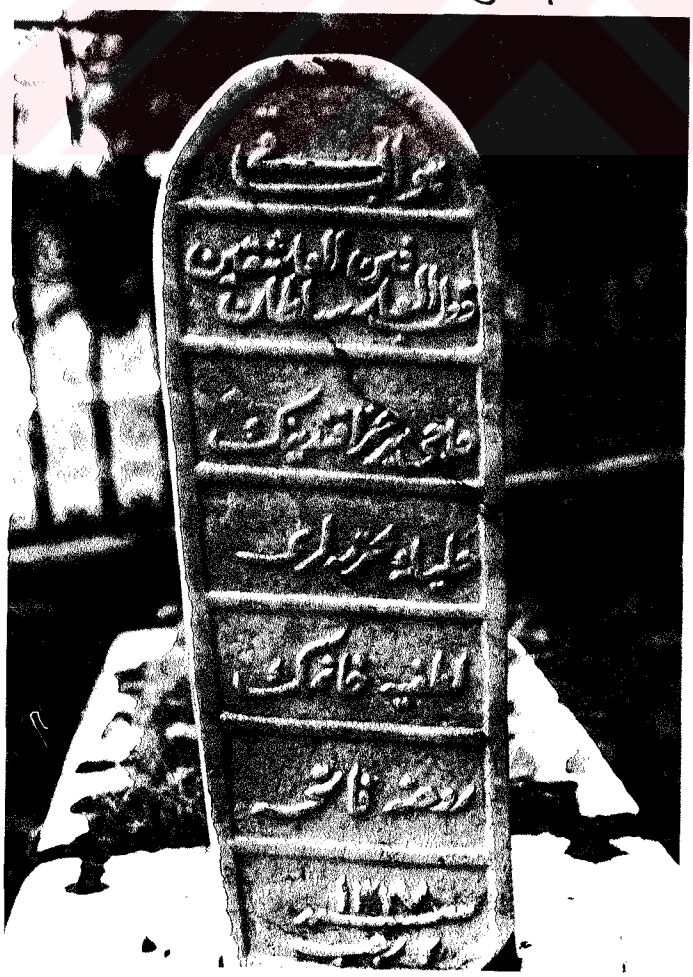

Fotograf : 131

Fotograf : 132

Fotograf : 133

Fotograf : 134

Fotograf : 135

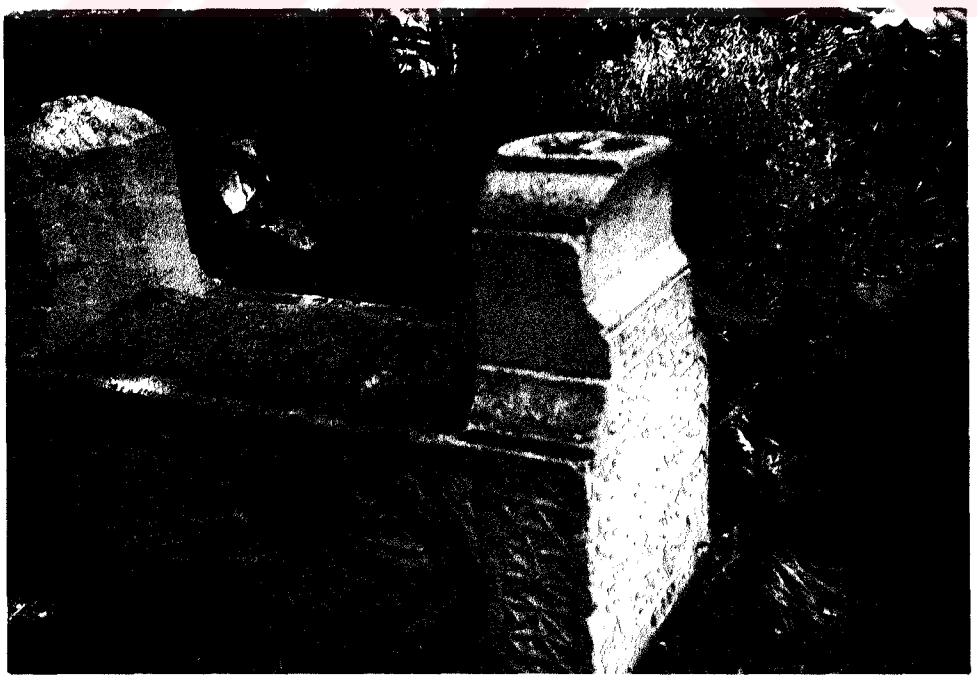

Fotograf : 136

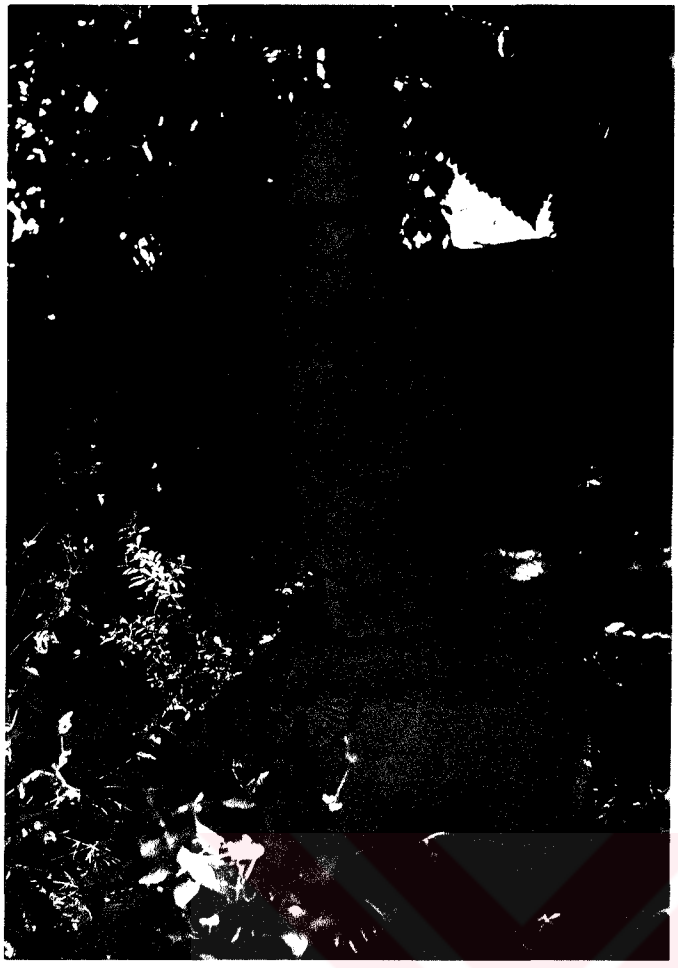

Fotoğraf : 137

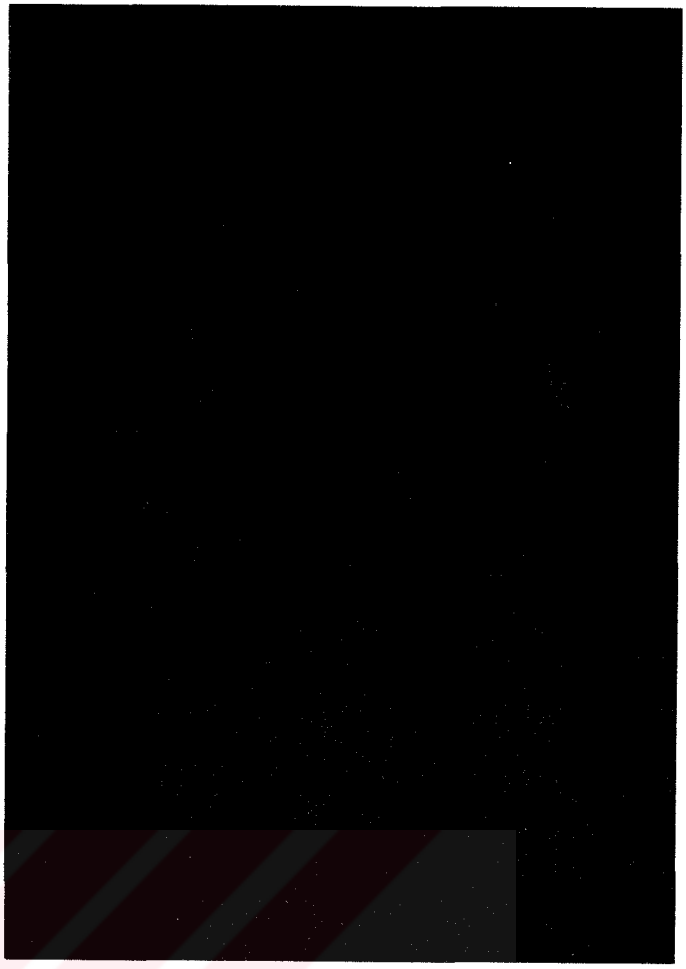

Fotoğraf : 138

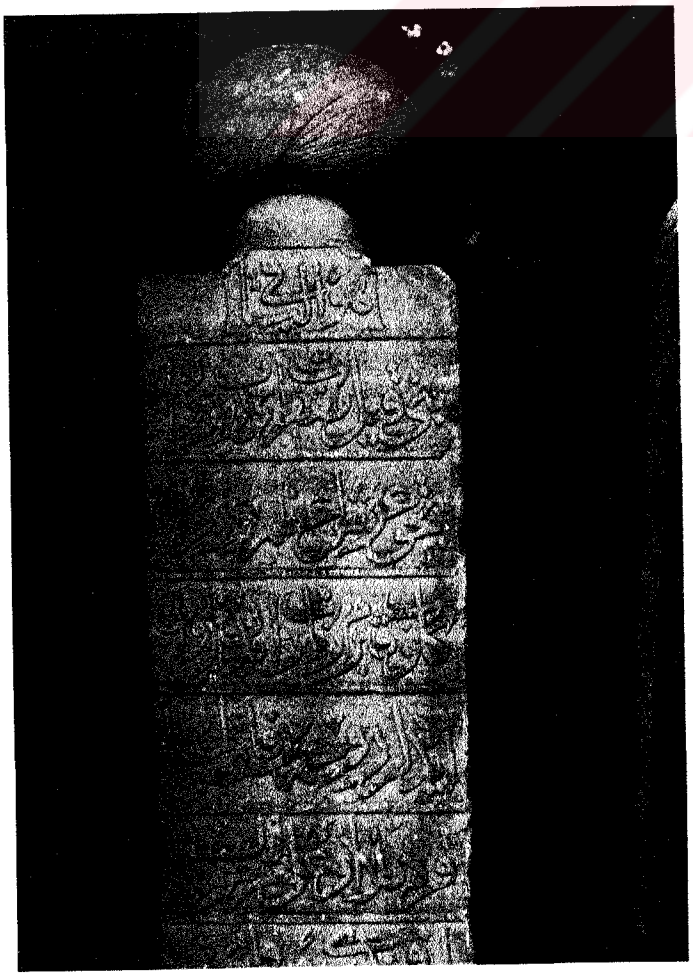

Fotoğraf : 139

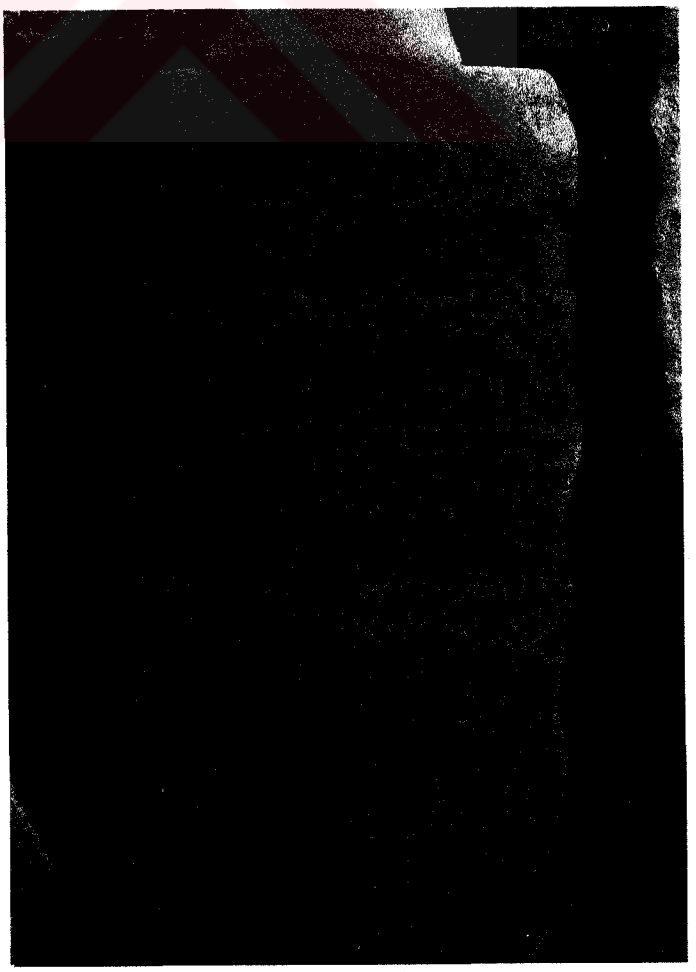

Fotoğraf : 140

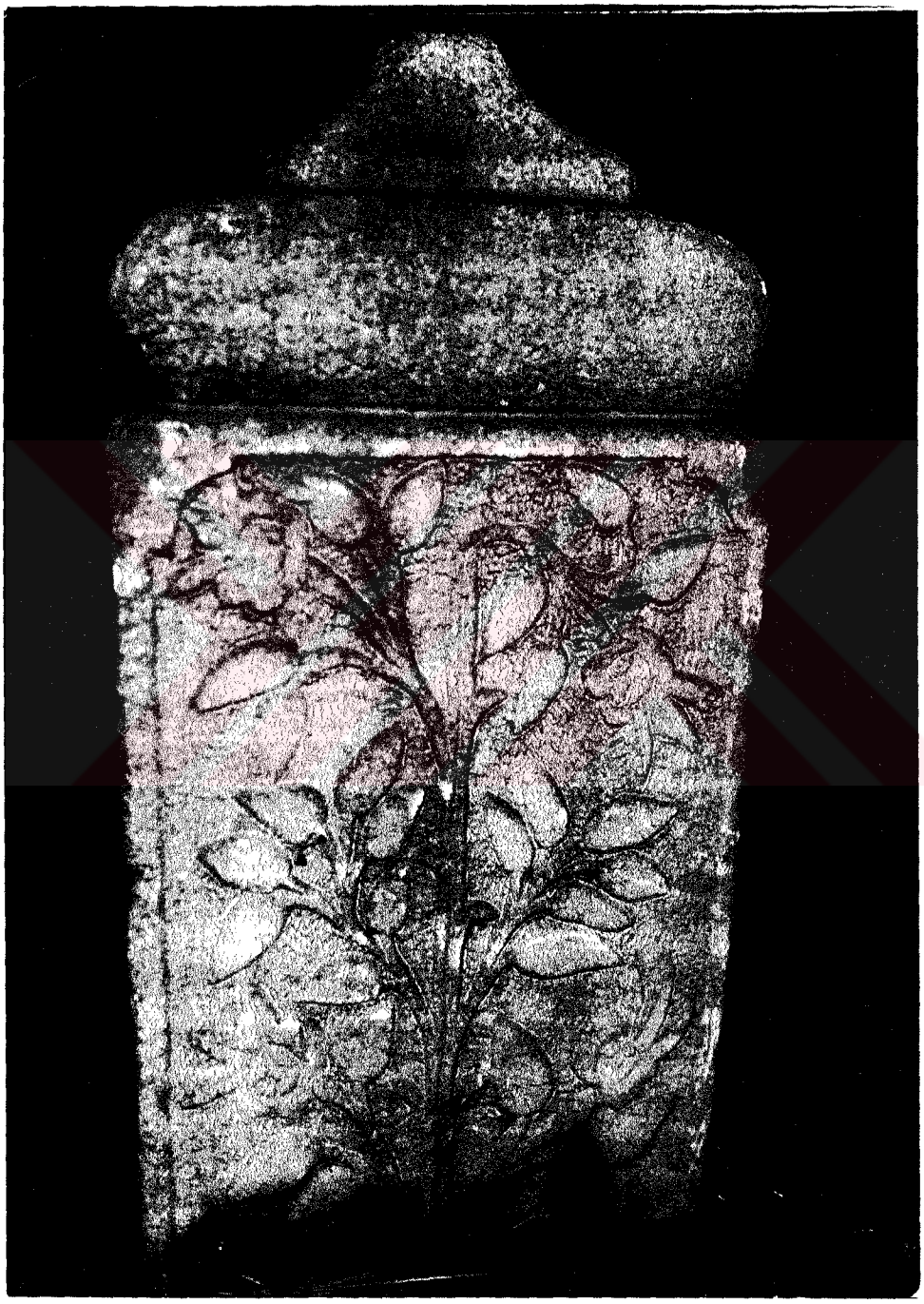

Fotograf: 141

Fotograf : 142

Fotograf : 143

Fotograf : 144

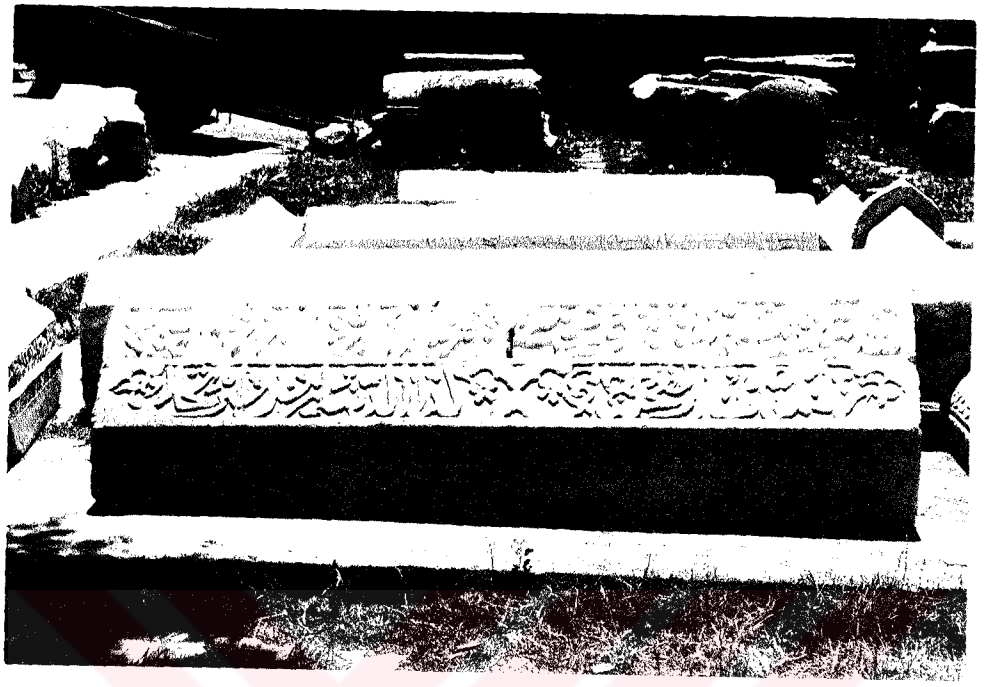

Fotograf : 145

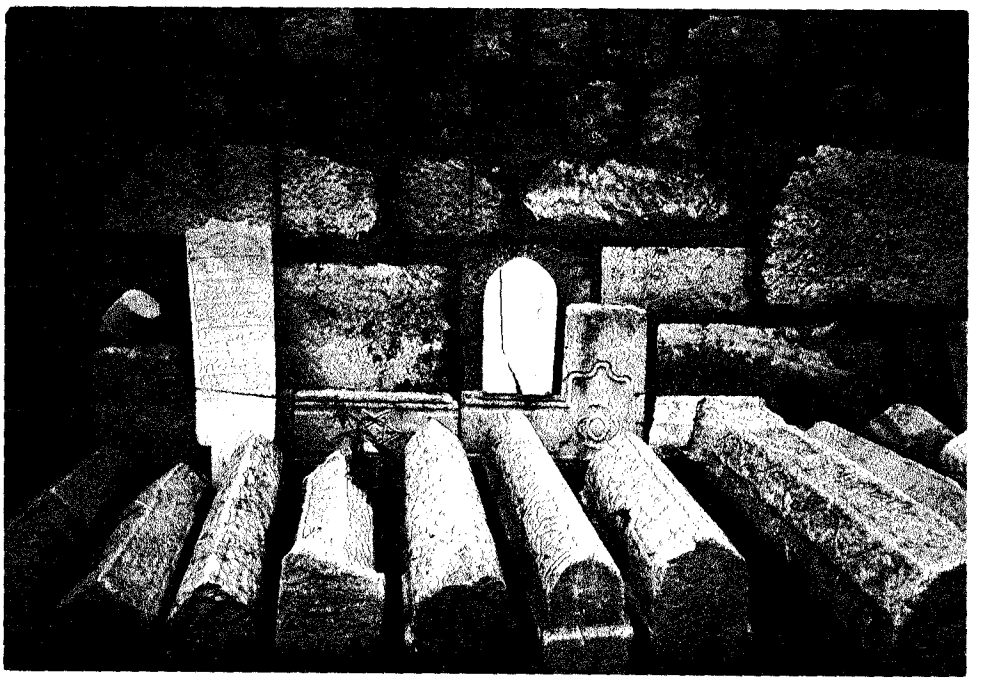

Fotograf : 146

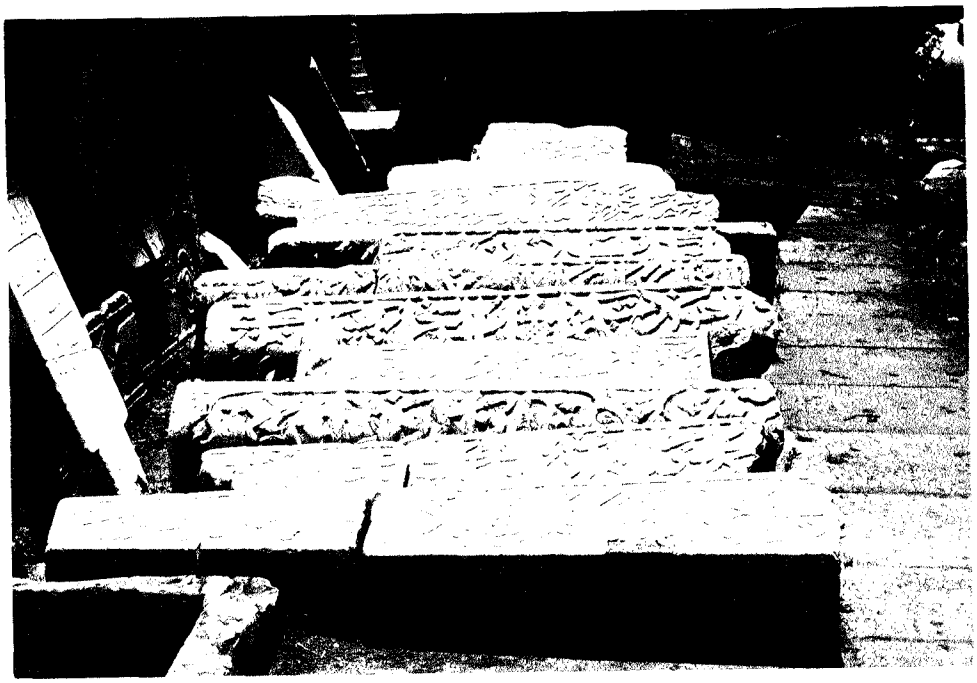

Fotograf: 147

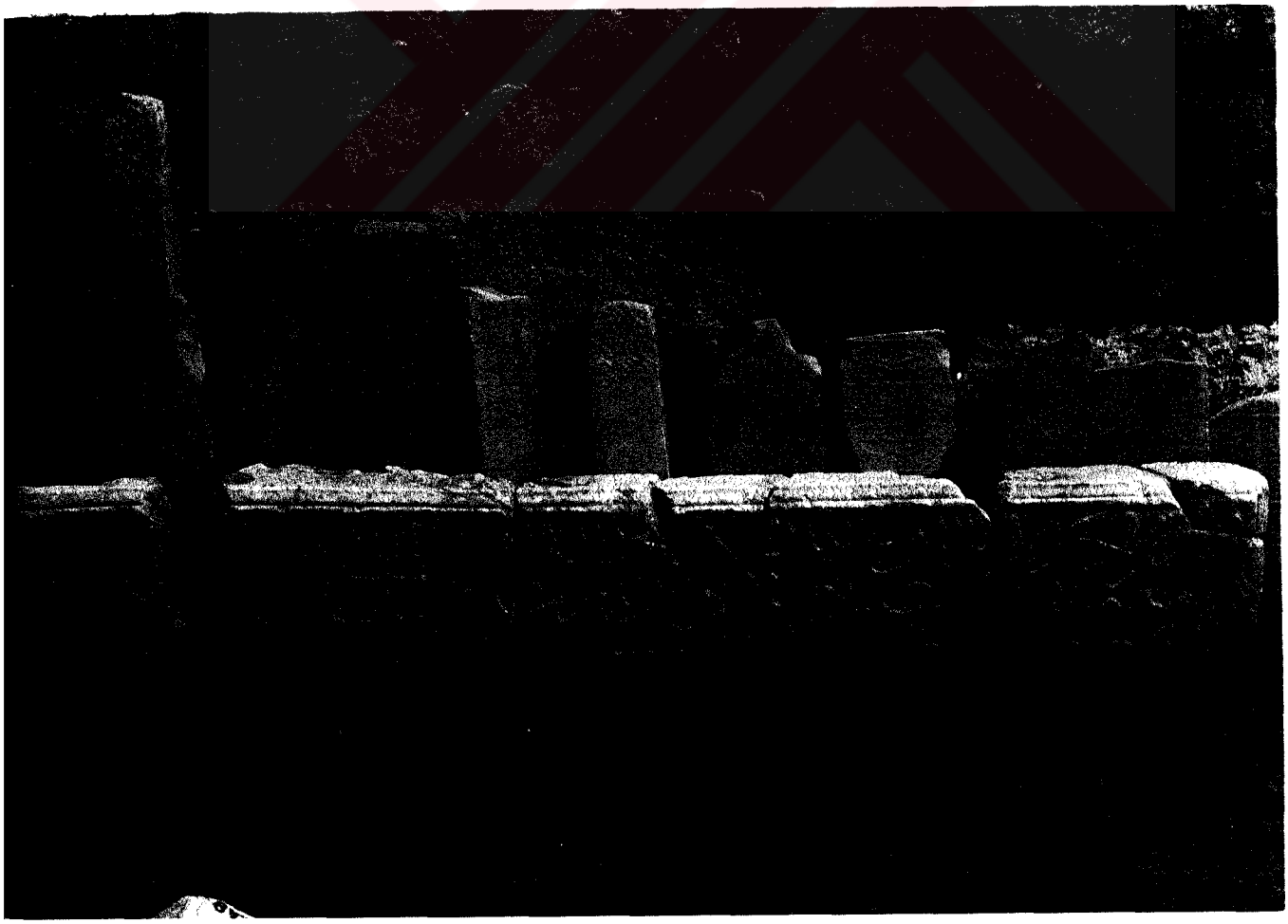

Fotograf: 148

Fotograf: 149

Fotograf: 150

Fotoğraf : 151

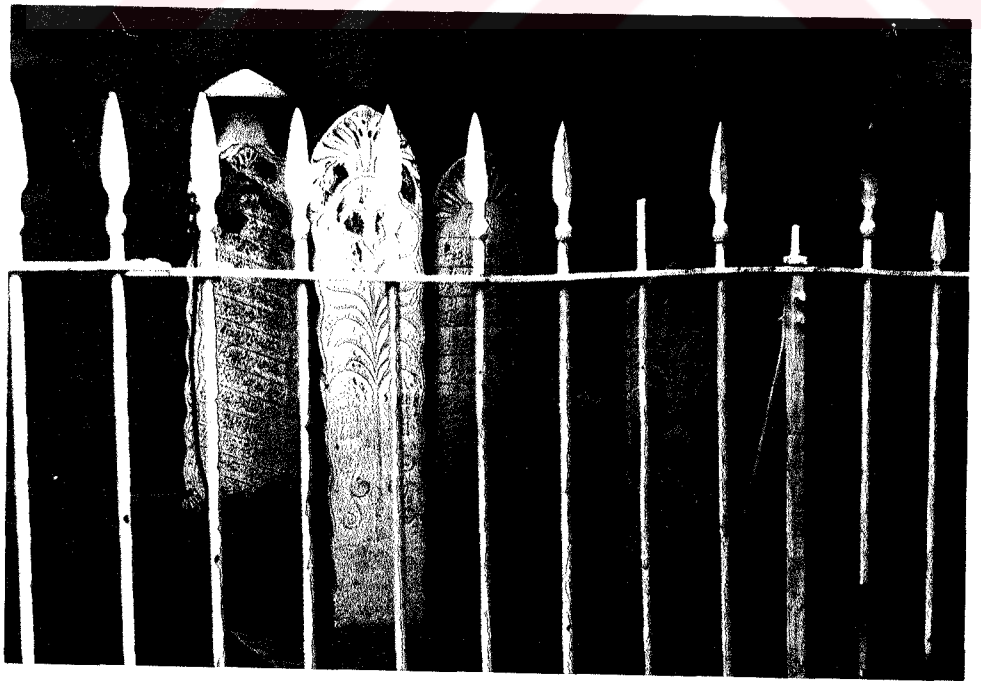

Fotoğraf : 152

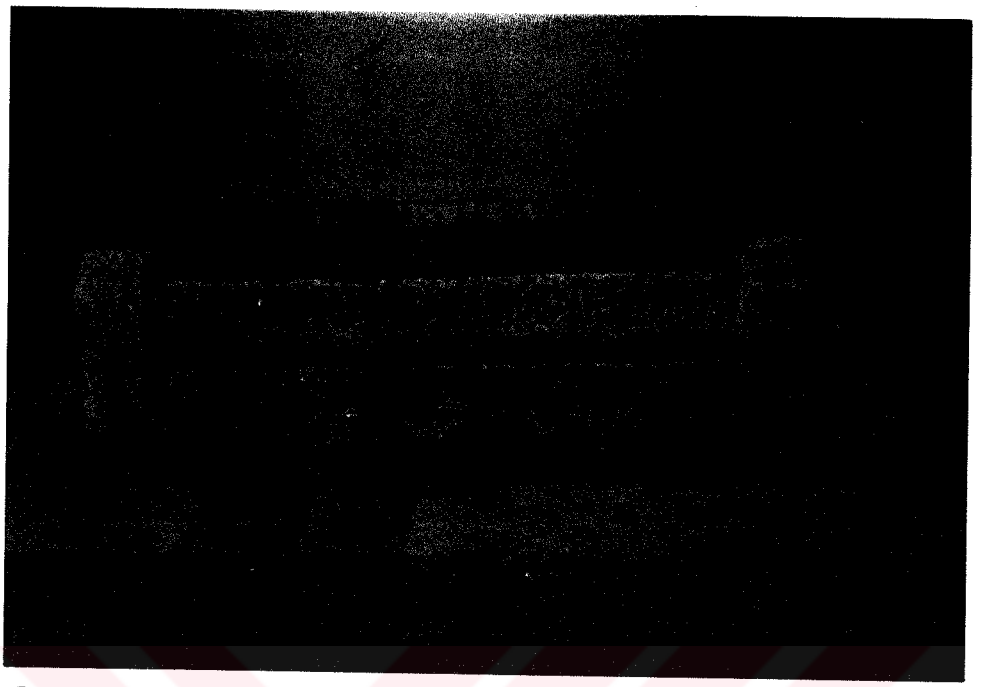

Fotograf: 153

Fotograf: 154

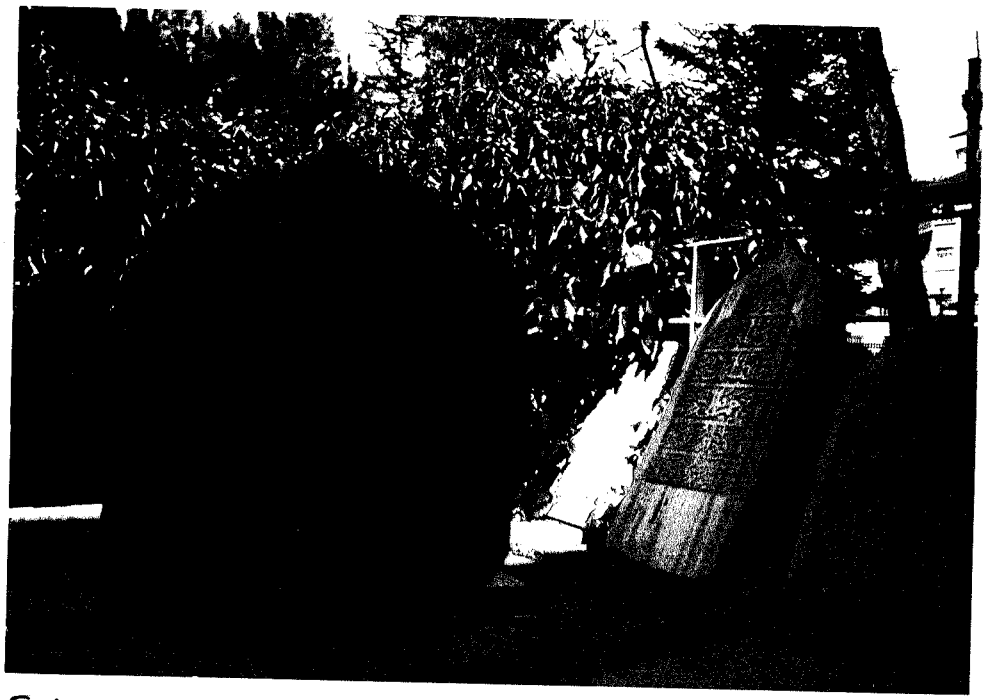

Fotograf: 155

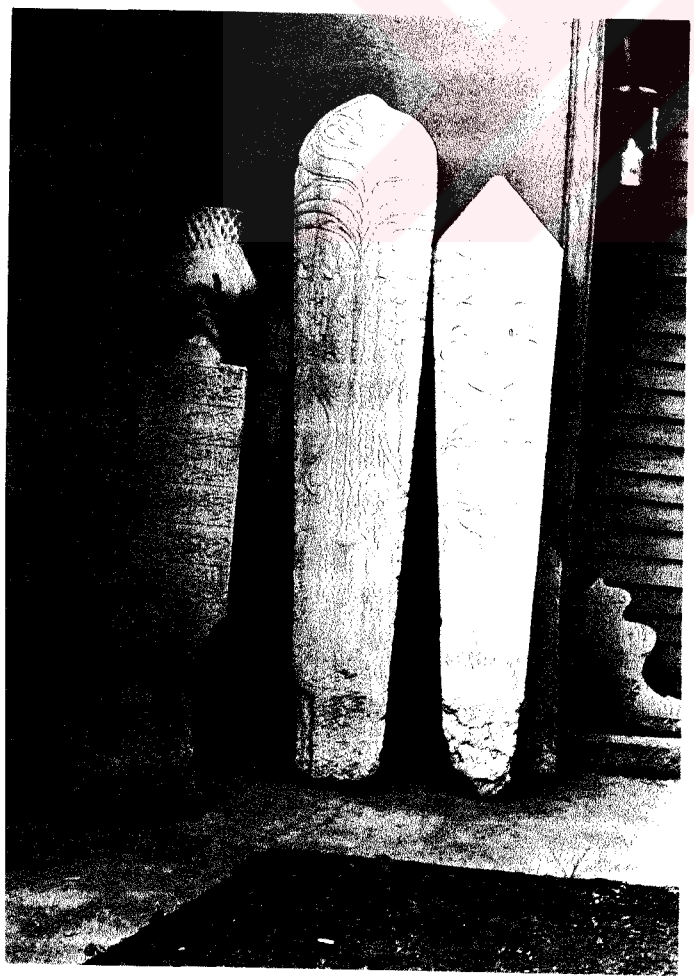

Fotograf: 156

Fotograf: 157

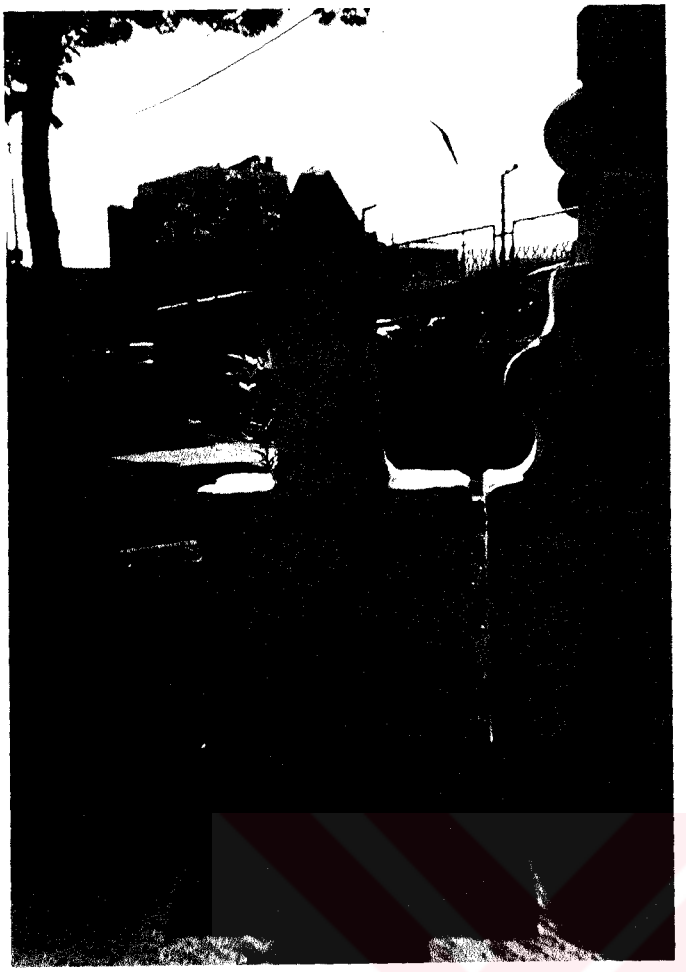

Fotograf : 158

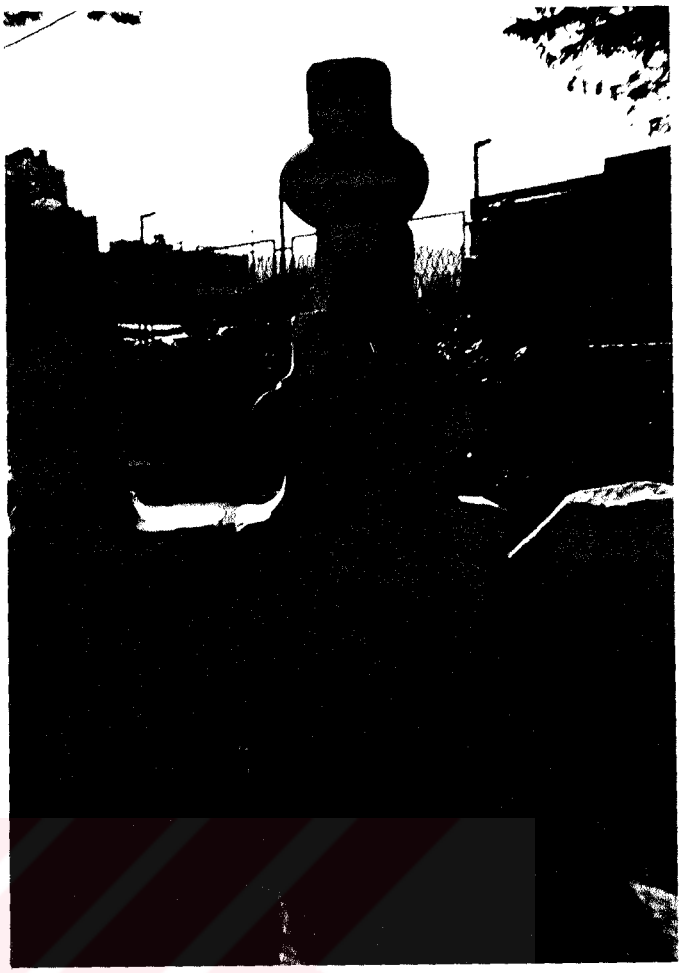

Fotograf : 159

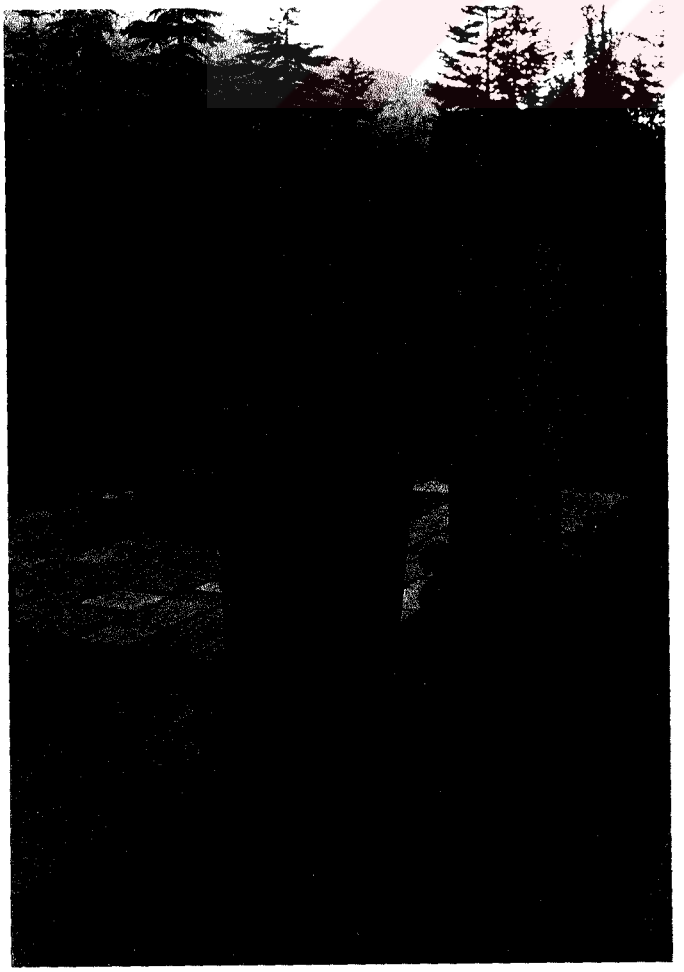

Fotograf: 160

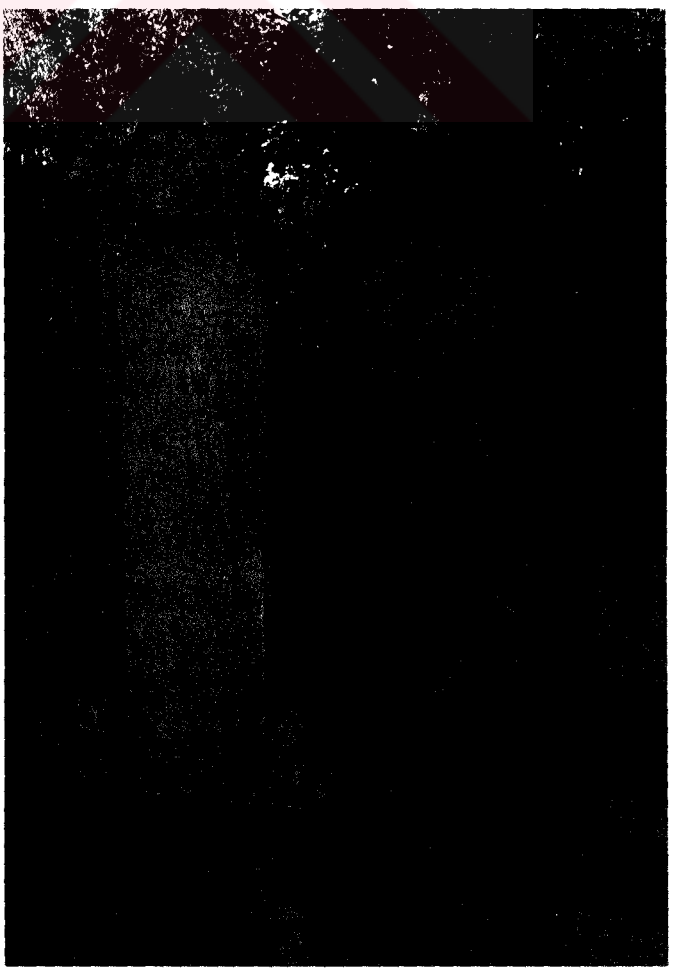

Fotograf: 161

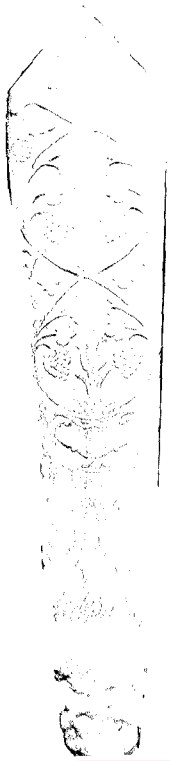

Fotograf : 162

Fotograf : 163

Fotograf : 164

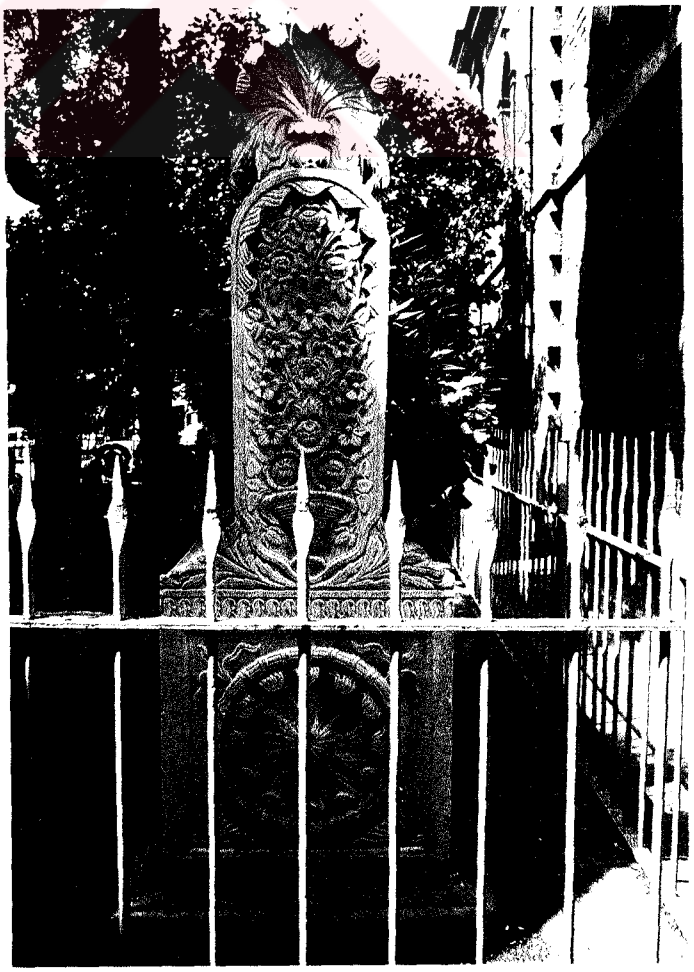

Fotograf : 165

Fotograf: 166

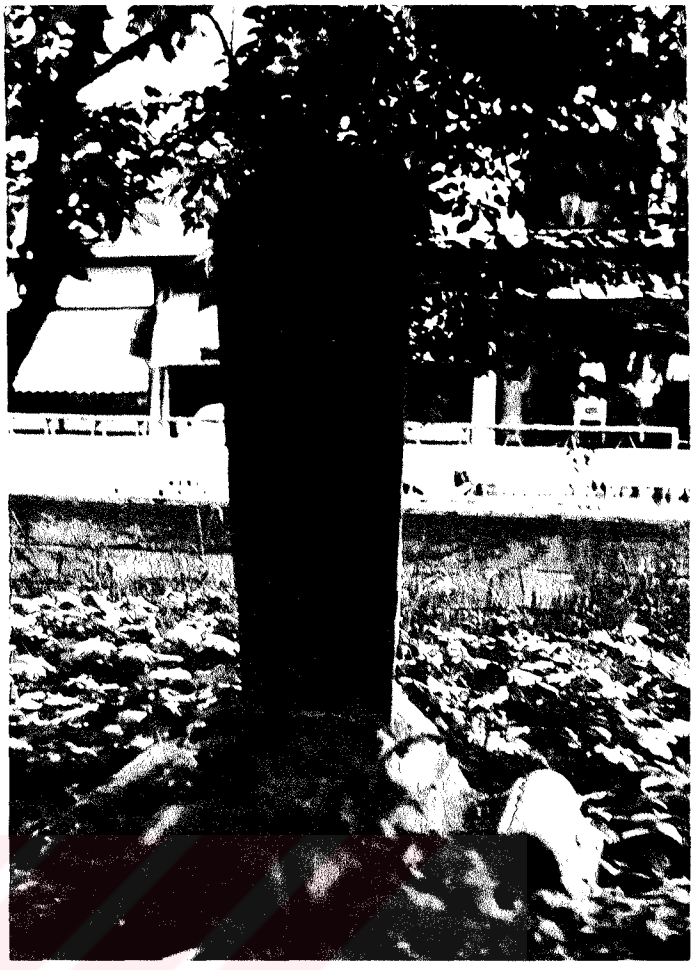

Fotograf: 167

Fotograf: 168

Fotograf: 169

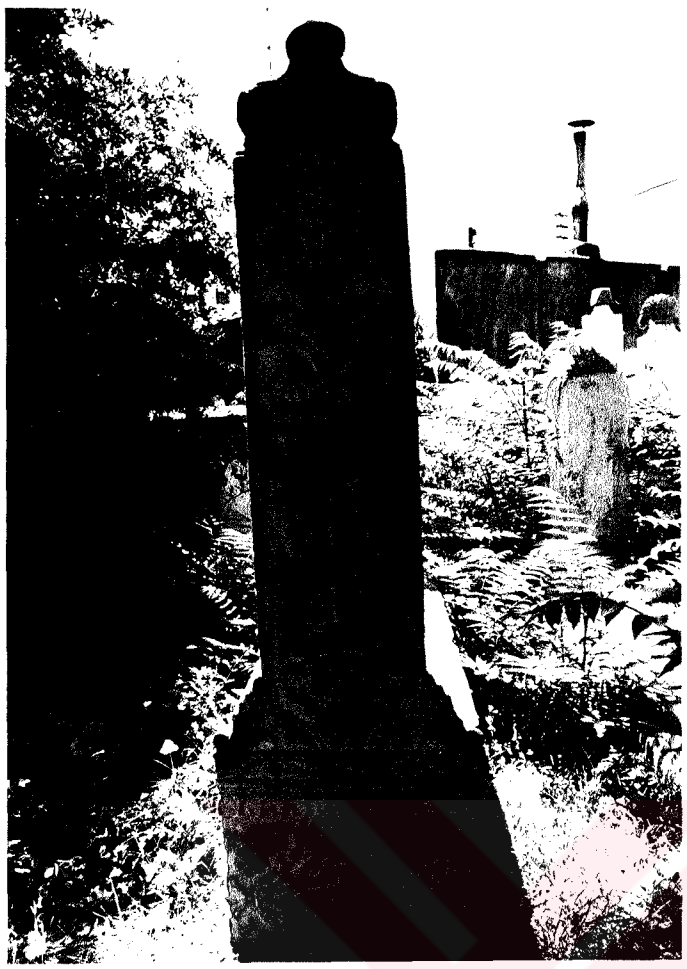

Fotograf : 170

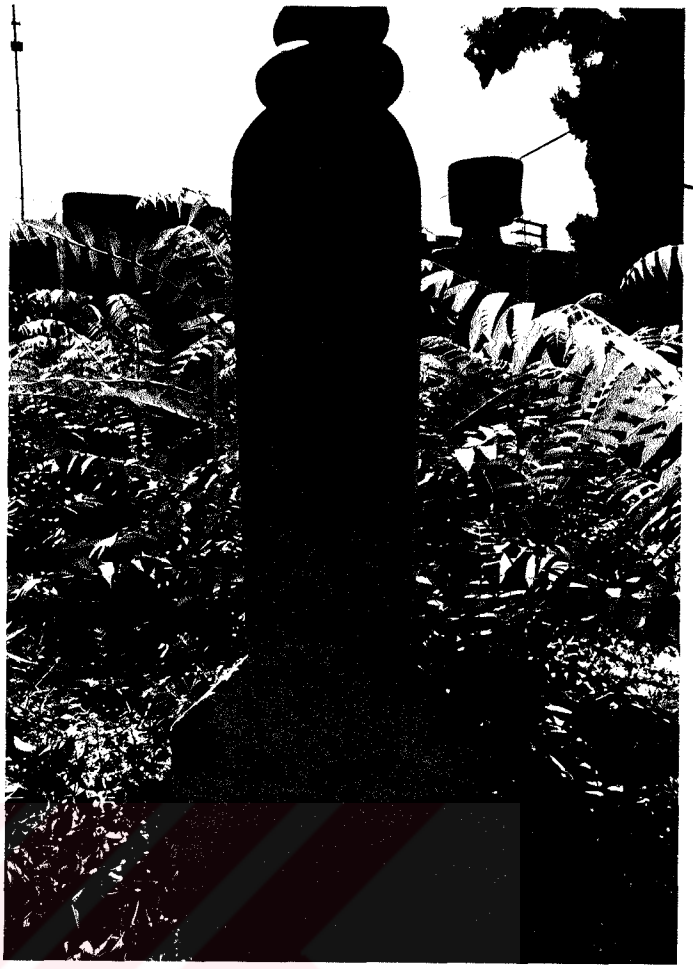

Fotograf : 171

Fotograf : 172

Fotograf : 173

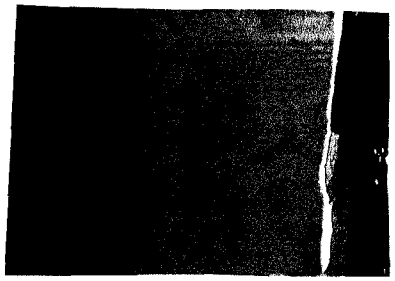

Fotoğraf : 174 (A. Gaylak'tan)

Fotoğraf : 175

Fotoğraf: 176 (A. Gaylak'tan)

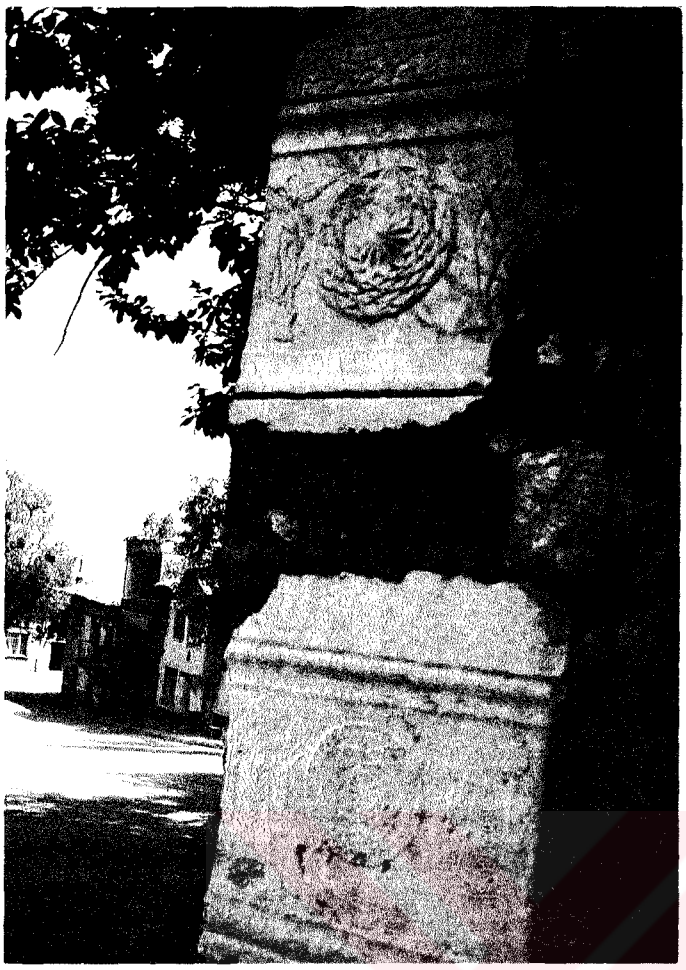

Fotograf: 177

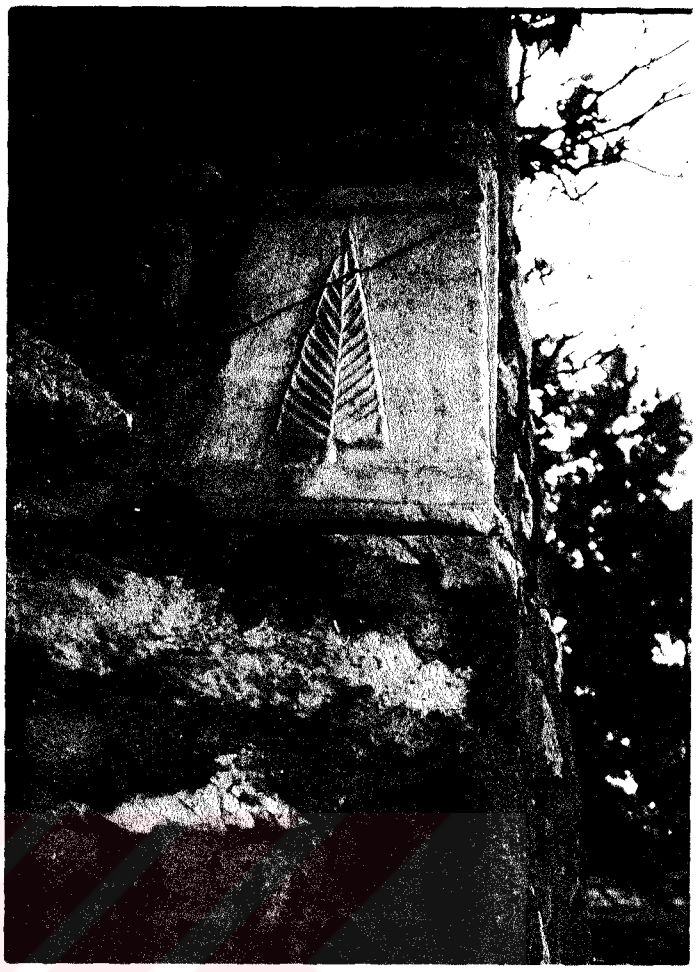

Fotograf: 178

Fotograf: 179